

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ).

ВТОРА СЕРИЯ

I.

ДУХЪТЬ И ПЛЪТЬТА

София — 1915.

Духът и плътта.

Приливи и отливи въ живота.

„Зашото плътта похотствува противното на Духа, а Духът противното на плътта, а тѣ се противяват едно на друго... А плодът на Духа е: любовь, радость, миръ, дълготрѣниe, благость, милосърдие, вѣра, кротость, вѣздържание“.*)

Изобщо хората иматъ много смѣтни понятия за ония дълбоки закони, върху които почива животът. Свѣтътъ, въ който живѣемъ, се управлява отъ закони, отъ правила, които Богъ е положилъ отдавна, когато е устройвалъ вселената. И когато е въвельъ въ нея първия човѣкъ — Писанието тукъ мѣлчи — Господъ дълго врѣме го е училъ и му е прѣподавалъ небесните знания. Запозналъ го е съ всичките основни закони на това голѣмо здание, въ което го е поставилъ да живѣе, показалъ му е свойствата на билките, запозналъ го е съ качествата и дѣйствията на елементите, и, като го е поставилъ господаръ надъ всичко, казалъ му е: „Ако спазвашъ законите, които съмъ положилъ, ще бѫдешъ всѣкога щастливъ, радостенъ, блаженъ, и въ всичко, което захванешъ, ще сполучашъ; но въ деня, въ който прѣстъжишъ Моята заповѣдь, всичко ще се опълчи противъ тебе“. Че това е фактъ, свидѣтелствуватъ двѣтѣ дървета, за които се говори въ Писанието: дър-

* Гал. 5: 17, 22.

вото на живота“ и „дървото за познание доброто и злото“. Ако бихъ се спрѣль да ви обяснявамъ, какви сѫ тия дървета, бихъ се отвлѣкълъ много; това ще оставя за друга бесѣда. Тия двѣ дървета въ рая бѣха живи, интелигентни, имаха извѣстна сила, извѣстни качества въ себе си. И каза Господъ на първия човѣкъ: „Въ дървото на познание доброто и злото се крие голѣма опасностъ, и, въ който денъ посегнешъ на него, ще изгубишъ всичко — елементитѣ, скрити въ това дърво, не сѫ за тебе, ти не си достатъчно силенъ, за да ги владѣашъ. Въ бжедеще може да ги изучишъ, но засега ще се ползвашъ отъ всички други дървета, отъ всѣко нѣщо въ живота, но не и отъ дървото за познание доброто и злото“.

Нѣма да се спирамъ да говоря за дѣлбоките причини, които подбудиха Адама да прѣстѫпи божествената заповѣдь. Нѣкои проповѣдватъ, че трѣбва да имаме вѣра. Дѣйствително, вѣра е необходима, било положителна или отрицателна: тя е основа въ живота, безъ нея животъ не може да сѫществува. Сѫществата, колкото малки и да сѫ, като започнете отъ микроскопичните и дойдете до най-висшите, всички иматъ вѣра. Но каква е тѣхната вѣра? Единъ безвѣрникъ казва: „Дзъ не вѣрвамъ въ Бога“, но сѫщеврѣменно това негово твърдение показва, че той вѣрва въ нѣщо: той вѣрва, че нѣма Богъ, значи, пакъ трѣбва да вѣрва. Бихъ желалъ да видя какъ човѣкъ може да остане съвсѣмъ безъ вѣра, да не вѣрва и въ себе си. Щомъ той вѣрва въ себе си, значи, има вѣра, само че вѣрва въ своя умъ. Когато казваме, че нѣкой е безвѣрникъ, то не е право: то е наполо-

вина истина; оставилъ че вѣрата въ Бога, но има пѣкъ вѣра въ себе си. И тъй, вѣрата може да бжде положителна и отрицателна. Адамъ и Ева, като сѫ проявили този принципъ на невѣрване въ Бога, понеже е влѣзълъ Луциферъ въ райската градина, повѣрвали сѫ въ послѣдния и оставили Бога. Вслѣдствие на това е станало и грѣхопаданието. И апостолъ Павелъ казва въ посланието къмъ Римлянитѣ: „Комуто се подчинишъ, нему слуга ставашъ“.

Тази сутринъ моята бесѣда ще бжде върху двата велики закона, които формулирамъ така: „законътъ на противоложностите“ и „законътъ на подобието“. Това сѫ закони, които можемъ да провѣряваме всѣки денъ. Тѣ не сѫ отвлѣчена философия, не сѫ като прѣраждането, или трансмigrirането на душитѣ; тѣ сѫ нѣща, които можемъ ежедневно да провѣримъ въ себе си. И тѣмните страни отъ това гледище на законите ще ви станатъ до извѣстна степень ясни. За примѣръ, вие се намирате при морския брѣгъ. Виждате морето тихо и спокойно; но изеднѣжъ забѣлѣзвате, че то почва постепенно да се вълнува и повдига къмъ брѣга, образува течение — туй, което ученитѣ наричатъ „приливъ“. Има мѣста, дѣто морето се повдига до 60 крака височина; тогава трѣбва да избѣгате колкото се може по-скоро: само така можете да се избавите, иначе, ще бждете застигнати и погълнати отъ вълните. И този приливъ, туй повдигане на вълните, продължава 12 часа; слѣдъ 12 часа ще забѣлѣжите, че вълните почватъ да се отдръпватъ пакъ назадъ — къмъ морето. Туй може да го наблюдавате често, нѣкога всѣки денъ: въ 24 часа,

еднъжъ напрѣдъ, еднажъ назадъ отъ брѣга. Такъвъ приливъ и отливъ става и въ въсъ. Кждѣ? Разбира се, не въ планинскитѣ високи мѣста, не въ високите върхове на живота, ами въ низките мѣста. Често ви се е случвало, може-би, да слизате въ тихо врѣме на брѣга на морето и да запѣвате нѣкоя хубава пѣсень и туку погледните — дошла вълна и задигнала и въсъ съ хубава ви пѣсень, или най-малко съвършено ви измокрила. Или пѣкъ качили сте се на лодка въ тихо море, дойде бура, обѣрне лодката, и вие се намѣрите въ развѣлнуваното море. Може нѣкой да помисли, че това е прѣувеличение на фактитѣ, но това е вѣрно въ живота. Колко пжти хората изчезватъ безслѣдно въ това житетско море съ своитѣ пѣсни, мечти и идеали! Вие казвате: нещастие! Вие тѣрсите причината, безъ да знаете законитѣ на природата. Когато старитѣ философи сж казвали: „Познай себе си!“ подразбирали сж — да познае човѣкъ тия два закона на отмѣренитѣ движения на „приливъ и отливъ“. Въ вашия умъ тия двѣ думи сж смѣтни, но ще се постарая да ви ги обясня. Туй проявление въ съврѣменната наука го наричатъ законъ на „ритмичното движение“. Въ всички нѣща има течение отъ центъра къмъ периферията и отъ периферията къмъ центъра; въ всички нѣща има приливане и отливане, повдигане и спадане, зараждане и израждане. Въ химията има „акция“ и „реакция“; „акцията“ е „приливъ“, слѣдъ туй се образува „реакция“, която пѣкъ е „отливъ“. Ако наблюдавате нѣкой пжти своя часовникъ, ще забѣлѣжите, че гласътъ му, еднъжъ усиленъ, почва постепенно да отслабва, да замира и като-че по едно врѣме спира,

послѣ пакъ се усилва, и пакъ спада; сжщото това става и въ вашето сърце. Ако турите ржка на сърцето си, ще забѣлѣжите, че нѣкой пжти то почва да бие по-бѣрже, и вие се уплашвате, докторътъ казва: „Тоя човѣкъ има сърцевиене“. То е „приливъ“ на вашия организъмъ, който приливъ се отразява върху сърцето. Този законъ дѣйствува навсѫдѣ, и когато лѣкарятѣ казватъ за нѣкого че ималъ „порокъ на сърцето“, азъ казвамъ чисто и просто, че тоя човѣкъ има извѣстенъ приливъ на своя умъ, на своето сърдце, на своята душа, и че слѣдъ 12 часа този приливъ ще спадне, и сърцевиенето ще мине. Тия 12 часа може да сж 12 секунди, 12 минути, 12 часа, 12 дена, 12 седмици, 12 мѣсесца, 12 години, 12 вѣка, 12 хиляди години, 12 милиона години и т. н. — все едно, отношението на нѣща си остава все сжщото. Така дѣйствува този законъ.

Ап. Павелъ, въ прочетената отъ мене глава, говори за закона на пльтъта — то е законътъ на „отлива“; законътъ на Духа — това е законътъ на „прилива“. Законътъ на „противоположноститѣ“ включва въ себе си закона на „отлива“, а законътъ на „подобието“ — закона на „прилива“. Въ нѣкои мѣста се образуватъ миазми, изпаренията може да разпространятъ микробитѣ, и около тази мѣстностъ се явяватъ болести. Този законъ дѣйствува въ нашия мозъкъ, въ нашето сърце и въ нашата душа. Въ организъма оставатъ често утайки, отъ които се образуватъ болеститѣ и които ние наричаме „ревматизъмъ“ въ ставитѣ, въ краката и въ главата; тогава ние усъщаме болки и почваме да се оплакваме. Ако сме умни и разбираме закона, тамъ, дѣто

има „приливъ“, можемъ да туримъ силна прѣграда, голѣма стѣна. Ако ли сме глупави, зѣпаме по брѣга на бурното море. Хората постоянно казватъ: „Свѣтътъ е лошъ“. Но въ какво е лошъ? Ами тази обща война! Тя е приливъ на силитѣ, и въ този приливъ има сблъсване, та всички бѣгатъ и казватъ, че морето иде. И това бѣгане наричатъ „война“. Питатъ, какво ще стане съ свѣта. Казвамъ: слѣдъ 12 часа или слѣдъ 12 седмици, или слѣдъ 12 години, всичко това ще утихне, напоенитѣ съ кръвь мѣстности пакъ ще прѣсъхнатъ, и хората ще се попитатъ: каква бѣше тази работа, коя бѣше причината, защо туй море се разяри срѣшу нась? Морето не се е разярило, то диша и, когато се напъне въ дишането, неговата коруба, неговитѣ гърди се подигатъ на 60 крака; само че, когато морето диша и поема своя дѣхъ, ти трѣбва да бѫдешъ 60 километра далечъ отъ брѣга — на нѣкой високъ върхъ. Когато издиша, можешъ да отидешъ на брѣга и да се поналюбувашъ, но, щомъ видишъ, че почва да поема въздухъ, пакъ бѣгай тамъ — на високо мѣсто.

Тия два закона на противоположноститѣ и подобието, ако можемъ да ги разберемъ, сѫ двѣ велики нѣща въ свѣта. Единиятъ законъ — на подобието е законъ на Небето; другиятъ законъ — на противоположноститѣ — това е законътъ на земята, на органическия свѣтъ, на плѣтъта. Ставате сутринъ неразположенъ духомъ, цѣлиятъ свѣтъ ви е кривъ, не ви се работи, умътъ ви е смѣтенъ; казвате: Господъ не е направилъ свѣта, както трѣбва; всички дяволи сѫ въ вашия умъ, вие сте готови да се карате съ всѣкого — пуснали сте си

пояса и чакате нѣкой да го настѫпи, готови да избухнете — това е законътъ на противоположноститѣ. Него денъ жената, като види мжжа, че си е пусналъ пояса, ако разбира закона, трѣбва да бѣга два километра далечъ и да си каже: у мжжа ми днесъ има отливъ на духа и приливъ на плѣтъта. Не трѣбва да се смѣете, защото утрѣ пъкъ жената ще си пусне пояса. То е законъ. Всички едноврѣменно не си пущатъ пояса. Прѣди десетъ години живѣехъ въ едно сѣмейство; то състоеше отъ седемъ члена: баща, майка, единъ синъ и четири дѣщери; правѣхъ малки наблюдения и провѣрявахъ този законъ: вървѣше като часовникъ. Всички членове отъ тази фамилия всѣки денъ въ седмичната се редуваха. Въ понедѣлникъ бащата неразположенъ, поясътъ му пуснатъ; всички казватъ: „Тато е неразположенъ, навжсенъ, вика, крѣска“; всички се спотайватъ и търсятъ само причината. Въ вторникъ бащата е весель, но гледагъ — майката си пуснала пояса. Бащата се подсмива и дума: „Днесъ майка ви е дежурна“. Интересно е, че въ срѣда голѣмиятъ синъ си пусналъ пояса. Всички се смѣятъ, защото си го знаять, и по тоя начинъ се изреждатъ всички. Азъ знаехъ, кой кога е дежуренъ, и програмата вървѣше ненарушимо. Хубаво, туй донѣкѫдъ е приятно. Ако единъ си пусне пояса, а другиятъ не, лесно е, но, когато и двамата сѫ дежурни и сѫ пуснали пояса си, казано на наученъ езикъ — когато и двамата иматъ „отливъ“, тогава е лошо. Ето какво казва Ап. Павелъ въ прочетената глава — че плѣтъта противодѣйствува на духа, и обратното. Не можемъ да примиримъ тия два закона; то е немислимо, защото тѣ иматъ диаметрално прости-

воположно движение — единият се движи напрѣдъ, а другият назадъ. Законът на противоположноститѣ е законъ, който разрушава, той руши хармонията, щастието; щомъ дойде въ васъ, като се връща, той задига всичката ви покажщнина. Когато попаднете дълго врѣме въ този законъ на противоположноститѣ, той може да има влияние върху вашия умъ 12 минути, 12 часа, 12 години. Има известни периоди въ живота, които влияятъ върху характера на човѣка още отъ самото начало. Ако нѣкое дѣте се зачне и роди въ периода на противоположноститѣ, то ще стане непрѣмѣнно прѣстѫникъ, най-голѣмиятъ вагабонтињ, не може да избѣгне последствията, защото тѣ сѫ му дали ония елементи, които потикватъ живота въ друга посока. Ако башата и майката сѫ подъ влиянието на закона на подобието, у тѣхъ ще се роди много благороденъ синъ или дѣщеря, съ добъръ и развитъ умъ. Така дѣйствуваатъ тия велики закони, и първите хора, прѣди да съгрѣшатъ, сѫ ги разбирали, но слѣдъ съгрѣшаването сѫ ги забравили.

Хората искатъ свещеникътъ слѣдъ черква да имъ проповѣдва, но той е въ закона на противоположноститѣ, неговите вибрации, неговото настроение, неговата проповѣдъ този денъ не могатъ да донесатъ благословение на хората. Той може да служи отъ нѣмай-кждѣ, дѣлженъ е. Ако бѣше свободенъ, щѣше да си вземе капата и да отиде нѣкждѣ; но хората искатъ да имъ проповѣдва. Какво ще имъ проповѣдва? Ще ги кастри: „Вие сте такива, вие сте онакива, вие сте лоши хора“, и ще ги прати въ пѣкъла. Него денъ той е казалъ една лъжа; той е говорилъ за себе

си, защото туй, което той е говорилъ, се е отразявало въ васъ: вие сте били огледало, и той се е огледвалъ въ васъ, живѣлъ е подъ влиянието на закона на противоположноститѣ. Разправята за единъ знаменитъ американски проповѣдникъ въ гр. Ню-Йоркъ, който проповѣдавалъ дълго врѣме подъ влиянието на закона на противоположноститѣ и изказалъ такива ужасни работи, щото изпоплашилъ всички енорияши, като че ли свѣтъ се свръшвалъ. Понеже подъ влиянието на този законъ на противоположноститѣ често остава утайка въ стомаха, който не може тогава да смила и отдѣля соковетъ и врѣди на цѣлия организъмъ, то вземать единъ денъ проповѣдника и го откарватъ въ болницата, за да очистятъ отъ стомаха му тия малки папили. Пъхватъ въ устата му едно черво, пушкатъ 4—5 килограма топла вода, измиватъ еднѣжъ, дважъ стомаха, изчистватъ утайкитѣ отъ него, и втората седмица проповѣдникътъ се явява въ черква и проповѣдва за „Царството Божие“, за „идването на Христа“, за „любовъта“ и т. н. Хората си казватъ: „Я вижте, нашиятъ проповѣдникъ се прѣобразилъ“. Та, казвамъ, когато единъ проповѣдникъ или ораторъ излѣзе да проповѣдва въ черква или въ камарата, трѣбва да изхвърли утайкитѣ изъ стомаха си, изъ сърцето си, изъ ума си, и тогава да говори на хората.

Ставате, да кажемъ, сутринъ, малко сте не разположенъ, но не можете да си дадете смѣтка; минатъ се 5—10 минути, почва умътъ ви да се проведрява и казвате: Слава Богу, свѣтна ми. Минава се известенъ периодъ врѣме, налегнатъ ви пакъ лоши мисли и пакъ казвате: този дяволъ от-

каждъ се намѣри. Хората не могатъ да разбератъ, че тукъ има законъ, който периодично и систематично дѣйствува въ свѣта; тукъ не е дошълъ нѣкаквъ дяволъ съ капанъ да ги хване; то е единъ божественъ законъ. Господъ казва: „Азъти дадохъ умъ да разсѫдишъ за наредбата на свѣта, Азъти разправихъ едно врѣме за този законъ, но ти го забрави, и сега самиятъ този законъ ще те научи“. Когато съврѣменните общества додатъ да разбератъ дѣлбокия смисълъ на тия два закона, само тогава ще може да се оправи коренно свѣтътъ, ще се оправятъ сѫдилищата — всичко. Нѣкои питатъ, какъ може да се оправи свѣтътъ. Може. Когато почнемъ да постижваме съобразно съ този законъ, свѣтътъ ще се уреди тъй, както Богъ го е наредилъ първоначално. Еднакви причини произвеждатъ еднакви слѣдствия; противоположни причини произвеждатъ противоположни дѣйствия. Индуистъ, които знаятъ тия два закона, изясняватъ ги съ думата „карма“ — законъ за причините и слѣдствията. Но карма може да бѫде карма въ приливъ и карма въ отливъ, сир. карма добра и карма лоша. На търговски езикъ то значи да давашъ — да вземашъ: давашъ ли, това е отливъ, вземашъ ли, това е приливъ, и онзи, комуто дължите, ще дойде при васъ точно на падежа да ви покани да си платите дѣлга. „Падежъ“ — това значи законъ, който регулира нѣщата. Този законъ е обусловенъ отъ такива дължници и отъ лицето, което има да взема. Слѣдователно, когато Богъ ни постави въ свѣта, Той поставилъ известни условия; ние сме подписали задължително, че ще направимъ това или онова, но сега Му казваме: Не Ти дължимъ нищо. — Тъй

ли? Азъ ще приложа закона върху тебе, ще приложа закона за противоположностите. Ти биешъ нѣкого, и той ще те бие; ти го обичашъ, и той ще те обича, сир., каквото правишъ, такова и ще ти правя. Тия два закона владѣятъ и дѣйствува на земята. Подобното съ подобно всѣкога се отблъсватъ. Единъ пѣтъ се качва на купището, другъ по-силенъ отива и го изгонва. Защо и двата не взематъ да кукуригатъ? Законътъ казва тъй: на едно купище само единъ пѣтъ трѣбва да пѣе. Тъй че, въ свѣта може да има само добро или зло. Двѣ злини не могатъ да се търпятъ на едно място, слѣдователно, и двѣ добрини не могатъ да стоятъ на едно място. Светия съ светия не могатъ да се търпятъ, ученъ съ ученъ — сѫщо. Вземете двама лѣкари — пакъ тъй. Върху това една турска пословица казва, че „памукчия отъ бѣло куче хасъ не струва“. Защото тукъ на земята дѣйствува именно тия два закона — на „противоположностите“ и на „подобието“. Доброто има стремление къмъ злото, а злото — къмъ доброто; затуй именно онзи, който иска да живѣе на земята, непрѣмѣнно трѣбва да има за приятели лоши хора, па и лошитѣ трѣбва да имать за приятели добри хори. На Небето законътъ е другъ, но на земята е тъй. Онзи, който иска да се събира съ добри хора, съ хора като себе си, всѣкога ще има нещастие. Защо? Защото трѣбва да има обмѣна. Да кажемъ, единъ търговецъ има изработени платове за милиони левове, и съсѣдътъ му има сѫщо такива платове, кому ще ги продаватъ и двамата? Интереситъ имъ не съпадатъ. Единиятъ ще каже на другия: „Махни се отъ тукъ, иди на друго място, на другия край на

земята, азъ ще търгувамъ тукъ“. То е, значи, законът на противоположностите. Затуй казва Христостъ, Който е разбиралъ този законъ: „Да се отречемъ отъ себе си, да оставимъ на това място други да живѣятъ“. Щомъ човѣкъ се отрича, става слуга, и, като стане слуга, Господъ казва: „Азъ те обичамъ“. Ама, ако каже нѣкой: „И азъ искамъ да бѫда господарь“, Богъ казва: „Двама не могатъ да бѫдатъ господари; единиятъ трѣбва да бѫде господарь, а другиятъ — слуга“. Злото се ражда, когато и двамата искатъ да станатъ господари. А щомъ искатъ да станатъ господари, и настояватъ на това, Богъ каже: „Двама господари не може да бѫдатъ при Мене; щомъ настояватъ на това, хайде на другия край на свѣта“! А кой е другиятъ край на свѣта? Земята. Затуй Господъ е пратилъ хората на земята. Въ всички васъ, които искате да разберете закона на подобието, дѣйствува законът на контрастите, и затова сте нещастни; трѣбва да излѣзвете отъ закона на противоположностите и да влѣзвете въ закона на подобието, а законът на подобието е самотричане. Да се самоотречешъ не значи да изгубишъ живота си, ни най-малко; ще замѣнишъ само една служба съ друга. Да кажемъ, двама кандидати искатъ да бѫдатъ директори на една гимназия; единиятъ, ако дѣйствува по закона на подобието, ще каже на другия: „Ти стани директоръ, азъ ще стана учителъ“, но, ако и двамата искатъ непрѣмѣнно да станатъ директори, ще има интриги предъ министра, всѣки отъ тѣхъ ще му казва: „Азъ съмъ по-способенъ“. Кой ги управлява тукъ? Законът на контрастите. А учението на Христа спада къмъ закона на подобието. Хри-

стось сълѣзе на земята, за да установи закона на „подобието“. Той казва: „Азъ не искамъ да гospодарувамъ надъ васъ; а искамъ да ви науча, какъ да бѫдете щастливи, и, ако ме обичате и изпълнявате Моя законъ, ще бѫдете честити“. Неразположенъ си, мразишъ, одумвашъ, нещастенъ си — ти си въ закона на противоположностите. Трѣбва да го напуснешъ, или, въ научна форма казано, да излѣзвешъ отъ закона на „контрастите“ и да влѣзвешъ въ закона на „подобието“. Съ други думи, да измѣнишъ условията и срѣдата. Почни да обичашъ. „Какъ ще обичамъ?“ Ти, наистина, не можешъ да се научишъ да обичашъ, докато не отидешъ въ мястото на любовъта. То е все сѫщото да те затворятъ въ тѣмна стая и да ти кажатъ „гледай!“ — какво ще гледашъ? мрачна стая не е областъ на „подобието“; трѣбва да излѣзвешъ изъ нея. Ако имашъ свѣщъ, можешъ да драснешъ кибрить и да я запалишъ. И когато Христосъ казва: „Трѣбва да се отречемъ отъ себе си“, разбира да излѣземъ отъ тая мрачна стая на своя egoизъмъ и да влѣземъ въ закона на „подобието“, на любовъта. Виждате, колко е разумно това. Излѣзвте и идете въ ония мяста, дѣто можете да черпите елементи, необходими за вашето щастие, за вашето сърце. Не може да направите това, ако сте въ закона на противоположностите. Тогава за единъ столъ, за една професорска катедра ще се борите мнозина. Еднъжъ въ Франция устроили конкурсъ за една катедра, и се явили 15 хиляди души кандидати. Е, колко души могатъ да седнатъ на нея? Единъ кандидатъ за единъ столъ. Въ този свѣтъ често се раждатъ известни желания. Защо? За-

виждате — вие искате тази катедра. Мразите нѣкого и се стараете да го прѣмахнете отъ пжтя си, явно мога да ви отговоря: азъ зная, защо го мразите — или вие, или той искате тази катедра. Законътъ за контраститѣ въ живота е неумолимъ: този законъ дѣйствува и въ нашите мисли, и въ нашите сърца, и въ нашите тѣла. Клѣтки, тия милиарди клѣтки, отъ които сме сглобени въ нашите кости, въ нашата нервна система, въ стомаха, въ бѣлите дробове, въ сърцето, въ мозъка, — всички клѣтки на тия орган подпадатъ въ извѣстенъ периодъ подъ тия два закона на противоположноститѣ и подобието, защото въ тѣхъ става приливъ и отливъ. Човѣкъ се гнѣви, неразположенъ е, значи, има отливъ. Ще трѣбва непрѣмѣнно да дойде въ него приливъ. Какъ? Ще се съсрѣдоточи, ще отправи ума си нагорѣ къмъ Бога, ще се качи на тази планина, на която е Господъ, ще отиде да се разговори съ Него и, когато мине отливътъ, ще си дойде на земята.

Приливъ не разбирамъ, само когато е въ морето, но и когато се повдига приливъ и въ растителността, когато има влага въ въздуха. Шомъ узрѣе, всѣко нѣщо почва да съхне — имаме законъ на контраста, който пригатвя почва за идущата година. И другиятъ законъ, значи, има своето място. Законътъ на контраститѣ трѣбва да снеме старитѣ дрехи. Вие се събличате — това е законъ на контраститѣ; обличате се — това е законъ на подобието. Окирливи ви се тѣлото — имате закона на контраститѣ; окажете се — сте въ закона на подобието. Всѣкой денъ ставаме сутринъ и си миремъ лицето; защо? По навикъ. Днесъ трѣбва да

отидете прѣдъ Господа, защото въ васъ има отливъ, вие си омивате лицето и казвате: Ще снема отъ сърцето си товара, ще смѣкна надолу утайкитѣ на моя умъ, и тогава ще отида горѣ прѣдъ Господа. Миенето на лицето съ тегленето рѣцѣ отгорѣ надолу — това показва. Но вие, като не можете да изтѣлкувате това, омивате се и цѣлъ денъ пакъ бѣркате вътрѣ въ калъта. И работата не върви. Какъ ще върви, калъта е у васъ! Трѣбва да бѫдете на нѣкое високо планинско място.

Трѣбва да приложимъ този законъ, както казва ап. Павелъ въ „плодоветъ на духа“. А тѣ сѫ: „любовь, радость, миръ, дѣлготърпѣніе, благость, милосърдие, вѣра, кротость, въздѣржаніе“. — Любовта — това е башата, радостта — това е майката, мирътъ — това е тѣхното дѣте, значи, тѣ сѫ единъ трижълникъ, който спада въ божественитѣ нѣща. Който иска да бѫде блаженъ, трѣбва да притежава тия нѣща. Тогава той е на Небето. Слѣдъ това идва втората категория, която отива къмъ Ангелитѣ: дѣлготърпѣніе — това е башата; благость — майката; милосердието — тѣхното чадо. Придобийте ги и ще бѫдете между ангелитѣ. Третата категория: вѣрата — това е башата; кротостта — майката; въздѣржанието — тѣхното дѣте. И тъй, азъ казвамъ, споредъ този законъ на подобието, вие трѣбва първомъ да имате баша. Кой е вашиятъ баша? Вѣрата. „Ама азъ нѣмамъ вѣра“. За тебе, приятелю, азъ имамъ лошо мнѣніе. Шомъ нѣмашъ баша, та си роденъ отъ незаконни родители; тебе майка ти не те е родила по божественъ начинъ. Туй подразбираямъ, когато нѣкой каже: „Нѣмамъ вѣра“. А когато каже: „Имамъ

вѣра", — ублажавамъ те, ти имашъ баща, който е много благороденъ, който е отъ високо произхождение, отъ царска фамилия. „Ама не вѣрвамъ въ този баща", ти си последенъ негодникъ. Да дойдемъ на думата „кротостъ". Казахме, кротостъта е майка; тя е отъ царска фамилия. Вѣрвашъ въ кротостъта, значи, имашъ майка. „Ама не искамъ да бжда кротъкъ", — тогава, ти си безъ майка. Слѣдователно, единъ христианинъ трѣбва да има баща и майка — вѣра и кротостъ, и самиятъ той е въздържанието. Когато кажемъ „въздържание", трѣбва да подразбираме себе си — дѣтето на нашия баща — вѣрата и на нашата майка — кротостъта. Нѣкои казватъ: „АЗъ искамъ да отида между ангелитѣ". Може да отидешъ; но трѣбва да се родишъ отъ баща — дълготърпѣнието, и трѣбва да те зачене майка ти — благостъта, тя да те носи въ своята утроба и ти, като се родишъ, каквъ ще бждешъ? Милосърдие — ангелъ, светия. Милосърденъ ли си, ти си ангелъ, ти имашъ горѣ, между ангелитѣ, баща — дълготърпѣние и майка — благость. Този е законътъ, който регулира човѣшкия животъ: той е основание на една философия, която може да се прослѣди всѣки денъ. Той не е никакво прѣдположение; той може да се проповѣри отъ всѣкиго. Не лъжа, както не обичамъ да ме лъжатъ. Да лъжа, значи да бжда глупавъ, както, и ако ме лъжатъ, ще бжда глупавъ. Изключвамъ закона за контраститѣ отъ себе си. Ако съмъ въ отливъ, отивамъ при Бога; ако съмъ въ приливъ, дохождамъ на земята на работа. А ако съмъ при Бога, кой ще ме излъже? Затуй казвамъ въ една минала своя бесѣда: „Тамъ, кѫдѣто Господъ

влиза, дяволъ не може да влѣзе". Дѣто не е Богъ; тамъ е дяволътъ. Когато нѣкой каже: „Дяволъ ме гази", азъ разбирамъ какво иска да каже. Ако Господъ е въ твоето сърце, дяволътъ не може да те гази. По този законъ за подобието, злото не можемъ да прѣвърнемъ въ добро, нито доброто въ зло. При единъ светия, който живѣлъ 20 години въ пустиня, се явилъ единъ бѣлобрѣдъ старецъ и рекълъ: „АЗъ съмъ много голѣмъ грѣшникъ, моля те да се помолишъ на Господа да ми прости грѣховетѣ". Като заминалъ старецътъ, светията почналъ да се моли Богу за него. Явилъ се единъ ангелъ и му казалъ: „Твоята молитва не е приета прѣдъ Бога, защото този старецъ е дяволътъ. За да го опиташи, истина ли ти говори, кажи му така: азъ ще се помоля за тебе, но ти трѣбва да изповѣдашъ грѣховетѣ си и да отидешъ горѣ на една скала и да речешъ: Господи, бжди милостивъ къмъ мене, който съмъ голѣмъ грѣшникъ, мерзотъ на запустѣнието, и цѣла година да повтаряшъ тия думи". Слѣдъ нѣколко врѣме старецътъ дошълъ пакъ при пустинника, но послѣдниятъ му рекълъ това, що му поръчалъ ангелътъ. „Какъ? — извикалъ дяволътъ — не мога да го направя. Азъ, който управлявамъ свѣта и му заповѣдвамъ, не искамъ да се моля, ти се помоли". Тогава той му рекълъ: „Старата злоба не може да бжде нова добродѣтель". Онѣзи, които проповѣдватъ Евангелието, трѣбва да знаятъ, че никога не можемъ прѣвърна закона на противоположноститѣ въ законъ на подобието, сир. не можемъ обърна къмъ Господа единъ човѣкъ, който живѣе постоянно въ закона на контраститѣ, не можемъ го направи щастливъ, както не

можемъ прѣвърна жена въ мжжъ. Една жена иска мжжъ ѝ да я направи щастлива; какъ ще я направи щастлива, когато тя не го обича? Купува ѝ костюмъ — недоволна; донася месо — не било хубаво; кжщата не била съградена, както трѣбва; това и онова не било на мѣстото. Че какъ ще я задоволи, когато тя се намира въ областта на противоположноститѣ на своя умъ и когато всичките нѣща, които мжжътъ може да направи, не сѫ въ състояние да измѣнятъ нейния нравъ? Нито пъкъ жената може да угоди на мжжа, ако той е съ та-къвъ нравъ. Може да му сготви, да ошъта кжщата, но той ще бѫде все недоволенъ, защото живѣе въ закона на противоположноститѣ. И тогава нѣкои идвашь при мене и ми казвашь: „Не знамъ какво да правя, моятъ мжжъ е станалъ опакъ, като оса“. Азъ разсѫждавашъ хладнокръвно и казвашъ: „Той се намира, по нещастие, подъ закона на контраститѣ, намира се въ отливъ; турете го въ вашата каруца, впрегнете коня, изведете го на високо мѣсто, да си отдѣхне — туй иска вашиятъ мжжъ. Вземете юздата на коня — „хайде, днесъ, мжжо, да направимъ една разходка“. И когато една жена иска да заведе мжжа си на черква, тя взема файтонъ и казва: „Ще отидемъ при Господа; въ черквата ще проповѣдва еди-кой и ще научимъ нѣщо“.

Сега, ние седимъ и казваме: „Да се оправи свѣтътъ“. Че какъ ще се оправи? Ако една свиня милиони години е грухтѣла подъ дървото и, слѣдъ като изяла крушитѣ на дървото, почне да рови коренитѣ му въ земята и да пита: „Кждѣ се скриха тия круши?“ какъ ще роди дървото други круши?

Тя ще развали цѣлото дърво. И вие, като не нѣмърите круши горѣ, почнете да ровите долу; казвате: „Паритѣ, които тѣрсимъ, сѫ закопани въ земята“, и ставате малджий. Азъ ви казвамъ: „Вие се намирате въ тази областъ на закона на контраститѣ; нѣма никакви круши, никакво имѧне; не трѣбва да ровите на едно мѣсто, а трѣбва да си турите торбата на рамо, да си вземете тояжкитѣ и да отидете на друго мѣсто; защото, когато дойде Господарътъ и види, че ровите на едно мѣсто, ще ви набие хубаво. Ето това е, което Господъ прави сега на земята. Ние ровимъ и тѣрсимъ круши, а Господъ казва: „Ударете на всѣкиго единого по 25“.

Затуй казвамъ: приложете този законъ, жената да не рови около корена на мжжа си: като нѣма круши, да чака; мжжътъ, и той да не рови около корена на жена си; поповетѣ — около коренитѣ на своето паство; ученицитѣ — около коренитѣ на своите учители. Приложете всички закона, и ще дойдете да разберете живота, както Господъ го е направилъ. То е философия, която можемъ да приложимъ въ този свѣтъ, и тя е толкова прости, че всѣки може да я разбере. Ако ли речете: „Азъ туй не мога да направя“, ще ви кажа, че вие сте въ блатото, въ тинята на противоположноститѣ. Като кажете „Мога“, вие сте въ закона на подобието, вие ще направите крачка напрѣдъ и ще влѣзете въ пижта на спасението. Казватъ нѣкои: „Азъ не мога да любя“ — съжалявамъ, не мога да ви помогна, понеже вие сте въ областта на противоположноститѣ, дѣто събирате утайкитѣ, тинята. „Мога да любя“ — вие сте въ закона на подобието, и Господъ ще бѫде въ васъ.

Ставате сутринъ неразположенъ, кажете въ себе си: „Днесъ имамъ отливъ, чакай да впрегна каруцата, да взема хомотя на коня, ще пътувамъ“. Не стойте тамъ. Не ходете около дървото да берете круши, когато не му е връбето, ще ги намърите на друго място, по-далечъ. Станете, идете и помолете се, ако знаете какъ да се молите. Въ силата на молитвата ще укрепнете. Да се моли човѣкъ — това е най-високото и благородно занимание, което може да се върши въ тоя свѣтъ. Само тѣка се въздига и облагородява човѣшкото сърце. Не говоря тукъ за външната страна на молитвата, дѣто взема участие само езикът; но за оная молитва, въ която се изразява съзнателният стремежъ на душата къмъ Бога — вишата любовь. Но не всички гледатъ така. Нѣкои хора казватъ: „Азъ не мога да се моля“, други се смѣятъ и казватъ: „Заблуждение е да се молимъ, азъ — ученъ, който съмъ свършилъ, да се моля на Господа“. Но нашите учени сѫ непослѣдователни, и ето защо: Тѣ искатъ длѣжностъ и правятъ прошение: „Понеже баща ми е бѣлъ такъвъ, майка ми такава, понеже имамъ нужда, моля най-учтиво да благоволите да ме назначите, като обѣщавамъ да изпълнявамъ точно и акуратно длѣжността си“. Това не е ли молитва? Да, молитва доста характерна. А щомъ е молитва за Господа, било срамота! Докато имаме хора, които се молятъ само на подобните на себе си, а не на Господа, висшето благо, свѣтът ще бѫде такъвъ. Тѣ живѣятъ въ закона на контрастътъ. Какъ можемъ да бѫдемъ добри, когато на всѣка стъпка лъжата е наша съпѣтница? мамимъ себе си, ближните си и Го-

спода. Несъзнателно сме дали гражданство на лъжата. Ние дѣйствуваме подъ страхъ. Нека се освободимъ отъ страха, нека си туремъ за девизъ да говоримъ истината поне предъ Бога. Нека кажемъ: „Днесъ нѣма да говоря измама предъ Господа“. Направимъ ли грѣшка, да кажемъ: „Съгрѣшихъ“. а не: „Еди-кой-си е причината; азъ седя малко по-високо отъ него — като фарисейна — имай за мене по-високо мнѣніе“. Тогава сме въ областъта на закона на контрастътъ, въ тъмница. Нека си кажемъ правото: „Азъ направихъ това“, защото, като изповѣдваме грѣшките си, ще се поправимъ. Ако прочетете изповѣдъта на Толстой, ще намърите добъръ примѣръ за това: Той стана великанъ, когато изповѣда прѣгрѣшенията си. Само единъ-два такива примѣра има въ историята. Можете ли да направите такава исповѣдь? Ако искате да станете благороденъ, ангель, светия, то е много лесно. На' денъ можете да станете десетъ пѫти и ангель и дяволъ. Нѣкои не вѣрватъ въ прѣраждането, ама вие десетъ пѫти на денъ можете да се прѣродите. Вие сте прѣроденъ дяволъ, щомъ искате да убиете човѣкъ, — тогава се намирате въ областъта на противоположностъ и сте въ състояние да направите всѣкакво зло. Въ закона на подобието ли сте, вие сте ангель. Готови ли сте да се самопожертвувате или да направите благородно дѣло, вие сте светия. Само че не можете да задържите това положение дълготрайно. Казватъ, че човѣкъ е направенъ по образъ и подобие Божие. Какво разбираамъ подъ това, ще изтълкувамъ. Когато кажатъ: Направили нѣкого генералъ или министъръ, той не е ли сѫществувалъ по-рано? Той

е съществувалъ, билъ е простъ гражданинъ. И когато Господъ казва: „Да направимъ човѣка по образъ и подобие Божие“, Той иска, значи, да произведе, да направи човѣка генералъ, да го облѣче съ мундиръ генералски, да му тури генералски еполети. Обаче, човѣкъ не изпълнилъ волята и заповѣдъта Божия, и Господъ го разжалвалъ, снелъ му еполетите и дрехите. Това е грѣхопадането. „Свалете му мундиря“, казалъ, „зашто не изпълнява генералската длъжностъ, както трѣбва“. Обърнете се къмъ Господа. Той каже: „Днесъ си по образъ и подобие на генералъ, турете го въ рая“. Слѣдъ 5—10 минути не изпълните закона, казва: „Разжалвайте го“. Гневни ли сте, неразположени ли сте, извѣнь рая сте. Мине година, двѣ, почнете да се разкрайвате, Господъ казва: „Доведете го, ще го произведе пакъ генералъ“. Господъ много пъти — всѣки денъ, всѣки часъ, може да ви направи генералъ или да ви разжалва. Ако сте днесъ добрѣ, вие сте ангелъ на небето; утрѣ сте злѣ, той ви праща на земята. Не се ли молите, не спазвате ли закона, ще бѫдете дяволъ. Тия два закона на противоположноститѣ и подобието регулиратъ свѣта. Онѣзи духове, които живѣятъ подъ закона на противоположноститѣ, нѣматъ разположението да се върнатъ въ закона на подобието, и затова тѣхъ Господъ не може да прѣнесе отъ една областъ въ друга. Първото нѣщо въ христианството е границата, която съществува между тия два закона. Като дойдемъ до границата, трѣбва да оставимъ всички багажъ — мисли и желания, които сѫ подъ закона на контраститѣ, и да влѣземъ чисти въ закона на подобието. Тогава Господъ ще ни тури Своите

дрехи, пакъ ще ни произведе генерали. Поради не послушание заповѣдъта Божия — да не посъга на забранения плодъ — човѣкъ оголѣ, Господъ му съблѣче генералските дрехи, и човѣкъ бѣ принуденъ да си направи такива отъ листа. Господъ каза: „Скоро му направете дрехи отъ кожа“; затуй сте облѣчени въ тази кожа, която имате. Ако искате да хвърлите вашата кожа, кога ще я хвърлите? Когато влѣзвете въ закона на подобието. Тази кожа ще падне отъ васъ, и Господъ ще ви даде генералска дреха съ еполети, които ще бѫдатъ много пъстри. Такава е тази христианска философия. Няя можете да я приложите въ живота. Това не е философия на миналото, то е философия, която се прилага на практика. Вие всѣки денъ се прѣраждате отъ ангели на дяволи и обратно. Ето това е прѣраждане. Сега, спорятъ и казватъ: „Който вѣрва въ прѣраждането, ще го изхвърлимъ изъ цръквата“. Какъ ще ме изхвърлите, като вѣрвамъ въ законите на контраститѣ и подобието и живѣя споредъ тѣхъ? Когато азъ живѣя споредъ закона, да ли ще ме изхвърлите изъ цръквата или ще ме държите въ нея, то малко може да засегне душата ми. Когато азъ живѣя при Бога, когато никого не мразя на земята, и се старая да общамъ всички чистосърдечно, може ли нѣкой да ме изхвърли? Може да ме изхвърли само единъ Богъ. Това е учението, което ви проповѣдвамъ. И казвамъ ви, че само въ деня, въ който съгрѣшите, вие сте изпълнени изъ божествената цръква — рая. Що сѫ съвременните цръкви? Тѣ сѫ само едно далечно възпоминание за величието на миналото. Знаете ли, какви тайни се криятъ въ тия цръкви? Ако бихъ седналъ да ви

тълкувамъ, какво значи цръква, какво значат тия камъни, отъ които сѫ съградени черквите, да ви разправямъ за свещеническитѣ одежди, за свѣщите, които се палятъ, въ всичко туй има дълбока философия. Върху тия дрехи на свещенниците сѫ написани всичките божи закони. Тѣ всѣки денъ ги обличатъ, но забравяте да четатъ, какво пише върху тѣхъ. Знаете ли, какво значатъ тия дрехи, които носи владиката — короната, патерицата, завъртена отгорѣ съ нѣщо като двѣ змии и т. н.? Ами кадилницата и тимяннътъ? Ние сме затворили книгата и казваме: „А, тя е много свята книга, не барайте“! Обаче, Господъ казва: „Гледайте да я не оклузите извѣнь, пазете я чиста, но отваряйте я внимателно, прочитайте всѣкой денъ по-малко и забѣлѣжете тия цѣнни нѣща, които тя съдѣржа“. Тия нѣща — цръквата, одеждите, иконите, свѣщите, кадилницата, книгите — всички сѫ на място. Трѣбва внимателно да пазите съдѣржанието на Свещената Книга; по нея ще разбирате законите за противоположностите и подобието. И когато ги разберете и понесете на рамо кръста Христовъ, готови да ви приковатъ, тогава ще каже Богъ: „Ето, тоя ще бѫде съ мене въ рая“ — ще бѫдете спасени. То става моментално: ей-сега мога да бѫда въ Небето и сѫщо сега да бѫда въ пъкъла — въ единъ мигъ, въ момента, когато се поколѣбая въ Бога и мисля лошо за него, съмъ въ дѣнното на пъкъла. Въ момента, когато възлюбя Бога въ душата си и кажа: „Прости ме Господи“! азъ съмъ при Него, и Той простира Своята дѣсница и ме прибира.

Сега ще ви приведа единъ примѣръ и съ него ще заключа. Въ миналото нѣкой си човѣкъ

умрѣлъ, и го занесли въ пъкъла. Живѣлъ той дѣлго време, съ вѣкове тамъ, мѫчилъ се и се молилъ на Господа да го прости. Най-послѣ, Господъ казалъ: „Отворете книгата на живота и вижте, да-ли е направилъ поне едно добро въ цѣлия си животъ“. Като разтворили книгата, намѣрили, че еднъжъ билъ далъ единъ морковъ на единъ бѣденъ човѣкъ. Тогава казва Господъ: „Този човѣкъ може да бѫде пуснатъ“. Заповѣдва на единъ ангелъ: „Ще подадешъ този морковъ да се хване той за него и така ще го изтеглишъ изъ ада“. Обаче, заедно съ него се хванали и други грѣшници — наловили се единъ на другъ за краката, и ангелъ ги понесълъ къмъ рая; но този, чийто билъ морковъ,rekълъ на другите: „Този морковъ е мой“, и, щомъ издумалъ, веригата се скъсала, та всички паднали пакъ въ пъкъла. Нека вашиятъ морковъ послужи за спасението и на други хора, за да се издигнатъ къмъ Небето, защото инакъ, ако кажете: „Този морковъ е мой“, ще паднете пакъ долу. Може да се хванатъ за вашиятъ дрехи, за вашиятъ крака, мълчете, нищо не казвайте. Него денъ, когато кажете: „Този морковъ е мой“, вие сте далечъ отъ Господа. Безкористието живѣе всѣкога подъ закона на подобието. Жертва и себе-отричане за другите — това е христианството.

(Бесѣда държана на 2. ноември 1914 г.).

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

държани отъ Джновъ

(по стенографски бележки).

ВТОРА СЕРИЯ

II.

НОВОТО ОСНОВАНИЕ

София — 1915.

Новото основание.

„Зашото никой не може да положи друго основание, освѣнъ положеното, което е Иисусъ Христосъ“¹⁾

„Азъ съмъ пътътъ, истината и животъ“^{2).}

Тия два стиха иматъ съотношение. Какво трѣбва да разбираме подъ думите: „Никой не може да положи друго основание“? Азъ ще взема стиха въ неговия обикновенъ, широкъ смисълъ. Основа—това е една прозаична дума. Кой не говори за основа? Градишъ кѫща, казвашъ: „Турямъ основи“; насновавате платно, казвате пакъ: „Турямъ основа“; правите нѣкое химическо съединение, търсите пакъ основата. Въ геометрия основа наричатъ опорната точка. Слѣдователно, и за съществуванието на самия животъ потрѣбна е такава основа, такава опорна точка. Въ какво седи именно тази основа? Казва се, че не може да се положи друга основа, сир., ние не можемъ да измѣнимъ основата на живота; не можемъ да измѣнимъ човѣшката мисълъ, човѣшките желания, човѣшката воля, сир., не можемъ да ги измѣнимъ въ тѣхната сѫщина. Вие не можете да направите една мисълъ да не е мисълъ; вие можете да я направите добра, лоша или неутрална, но повече отъ това не можете да я

¹⁾ I. Кор. 5: 11.

²⁾ Ев. Иоанъ 14: 6.

измѣните. Значи, вие можете да измѣните нейната външна форма, но никога не и нейната сѫщина. Слѣдователно, азъ ви говоря за единъ основенъ законъ: „Никой не може да измѣни това основание, което Христосъ е турилъ“. Това основание е, че ние се намираме подъ властта на единъ законъ, подъ една основа на добро и зло; ние стоимъ върху една основа, която сѫщеврѣменно произвежда: и радостъ и страдание, и въздигане и падане, и заботяване и осиромашаване, и здраве и болестъ. Туй основание, което Христосъ е положилъ, — и по тази причина той слѣзе отъ Небето на земята, — има двѣ опорни точки. Това е принципъ. Когато вие правите единъ мостъ върху нѣкоя рѣка, може да построите този мостъ само върху двѣтѣ опорни точки, двѣтѣ крайнини, и всичката тежкостъ ще пада или върху едната, или върху другата страна. Е добрѣ, Небето и земята сѫ двѣтѣ опорни точки, върху които е съграденъ човѣшкиятъ животъ. Най-дълбоката мисълъ, до която ние проникваме, то е първата основа, първата опорна точка; желанията — това сѫ втората основа, втората опорна точка; а това, което ние наричаме воля, това е процесътъ на градене. Когато нѣкой говори за човѣшка воля, ние подразбираме, че трѣбва всѣкога двѣ опорни точки: като почнемъ да градимъ върху тѣхъ, ще се прояви нашата воля. Слѣдователно, споредъ този принципъ, човѣшката воля никога не може да се прояви, ако нѣма двѣ опорни точки; само при граденето може да се прояви. Ние трѣбва да разбираме добрѣ дълбокия смисълъ на Христовото учение. Да не си мислимъ само, че го разбираме, а

въ сѫщностъ да не го разбираме. Една госпожа ми разправяше слѣдния анекдотъ за една мома софиянка, която, прѣди да се ожени, учила всичко, но по готоварство не свършила, и, като се оженила, искала да сготви на мжжа си бобъ, но не знала какъ; отива при една своя съсѣдка и я пита: „Какъ готовите вие бобъ?“ — ама не казва, че тя не знае. — „Е, отговаря съсѣдката, туримъ го де се свари, тъй нарѣжемъ лукъ, тъй туримъ масло. — Е, казва другата, и ние тъй готовимъ“. Слѣдъ една седмица тя пакъ пита съсѣдката си: „Ами месото какъ го готовите? — Еди-какъ. — И ние тъй го готовимъ“. — Но съсѣдката, като искала да я изпита, да-ли наистина знае да готови, намислила да я излъже. И когато единъ денъ мжжътъ на неопитната млада булка донесълъ охлюви, и послѣдната отишла да попита пакъ съсѣдката си какъ готови охлюви, тогава съсѣдката ѝ казала: „Счукваме ги въ чутура, туряме оризъ и вода и ги сваряме. — И ние, казва другата, така ги готовимъ“. Връща се у дома и наготовя охлювите по сѫщия начинъ. Идва мжжътъ ѝ на обѣдъ и, като видѣлъ сготвените охлюви, разбралъ колко жена му знала да готови. Въ съвременните религиозни вѣрвания има сѫщо такива сготвени охлюви. Не се готовятъ, обаче, такива охлюви; трѣбва едно коренно разбиране на нѣщата. Въ какво седи човѣшката мисълъ — единъ отъ основните велики закони, който твори? Прѣди всичко, ние сме мислящи сѫщества; второ, сѫщества, които чувствуващи, и трето, които дѣйствуваме и градимъ. Вънъ отъ това, вие не можете да положите друго основание, не можете да дѣйствувате по другъ начинъ;

ако дъйствувате по другъ начинъ, може да се деградирате. Може да вървите само по двете посоки: или нагорѣ, или надолу; срѣденъ путь въ този свѣтъ нѣма; понеже всичко се движи, не можете да седите върху една опорна точка. Двѣтѣ опорни точки сѫ всѣкога неподвижни, но всичко около тия точки е подвижно.

За изяснение ще ви приведа единъ примѣръ отъ съврѣменната наука, за да видите какви сѫ нашите илюзии за живота. Ако пуснемъ електрически токъ подъ купчина желѣзни стърготини, известна стърготина, която е най-близо до тока, ще се намагнитиса и ще привлѣче къмъ себе си всички други. Тая стърготина се обрѣща къмъ другите съ думитѣ: „Видите ли, какъ азъ съ своята сила ви привлѣкохъ? ако азъ не съмъ тукъ, и вие нѣма да бѫдете около мене“. Но, ако прѣмѣстимъ тока, друга стърготина ще се намагнитиса и ще стане центъръ, около който ще се събератъ всички други. И когато казвате: „Азъ мога да направя това“ или: „Хората се събиратъ около мене, азъ съмъ влиятеленъ“, това значи, че токът дъйствува близо до васъ; въ момента, когато токът се измѣни, вие ще идете къмъ периферията. Слѣдователно, трѣбва за знаете, че основата не е вътре въ васъ, въ туй, което вие мислите и чувствувате въ даденъ моментъ. За да може да познаете дали имате основа, да ли сте я намѣрили, трѣбва въ момента, когато намѣрите своите опорни точки, да почувствувате въ себе си дълбокъ миръ. Редъ философи учать свѣта, а самитѣ тѣ не сѫ намѣрили своите опорни точки, не сѫ спокойни.

Когато Христосъ е казалъ: „Азъ съмъ путьъ

и истината“, съ това Той е посочилъ двѣтѣ опорни точки, а „животътъ“ е единъ процесъ, който произтича отъ този путь и отъ истината. Върху тази основа ние не можемъ да градимъ другояче. Напр., какво нѣщо е стремежъ? Стремежътъ на единъ духъ въ пространството е да се въплъти; стремежътъ на едно дѣте, което се е въплътило, е растенето; въ този растежъ то захваща отъ едната точка, стига до известна височина, послѣ почва да слизи, образува крива линия, която се свръшва на другата опорна точка: младина и старина сѫ двѣтѣ опорни точки отъ живота. Като минете отъ дѣтинство до старостъ, ще намѣрите двѣтѣ опорни точки на вашия животъ; слѣдъ туй, като се върнете втори путь, ще градите върху тия точки, ако не сте ги забравили; но, ако сте ги забравили, ще почнете отново. Има хора, които само кръстосватъ, но никога не градятъ. Върху двѣтѣ опорни точки трѣбва да се тури една крива линия. Това е законътъ на движението. Туй движение се изразява въ човѣшката мисъль. Въ какво седи човѣшката мисъль? То е законътъ на полагане, на трупане материалъ върху тия двѣ отнови. Трѣбва да градимъ пакъ по единъ известенъ планъ. Нека дойдемъ до човѣшкото тѣло. Да ви приведа друго едно изяснение. Когато човѣкъ се заражда въ този свѣтъ, той си образува най-напрѣдъ крайнините на тѣлото. Отъ всички органи най-послѣ се образува бѣлиятъ дробъ. Когато се образува дихателната система, дѣтето трѣбва веднага да се роди. Ржцѣтѣ сѫ продуктъ на човѣшката воля; лицето, носътъ, устата, дробоветъ, стомахътъ,—това сѫ човѣшките желания: тамъ изпитваме това, което искаме да вкусимъ. Мозъкътъ

на човѣка е органъ на човѣшката мисъль, тамъ ние можемъ да изпитаме мисъльта. Когато говоримъ за мисъль, подразбираемъ мозъкъ. Но, като дойдемъ до човѣшкия мозъкъ, ще видимъ, че споредъ дебелината на сивото вещество е и производителността на човѣшката мисъль. Колкото по-голѣми набраздявания има въ туй сиво вещество, толкова по-силна е тази мисъль. Нѣкои казватъ, че мозъкъ самъ по себе си произвежда мисъльта. Това не е право, Човѣшкийтъ мозъкъ е подобенъ на земята, която сама по себе си не ражда, а творческата сила иде отъ пространството — тя е слѣнцето, което дѣйствува върху поврѣхността на земята, и понеже има основа, върху тази основа слѣнцето гради, произвежда, твори. Човѣшкийтъ духъ е човѣшкото слѣнце, което, като грѣе върху човѣшкия мозъкъ, поражда тия мисли. Всѣко едно сѫщество мисли. Вие мислите, че вольть не мисли? И той мисли, но по волски, ограничено; и змията, и гушерътъ, и мухата, и всѣко сѫщество мисли и, споредъ своята мисъль, създава своята кѫща за живѣене или своето тѣло, своя организъмъ. Сегашниятъ нашъ организъмъ е плодъ на мисъльта, която имаме: споредъ тази мисъль, която е вжтрѣ въ насъ, се гради човѣкътъ. Вие можете да направите вашитѣ дробове много широки — единъ метъръ, напр. Ако човѣшкийтъ духъ прави усилие, може да направи главата си много голѣма, но не е важно само голѣмината на главата; важното е да-ли той щѣ може да я обработва. Защото и земята е голѣма, но, когато Господъ прати човѣка на земята, каза му: „Иди завладѣй земята, елементътъ“, и понеже ние не можахме да завладѣемъ

земята, Господъ ни даде една малка земя, която е вжтрѣ въ нашата глава, — нашиятъ мозъкъ: като знаемъ какъ да завладѣемъ нашия мозъкъ, ще намѣримъ законитѣ, чрѣзъ които ще завладѣемъ и земята. Ако не можете да владѣете вашите мозъчни центрове, вашиятъ чувства, ако не можете да насочвате вашата воля, какъ ще насочвате друго извѣнь въсъ? Значи, не можемъ да положимъ друго основание. Има извѣстенъ законъ, който ограничава нашата дѣятельност; само по извѣстно направление и вжтрѣ въ него ние можемъ да сторимъ всичко, да бждемъ всесилни. И нашето щастие или нещастие ще почива върху тази велика мисъль — доколко ние правилно вървимъ.

Съ тази бесѣда искамъ да ви наведа на мисъльта да започнете да градите вашия животъ. Единъ примѣръ за изяснение. Въ диритѣ на единъ пѫтешественикъ, който ходилъ да прави изслѣдванія на изтокъ, попадналъ единъ дивъ бикъ, който го погналъ. За да се избави, този пѫтешественикъ намѣрилъ единъ празенъ кладенецъ, влиза вжтрѣ и се хваща за едно дръвче, което е било израснalo въ този кладенецъ. Бикътъ донѣлъ отгорѣ, почналъ да го гледа, обаче сѫщеврѣменно пѫтешественикътъ забѣлѣжилъ, че долу въ кладенца го чака змия, и той се замислилъ какво да прави: нагорѣ не може да излѣзе, надолѣ сѫщо не може да се пусне, дѣржи се здраво за една вѣтва. По едно врѣме забѣлѣзвъ, че горѣ на това дръвче има малко медеъ и като забравиъ, че горѣ е бикътъ, почналъ да ближе меда и да се радва, обаче слѣдъ малко забѣлѣжилъ, че отъ стѣнитѣ на кладенца излѣзла една мишка,

която почнала да прѣгриза туй дръвче. Казаль си пѫтешественикътъ тогава: „И този медъ нѣма да ме спаси: единъ день дръвчето ще бѫде прѣгризено, и азъ ще падна долу при змията“. Този бикъ е сѫдбата, която тласка човѣка, а змията е смъртъта, която очаква човѣка. Но въ сѫщностъ бикътъ — това е рождението, змията — това е старостъта; тѣ не сѫ нѣща опасни. Защо ви гони бикътъ? За да работите. Мързеливи сте, иска да ви накара да бѣгате. Шо сѫ всички страдания въ свѣта? Тѣ сѫ този бикъ, който днесъ гони свѣта: и царе, и генерали, и офицери, и сѫдии — всички бѣгатъ и проповѣдватъ свобода на хората. Като ги срѣщнешъ, всички сѫ умни философи; разсѫждаватъ, че свѣтътъ билъ злѣ устроенъ. Но какъ вие можете да разсѫждавате, когато нѣмате основа? Човѣкъ, който бѣга, може ли да разсѫждава? Не е злина, че този бикъ ни гони, защото, ако сме силни, ние можемъ да се повърнемъ да го хванемъ за рогата, и той ще се спре. Въ еврейската история има единъ герой — Самсонъ, срѣщу когото излѣзълъ нѣкакъвъ си лъвъ, но той го хваналъ за устата и го разчекналъ. Този страхъ отъ бика се дължи на факта, че ние не сме намѣрили двѣтѣ опорни точки.

„Никой не може да положи друга основа, освѣнъ тази, която Христосъ положи“. Е, каква основа положи Христосъ, какъ живѣ Той на земята? Като вземете деветътъ блаженства, Той е далъ деветъ правила, по които човѣкъ трѣбва да живѣе. Той е, далъ и два велики закона: любовъ къмъ Бога и любовъ къмъ ближния. Това сѫ двѣтѣ опорни точки, върху които трѣбва да градите вашия животъ; върху тѣхъ трѣбва да се гради и съврѣмен-

ниятъ общественъ животъ и съмѣйството. Жена, която не обича Господа, която не обича мѫжа си, кѫща не върти; мѫжъ, който не обича ближния си — жена си, кѫща не върти. Разбира се, когато азъ говоря за мѫжъ и жена, не подразбирамъ вашите тѣла, тѣй както сте си въ вашите кѫщи, защото, както ги виждамъ, тѣ сѫ доста скромнички. Азъ подразбирамъ човѣшката душа въ нейното високо проявление, тази душа, която въ бѫдеще може да си направи много по-хубава кѫща, отколкото сега има. Тази душа, която се показва невѣжка, единъ денъ може да има много по-голѣми знания, може да бѫде много по-учена. За да намѣрите двѣтѣ опорни точки, върху които трѣбва да градите вашия животъ, трѣбва да направите крива линия и да започнете да градите. Не трѣбва да се лутате като съврѣменните философи. Измежду ония, които въ науката изследватъ слѣнцето, едни казватъ, че то имало петъ милиона градуса топлина, други казватъ два милиона, трети — 100 хиляди; единъ господинъ си позволява да казва, че има само 32 градуса, другъ — че топлината му е подъ нула, трети — че слѣнцето било разтопено, затова пращало топлина. Обаче, сега се намиратъ други учени, които възразяватъ на това и казватъ: „Ако това би било вѣрно, тогава цѣлото пространство трѣбваше да бѫде топло, а фактъ е, че, колкото отива човѣкъ по-нагорѣ, тамъ настава такъвъ студъ, че може да замрѣзне“. Затова тия учени казватъ, че слѣнцето изпраща само енергия, а послѣдната се трансформира само тукъ на земята: именно земята произвежда топлина и свѣтлина, защото, наистина, като се изкачите нагорѣ, ще видите, че тамъ, въ небето, е

тъмно, мракъ. Тия хора спорятъ, обаче фактитѣ показватъ, че и еднитѣ сѫ прави, и другитѣ сѫ прави, но има едно неразбиране. Азъ казвамъ: ако сте много чувствителни къмъ топлината, слънцето има топлина, но, ако не сте чувствителни, слънцето нѣма да има никаква топлина за васъ; топлината е относително нѣщо. Нѣкои хора турятъ въ чая си петь бучки захаръ, други една, и пакъ имъ е сладко. Ето защо най-първо ние трѣбва да се избавимъ отъ тая илюзия да мислимъ, че знаемъ всичко, като онази жена, която мислила, че знае да готви счукани охлюви. Не трѣбва да готовимъ така и истинитѣ. По сѫщия начинъ и Европа сега готови охлювитѣ; втори пътъ европейските народи ще готовятъ по другъ начинъ.

Но да се върнемъ на сѫществената мисъль. Трѣбва да творимъ. Нѣкои отъ васъ, които ме слушате тая сутринь, сѫ нещастни, нѣкои недоволни отъ живота, пъкъ нѣкои иматъ голѣми амбиции, голѣмо мнѣние за себе си. Прѣди нѣколко дена единъ мои приятель ми казваше: „Прѣди да почна да изучвамъ науката за ржката, имахъ много високо мнѣние за себе си; като почнахъ да гледамъ ли ниитѣ, намѣрихъ, че на ржката ми има само малко гордостъ и щестлавие, почнахъ да се срамувамъ отъ себе си. Така и вие мислите, че знаете много, но, като влѣзете въ живота, не можете да се справите съ него. Нѣкоя мома, прѣди да се ожени, мечтае: „Като се оженя, тъй ще си наредя кѫщата, тъй ще се обличамъ, съ мжжа си тъй ще живѣя“ — нареди си единъ проектъ, както се редатъ проектитѣ за закони — но, като се ожени, слѣдъ единъ мѣсецъ и двамата тръгнатъ разчорлени,

значи, проектътъ не се е изпълнилъ, както и законитѣ, приети въ камарата, често оставатъ неприложени, защото не сѫ били нагодени съобразно съ нашитѣ условия. И когато нѣкоя наша мисъль не се приложи въ дѣйствие, ние казваме: „Нещастни сме, сѫдбата ни гони“. Никаква сѫдба не ви гони, а вашата глупостъ ви гони на всѣка една крачка. Трѣбва да се научимъ да мислимъ правилно. Като дойде единъ човѣкъ при васъ, трѣбва да си съставите за него едно правилно понятие и да постѣпните съ него така, както вие бихте желали да постѣпнятъ съ васъ въ дадения случай. И трѣбва да постѣпнимъ добрѣ, понеже, каквото вършимъ, това ще ни постигне. Прѣди 45 години въ Варна нѣкой си господинъ, свѣршилъ въ Европа по музика, станалъ учитель и започналъ да учи дѣцата на варненските чорбаджии да свирятъ, да танцуваха и пр. Обаче, единъ денъ този господинъ се скараше съ гражданитѣ, и тѣ го уволнили. Човѣкъ крайно честолюбивъ, гордѣливъ, изхарчилъ си парите и три дена седѣлъ гладенъ. Срѣща го единъ свещеникъ, който билъ запознатъ съ него, и го поканилъ нагости. Слѣдъ като се поразговорили, свещеникъ го нагостили. Господинъ му благодарили и, слѣдъ като му разправили историята си, свещеникъ изважда и му дава двѣ бѣли меджиидии: „Като ги похарчишъ, идвай пакъ у дома, докато си намѣришъ работа“. Минали се единъ-два мѣсеца, и понеже господинъ владѣялъ много добрѣ турски езикъ, назначаватъ го секретарь на тогавашния турски валия. Слѣдъ една година набѣдяватъ свещеника, че билъ комита: ималъ писма и книги подозрителни, взематъ ги и ги даватъ на този учень

българинъ секретарь да ги пръгледа. Той ги разгледалъ, отдѣлилъ всички подозрителни книжа, скрилъ ги, и така свещеникът се оправдалъ, но останалъ очуденъ отъ поведението на секретаря, който му казалъ: „Двѣтѣ бѣли меджидии, които ми даде, когато не бѣхъ яль три дена, тѣти спасиха главата“. Ако този господинъ знаеше какъ да постглъва, не щѣха да го изпълнятъ гражданинъ, но, ако и свещеникът не бѣше поканилъ този човѣкъ, който е гладувалъ три дена, да го на храни, и да му даде двѣтѣ меджидии, послѣдниятъ, като секретарь, щѣше да му окачи вѫжето. Така и ние трѣбва да се справяме съ всѣка наша мисълъ и дѣйствие въ нашия животъ, като се запитваме кои сѫ причинитѣ на нашето нещастие, ако сме нещастни; кои сѫ причинитѣ на нашата гордостъ, жестокостъ, алчностъ за богатства и пр.

Слѣдователно, трѣбва да почнемъ да мислимъ. „Ти си жестокъ“ — това не е тво; то е единъ капиталъ фалшивъ, може-би, оставенъ тебѣ въ наследство отъ нѣкого. Единъ примѣръ за изяснение. Прѣди години въ София при единъ еврейнъ се явява единъ ерменецъ съ мостра отъ диаманти, каквите той ималъ цѣла торба, но искалъ да му ги продаде много евтино — за 20 хиляди лева — понеже успѣлъ да ги внесе безъ мито. Еврейнътъ се зарадвалъ и се условили ерменецътъ да му донесе диамантитѣ на еди-кое място, дѣто той му броилъ 20-тѣ хиляди лева и взелъ торбата съ мисълта, че е станалъ притежателъ на много голѣмо богатство; като си отива у дома, еврейнътъ разгърналъ торбата, но що да види? Само мострата била истински диамантъ, а другото — обикновени стъ-

кла. Така и вие може да носите тази торба у васъ и да мислите, че сте богати, но, като я разтворите, ще видите, че е пълна съ джамчета. По закона за наследството нашите прадѣди ни оставяватъ нѣкое богатство, и то е добродѣтель, а другото е джамчета — то е злото у настъ. И тъй, ние имаме едно фалшиво схващане за живота; ние мислимъ, че сме добри, когато не сме, сир., мислимъ, че имаме извѣстенъ капиталъ, когато, въ сѫщностъ, още го нѣмаме. Значи, имаме една фалшива основа за живота. Апостолъ Павелъ, като се обрѣща къмъ тогаващи ние христиани, казва: „Никой не може да положи друго основание, освѣнъ това, което Христосъ е положилъ“. А Христосъ казва „Не дойдохъ да сторя Своята воля, а волята на Бога“ — първата опорна точка — и посль: „Не дойдохъ да взема живота на хората, а дойдохъ да дамъ Своя животъ на тѣхъ“ — втората опорна точка. И наистина, заради това дойде Христосъ — да ни даде животъ. Той проповѣдва и освѣщава любовта къмъ ближния, защото христианството е любовъ къмъ ближния; то е наука за любовта, и, който научи тази наука, той може да гради. Но тази наука не седи въ сладки думи, цѣлувки и подаръци, защото азъ се съмнѣвамъ, когато единъ човѣкъ почне да дава подаръщи нѣкому, че му мисли добро. Примѣръ за изяснение. Мухата се спрѣла при единъ паякъ, който почналъ да я хвали: „Колко си красива, какви хубави очички имашъ; пъкъ крилцата ти колко сѫ напъстрени — такава хубавица азъ никога не съмъ виждалъ. — Нима може да бѫде вѣрно това? запитала мухата. — А, казалъ паякътъ, като тебе красиви сѫщества нѣма.

Дъзъ имамъ едно огледало, влѣзъ да ти го подаря да се оглеждашъ". И влѣзла мухата да се огледа, но никога не излѣзла. Когато нѣкой ти казва: „Ти си много хубава, ела, азъ ще ти направя това и това", ти ще влѣзешъ, но нѣма да излѣзешъ, като мухата. Това сж то подаръците, то е развратъ. Не казвамъ да не давате и да не приемате подаръци, но въ подаръка трѣбва да взиматъ участие и устата, и мисъльта, и сърцето, вжтрѣ въ него трѣбва да сж вложени човѣшката мѫдростъ, знание, любовь. Дъзъ зная много жени, развратени отъ мѫже съ подаръци. Жената придобие часовникъ, прѣстенъ, капелчица, но тя еднъжъ завинаги е изгубила своята честностъ, опозорила се е. Зная мно-
зина-качили се на власть, но слѣзли опозорени, опетнени, изгубили своята чистота. Обществото ги хвали: „Този е знаменитъ човѣкъ". Да, знаменитъ е, ама едно врѣме бѣше диамантъ, а сега е каль. Значи, ние не можемъ да туримъ друга основа. Ако можемъ да изпълнимъ своите длѣжности въ свѣта тѣй, както изискватъ законите, по които ние вървимъ, движимъ се и развивааме, добре; ако ли не можемъ — никакъ не ги изпълняваме. Не се качвайте на власть да управлявате хората, когато се опозорите, когато се продадете. Извѣршете всѣко едно дѣйствие безкористно, както Христостъ. Нѣкой казва: „Не мога". Какъ не можешъ? А да одумвашъ можешъ; да мразишъ можешъ. Човѣкъ, който може да хвали, трѣбва да може и да люби; както едното е възможно, тѣй и другото е възможно. Който не може да мрази, той не може и да обича, но, който мрази, може и да обича. Законътъ е сжъ. Ти имашъ само едната опорна точ-

ка, намѣри и другата, и като се съединятъ умра-
зата и любовъта, ще дадатъ необходимото въ же-
вота, ще ви дадатъ насоката въ живота. Дъзъ не
ви прѣпорожчамъ да бѫдете светии въ обикновенъ
смисъль на думата. Истински светия значи да мо-
жешъ да владѣешъ двата принципа на живота
тѣй, че да ги употребиши за твоето повдигане;
както можешъ да укротишъ единъ лъвъ, една
змия, по сжия начинъ можешъ да укротишъ и
единъ дяволъ; не можешъ да го направишъ до-
бръ, но можешъ да го направишъ безврѣденъ.
Започнете отъ вашите мисли. Една мисъль, която
ви терзае, това е единъ лъвъ, една змия. Не се
старате да ги изпѣждите или убиете, а ги укро-
тете, побѣдете. Имайте смѣлостъта на негритѣ,
които сж схванали психологията на лъвовете, та,
когато нѣкой негъръ срѣщне лъвъ, не се от-
бива отъ пжтя си, защото при най-малкото отклонение
или обръщане назадъ, лъвътъ ще се хвърли
върху му и ще го разкъса, а напротивъ той тръгва
насрѣща му и започва да му говори: „Ти си безо-
бразникъ" и почне да го плюе и върви право срѣ-
щу него. Лъвътъ, като наближи три-четири крачки
до негъра, прави му пжть. Така трѣбва да пра-
вите и вие. Срѣщнете ли на пжтя си лъвъ, не се
обрѣщайте назадъ или налѣво или надѣсно, а го
гледайте право въ очите, кажете му: „Махай се,
безобразнико, отъ очите ми", и той ще се махне.
Ама ще кажете: възможно ли е това нѣщо? Който
е срѣченъ, може да го направи, който е страх-
ливъ не може. Когато се срутва една кѫща, и да
бѣгаме, пакъ може да бѫдемъ затиснати. Ако
единъ денъ земята почне да се разрушава, ако

сме хора съ вѣра, ще се издигнемъ и ще идемъ къмъ небето — на другата опорна точка, на другия край на моста. Има ли опасность на единия край, ще минемъ на другия и ще защищаваме позициите си. Затова, като имате този мостъ, неприятель никога не ще може да ви направи лошо, понеже вие ще бѫдете силни да вдигнете този мостъ, и между васъ и неприятель ще остане всѣкога единъ трапъ, който неприятель нѣма да може да прѣмине. Този неприятель трѣбва да знае много добрѣ законитѣ, за да може да ви атакува на това положение. Затова добрѣтѣ хора не могатъ да ги побѣждаватъ, защото тѣ иматъ двѣ опорни точки и, щомъ се намѣрятъ въ голѣма опасностъ на едната, тѣ отиватъ въ другата и оттамъ защищаватъ позициите си. Туй е основанието, което трѣбва да положимъ. Иисусъ и Христосъ — двѣтѣ думи означаватъ двѣтѣ опорни точки. Иисусъ — това е страждущиятъ човѣкъ на земята, човѣшката душа, която страда, която изработва своето спасение; Христосъ е Човѣкътъ, Който е побѣдилъ, Който служи на Бога, Който е готовъ да се жертвува. Слѣдователно, и вие трѣбва да бѫдете Иисусъ и Христосъ. Нѣкой казва: ама той е Иисусъ. Да, Иисусъ всѣки може да бѫде, като страда и като герой носи страданията; ако му турите кръсть, ще го носи; нѣма никога да роптае. Той ще бѫде като Сократъ, който се оженилъ за най-лошата жена въ Гърция и, като го попитали защо се е оженилъ за такава жена, отговорилъ: „Ако азъ мога да побѣдя тази жена, ако мога да се справя съ нея, тогава другите мъжчини сѫ нищо зарадъ мене“. Слѣдователно, ако вие, мѫже и

жени, можете да се справите единъ съ други, вие сте разрѣшили една отъ най-великите задачи, но, ако не можете да се справите, съ нищо на свѣта не ще можете да се справите. Нѣкой питать защо се женятъ хората? — Затова — да се справяватъ единъ съ другъ. Мѫжътъ и жената — това сѫ двѣтѣ опорни точки, върху които се гради животътъ. Казватъ: защо му е трѣбвало на Адамъ жена, да го тури въ беля? — Не му създаде Богъ беля, а му създаде работа. У Ева имаше инициатива и умъ. Тя бѣше много умна жена, много по-умна отъ васъ, които се мислите за умни. Съврѣменната култура и знания се дължатъ на нея. Тя направи грѣхъ, но послѣ се яви, че го изправи, като каза на мѫжа си: „Азъ те турихъ долу, азъ ще те вдигна горѣ; сега ще те спася, да се научишъ на умъ, защото ти нѣмаше умъ; ако бѣше уменъ, не щѣше да ме искашъ да дойда на земята“. Ако вие, женитѣ, разбирахте този законъ, както вашата стара майка, бихте били много умни, но не го разбираме, а се само сърдите. Азъ не ви харесвамъ. Вие сте лоши дѣщери; майка ви е много по-умна отъ васъ. Осемъ хиляди години какъ тя работи и много умѣло. Не мислете, че Ева не работи. Днешната цивилизация на нея се дължи. Адамъ само изпълнява нейните заповѣди. Той знае само да се бие, ножъ да вади, и, като се върне при жена си, тя го пита: „Свѣрши ли го? — Свѣршихъ го. — Хубаво си го свѣршилъ“. Тука трѣбва да положимъ ние основание. Напуснете онѣзи илюзии да мислите, че, като идете на Небето, тамъ ще ви научатъ. За да ви научатъ на Небето, трѣбва да носите рохъкъ материалъ съ себе си. Какво носите съ васъ, кажете ми? Азъ

бихъ наелъ единъ тренъ да ви заведе на Небето. Но колко дена бихте седѣли тамъ? Нѣкои отъ васъ на-да-ли щѣха да иматъ пари да седятъ единъ — два дена; други слѣдъ десетина дена ще си похарчатъ паритѣ и ще кажатъ: да се върнемъ на земята да печелимъ. Значи, ние трѣбва да туримъ една основа, като разберемъ въ какво седи дѣлбочината на христианския животъ. Азъ нѣма да ви говоря за спасение и пр., както сж ви говорили нѣкои, — тѣ сж елементарни работи. Сега се изиска едно разумно градене върху този общественъ строй. Трѣбва да се запитаме: какъ трѣбва да се възпитаватъ нашите поколѣния, какви трѣбва да бѫдатъ нашите бѫдещи сѫдии, учители, свещеници, бащи, майки, сестри, приятели, търговци, машинисти и пр. Врѣмето, казватъ, ще ги създаде. Но врѣмето не пита: какво искате да създамъ за васъ? Както при Ева се явила змията и казала: „Зашо не ядете отъ плода на дѣрвото за познание доброто и злото“, така сега и Христосъ се явява при нея и казва: „Зашо отъ хиляди години не ядете отъ плода на дѣрвото на живота“? — „Зашто ни е забранено“, казва Ева. — „Зашо ви е забранено?“ На Ева се иска да излѣже, но послѣ се рѣшава да каже истината: „Зашто съгрѣшихме.“ — „Ха“, казва Христосъ, „щомъ изправите вашия грѣхъ, щомъ го хвѣрлите отъ себе си, ще ви се позволи да ядете отъ това дѣрво на живота и както, когато ядохте отъ забранения плодъ на дѣрвото за познание доброто и злото, изпитахте неговата зараза, така и сега, като вкусите отъ плода на дѣрвото на живота, ще послѣдва друга наука, другъ общественъ строй, диаметрално про-

тивоположенъ на съврѣменния“. За вѣсъ тия нѣща може да сж алегорични, но за мене сж една дѣйствителност. Тия дѣрвета сж въ нашия мозъкъ: едното дѣрво за познание доброто и злото е отзадъ, а другото — на живота отпрѣдъ. Руситѣ казватъ: „Рускій человѣкъ живетъ заднимъ умомъ“. Сега руситѣ почватъ да живѣятъ съ прѣдния умъ — отказаха се отъ пиянството. Въ Русия никой досега не мислѣше, че хората могатъ да живѣятъ трѣзвено. Сега съ единъ царски указъ се запрѣти пиенето. Значи, сѫщиятъ законъ, който произвеждаше едно злодосега, произвежда едно голѣмо добро.

Та сега Христосъ казва: „Готови ли сте вѣче да мислите? не да живѣете съ задния си умъ, не да опитвате, а да мислите, да градите, както Азъ ще кажа“. Ама ние казваме, както съврѣменните неутрални дѣржави: „Какви гаранции ни давашь?“ Всѣки иска гаранция: и Италия, и Сърбия, и Гърция, и Ромъния, и България — безъ гаранция не можемъ да напуснемъ неутралитета. Така и ние казваме на Христа: Ние вкусихме отъ дѣрвото за познание доброто и злото и видѣхме какво зло ни сполетѣ; чакайте да обмислимъ малко да-ли нѣма да ни сполети сѫщото зло, ако вкусимъ пѣкъ отъ дѣрвото на живота. „Неутралитетъ пазимъ“, ни казва дѣдo Радославовъ, но съ неутралитетъ нѣма да се свѣрши работа. Неутралитетъ — това е едната опорна точка. Трѣбва да се намѣри слѣдующата, за да почнемъ да сновемъ. Така и въ христианския животъ, неутралитетъ се пази до извѣстно врѣме, слѣдъ това трѣбва да започнемъ да воюваме. Имашъ една лоша мисъль, то е война; раждашъ се, уми-

рашъ, това е война; богатъешъ, сиромашеешъ, това е война: животът отъ единия край до другия е война, само че тая война тръбва да бъде обоснована на принципа да печелимъ, а не да губимъ. На Италия тройното съглашение или съюзът да даватъ гаранции, но въ състояние ли сѫ тѣ да изпълнятъ докрай своите обѣщания? Отдѣ знаемъ, че слѣдът врѣме нѣма да се откажатъ отъ тия си обѣщания? Единъ вълкъ като яль една овца, за клѣща се една голѣма кость въ гърлото му, и починалъ да реве. Докожда му на помощь единъ щъркелъ, брѣкналъ съ своя клюнъ въ устата на вълка и му извадилъ костъта, и слѣдът това му поискалъ да му се отплати за услугата: „Ти се благодари“, му казалъ вълкътъ, „че не ти отхапнахъ врата“. — Това е то гаранция. Ние, които градимъ по сѫщия законъ, и ние рѣшаваме единъ великъ въпросъ въ живота. Не само България рѣшава дали да воюва или не, но и ние рѣшаваме съ Небето. Христостъ ни поставя на всинца ни въпросъ: съ насъ или противъ насъ? И ние тръбва да рѣшимъ: съ Христа или противъ Христа? Неутралностъ сега нѣма: има голѣмо състезание въ свѣта, всички воюватъ, и всѣки ще тръбва да иде на една или на друга страна, и ще се рѣши единъ великъ въпросъ. Туй, което става въ свѣта, става сѫщеврѣменно и вжтрѣ въ насъ. Сега искамъ само да ви избавя отъ заблуждението, да не мислите, че, безъ да пострадаме, можемъ да спечелимъ. Не! печалбата всѣкога се обуславя отъ една голѣма загуба; радостта всѣкога се обуславя отъ едно голѣмо страдание. Ако майката не изгуби своята красота, никога не би имала дѣца. Ако младата мома не би напуснала

своята дѣвственостъ, никога не би станала майка. Въ природата такъвът е великиятъ законъ. Ние тръбва да знаемъ какъ да смиламе нашите мисли, какъ да мислимъ. Дойде ви една лоша мисълъ да извѣршите едно прѣстѣпление — да откраднете. За да се оттѣрвите отъ нея, насочете ума си въ друга посока; обърнете погледа си къмъ душата на този човѣкъ, залюбете го, кажете си: ако азъ бѣхъ на негово място, бихъ ли желалъ да ме ограбята така? Дойде ли ви мисълъ да направите зло нѣкому, спрете се веднага и си помислете: ако азъ бѣхъ на негово място, бихъ ли желалъ той да постѣжи така спрѣмо мене? Вие, жени и мжже, какъ рѣшавате тия въпроси? Нѣкой пжть вие се разгнѣяввате на мжжетъ си, и ви минаватъ лоши мисли прѣзъ ума: да се махнатъ тия мжже, и да си намѣрите други, съ които да живѣете. Или пъкъ мжжетъ казва: да се махне тая жена, по-добрѣ ще ми бѫде да си намѣря друга. Все жена, все отъ сѫщата каль сѫ направени. Затова не тръбва ние, мжжетъ, да се заблуждаваме отъ външността на женитѣ. Нека мжжетъ и жената въ такива случаи, когато се разгнѣвятъ, да си поставятъ въпроса така: ако азъ бихъ билъ на мястото на моята жена, какъ бихъ желалъ моята мжжъ да постѣжи съ мене, и обратно, и какъвто отговоръ получать, така да разрѣшатъ въпроса. Ако жената каже: мжжъ ми е лошъ, не мога да го тѣрпя, тя не е жена, тя не мисли правилно. Зная случаи, когато синъ и дъщеря искатъ да убиятъ баща си, защото билъ лошъ. Отдѣ знай, че е лошъ? Какво нѣщо е лошо? Този, който днесъ е лошъ, утре може да стане много добъръ. Днесъ жената мрази мжжа си, пъкъ

не се минава единъ-два дена, казва: обичамъ го. Какъ така? Може ли нѣкого, който не е добъръ, да го обичашъ? Не може. Значи, има една привидност, трѣба да мислимъ правилно.

Туй основание трѣба да се приложи въ живота. Това не е мячно: дойде ли ви мисълъ да извѣршите нѣщо лошо, кажете си: азъ съмъ единъ слуга или синъ на Господа, Който ме е изпратилъ отъ Небето на земята, и въ тоя моментъ моятъ Господарь или Баща ме гледа, — и веднага вашата мисълъ ще се измѣни, защото ще си помислите, че Той нѣма да ви похвали. Какво ще каже башата, когато види дъщеря си, че изтезава мжка си? Има една поговорка, че на този свѣтъ има три вида жени и три вида мжже, но азъ ще говоря само за женитѣ, защото, каквito сж тѣ, такива сж и мжжетѣ. Единъ анекдотъ казва, че едноврѣмешниятъ Ной ималъ само една дъщеря, за която се явили трима кандидати, които дотолкова обичали, че никой не искалъ да я отстѫпи другому. Ной се намѣрилъ въ чудо. За да задоволи и тримата, той прѣобърналъ и магарето си, и котката си на красиви моми като своята дъщеря и оженителъ и тритѣ за тримата кандидати. Слѣдъ една година отишълъ да ги обиколи. Като попиталъ единия си зетъ: „Харесва ли ти се дъщеря ми? — Хубава е, ама понѣкога драще, — Е, казаль Ной, природата ѝ е такава“. Отишълъ при втория зетъ: „Харесва ли ти се дъщеря ми? — Хубава, ама по нѣкой пжть рита. — Природата ѝ е такава“. Отива при третия зетъ: „Харесва ли ти се дъщерята? — А, казва, тя е ангелъ“. Ной си казаль: това е сжцинската дъщеря. Значи, за да

бждете сжцинската дъщеря, не трѣба нито да ритате, нито да хапете. Това е то основното Христово учение — нито да хапешъ, нито да риташъ, а като човѣкъ да размишлявашъ и да изпълнявашъ своите длѣжности на земята: дѣто влѣзешъ, радостъ и веселие да внасяшъ; като видишъ натеженъ човѣкъ, да го утѣшишъ, да освѣтлишъ ума му. А за това знания ни трѣбватъ. Да изучавате вашите глави, ржцѣ — това е наука. Като почнете да ги изучавате, ще си съставите правилно понятие за своето развитие; ще видите какъ сж живѣли редъ поколѣния прѣди васъ, и вие на каква степень на развитие сте, ще имате правилно схващане и ще знаете правилно да се ориентирате. Ржката никога не лѣже. Чрѣзъ пипането можете да имате най-вѣрно понятие за човѣка: като се ржкувате съ него, можете да му познаете и сърцето, и характера, и разположението. Казватъ, че нѣкой човѣкъ е глупавъ. Глупавъ е, защото нѣма много вжсли на усъщания, на впечатлѣния по ржката, защото забѣлѣзано е, че по ржцѣ на глупавитѣ, на лошиятѣ хора тия вжсли сж по-малко. Защо? Защото на тѣхъ това имъ не трѣба, онова имъ не трѣба, а само ядене и пиене. Човѣкъ иска култура, и въ тази култура Христосъ е внесълъ основанието: „Азъ съмъ пжть, истината и животъ“, „любовь къмъ Бога и любовь къмъ ближния“. Ако можете да приложите тия два закона — „любовь къмъ Бога и любовь къмъ ближния“, нѣма да има въ свѣта сила, която да може да ви се противи; нѣма да има мисълъ, която да не ви се подчини и да не дойде да послужи за вашия идеалъ. Единиятъ законъ на любовъта стои отзадъ; ако го прилагашъ,

ще обичашъ хората, но, ако нѣмашъ божествения законъ на мисъльта, първиятъ законъ ще те въведе въ много лоши работи. Само божествениетъ законъ може да регулира и облагороди човѣшката любовь, защото отъ голѣма любовь човѣкъ може да умори този, когото обича, да му изсмучи всички чувства, да му открадне сърцето — да го умори. Това не е любовь, това е незнание, това е паразитство. Така правяте ахтаподите, които, като уловяте жертвата си, отъ обичъ изсмучватъ и кръвта съ своите пипалца, и тя ослабне, укроти се. Нѣкои мѫже така укротяватъ женитѣ си. Не е укротяване да вземешъ силата ѝ и да кажешъ: жена ми сега е станала по-умна, поумнѣла. Това не е по-умнѣване. Днесъ вие ще уморите една жена, утрѣ друга жена ще умори въсъ. Христосъ казва: „Азъ дойдохъ да дамъ животъ, а не да взема живота на другите“. Можете ли вие да дадете животъ на мѫжа си, сир., да го накарате самъ да мисли, а не вие да му казвате: азъ искамъ да те накарамъ да мислишъ? Вие можете да направите вашия мѫжъ да стане точно такъвъ, какъвто искате, но трѣбва да го турите не на наковалнята, а между тия двѣ сили, между тия два закона, които ще го нагорещятъ, и той ще се измѣни. Красотата на човѣка зависи отъ това нагорещяване; колко по-далечъ сте отъ центъра на тия два закона, толкова по-грозенъ ще бѫдете. Желѣзото е черно, но, като го нагорешите, става червено — имаме червена раса — слѣдъ туй ще пожълтѣе и най-послѣ ще стане свѣтло, и ще кажете: желѣзото стана красиво. Да, красиво е, но, прѣмахнете ли топлината, пакъ ще стане грозно. Слѣдователно, можете да

бѫдете красивъ, уменъ, свѣтълъ дотолкова, доколкото тия два закона дѣйствуваха върху васъ. Това не е само една хипотеза. Направете вашия заденъ и прѣденъ мозъкъ да работятъ по-съразмѣрно, да иматъ една опорна точка, и веднага можете да придобиете това, което искате: и найдобри дѣца, и приятели, и всичко въ свѣта. Но трѣбва да почнете да работите вътрѣ въ себе си и, като прилагате закона на Иисуса Христа: „любовь къмъ Бога и любовь къмъ ближния“, да правите опити. Когато е за добро, думата „не мoga“ да се заличи отъ въсъ и да се замѣсти съ думата „mога“; когато дойдете да грѣшите, кажете „не мoga“; щомъ е за добро, кажете „mога“. Дойде ли ви добра мисъль, кажете „mога“; дойде ли ви лоша мисъль, кажете „не мoga“. Както жената изтькава своето платно, като мѣсти совалката отъ едната ржка до другата и послѣ отъ нея пакъ въ първата, по сѫщия начинъ нека изтькава тя и своите мисли, своите желания, своя характеръ, като се мѣсти ту на отрицателния полюсъ, когато ѹ дойде лоша мисъль, ту на положителния полюсъ, когато ѹ дойде добра мисъль; и, като изтьче така своя характеръ, Христосъ ще ѹ прати единъ майсторъ да ѹ скрои единъ костюмъ, въ който всичко ще бѫде намѣсто, и тогава всѣки ще я обича. Сѫщото се отнася и до мѫжетѣ.

Това е новото основание, което Христосъ иска да тури — да знаемъ какъ да работимъ. Не се съмнѣвайте въ Господа. Нѣкои казватъ: Има ли Господъ? Оставете тази глупава мисъль на една страна. Единственото най-силно доказателство за Богъ, е: азъ сѫществувамъ, слѣдователно, и Богъ сѫществува. По-силно доказателство отъ това нѣма.

Азъ мисля, слѣдователно, и Богъ мисли: моята мисълъ подразбира мисъльта на Бога; моето дѣйствие подразумѣва дѣйствието на Бога. Всѣки, който би мислилъ другояче, той нѣма логика, той не разбира основните правила на логиката. Азъ любя, значи, Господъ люби. Богъ е съвършено, велико сѫщество, което движки и направлява всички хора. И когато нѣкой човѣкъ почне да се съмнѣва въ Бога, той вече се е усъмнилъ въ себе си и въ своя близенъ. Не мислете, че ние ще го смушимъ съ това. Нему е много приятно, когато види, че не Го слушаме. Когато дяволътъ съгрѣшилъ, Господъ го турилъ на единъ огнь да го гори, докато призналъ, че Той му е Господарь. Така и за този, който философствува много на земята, Господъ казва: „Я ми донесете този човѣкъ и го турете на огъня“, и като почне да го нагорешява, ще го пита: „Какви сили дѣйствувашъ върху тебе? — Мѣча се. — Не, разсѫждавай, какви сѫ причинитѣ, дѣти е умѣтъ? — Ами това е адъ. — Защо е адъ, кой сѫ причинитѣ на това нѣщо?“ Адътъ е едно място, дѣто Господъ учи хората да разсѫждаватъ. Нѣкои питатъ: Ами каждъ е адътъ? Ние всички сме въ ада, земята е тринайсетата сфера. Ще ни тури Господъ на този огнь и, ако сме добри, ще излеземъ изъ този адъ, безъ да ни изгори огньятъ, както сѫ били хвърлени въ огнена пещь и тримата отроци еврейски, които ходѣха, пѣха и славѣха Господа посрѣдъ пламъците. Да, ако азъ ида въ огъня, въ ада, тамъ ще пѣя. Нѣкои треперятъ отъ ада. Ако азъ ида тамъ, ще пѣя сѫщата пѣсенъ, която вие пѣете. Нѣма лошо място. То е нѣщо относително. Е ли Богъ съ тебе, нѣма мѫчнотия, всѣкаждъ е добро. Не е ли, не разбирашъ ли законитѣ My,

всѣкаждъ е лошо. Значи, първото основание, първата опорна точка сте вие; втората е Христосъ — съединете се, както се съединява мѫжътъ съ жената, както братъ и сестра се съединяватъ, защото въ съединението е силата, въ съединението има работа, градежъ, мисли, чувства, стремежи, цивилизация.

Това е мисъльта, която ви оставямъ: „Никой не може да положи друго основание“. А основанието е, че този животъ, който сега живѣте, е най-доброятъ животъ, който Господъ ни даде на земята; по-добъръ отъ него Господъ по никой начинъ не може да ни даде. Той е отличенъ, пъленъ съ такива блага, че ние можемъ да направимъ чудеса; вие още не подозирате какво голѣмо богатство е вложено въ него. Вие не подозирате какви сили носи зарадъ въсъ бѫдещето, какво можете да бѫдете, какво можете да постигнете. Малкото дѣте въ утробата на майка си е микроскопично, но на деветия мѣсяцъ става самостоятеленъ организъмъ, и майката го ражда, дава му условия да се повдига и расте; слѣдъ други 20 години то става мѫжъ и почва да мисли. По сѫщия законъ човѣкътъ сега е микроскопично сѫщество спрѣмо Бога, но единъ денъ, като се развие и роди наново, като се издигне по-високо, ще разбере по-великитѣ работи. Но, за да можемъ да се повдигнемъ, трѣбва да измѣнимъ формата на своята глава, на своя умъ, на своето сърце, на своя характеръ, да почувствувахъ великото съзвучие на живота въ своя духъ, и тогава ще минемъ въ чина ангелитѣ, ще се приближимъ къмъ Небето. Това е то новото основание на човѣка.

СИЛА и ЖИВОТЬ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ).

ВТОРА СЕРИЯ

III.

ВЕЛИКДЕНЬ

София — 1915.

Великденъ.

„Идете, проче, научете всички народи и кръшавайте ги въ името на Отца и Сина и Светаго Духа; и учете ги да пазят всичко, що съмъ ви заподѣдалъ: и ето, Азъ съмъ съ васъ прѣзъ всичките дни, до скончанието на вѣка“*)

Въ проповѣдите на цѣлия християнски свѣтъ днесъ се взема текстъ за Христовото възкресение: само въ Америка има 80—90—100 хиляди проповѣдници, а въ България 3300 свещеници, които проповѣдватъ днесъ върху възкресението — навсъкждѣ се говори за него. Понеже толкозъ души говорятъ за възкресението, азъ искамъ да направя едно малко отклонение.

Разбира се, мнозина разглеждатъ въпроса исторически и философски — възможно ли е възкресение? Спорът е и отъ чисто физиологическо гледище — възможно ли е човѣкъ да възкръсне? Идеолози и богослови пишатъ и се мѫчатъ да доказватъ, че възкресението е възможно, но и тѣ не могатъ да го докажатъ.

Спирамъ се върху тия думи: „Идете, проче, научете всичките народи и кръшавайте ги въ името на Отца и Сина и Светаго Духа“. Ученietо върху Отца и Сина и Светаго Духа е дълбоко учение.

*) Мат. 28: 19.

Каква е тази наука? Често вие изговаряте тия думи „Отецъ, Синъ и Свети Духъ“, но какъвъ смисъл иматъ тия думи за васъ? Тъ ще иматъ смисъл за васъ, само когато могатъ да произведатъ извѣстенъ ефектъ. Когато държите една кибритена клѣчка, никога не може да опитате нейната сила, ако не умѣете да я запалите; само когато я запалите, можете да усѣтите нейната сила. И възкресението ще бѫде прѣдметъ неизвѣстенъ за васъ, ако вие не запалите тази дума като кибрита — да произведе въ вашия умъ и въ вашето сърце свѣтлина, или ако я не посѣте като сѣме — да изникне, да видите плода ѝ. Доста е въ живота на човѣка да има двѣ или само една такава дума, която да разбира както трѣбва, и той ще стане гений; когато разбере двѣ такива думи, човѣкъ става светия, а разбере ли три, той ще стане едно съ Иисуса Христа. Тъй, въ всѣки езикъ, който говоримъ, има думи, които, като ги разберемъ, добиватъ за насъ магиченъ смисълъ. Мойсей, когато дигна своя жезълъ при Червеното море, изрече една дума, и то се раздѣли. И Христосъ, когато бѣ прѣдъ гроба на Лазара и дигна очи нагорѣ, каза само една дума — „Лазаре, излѣзъ изъ гроба!“ И въ началото Господъ рече само една дума, и свѣтътъ стана. Ние знаемъ да говоримъ и пишемъ правилно, граматически — съ запетайлъ и точките му, съ въпросителните и възклицателните му. Разискваме много философски въпроси, но не знаемъ какъ да наредимъ живота си. Ние приличаме на онзи философъ, който излѣзълъ да се разхожда по морето и въ разговоръ запиталъ лодкаря: „Ученъ ли си, знаешъ ли нѣщо отъ астрономия?“ И като

му отговорилъ: „Не зная“, той му казаль: „Изгубилъ си^{1/4} отъ живота“. Слѣдъ това го запиталъ: „Знаешъ ли нѣщо отъ геология?“ — „Не знамъ“. „^{2/4} си изгубилъ отъ живота си“. „Ами знаешъ ли математика?“ „Не знамъ“. — „^{3/4} отъ своя животъ си изгубилъ“. По едно врѣме се дигнала страшна буря, и се явила опасностъ да се прѣврне лодката; тогава лодкарътъ отъ своя страна попиталъ философа: „Умѣрешъ ли да плавашъ?“ Послѣдниятъ отговорилъ: „Не умъ“. Лодкарътъ сега на свой редъ му казаль: „^{4/4} отъ живота си изгубилъ“. Сега, ние седимъ като този философъ и питаме какъ се е родилъ Христосъ и какъ е дошълъ на земята, но, щомъ се подигне буря въ нашия животъ, дойдатъ извѣстни мѫжнотии и страдания, не знаемъ да плаваме и почнемъ да потъваме. Тогава, кждъ е вашата философия, математика, въ какво ви помогатъ тѣ? А математиката е наука — какъ трѣбва да построимъ разумно живота си; биологията — какъ трѣбва да туримъ клѣтки въ редъ и порядъкъ; геологията — какво е нашето отношение къмъ земята и така нататъкъ.

Въ живота на Христа има три периода, които сѫ важни — има ги въ всѣкой животъ — раждане, смърть и възкресение. Забѣлѣжете, че, когато Христосъ се роди, ангелитъ се явиха на небето и възвѣстиха „миръ между человѣците“; значи, Христосъ се роди тържествено, но виждаме, че този тържествующъ Христосъ трѣбваше да умре съ най-попозорна смърть. А пита се: защо трѣбваше така да умре? Съврѣменнитѣ хора умиратъ, и често сѫ ме питали защо умиратъ. Има причини. Христосъ умрѣ позорно и най-послѣ възкръсна. Сега ще направя

едно малко съпоставяне. Какъ се появи смъртъта въ свѣта? Знаемъ, че, когато Адамъ бѣше въ рая, Богъ изрази живота и смъртъта въ видъ на двѣ плодни растения, отъ които едното нарече „Дърво на Живота“, а другото — „Дърво за познание доброто и злото“. Въ чисто окултенъ и мистиченъ смисълъ, подъ „Дърво на Живота“ се разбираятъ всичките стремежи на природата къмъ Божеството, стремежът, който върви отдолу нагорѣ. То е приливът, който расте. „Дървото за познание доброто и злото“, обаче, идва отгорѣ надолу. Сега, какъ се е родила смъртъта? По най-естественъ пътъ. Ако пуснемъ два влака отъ двѣ противоположни страни да се движатъ къмъ една и съща точка, какво ще стане? — Катастрофа. Адамъ се намѣри между два такива влака и, като не зная какъ да избѣгне катастрофата, умрѣ. И всѣкой отъ власъ по сѫщия начинъ ще завърши, ако пипне отъ забраненото дърво — въ деня, въ който пипне, сѫщото нѣщо ще се случи съ него. Но, понеже, когато пипне, той ще влѣзе въ това велико течение отгорѣ надолу — къмъ земята, него може само Божествената сила да избави отъ това течение. Именно затова Христосъ дойде на земята, за да вмѣкне хората пакъ въ първоначалния потокъ на живота, въ обратния процесъ, който ние наричаме възкресение. За да можемъ да разберемъ това учение, трѣбва да разберемъ учението на Отца и Сина и Светаго Духа. Какво трѣбва да се разбира подъ Отца? — Учението на Божествената мѫдрост. Подъ Сина? — Учението на Божествената любовь. Подъ Духа? — Учението за въздинането, еволюцията на човѣка. И казва се

въ Писанието: „Който повѣрва въ това учение, спасенъ ще бѫде“. Трѣбва да разберемъ законите на туй учение. Какво се изисква отъ насъ? Всѣкой отъ власъ е баща; но разбирайте ли като бащи своето призвание? Всѣкой е билъ въ положението на синъ, но знаете ли какви трѣбва да бѫдатъ отношенията на сина къмъ башата? Като Духа не сте, но ще бѫдете; сега сте именно въ процеса на Духа, този именно Духъ, който въздига хората и който сега трѣбва да въздигне Христа въ насъ.

За да можемъ да разберемъ правилно Христовото учение, трѣбва да се освободимъ отъ много закачки въ този свѣтъ; не да се отречемъ отъ свѣтъ, защото това би било криво разбиране. Свѣтъ има двѣ лица: едно чисто божествено лице и едно вънкашно лице на нѣщата, и, когато се говори, че трѣбва да се отречемъ отъ свѣтъ, трѣбва да се разбира — да се отречемъ отъ всички ония елементи, които иматъ прѣходенъ, измамливъ характеръ, които не носятъ нищо сѫществено въ нация животъ; обаче, всичко онова, което служи за нашето повдигане на земята, ние трѣбва да го пазимъ, защото на друго място Писанието казва: „Богъ толкова възлюби свѣтъ, щото даде Сина Си Еднороднаго, за да му помогне“. Че свѣтъ има двѣ страни, се разбира отъ другъ стихъ на Апостолъ Павель, който казва: „Образътъ на този свѣтъ прѣхожда, а има образъ, който не се мѣни“. Човѣкъ се роди, израсте и мисли, че ще оправи и ще завладѣе свѣтъ, но дойде къмъ 45—50 годишна възрастъ и забѣлѣжи известно отслабване, почувствува, че силите му го напуштатъ, и той поумнѣва и почне да кара младите да работятъ за него.

Стане по-мекъ, по-любезенъ, защото е слабъ и защото въ него се заражда мисълъ, че той остава и че утръ може да умре; въ него не се зараждат такива мисли, които могатъ да го направятъ да възкръсне: съвръменните хора сѫ заразени изобщо отъ възгледа, че човѣкъ не може да възкръсне, да оживѣе изново. Именно тамъ е най-голѣмата измама въ сегашния животъ. Човѣкъ може да възкръсне тѣй, както може и да умре; тѣ сѫ двѣ нѣща относителни: влѣзешъ ли въ противорѣчие съ силитъ, които дѣйствува въ природата, твоята форма ще се разруши; не разбереши ли законитъ, ще бѫдешъ смачканъ. Трѣбва да се освободимъ отъ извѣстни спѣнки, които сѫществуватъ по наслѣдство въ нашите души.

Ще приведа единъ примѣръ и ще обясня единъ великиъ законъ, който регулира живота. Нѣколко души моряци, англичани, излѣзли изъ парахода да посѣтятъ единъ европейски градъ. Обикаляли на самътъ изъ града, влизали въ разни кръчми и се напили. На връщане качватъ се въ лодкитъ, обаче, забравятъ да ги развържатъ отъ колцитъ, о които били привързани, и почнали съ веслата да гребатъ; гребали, гребали цѣла ноќь, като мислѣли, че наближаватъ парахода; на сутринта, обаче, виждатъ, че все на брѣга стоятъ. Защо не сѫ стигнали парахода? Това малко вижде, което е било завито около колцитъ, то ги е свръзвало. Хората не могатъ да възкръснатъ именно по тази причина — завързани сѫ за колецъ. Азъ съмъ виждалъ често малки дѣца да хващатъ птичка и да я пуштатъ да хвърчи съ конецъ; птичката литне нагорѣ, но пакъ падне на земята. Така сѫ вързани всичките човѣци.

Хората трѣбва да иматъ идеалъ. Какъвъ? — Такъвъ, който да ги тегли къмъ небето. „Хврѣкнахъ, ама паднахъ, не зная защо“ — вързанъ си. Имашъ съмнѣние въ ума си, имашъ важни въпроси, които не си разрѣшилъ — отвѣржи лодката си, загреби съ веслата си и върви къмъ цѣльта. Ние не можемъ да избѣгнемъ послѣдствията на причинитѣ. Мислимъ си, че нашите мисли и желания не упражняватъ никакво влияние; а въ сѫщностъ всѣка мисълъ, колкото слаба и да е, упражнява влияние. Мойсей, мисля, казва въ Второзаконието, че Богъ въздава за прѣстѣплениета до четвъртия родъ. Въ сто години едно прѣстѣжение трѣбва да се ликвидира. Тѣзи, които сѫ изучвали закона, сѫ забѣлѣзали слѣдното нѣщо: ако нѣкоя черна жена има сношение съ бѣлъ мжжъ, въ първото поколѣние може да се роди бѣло дѣте и, ако не въ второто, или третото, въ четвъртото непрѣмѣнно ще се роди черно дѣте. Ако се роди въ началото, добре — ще свърши кармичността. Законътъ дѣйствува и обратно: ако бѣла жена има сношение съ черенъ мжжъ, черното дѣте може да се роди въ началото и, ако не се роди тогава, то слѣдъ сто години непрѣмѣнно ще се роди. И чудятъ се хората: откаждѣ Господъ ни е далъ това черно дѣте? Нѣкоя ваша прѣбаба прѣди сто години е имала сношение съ черенъ мжжъ. Този законъ работи и въ нашите чувства и мисли. Седите денемъ и ви се явява лоша мисълъ. Защо? — Прѣди сто години вашата душа е имала сношение съ черенъ мжжъ. Този черенъ мжжъ ние наричаме дяволъ. Едно лошо ваше желание, то е сѫщо ваше дѣте. Този законъ на кармичността е строгъ; ние трѣбва да се пазимъ добре, защото

не можемъ да избѣгнемъ послѣдствията. Никога не трѣба да даваме място въ ума си на лоша мисъль, защото тя ще изработи своя форма и въ бѫдеще, когато и да е, ще ни спѣне. Не е въпросътъ тука, че нѣкой се родилъ отъ бѣлъ или отъ черенъ мжъ; въпросътъ е, че има вибрации на черни и бѣли хора, които се различаватъ. Черните хора иматъ стремежъ къмъ земята, а не къмъ небето; тѣ сѫ хората на онова дѣрво, отъ което вашата първа майка е яла; бѣлите хора, които сега идватъ, сѫ хората на „Дѣрвото на Живота“. Слѣдователно, отъ което дѣрво ядемъ, туй ще станемъ. А „Дѣрвото на Живота“ — то е Христосъ. Когато проникне въ васъ тази велика мисъль за Христа — не отвлѣчената мисъль, че Христосъ стои отъ дѣсна страна на Отца, но Христосъ — силата, която е проникнала цѣлата наша земя, и когато тази струя проникне въ всички сѫщества отъ малки до голѣми, тогава ще настѫпи спасението. Когато Христосъ умрѣлъ, станало тѣмно, хората почувствуvalи тази тѣмнота, и Писанието казва, че Христосъ влѣзъль въ ада и проповѣдалъ това учение тамъ, и всички, които го послушали, излѣзли изъ ада и дошли на земята. Не бѣхте ли и вие тамъ, когато е проповѣдалъ Христосъ? Бѣхте, но сте забравили. И какво ви каза Христосъ, когато слѣзе тамъ да ви извади изъ тѣмнотата? „Идете и не грѣшете вече“, защото ще раждате, както ви казахъ прѣди малко, черни дѣца, ще идватъ страдания слѣдъ страдания. И понеже Христосъ е на земята, Той е рѣшилъ да избави човѣчеството и ще го избави. Нѣма въ свѣта нѣкая сила, колкото мощнa и да е, която да може да противодействува на Христовата сила. Той

казва: „Овчитѣ, които Отецъ Ми е далъ, никой не може да ги вземе отъ рѫшѣтѣ Ми, понеже нѣма по-голѣмъ отъ Отца Моего“. И ако нѣкой пѫть проникне съмнѣние въ вашата душа, то е вашиятъ черенъ баща. Скѣтайте врѣзките си съ него! Чистата душа никога не трѣба да се прѣплита съ нечиста. Когато дѣтето на една майка се много оцапа, майка му взема ли изеднѣжъ да го пригърне? Не: По-напрѣдъ го понашари добрѣ, послѣ го измие, прѣчисти го, облѣче го съ чиста дрѣха и тогава го цѣлува. Това е простата философия на живота. Нѣкой ще додѣ да ви каже: „Ама ти не ме обичашъ“. — „Кални сѫ дрѣхитѣ ти, приятелю, кална си, сестро, ела, ще ти платя за банята, поизчиши се, измий си както трѣбва тѣлото, така и сърцето, и, слѣдъ като направишъ това, само тогава ще възкрѣснешъ“. Сега, знаете ли защо страда Христосъ? Кръстътъ показва човѣшката кѫща — кубътъ разгънатъ дава кръстъ; а Христосъ бѣше разпнатъ на този кръстъ, и Богъ казва сега: „Измий кѫщата си, разтвори прозорците, всичко прѣчисти“. Нѣкои казватъ: „Цѣлуни този кръстъ“; но този кръстъ трѣбва да се прѣчисти. Кръстътъ е вътре въ ума, въ сърцето. Този кръстъ не могатъ да цѣлуватъ хората, докато не го прѣчистите. Всички сме кръстове — живи кръстове; трѣбва да въздигнемъ тия божествени кръстове въ сърцата си и, когато направимъ това, ще туримъ една окръжностъ, която означава вѣчността, и ще направимъ отъ кръста едно колело или витло да се движи.

Слѣдователно, Христосъ съ Своето учение иска да покаже основните закони, чрѣзъ които да измѣнимъ реда на нѣщата. И можемъ да го измѣ-

нимъ. Тръбва да имаме първо идея за това, и второ, да се стремимъ да я постигнемъ. Съвременните хора не могатъ да я постигнатъ поради една прости причина: въ тяхъ съществува единъ неумолимъ егоизъмъ — всѣкой желае да биде пръвъ. Единъ художникъ много добръ е представилъ това съ една своя картина: нарисувалъ планински връхъ, на който се издига идолъ, и милионитъ хора гледатъ нагорѣ къмъ този връхъ и, ако единъ рече да възлѣзе и да стигне до идола, другитъ го хваща и го не пушта. И така хората се постоянно борятъ, и никой не може да отиде горѣ. При надбѣгванията въ олимпийските игри въ стара Гърция онзи, който достигнѣлъ цѣлта пръвъ, той вземалъ вѣнецъ. Въ подвига за Христа, обаче, всѣкой може да вземе този вѣнецъ, стига да се постарае да изпълни Христовото учение.

И тъй, ние имаме тия три нѣща въ учението за Отца и Сина и Светаго Духа. Ако можемъ да произнесемъ тия три думи въ тѣхния пъленъ смисълъ — като произнесемъ „Отецъ“, да почувствуваме пулса на туй сѫщество, което движи свѣта; да го почувствуваме така, както една майка може да уѣща пулса на своето дете; а да почувствуваме божествената мисълъ, то значи да я разбираме и познаемъ, — „тогава“, както казва Господъ, „прѣди да сте поискали нѣщо, Азъ ще отговарямъ на вашите желания“. Всичца тръбва да имаме отлични синовни отношения къмъ Бога — да изпълняваме длъжностите, които имаме къмъ своя Баща. Той не слѣзе на земята; но Той прати Сина Си. И ние тръбва да се жертвуваме въ този свѣтъ. Мнозина ги е страхъ отъ жертвата и казватъ, че въ жертвата

нѣма животъ, и мнозина въ недоумѣние се спиратъ предъ думитѣ на Христа, Който казва: „Ако не ядете отъ плътъта Ми и не пиете отъ кръвта Ми, нѣма да имате животъ вѣчнъ“. Ние всѣки денъ ядемъ, за да живѣемъ — нима това житно зърно, тия трѣви, чито сокове гълтаме, не умиратъ и не се жертвуватъ за насъ? Но тѣ казватъ: „Ние умираме, стига вие да станете хора“. Колко милиарди сѫщества ни слугуватъ! А какво правимъ ние сега на земята? Ние се занимаваме съ сколастични въпроси, като ония стари богослови въ средните вѣкове, които философтували колко дяволи могли да играятъ на бода на единъ ножъ. Все съ това се занимаваме и ние.

Казвамъ, че Христовото учение съдѣржа въ себе си смисъла на живота. Всѣкога въ двѣ велики епохи има една низина. Ако разгледаме нашия мозъкъ, ще видимъ, че и той има вдлъбнатини и издигнатини; благодарение на тия бразди може да циркулира човѣшката мисълъ. И земята е съ такива вдлъбнатини, които създаватъ известни течения, благодарение на които ние можемъ да живѣемъ. Нѣкой казва: „Азъ не искамъ да живѣя въ долина“.

— Ами кждѣ искашъ да живѣешъ? Колко дяволи могатъ да живѣятъ на единъ планински връхъ? Всички не могатъ да живѣятъ тамъ. Всѣкой въ браздите на своя животъ: единъ въ долина, другъ пътъ на връхъ, трети пътъ пакъ въ долина, четвърти — на връхъ, ще има слизане и качване, докато се разбере законътъ, че еволюцията е движение по една чупена линия. Обаче, когато човѣкъ научи Христовото учение за кръглото движение въ вѣчността, ще влѣзе въ друга еволюция, която нѣма да върви нагорѣ-надолѣ, а ще върви въ кръгъ.

Отъ друга страна, учението на Духа е учение реално, което съвръменните хора отказватъ. Когато Божествениятъ Духъ у насъ работи, Той подразбира единство, подразбира и множество. Отецъ е сътворилъ нѣщата, Духътъ е множество отъ единия и другия полюсъ, а Христосъ прѣставлява соковетъ, които постоянно текатъ въ „Дървото на Живота“. Духътъ прѣставлява условията, въ които живѣемъ. Съвръменните астролози казватъ, че човѣкъ се намира въ съобщение съ цѣлата вселена, сир., че всички сѫщества се намиратъ въ извѣстно сѫтонашение; сърцето, умътъ, ушите, очите сѫтвѣтствуваха на извѣстни сѫщества въ пространството и, когато между тѣхъ стане борба, тогава човѣкъ усъща въ сѫтвѣтната частъ, въ краката или главата, нѣкои дѣйствия. Нѣкой пжъ те заболи ржка или коя да е друга частъ, това е влияние, което иде отъ вънъ, — влияние, както го наричатъ, на Юпитера, на Сатурна, на Марса. Може да възрази нѣкой: „Какъ Марсъ може да влияе на хората?“ Ние казваме: Англия упражнява извѣстно влияние, земята на Англия, или народътъ, който живѣе тамъ, английскиятъ народъ съ своите мисли упражнява това влияние. Слѣдователно, и ония сѫщества, които живѣятъ на Марса, ни влияятъ, чрезъ своите мисли прѣзъ пространството, като образуватъ едно течение, и ние, когато дойдемъ подъ това течение, ставаме войнствени. Сега всички хора сѫ подъ влиянието на Марса; ще се биятъ, докато туй влияние извърши своята цѣль, за която то сѫществува въ свѣта. Не мислете, че учението на Христа е учение на мира; то е на мира, но, нарушили се това равновѣсие, ще има война; а само

чрезъ войната може да се възстанови слѣдъ врѣме нарушеното равновѣсие. И ние знаемъ този законъ отъ практическия животъ: жената, когато иска да извади масло отъ млѣкото, бие го въ буталката. И войната въ свѣта ще прѣстане, само когато се добие масло. Сега, защо воюватъ хората? Христосъ казва: „Азъ искамъ масло — като се намажете, ще станете по-мекички, защото сега сте твърди и груби“. Сега се бие масло и, като ви намаже Христосъ, вие ще станете по-нѣжни. Че това е тъй, показва и притчата за ония глупави дѣвици, които забравили да взематъ масло за свѣтилниците си и останали вънъ. За да влѣзешъ въ Царството Божие, непрѣменно трѣбва да имашъ масло.

Това е учението на Духа. Азъ говоря въ алекориченъ смисълъ; но, ако и вие размислите, ще разберете отношенията на ония сили, които дѣйствуваха смекчително. А Господъ е създадълъ съвръменния свѣтъ, знаете ли защо? Ония духове, които бѣха създадени най-първо, станаха кристали; слѣдъ това трѣбаше да се създаде нашата земя, за да се образуватъ нови клѣтки, не по кристална, чупена, геометрическа форма, а въ кръгообразна форма. Единъ кристаль, единъ диамантъ трѣбва да стане жива клѣтка, за да може да се развива — като растение. Ако вникнете добре въ тази мисълъ, ще разберете, че и най-благородното растение трѣбва да прѣобърне своите дървени неподвижни клѣтки въ мясо и нерви, за да може да чувствува и да се движи, както се чувствува и движатъ животните. Така и ние трѣбва да платимъ всичко, за да образуваме оная клѣтка, която създава светиите. Ние сме сега мрътви; въ небето ние сме насадени съ

главата надолѣ. Трѣбва да се пожертвуваме, за да станемъ разумни клѣтки, да станемъ едно съ Христа и, като минемъ прѣзъ Неговото тѣло, прѣзъ Неговия умъ, прѣзъ Неговото сърце, само тогава ще можемъ да се тонираме, да разберемъ дѣлбокия смисълъ на нѣщата. Разбира се, тия нѣща сѫ много отвлѣчени и, ако бихъ се впусналъ да ги обяснявамъ, ще се отвлѣка отъ темата си, а това нѣма да ви ползува.

Първото нѣщо въ живота е послушанието. Единъ грѣцки ученикъ въ древността искалъ да изучи тайните науки и затова отишълъ въ Египетъ, въ училището на тъй нареченото Бѣло Братство. Главниятъ жрецъ на храма на Изида, като го развеждалъ, завель го прѣдъ една статуя и му казалъ: „Това е Истината“. — „Защо не ме доведохте по-напрѣдъ при Истината, ами ме развеждахте другадѣ? Трѣбваше още първия пътъ да ме доведете тукъ“, — въразилъ ученикътъ. „Не може“, рекълъ жрецътъ и добавилъ: „Да не вдигашъ завѣсата на тази статуя, не се докосвай до нейното було, изучавай я отъ вѣнь“. У ученика се заражда голѣмо желание да види какво има отъ долу, подъ туй було; рекълъ си: „Като вдигна това було, ще намѣря Истината и, когато се върна въ Гърция, ще обладавамъ голѣма сила“. Една вечеръ излиза тихичко, докопва се и влиза въ храма, вдига завѣсата, обаче, сутринъта го намѣрили падналъ мъртвъ прѣдъ статуята. Какво е научилъ той? Нѣкой казва: „Я вдигните завѣсата, искамъ да видя Истината“. Опасно е, ако се вдигне булото: човѣкъ трѣбва да е готовъ за момента. Христосъ е дошълъ на земята да ни приготви да посрѣщнемъ безъ страхъ този моментъ. Най-първо трѣбва да разбе-

ремъ кой животъ ни води къмъ спасението; слѣдъ туй трѣбва да минемъ прѣзъ другъ процесъ, — за което Той казва: „Ако се не родишъ свише, нѣма да видишъ Царството Божие“. И на Никодима е казалъ, че, ако не се роди отъ вода и духъ, не може да влѣзе въ Царството Божие. Значи, има двѣ раждания, но не прѣраждания, защото прѣраждането подразбира всѣки процесъ на прѣскването. Прѣраждането е законъ на дисхармонията въ свѣта: да се прѣродишъ, то значи да почнешъ изново работата, която си напусналъ. Улавяйте те, затваряйте те и, като излежишъ 20 години, останатъ ти 15, избѣгашъ, връщайте и те туряйте още 10 години, та ставатъ пакъ 25 за излежаване: слѣдъ пять години пакъ избѣгашъ, хващайте наново, затваряйте те за трети пътъ и ти налагатъ още по-голѣмо наказание. Туй е и прѣраждането — човѣкъ, който не иска да си излеки затвора; или въ другъ смисълъ — когато вие сте пратенъ на земята и не искате да живѣете както Богъ е опрѣдѣлилъ, а искате по лесенъ начинъ да избѣгате, тогава ще ви хванатъ и ще ви туряте въ затвора и, ако все бѣгате, нѣма да се свѣрши вашето затваряне во всѣки вѣковъ. Законътъ на новото раждане подразбира — да изпълни човѣкъ волята Божия. И не е мѣжно да я изпълните. Мѣжнотията лежи винаги въ дѣлбокитѣ причини на неразбиране живота. У съврѣменнитѣ хора има склонность да критикуватъ; всѣкой вижда грѣшкитѣ на другитѣ: „Еди-кой-си не живѣ така, както трѣбва“; ами ти живѣшъ ли така? — „Той не мисли правилно“; ами ти мислишъ ли правилно? — „Той не е добъръ“; ами ти добъръ ли си? Прѣди всичко човѣкъ трѣбва

да познае себе си. Тръбва да проучи своята конструкция. Проучили ли сте защо Господъ ви е турилъ нось, защо ви е турилъ двѣ очи и защо на нѣкои очи сѫ черни, на други сини или зелени, и защо сѫ тия вѣждички отъ горѣ? Образува се една осморка; какво значи туй число? То показва числото на работата. И носътъ, то е рало. Като турите човѣка хоризонтално, това показва, че той тръбва да оре, и тогава Божествената благодать ще слѣзе, и ще изникне онова, което е посъяль. Въ какво състои мисленето? — Да съсрѣдоточишъ мислите си. А въ какво състои това съсрѣдоточаване? Срѣщахъ единъжъ въ Варна единъ българинъ, невѣрующъ, съ свободни възгледи, който ми се оплака: „Бѣхъ спечелилъ осемъ хиляди лева, дадохъ ги на единъ търговецъ, който фалира, и така изгубихъ; но, добъръ Господъ, ще спечеля пакъ“. Казахъ, този човѣкъ е разбралъ закона: той не е окултистъ, но признава единъ законъ, който ще го научи да спечели пакъ — Господъ дава, Господъ взема. Тия нѣща сѫ прѣходни въ живота; Господъ съ тѣхъ ни опитва, както майка опитва дѣцата си. Вие може да опитате какво ще бѫде вашето дѣте. Майките често казватъ: „моето ангелче“; но опитайте и вижте да-ли ще стане то ангелъ. Дайте му една ябълка и му я поискайте пакъ; ако ви я върне, ще стане ангелъ; не върне ли ви я, ще стане дяволъ. Господъ ви дава едно благословение и казва: „Дайте го и на други“. — „Не мога да го дамъ“ — ето едно неизвѣстно, което не си разрѣшилъ. — „Не вѣрвамъ въ живота“ — имашъ друго неизвѣстно, другъ Х, който не си разрѣшилъ; бѣгашъ отъ живота — имашъ

трети Х. Казваме: Х е равенъ на еди-какво, а не можемъ математически да намѣримъ на какво е равенъ. Този Х има съдѣржание, неговата стойност ще намѣримъ, като работимъ. За да разрѣшимъ този Х, тръбва да впрѣгнемъ своите мисли и чувства. Често човѣкътъ, като не може да разрѣши икосоветъ на живота си, плаче и е нещастенъ. Свѣтътъ е училище — кой те кара да влизашъ въ това училище, като не искашъ да се учишъ, да се съсрѣдоточавашъ? Тогава по-добре влѣзъ въ растението, въ минерала. Чрѣзъ упорно съсрѣдоточаване ти ще научишъ учението на Отца и Сина и Светаго Духа — и ще възлюбишъ Господа. Казватъ: любовъта е глупостъ. То е пакъ Х, който има извѣстна стойностъ, и азъ мога да разрѣша, споредъ това учение, загадката на любовъта.

Сега, Учителътъ на това учение идва всѣка сутринъ и хвърля въ душите ни по една мисъль, но ние, въпрѣки това, убѣдиняваме. Защо убѣдиняваме? Понеже не можемъ да оцѣнимъ тази мисъль, която Христосъ ни дава. „Азъ искамъ слава, искамъ това и онова“. Благата, които дава Христосъ, сѫ много по-сѫществени: славата Божия въ този случай струва много повече, отколкото славата на човѣците. Христосъ иска всичка ви да тури на власть, да станете господари надъ живота и смъртъта. И знаете ли кой създава смъртъта? Тия милиарди духове, които постоянно разрушаватъ. Всѣки денъ вие се изпълвате съ съмнѣния, зависти, и искате при това да бѫдете хора на прогрес! Срѣщащъ се дори хора, които за окултизъмъ говорятъ, а мисълта имъ не е свободна, и тѣ не разбиратъ живота. Христосъ възкръсна; Той показа

пътя, по който тръбва да минемъ — прѣзъ процеса на раждането. А знаете ли що е раждане? Толстой разправя за единъ свой сън — какъ сънувалъ една нощъ, че е труденъ и се мѫчилъ да роди, и усъщалъ такива болки, щото, когато на сутринта се събудилъ, попиталъ такива ли болки усъщать женитѣ при раждането, и, като му отговорили утвѣрдително, рекълъ: „Мѫчно е човѣкъ да бѫде жена“. Въ вашия умъ се зароди една мисъль, докато родите, колко страдания тя ще ви причини. Но да не мислите, че страданията сѫ лошъ признакъ: както майката, така и вие тръбва да дадете нѣщо отъ себе си на вашата рожба, тръбва да дадете животъ и сила на нѣкоя благородна мисъль — и най-послѣ тръбва да имате смѣлостта да отвалите камъка, да не седите като съвременнитѣ философи и да питате и разсѫждавате да-ли може да възкръсне Христосъ или не. Има хора, които сѫ били тамъ, когато Христосъ възкръсна. Ще каже нѣкой: „Докажи!“. Мога да ви го докажа; но ще заемете сѫщитѣ отношения. Има извѣстенъ законъ, който тръбва да се спази. А що е доказване? Ще заведешъ човѣка на извѣстенъ пътъ, ще му посочишъ начина, ще опита и ще провѣри истината.

Настаналъ е послѣденъ частъ, всинца тръбва да възкръснемъ, и ще възкръснемъ. И при туй възкресение тръбва да се запитаме не да-ли Христосъ е възкръсналъ, а да-ли е наблюжило нашето врѣмена възкръснемъ — ето въпросътъ. Питатъда-ли Христосъ е лежалъ три дена въ гроба. Вие отъ осемъ хиляди години лежите все въ този гробъ, и не е ли достатъчно това врѣме? Достатъчно е. И този ангелъ отъ горѣ е зовъ Христовъ, че второто

пришествие иде. Какъ ще ви намѣри Христосъ? Ако камъкътъ на вашия гробъ е затворенъ, какъ ще каже Христосъ: „Лазаре, излѣзъ вънъ?“ Вашите близкни и приятели тръбва да ви направятъ тази услуга, да отвалятъ камъка отъ гроба ви, и тогава Христосъ ще каже: „Станете!“ — и ще възкръснете.

На всички, които ме слушате тази сутринъ, азъ отвалямъ вашите надгробни камъни: Христосъ иде... Той ще застане предъ вашите отворени гробове и ще каже: „Излѣзте вънъ!“

(Бесѣда държана на 22 мартъ 1915 г.).

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ).

ВТОРА СЕРИЯ

IV.

МНОГОЦЪННИЯТЬ БИСЕРЪ.

София — 1915.

Многоцѣнниятъ бисеръ.

„... който, като намѣри единъ многоцѣненъ бисеръ, отиде и продаде все, шо имаше, и купи го**).

Тази сутринъ ще ви говоря върху най-мало-
важния нагледъ стихъ отъ прочетената глава изъ
Евангелието на Матея, въ свръзка съ другъ единъ
законъ, седмиятъ и най-великъ законъ на приро-
дата — законътъ за рода.

Въ всѣко нѣщо има родъ — мжжки и женски.
Кой не знае шо е мжжъ и шо е жена? Има само
споръ кой отъ двата пола седи по-високо. Каз-
ватъ: „Въ началото, когато Богъ създаде човѣка,
направи мжжа“; и мжжетъ, като защищава този
въпросъ отъ свое гледище, изкарваш, че тъ, по-
ради това, стояти по-високо; женитѣ пъкъ, като
защищава своята кауза, казватъ, че тъ именно
седятъ по-високо отъ мжжетъ. По този въпросъ
има споръ и въ науката — между учениците хора.
Дълго врѣме учениците хора сѫ прѣтеглювали мо-
зъците на мжжа и жената, за да видятъ колко
грама тежатъ, и по тежестта сѫ опрѣдѣляли тѣх-
ните качества и сѫ казвали, че, понеже мозъкътъ
на мжжа е по-тежъкъ, мжжетъ седи по-горѣ. Оба-
че, има аксиома въ херметическата философия, че
всѣка истина е наполовина истина, и обратното, че

**) Ев. Мат. 13:46.

всъка лъжа е наполовина лъжа, сир., че всъко твърдение е наполовина върно, и всъко отрицание — пакът наполовина върно. Следователно, когато човекът твърди нѣщо, ако иска да е правът, тръбва да снеме 50% отъ своите твърдения. На-ли знаете онази българска поговорка за мжжа, който се уплашилъ и рекълъ: „Жено, видѣхъ 100 мечки и избѣгахъ!“ — „Посмали малко“, рекла жената. — „Да, нѣмаше 100, но 80 сигурно имаше“. — „Посмали, посмали“. — „Поне 60 имаше“. — „Много сж — кждъ ще се събератъ 60 мечки да те гонятъ!“ — и мжжътъ свалялъ, свалялъ, докато ги докаралъ до една и най-послѣ рекълъ: „А бе, нѣщо шумна въ храсталака, приличаше на менка, ама мечка ли бѣше, не зная“. И въ съврѣменната философия има много прѣувеличени нѣща. Туй произлиза отчасти отъ това, че хората не разглеждатъ прѣдметите обективно, но ги разглеждатъ субективно; не разглеждатъ прѣдметите обективно, значи, отъ мжжка страна, а субективно — отъ женска страна. Съзнателното — това е мжжката страна, подсъзнателното — женската страна. Въ философията има термини: казвать, че единъ човѣкъ има обективенъ умъ, а другъ — субективенъ умъ. Всъки прѣдметъ тръбва да се разглежда отъ гледището на тия два ума, и тогава ще имаме едно върно понятие.

Сега, ще кажете: „Какво отношение има прочетениятъ стихъ къмъ мжжа и жената?“ Има. Вземете прѣдъ видъ какъ се образуватъ бисерите. Казватъ, че нѣкой пътъ попада въ мидата малко пъсьче, и мидата почва да изпуска изъ себе си една течностъ, която обвива това малко пъсьче, за да не я безпокой — извайва го, като скулпторъ.

Не само че го направя гладко, но същеврѣменно и цѣненъ бисеръ. Това пъсьче, ако не попадне въ мидата, не ще има никаква цѣна. Понеже то има известна грапавина, почва да безпокой мидата и я накарва да мисли: да го изхвърли не може, да го изрита, крака нѣма; да му каже: „Излѣзъ вънъ!“ езикъ нѣма; дохожда и на умъ да го направи цѣнно — „Ти си мой неприятель, но азъ ще те вълюбя и ще те направя цѣнно“. Ето учението на Христа, Който казва: „Възлюбете враговете си“. Вие бихте изхвърлили това пъсьче навънъ, но мидата отъ него създава бисеръ, за който вие плащате скжпо. Не само това, но Христостъ похвалва тази мида, че е извѣршила прѣкрасна работа. Питамъ: ако дойде Христостъ, ще намѣри ли вашите работи така свършени, както работата на тази мида — ще намѣри ли бисери? Вие казвате: „Условия нѣмаме“; женитѣ казватъ: „Когато ние тръбва да работимъ, мжжетѣ ни спѣвать, условия нѣмаме, кѫща нѣмаме, това и онова нѣмаме, не можемъ да работимъ“; а мжжетѣ, отъ своя страна, казватъ: „Не можемъ да работимъ, защото женитѣ ни смущаватъ; това нѣмаме, онова нѣмаме, обществото ни прѣчи“ и спиратъ. А тази мида не казва, че нѣма условия; безъ крака, безъ ржцѣ, безъ езикъ и безъ човѣшки мозъкъ, тя отъ пъсьче създава бисеръ, и Христостъ я похвалва. Азъ ви питамъ: не можете ли и вие да направите толкова, колкото тази мида? Можете и повече.

Но да дойдемъ до основния законъ. Външните форми съзултатъ на вътрѣшните различия, които съществуватъ между мжжа и жената. Всъки отънъкъ, всъка черта на човѣшкото лице се дължи

на една вътръшна, дълбока причина въ душата на човѣка. Като разглеждате прѣдмета, вижда ви се, че между мжж и жената нѣма разлика. Нѣкой пжть жената иска да стане мжжъ, но мжжътъ се отвръща да стане жена. Ако ви попитамъ: какви искате да се родите, всички ще пожелаете да се родите мжже. Каквътъ прогресъ би имало, тогава, въ свѣта, ако всички биха се родили мжже? На-ли Богъ най-първо направи мжжа; посльдниятъ, обаче, каза: „Тази работа не може да я бжде, самъ не мога да я свърша, какъ ще обработвамъ самъ тази толкова голѣма градина -- раятъ, дърветата, които сж въ нея, па и животнитѣ, които сж въ нея, не могатъ да ме разбератъ“. Тогава Богъ каза: „Много добрѣ, азъ ще ти направя другаръ, като тебе, да ти помага“. И тай се яви на сцената този великъ законъ, този процесь, който движи свѣта. Никаквътъ прогресъ, никакво развитие, никакво облагородяване не би имало, ако не сжществуващъ този законъ. Вие гледате само външната страна на нѣщата, но въ тѣхъ има много по-дълбокъ смисълъ. Единственото нѣщо, което знаете въ природата, то е само женскиятъ полъ: мжжиятъ полъ е невидимъ. Туй слѣнце, което виждате, то е женско слѣнце -- мжжкото слѣнце не се вижда; това слѣнце черпи енергия отъ мжжкото слѣнце. И съврѣменната наука го потвърдява -- че всѣкога енергията се проявява въ отрицателния полюсъ на електрически токове. Думата „отрицателенъ“ или „пасивенъ“ нѣкои хора взематъ въ лошъ смисълъ: подъ „пасивенъ“ разбиратъ: слабъ, безхарактеренъ, безволенъ; но то е криво разбиране. И затуй сж замѣнили думата „отрицателенъ“ съ израза катод-

ни лжчи -- полюсътъ, въ който се появява всѣка енергия. Възъ основа на този принципъ ще изясня много нѣщца. Човѣкъ има мозъкъ, но нѣкой пжть вие си казвате: „Нищо нѣма въ ума ми“. Защо нѣма нищо? Защото вие сте една безплодна жена, която не ражда. „Не мога да обичамъ“ -- вие сте безплоденъ. Онзи, който не може да мисли и чувствува, билъ той мжжъ или жена, не може да ражда, а всѣко нѣщо, което не ражда, -- въ Писанието е казано, -- е близо до пъкъла. Всѣки отъ васъ бихъ желалъ да знае да ражда: най-голѣмото благословение е, когато човѣкъ знае да създада и отхранва. Какъ може човѣкъ да не ражда, да не създаде една добра мисълъ, едно добро желание въ себе си? То е творчески принципъ, който е достоенъ за мислящи сжщества. Разбира се, не говоря за онзи творчески принципъ, който отъ нищо може да създаде нѣщо -- за Твореца, а за туй сжщество отъ мжжки и женски полъ; туй, което въ Христианската философия наричаме Христосъ-Богочеловѣкъ. Онзи принципъ, за който Христосъ казва: „Отецъ живѣе въ Мене“, никой не го е видѣлъ: Бога никой не е видѣлъ; никой не е видѣлъ Башата на свѣта. Майката знаемъ. Богъ се явява въ нась като майка, която твори, храни и възпитава; Него ние знаемъ. И казва се въ Писанието: „Христосъ дойде на земята да ни изяви Отца“. По сжщия законъ човѣкътъ, който е слѣзълъ отъ небето, първоначално е приличалъ на онова малко пѣсъче, безформено, нищожно, и божественитъ Духъ, слѣдъ като е работилъ дълго време, направилъ е единъ бисеръ. И за туй, което има въ васъ, трѣбва да благодарите на тази мида, въ

която сте влѣзли; ако имате сега нѣкаква цѣна, трѣбва да благодарите на туй божествено съзнание, което е работило дѣлго врѣме надъ васъ.

И споредъ това сващене, нѣкой пжть цѣнността на нѣщата стои въ тѣхното съдѣржание, нѣкой пжть въ тѣхната поврѣхност. Вземете единъ мраморенъ камъкъ изработенъ, извянятъ отъ единъ велиъкъ скулпторъ, който е вложилъ въ камъка една прѣкрасна идея — кждѣ лежи тази идея? Въ ония тѣнки чертици, които този художникъ е прѣкаралъ надъ камъка. Ако нѣкой глупакъ дойде и разруши тѣзи чертици, ще остане единъ прости камъкъ, който нѣма никаква стойност. Всичко, което ви придава цѣна, то сж ония ваши благородни мисли, желания и дѣла, които единъ божественъ Духъ е начърталъ върху васъ. Само ония черти, които може да тури Богъ върху вашия мозъкъ, върху вашето сърце и вашата душа, тѣ ви даватъ цѣна. И въ научна форма пакъ сѫщото е казано: съврѣменнитѣ учени хора твърдятъ, че толкова повече мисли може да произведе вашиятъ мозъкъ, колкото повече гънки има. А що сж гънкитѣ? То сж ония вложени черти, които се виждатъ върху него. Тия гънки, тия вадички канализиратъ вашите мисли. Нѣкои хора искатъ лицето имъ да е гладичко, като топка: мислятъ, че човѣкъ е красивъ, когато е гладъкъ. Не, тогава лицето е маска. Трѣбва да има известни черти върху него, да показватъ: първо, че е добъръ; второ, че е справедливъ; трето, че има въ него любовь, че е мѣдъръ, че е истинолюбивъ — всичкитѣ тѣзи нѣща трѣбва да се проявяватъ навѣнъ. Слѣдователно, всички хора сж една написана книга, върху която се четатъ тѣхнитѣ качества.

Нѣкои хора ме питатъ: „Ти слушалъ ли си Господа, чуль ли си Го?“ Отговарямъ: не само Го слушамъ, но Го и виждамъ, виждамъ Го, като ми говори, и слушамъ и чувамъ Неговите думи. Човѣшките думи може само да се слушатъ, но Господните може да се виждатъ. Богъ, Който е слава, се е въплътилъ въ Христа и е станалъ видимъ. И всѣки единъ отъ васъ е божествена слава, изказана, въплътена, видима — и ме питате чуль ли съмъ и говорилъ ли съмъ съ Господа. Две хиляди години Го чувамъ. Христовото учение е една отлична философия — не философия, съ която пипаме въ мрачината, но философия, съ която може да виждаме, да пипаме, да миришемъ и да вкусваме. Има анекдотъ, че единъ ученъ европеецъ, който се занимавалъ съ окултни науки и искалъ да прослѣди дѣлбоките тайни на природата, попадналъ единъкъ въ едно общество, дѣто всички хора били слѣпи, съ очи вдлѣбнати навжтрѣ; като се разговаряли съ него, рекли: „Ами този човѣкъ по що се отличава отъ настъ“, и, като го барадали, разбрали, че неговите очи били изпѣкнали — само тази била разликата! Рекли си: „Чакайте да му мръднемъ тази височина навжтрѣ, за да прилича на настъ“. И съврѣменните философи сж отъ този калибъръ — като намѣрятъ човѣкъ съ изпѣкнали очи, оглеждатъ ги и казватъ: „Ти сега ще разсѫждавашъ като настъ, ще имашъ понятие за свѣта, за мѫжа и жената тѣй, както ние мислимъ“. Добрѣ, но тази философия има отношение къмъ живота, къмъ една велика реалност, която трѣбва да провѣряваме всѣки денъ, всѣки часъ, всѣка минута, всѣка секунда, защото трѣбва да работимъ, да градимъ.

И се питаме: защо сътъзи нещастия? На-ли имате положителна философия, вие сте умни хора, измървате пространствата, небето; знаете колко звезди има на небето; знаете да правите разни съединения, знаете какво е кислородъ, водородъ, азотъ, а не знаете да уредите вашия домъ. Значи, има нѣща, които не знаете. Нѣкои казватъ: „Тамъ има нѣща непостижими“. Но, като говоримъ върху тия нѣща, всѣко нѣщо е относително — не е абсолютно непостижимо. Всѣко нѣщо е постижимо, но се изисква врѣме за разбирането му. Едно дѣте първо почне да разбира малко, послѣ повечко и повечко и, като стане възрастно, неговиятъ възгледъ върху свѣта се измѣнява. И сега задавамъ ви този въпросъ: като дойдете пакъ слѣдъ хилядо години на земята, какви ще бѫдатъ вашите възгледи? Разбира се, ще бѫдатъ като сегашните, плюсъ нѣщо — едно и отгорѣ плюсъ.

Да се повърна. Туй различие защо е? Хората не трѣба да бѫдатъ еднакви. Законътъ е такъвъ, че хората по сѫщество сѫтъ еднакви, но различни по степень: всѣкога трѣба да сѫществува разлика между хората. Това е божественъ законъ. И ако искате нѣкой човѣкъ да ви обича, между него и васъ трѣба да има разлика, но тя трѣба да бѫде хармонична — както въ тоноветъ на музиката има различие, и именно въ това хармонично съчетание на това различие седи хармонията, отъ която ние се възхищаваме. Да дойдемъ до обяснение на тази хармония, която трѣба да сѫществува у мѫжа и у жената, да приложимъ този божественъ принципъ. Жената е емблема на любовта. Любовта не може да се появи у мѫжа — не въ мустакатия мѫжъ;

защото и жена може да има мустаци, както иматъ и нѣкои животни, но има известни качества, които я отличаватъ, и тия качества вѣчно ще прѣбаждватъ въ нея — но у мѫжа се намира онай друга божествена сила, която се назова мѫдростъ. Когато любовта и мѫдростта се оженятъ, ражда се истината. Искате ли да узнаете истината, трѣба да намѣрите баща си — мѫдростта, и майка си — любовта, и тѣ, като ви родятъ, ще ви кажатъ кое е истина — ще се прояви тази истина. Истината е по бащина линия, тя е пакъ мѫжки полъ — тя е синътъ на тия двама. Бащата и майката, сир., мѫдростта и любовта, като зачнатъ, пакъ ще родятъ добродѣтельта; това е вашата сестра. А добродѣтельта и истината съединени, това е правдата. Така седи този въпросъ.

Искате ли да създадете този бисеръ, вашата душа именно трѣба да го обработи. А хората съ какво се занимаватъ? Често питатъ: „Ами ти проповѣдвашъ ли нѣща съобразни съ црквата?“ Отговарямъ: азъ проповѣдвамъ нѣща, които сѫ съобразни съ великия божественъ законъ; прѣдъ Господа не лъжа; да-ли моето учение е съгласно съ вашите възгледи, за мене е безразлично; за мене е важно, моите възгледи да бѫдатъ съгласни съ великия законъ, да не бѫда лъжецъ прѣдъ Бога, прѣдъ Небето, прѣдъ ангелите, прѣдъ светите — то е важниятъ въпросъ за мене. Ако всички така схващатъ учението и така мислятъ, нѣма отъ какво да се плашимъ. Нѣкои казватъ: „Ама ти имашъ цѣль да образувашъ нѣкоя секта“. Ония, които образуватъ секти, сѫ, споредъ мене, много дребнави хора. Секта всѣки може да образува — вземи брадва,

нацъпи дървото, ще направишъ секта; или вземи чукъ и начукай камъка, ще направишъ секта; влѣзъ между хората, скарай ги, ще образувашъ секта. Секти лесно се правятъ. Въ една американска черква се скарали по единъ въпросъ — когато се освещава причаснието, да-ли да се вдигне чашата; но ония, които викали, че трѣбва да се вдигне, забравили да я вдигнатъ. Често и ние забравяме това, което проповѣдваме, и оня принципъ, който ни съединява. Нашата задача е въ въдворяване Царството Божие на земята. Искамъ да образуваме една секта, но каква? Да станемъ проводници на Божия Законъ, който да завладѣе всички умове и сърца, да станать всички — и мѫже, и жени, и дѣца — синове на Царството Божие, да заживѣятъ на земята животъ какъвто трѣбва. И сега, когато хората ми се оплакватъ: „Голѣми нещаствия настаниха“, азъ имъ казвамъ: „Радвамъ се, че вашите затвори се разрушаватъ, вашиятъ стари убѣждения падатъ, защото, ако отъ едно шише не се излѣе застарѣлата вода, не може да се сипи въ него нова“. Когато Христосъ дойде, евреите трѣбаше да се очистятъ по сѫщия начинъ и да заживѣятъ новъ животъ; но тѣ казаха: „Ние Мойсей познаваме, тебе не познаваме; ти искашъ да образувашъ секта“. Но Той, както виждате, секта не образува, макаръ че отъ еврейското гледище Той бѣше еретикъ. Нѣкои ме питатъ: „Ти правовѣренъ ли си?“ Може да бѣда правовѣренъ прѣдъ Бога, но отъ гледището на црквата да не бѣда такъвъ. И на Христа казаха: „Той иска да унищожи нашия народъ“; но слѣдъ 2.000 години не трѣбва вече да разсѫждаваме като евреите. Питамъ: какво спечелиха

евреите, като разпънаха Христа? Нищо; разпрѣснаха се по шѣля свѣтъ. Да се разпне човѣкъ, отъ това по-лесно нѣщо нѣма — четири гвоздея стигатъ.

Да се повърна на нашия прѣдметъ. Искамъ отъ васъ да разсѫждавате, да мислите дѣлбоко върху нѣщата. И ще ви кажа въ свръзка съ този принципъ за мѫже и жената още едно нѣщо. Първо, трѣбва да любите Господа съ всичкото си сърце, съ всичката си душа, съ всичкия си умъ, съ всичката си сила; второ, да любите близкнѣ си, както себе си; трето, да любите и враговете си. Азъ тукъ-що ви говорихъ за враговете ви — за онова малко пѣсъче. И Христостъ, като дойде на земята, не дойде да спасява благородните, пра-ведните, а ония остри пѣсчета — за тѣхъ слѣзе въ ада, да ги извади навънъ. И за да се извадятъ тия бисери отъ мидата, трѣбва тази мида да се хване и разтвори. По сѫщия законъ се хващатъ хората на Небето, и, като се разтворятъ и се намѣри въ тѣхната душа този бисеръ, той се изважда. Нѣкой като умре, казватъ: „Умре мидата“, и тръгнатъ подиръ мидата и редятъ: „Горката мида, отиде!“ Азъ казвамъ, че тя е отишла на Небето, за да занесе бисера, който е създала и обработила, защото, ако не бѣше го направила, тя нѣмаще да отиде на Небето, не щѣше да струва нищо.

Да се върна върху нѣкои основни черти на мѫже и жената. Онѣзи, които дѣлго време сѫ изучвали човѣшката конструкция, казватъ, че външните черти на човѣка се дължатъ на вътрѣшното негово естество, сир., какъвто е човѣкъ вътрѣ, такъвъ е и вънъ. За това дѣлъ убѣждения нѣма. Тѣ казватъ, че ходилата на краката у пра-

вилния мжъкъ или жена тръбва да съставятъ една шеста част отъ неговия ръстъ: лицето тръбва да съставлява една десета отъ ръста; гърдите — една четвърть; дължината на ржката отъ китката — пакъ една десета; мърката два пъти около китката на ржката тръбва да е мърката на врата. Разбира се, като дойдемъ до отдълния човъкъ, има известни дребни различия: нѣкои мжже и жени сѫ съ по-продълговати, крушообразни, други съ валчести лица. На какво се дължи това? Хората съ валчести лица не сѫ толкова активни, тѣ сѫ хора примирителни, дипломати — били тѣ мжже или жени. Валчеститѣ лица сѫ по-свойствени на женитѣ, тѣ спадатъ къмъ категорията на майка си. Като ви описвамъ тѣзи работи, искамъ да дамъ ново направление да схващате христианството въ неговия дълбокъ смисълъ, като наука за живота. Христианството е положителна наука, която тръбва да ни научи какъ да живѣемъ. Само въ приложението хората се различаватъ — има едно приложение въ физическия животъ, друго въ духовния животъ. Мжжетѣ и женитѣ не могатъ да бждатъ еднакви — тръбва между тѣхъ да има разлика. Ако мжжътъ е активенъ и пъргавъ, ти се радвай и не казвай: „Азъ искамъ да бжда мжжъ“. Въ всѣко проявление тръбва да има активностъ — ако не на физическото поле, то въ умственото; ако не въ ума, тръбва да бжде въ сърцето; но винаги човъкъ тръбва да бжде активенъ. Активностъ значи работа, произвеждане, въ трояко направление — физическо, умствено и духовно. Всички хора не могатъ да работятъ едновръменно на едно и също място, въ едно и също направление, а въ

различни полета. Туй разлике, което е между васъ, може да роди и дисхармония и хармония — зависи отъ васъ. Когато и двамата сѫ сприхави, единиятъ като каже нѣщо, другиятъ тръбва да го изслуша; единиятъ като свири, другиятъ тръбва да слуша. Този е законътъ, който дѣйствува въ физическия свѣтъ. Ако единиятъ мълчи, другиятъ оцѣнява това чувство на търпѣние и ще се отплати въ друго отношение. Обаче, ако жената не държи това поведение, мжжътъ ще каже: „Отъ моята жена по-лоша нѣма; тя има много дълъгъ езикъ; да ни освободи Господъ: или мене отъ нея, или нея отъ мене“. Не мислете, че ще бждете освободени: на другия свѣтъ пакъ ще се прѣслѣдвate, ако тукъ сте се прѣслѣдвали. Туй, което може да измѣни вашия животъ, то е разбирането на Божествения Законъ и приложението му въ живота. Ще правите много грѣшки, може да правите съ хиляди, за тѣхъ Господъ нѣма да ви сѫди, Той ще ви прости — увѣрявамъ ви, че ще ви прости — ако само научите Божествения Законъ и работите.

Но, ако слѣдъ сто грѣшки не сте научили никакъвъ урокъ, Господъ нѣма да ви ги прости. Всички нѣща въ свѣта тръбва да се използвуватъ. Ако крушата има тръне, ако розата има бодли, то е въ реда на нѣщата — тѣ не сѫ тукъ-така поставени. Ама, ще кажете, има бодли. Онзи, който ще се качи на крушата, не тръбва да се качва съ меки дрехи, за да не се съдератъ. Азъ съмъ видѣлъ много дѣца да оставатъ на крушата, че послѣ съ стълба ги снематъ. Който не знае закона, казва: „Тази круша е бодлива, тръбва да се отѣче“. Бодлива е, но хубави круши дава.

Ще ви кажа другъ единъ примѣръ, който еднакво застъга мжка и жената, но примѣрътъ е за послѣдната. Една жена, която е била много нервна, упорита, не изпълнявала никакъ волята на мжка си: каквото ѝ кажелъ, тя все противното вършила. Единъ пжъ искала да седне върху кладенеца. Той ѝ казвалъ: „Не сѣдай, жено, че ще паднешъ, и ще остана безъ жена“. Тя не го послушала — „Ще седна“. Седнала, но паднала въ кладенеца и потънала въ водата. Той взелъ да плаче и да вика: „На-ли ти казвахъ да не сѣдашъ; да бѣше ме послушала, нѣмаше да паднешъ“. Слѣдъ единъ часъ гледа, че отъ кладенеца изкача единъ дяволъ съ побѣлѣла коса. „Какво има?“ питалъ мжжътъ. — „А, казва, главата ми побѣлѣ въ единъ часъ отгорѣ отъ една жена“. Казалъ това и избѣгалъ. Мжжътъ почналъ да мисли какъ може да използва този случай, и най-послѣ намислилъ. Като почналъ да постъщава домоветъ, въ които имало зли духове, и като употребявалъ всички срѣдства — заклинания, молитви — за да ги накара да излѣзатъ отъ тия домове, и тѣ пакъ не излизали, сѣтилъ се да каже: „Бѣгайте, че жена ми иде!“, и тогава всички избѣгали. По този начинъ жената, която паднала въ кладенеца, направила много голѣмо добро на свѣта, защото, като влѣзла въ кладенеца, и мжжътъ ѝ видѣлъ, че изплашила дявола, разбралъ, че дяволътъ само отъ жена се страхува, а не отъ мжжъ, и, като извика само: „Бѣгайте, че жена ми иде!“, проплѣжда всички дяволи. Като пострадалъ единъ, хиляди се освободили.

Ето защо женитѣ иматъ ключоветъ на Царството Божие. И когато Христосъ каза на Петра:

„Давамъ ти ключоветъ на Царството Божие“, Той подразбираше този дълбокъ вжтрѣшень законъ, че между мжка и жената трѣба да има всѣкога едно сѫществено различие. Въ това различие седи основата на обичъта, която има мжжътъ спрѣмо жената. Въ деня, въ който жената измѣни позицията, въ която Богъ я е поставилъ, мжжътъ нѣма да я обича: каквите ще диаманти, прѣстени, огърлици и копринени рокли да си тури, никаква външна сила не е въ състояние да накара мжка ѝ да я обича. Мжжътъ е Господъ за жената; тя трѣбва да вижда, че Господъ живѣе въ него, и, за да я обича Господъ, тя трѣбва да заслужи Неговата обичь, като извѣрши нѣкаква работа заради Него. Понеже самъ не може да слѣзе на земята да работи, Той ни дава и умъ, и сърце и сила, — всичко за да завладѣемъ земята, да туримъ редъ и поредъкъ, въ замѣна на което Той ще ни изпрати всички добрини.

Нѣкои казватъ: „Господъ ще дойде да оправи свѣта“. Той и сега го оправя, но не самъ, а чрѣзъ други; нѣмцитѣ, отъ една страна, руситѣ, френцитѣ, англичанитѣ, отъ друга страна, го оправяте съ своите топове. Нѣкои питатъ: „Кога ще прѣстанатъ да се биятъ?“. Естествено, когато се разчупи тая стѣна, която разбиватъ. Математически може да се изчисли, колко удара може да издѣржи извѣстенъ камъкъ. Нѣкой камъкъ се счува отъ 100 удара, другъ — отъ 200, трети — отъ 500. Така сѫщо може да се отгадае и кога ще се свѣрши войната. Естествено, когато се изгърмятъ потрѣбното количество снаряди и патрони — когато се всели у хората едно ново съзнание за тѣхното назначение

на земята. И тогава хората ще кажатъ: „Свършихме една прѣкрасна работа“.

И Христосъ, като се обръща къмъ Своите ученици, казва имъ, че този човѣкъ, който търси „бисера“ — смисъла на своята душа — като го намѣрилъ, отишълъ, че продалъ всичкото си имане, за да го купи. Ако вие не сте готови въ този свѣтъ да пожертвувате всичко, трѣбва да пожертвувате нѣщо, но да спечелите нѣкакъвъ бисеръ, нѣщо разумно, защото има хора, които жертвуватъ цѣлото си състояние, но никакъвъ бисеръ не спечелватъ — жертвуватъ го за пиянство, за билиардъ, за карти. Ако азъ бихъ намѣрилъ у сиромаха този бисеръ, за който говори Христосъ, бихъ продалъ всичкото си имане. Не е достатъчно да раздаде нѣкой цѣлото си имане на сиромасите, за да направи добро, защото, когато Христосъ казва, че трѣбва да се прави добро, той иска да каже, че това добро трѣбва да се прави разумно. Не би било разумно да давашъ на единъ вълкъ всѣки денъ по едно агне. Въ зоологическата градина го правятъ, защото тамъ държатъ вълците за чешитъ, но въ едно общество този законъ не можемъ да го приложимъ; ние не можемъ да жертвуваме агнетата за вълците: за хората можемъ да ги жертвуваме — има си смисълъ.

Другъ единъ примѣръ. Въ миналиятъ прѣисторически врѣмена сѫществували двѣ царства, прѣградени съ една непроходима планинска верига. И въ двѣтѣ царства се явявали учени хора да казватъ, че онзи човѣкъ, който може да прокопае тази планина, за да направи пътъ между двѣтѣ царства, той ще принесе най-голѣмо благо на тия

два народа. И това можело да стане, обаче при условие, щото този човѣкъ, който почне да работи, никакъ да не се обръща назадъ докато прокопае планината. Мнозина се явявали, започвали да копаятъ, но, като дохождали до нѣйдѣ, нѣкой минувачъ дойде, бутне го: „Какво работишъ, байно?“, той се обърне да му разправи, и въ това врѣме всичко изкопано се засипва. Най-послѣ явилъ се единъ царски синъ и започналъ да работи. Минавали хора, запитвали го какво работи, но той си мълчалъ. Добрѣ, но дошълъ единъ философъ, който искалъ да му покаже по-лесенъ начинъ, за да пробие планината. Тогава и той се измамилъ, обърналъ се да го изслуша, но, когато погледналъ напрѣдъ си, видѣлъ, че дупката, която биль прокопалъ, пакъ се запълнила съ прѣсть. Зарекълъ се за по-слѣденъ пътъ, че, кой за какво ще да го заприказва, нѣма да се обръща, и, като започналъ да копае, идвали пакъ да го запитватъ, но той дѣйствително останалъ глухъ за тѣхъ докато прокопалъ планината, съединилъ тия двѣ царства, и тогава се очевиднилъ за царската дъщеря на другото царство, и тия два народа заживѣли още по-щастливо. Това не е само една аллегория, това е една велика истина. Голѣмата планина, която раздѣля тия двѣ царства, е човѣшкиятъ грѣхъ, който раздѣля земята отъ небето. И ако сте ясновидецъ, ще видите между земята и небето тази черна стѣна съ крѣости, ордия и стражи. Тази планина Христосъ прокопа, направи дупка — затова слѣзе — и когато Той казва: „Само единъ пътъ има, който води въ Царството Небесно“, Той подразбира тази дупка, този тѣсенъ пътъ. Двѣ хиляди години има какъ

е прокопанъ този тъсень пътъ, но малицина сж онѣзи, които ходятъ изъ него. Широки пътища има много, но тъ не водятъ тамъ, кждѣто води тъсниятъ. Мнозина хора не върватъ и казватъ: „Докажете ми това нѣщо“. Разбира се, че то може да се докаже, стига човѣкъ да излѣзе навънъ отъ кѫщата си. Но той казва: „Не излизамъ“. Обаче, ще отиде до тази стѣна и пакъ ще се върне. Затуй, като знаете, че вие ще минете прѣзъ тази дупка само чрѣзъ закона на рода между мжжа и жената, вие трѣбва да се сродите. И когато ние говоримъ за новорождение, за покаяние, подразбираме, че трѣбва да се образува една хармония между нась и Бога. Ако Господъ не ви обича, кой може да ви обича? Нѣкой казва: „Нѣмамъ приятели; този не ме обича, онзи не ме обича; Господъ не ме обича“. Не е вѣрно: Господъ ви обича; научете се и вие да Го обичате. Той не е невидимъ; навсѣкждѣ може да Го видите. Този Господъ, за Когото ви говоря, всѣки денъ най-малко по 10 пъти ви говори, Той ви срѣща, съвѣтъ ви дава и пр. Когато мислите да направите нѣщо и срѣщнете на улицата нѣкой приятель, който ви каже: „Не го правете“, Господъ ви е говорилъ чрѣзъ този, който ви е срѣщналъ. И сега, когато азъ ви говоря, пакъ Господъ ви говори. Думитѣ сж мои, обивката е моя, но съдѣржанието е отъ Господа. Вие приемате единъ подаръкъ, ще снемете опаковката, обивката и ще намѣрите съдѣржанието. Слѣдователно, вие, мжже и жени на земята, трѣбва да се разберете. Вие имате известна опаковка наоколо, искате да станете велики въ свѣта, богати, да имате кжши, да имате знания, сила, да ви обичатъ всички; каквото пожелаете, съ

единъ замахъ да го направите. Е добръ, но туй съ лотария не става. Трѣбва да научите този Божественъ Законъ и отвѣтрѣ отъ себе си да започнете. И ако, примѣрно, вземете този стихъ за бисера и въ годината или мѣсецъ прѣкарвате само по 10 дена въ дѣлги размишления върху него, знаете ли какви тайни щѣхте да научите отъ него? Както единъ учень, като вземе нѣколко призми и ги тури въ известно съчетание, може да види подъ тѣхъ най-малки микроскопически животни, които съ просто око не може да види, така и вие, ако турите въ известно съчетание призмитѣ, които сжществуватъ въ вашия умъ, ще видите много работи, които съ просто око не се виждатъ. Както учениятъ, като разгледа една капка вода подъ микроскопъ, ще види вътре цѣло движение, цѣль животъ, цѣль свѣтъ, а обикновениятъ човѣкъ нѣма да види нищо, така и онзи, койго се ползува отъ божествената мждростъ, може да вижда всичко, което другитѣ не могатъ. Вие ставате нѣкоя сутринь неразположени, не знаете причината. Не успѣвате въ нѣкоя работа — има си причина; боледувате — има си причина; не сте красивъ — има си причина. Красотата трѣбва да биде идеаль, както на мжжа, така и на жената, защото всички ангели, светии, Иисусъ Христосъ сж красиви. Когато жената каже: „Мжжть ми не ме обича“, азъ подразбирамъ, че тя е грозна. Душата, въ която сж написани: добрѣтель, правда, любовъ, мждростъ, истина, тази душа е велика, красива, всѣки може да я обича. И ако въсъ не обича никой, значи, че вие нѣмате тия черти. Идете при Господа и кажете: „Господи, тури повече твоя чукъ върху мене и напиши тия

дободѣтели". Ако Господъ не работи съ Своя чукъ върху нѣкого, той ще бѫде единъ обикновенъ камъкъ, безъ стойност.

Да дойдемъ сега до приложението — какъ трѣбва да работятъ мжжътъ и жената. Тѣ искатъ да иматъ дѣца. Дѣцата сѫ носители на истината: Вие, които искате да разберете истината, само вашите дѣца могатъ да ви я разправятъ; вие, които искате да научите смирението, само вашиятъ дѣца ще ви кажатъ какво нѣщо е смирението. Една жена, която никога не е раждала, не може да бѫде ни добра, ни смиrena, тя всѣкога ще бѫде горда. Сѫщото се отнася и до мжжа. Всѣка негова мисъль, всѣко негово желание, когато се родятъ, тѣ сѫ живи; въ тѣхъ се крие едно велико сѫщество, единъ ангелъ, който единъ денъ ще ви бѫде приятель. Дѣцата, които имате сега, едно врѣме сѫ били въ вашия умъ само една мечта, на която вие сте дали дреха. Това бисерче, за което Христостъ говори, вие го имате, само че нѣкои отъ васъ искатъ, вместо да го облагородятъ, както мидата — пѣстьчето, да го изхвърлятъ отъ себе си. Казвате: „Господъ не го е направилъ добре“, и го поочуквате. Но то си изгубва смисъла. Не очуквайте линиите, които Господъ е турилъ на човѣшката душа. Азъ съмъ противъ онѣзи философи, които казватъ, че свѣтътъ не е направенъ както трѣбва — чакайте да го поодѣламе. Жената, напр., за да бѫде малко по-тѣсна, стѣга се съ корсетъ. За да не затлъстѣвате, постете. Сега ядете три пжти на денъ. Опитайте се единъ пжть или два пжти да ядете, да видите какъ ще се развиютъ у васъ благородни черти. Вие казвате: „Безъ храна не може“. Знаете ли колко

трѣбва да ядете на денъ. Въ живота има известни закони, които регулиратъ яденето. Нѣколко дена нѣмате охота да ядете, не яжте; чакайте докато се възбуди у васъ желание да ядете. Но мжжътъ казва: „Жена ми трѣбва да яде, защото, инакъ, ще се развали“. Ами че тя е сега развалена, ако не яде, ще се оправи. Има и животни, които, когато сѫ неразположени, не ядатъ.

Та, казвамъ, бисерчето, за което говори Христостъ, вие го имате, само че нѣкои отъ васъ искатъ да го изхвърлятъ, а то е помѣтане, а най-голѣмото зло на съвременната жена е помѣтането. Статистиката констатира, че въ гр. Ню-Йоркъ, прѣзъ 1905 г., е имало 100 хиляди помѣтания. Не е позволено на човѣка да помѣта дѣте нито отъ умаси, нито отъ утробата си, нито отъ сърцето си, ако иска да бѫде христианинъ. Дойде ли ви добра мисъль, вие казвате: „Ще я пометна“. Ще я пометнешъ, ама послѣ ще боледувашъ. Нѣкой казва: „Азъ помислихъ лошо“. Не е грѣхъ дѣто си помислилъ, но грѣхътъ състои въ помѣтането. Всички помѣтвайтъ и се чудятъ защо не е оправенъ свѣтътъ. Вие имате вече въ свѣта идиоти. Лошитъ мисли, които ви мжчатъ, дяволитъ, тѣ сѫ ония дѣца, ония мисли, ония желания, които вие сте помѣтили нѣкога, защото тѣ казватъ: „Ти си една недостойна майка“, тѣ ви прѣпятствуватъ въ всѣко едно начинание, и вие ставате единъ нещастенъ човѣкъ. Затова най-добръ е за васъ, ако искате да бѫдете щастливи, да се удостоите да влѣзете въ Царството Небесно, отсега-нататъкъ да не помѣтате и да се молите на Господа да ви прости за лошото използване на всички ония добри мисли и желания, на

всички ваши дъца, които сте пометнали, които сте убили и укради тъхното богатство.

Ето защо въ бъдеще ние тръбва да отхранваме всъка една благородна мисъл, всъко едно благородно желание, защото тъ ще дадать единъ оттънъкъ върху нашите носове, въжди, очи, и ние ще добиемъ аполоновски типове. Сега-засега хората приличатъ на страшилища, грозотии; сега да идатъ на небето, като видятъ хубавитъ ангели, тъ ще избъгатъ отъ тамъ.

Затова тръбва да се молимъ на Господа да ни помогне да се избълимъ. А това не е много мъчно. Ако една мида можа да направи единъ бисеръ, за който Христосъ я похвали, вие като възете въ небето, за какво ще ви похвали Христосъ? Нѣкой ще каже: „Азъ бѣхъ въ България пръвъ министъръ“, но Христосъ ще го попита: „Е, какво добро си направилъ за българския народъ? — Никакво. — Бисеръ имашъ ли? — Нѣмамъ. — Ха, навънъ, пакъ долу на земята, дотогава, докогато направишъ бисеръ, защото безъ този бисеръ нѣма да те приема въ Царството Божие“. Дохожда единъ владика: „Ти какво си направилъ?“ ще го пита Христосъ. — Е, учихъ хората на добро, вървахъ въ Тебе. — Направи ли нѣкакъвъ бисеръ? — Не съмъ. — Навънъ! А на този, който е направилъ нѣкакъвъ бисеръ, ще му каже: „Радвамъ се, синко, че не си ме засрамилъ, ела, ти си достоенъ синъ“. Сѫщо и вие, мжже и жени, като идете въ Небето, ще срѣщнете нѣкой синъ — вашия бисеръ — който ще ви каже: „Благодаря, майко, че, когато бѣхъ единъ голѣмъ грѣшникъ, ти ме взе вътрѣ въ утробата си и ме направи човѣкъ. Сега въ този свѣтъ азъ ще бѫда слуга за тебе съ всичката си душа“. Туй ще бѫде вашата радостъ.

Туй е, което Христосъ иска да каже съ тия стихове, отъ които азъ избрахъ най-маловажния, а виждате колко нѣщо той съдѣржа въ себе си. Другите съдѣржатъ много по-дѣлбоки работи, които вие ще научите единъ день не тукъ на земята, а като идете въ Небето, понеже тогава ще има у васъ ново разбиране, нови чувства и нови способности. Тогава може да видите други картини, които може да разберете. Засега толкова може да ви се даде. Ако ви се даде нѣщо повече, вие не можете го понесе; то би значило да се надуе единъ сапуненъ мекуръ повече, отколкото тръбва, — той би се прѣсналъ. Ето защо, когато Христосъ казва: „Вие, жени, сте емблема на божествената любовь, въ васъ живѣе Богъ“, женитъ тръбва да слушать мълчаливо, скромно и тръбва да се показвать достойни да го носятъ. Вие казвате: „Тръбва да знаешъ, Господи, че свѣтътъ сега не е такъвъ, какъвто си го направилъ“. Нѣма защо да учимъ Господа. Когато Той говори, ние тръбва да мълчимъ. А когато Той мѣлкне, ще започнемъ ние урока си: ще кажемъ: азъ направихъ това тѣй, онова инакъ, и тогава Той ще каже: еди въ що си правъ; еди въ що не си правъ. Слѣдователно, учението Му е да Го слушате и да приложите това учение въ живота. И когато Христосъ казва на жената: „Обичай близния си като себе си“, подразбира да обича мжжа си като себе си; сѫщо когато казва на мжжа да обича близния си, подразбира да обича жена си като себе си. И ако вие дадете тѣзи примѣри, тогава вашите синове и вашите дѣщери ще ги слѣдватъ. Това е то създаване бисера — алхимическиятъ законъ, приложенъ на физическото поле.

(Бесѣда държана на 19. априлъ 1915 г.)

Словесното млѣко.

„Пожелайте, като новородени младенци, чистото словесно млѣко, съ него да порастете; понеже виусихте, „че Господъ е благъ“: при Когото идвайте, като при камъкъ живъ, отъ человѣците отхвърленъ, а отъ Бога избранъ и драгоцѣнъ“.*)

Въ една заповѣдь на Моисеевия законъ се казва: «Не пожелай», а въ това послание на Петра се казва: «Пожелай». Кой отъ двамата е правъ? И двамата сѫ прави отъ свое становище. Обаче, ако Моисей бѫде на мястото на Петра, ще бѫде кривъ, и Петъръ, ако бѫде на мястото на Моисея, сѫщо ще бѫде кривъ. Моисей казва да не пожелаешъ — какво? — властъ, богатство, жена, а Петъръ казва пожелай — какво? — словесно млѣко. Защо? Защото то е необходимо за духовното растене. Първото нѣщо, което потърсва дѣтето, когато излѣзе изъ утробата на майка си, е циката млѣко, защото, като сучи, расте и се развива. И Петъръ казва сѫщото — да намѣримъ циката, която ще ни нахрани духовно, защото, ако не я намѣримъ, по сѫщия законъ, както дѣтето, не можемъ да живѣемъ. Подиръ 3—4 години, когато дѣтето порасте малко, изникватъ му зѣби, което ще рече, че неговиятъ организъмъ се пригажда вече за твърда храна. Сѫщото е и въ духовния животъ: не бива да се възприематъ още отначалото твърди учения, които може да причинятъ смърть.

Пита се: да-ли всички, които живѣятъ на земята, сѫ смукнали това словесно млѣко? Не всички, и затова умиратъ. Майката трѣбва не само да роди дѣтето и

*) I. Петрово послание, 2: 2—4.

да има млъко, но туй млъко тръбва да бъде и непокварено. Колко майки сж отровили своите деца сълошото си млъко! Ако майката се гнъви по няколко пъти на ден, подиръ няколко дена ще отрови съмлъкото си детето. Също и свещениците, които по отношение на паството си сж на мястото на майките, когато проповедват, и учителят, когато пръподават, ако се смущават и тревожат, троятът своите пасоми и питомци. Съвременните хора страдат от едно голъмо невъзможество: тъмного нѣща знаят — от геометрия, аритметика, граматика, ботаника, физика, за движението на небесните тѣла, какът е създадът Богът човѣка, какът последният се е развил, — но същественото знание, необходимото словесно млъко, тъмнът. И знаете ли на какво приличат тъм? Има анекдотъ за единът турски мѫдрецъ, който разправялъ, че знаятъ всичко, каквото ставало на Небето — въ колко часа ставалъ Господъ, какво правѣлъ, какво правѣли ангелитъ. Като разправялъ единът денъ това на сultана, последният повикалъ още единъ, като него, философъ и като искалъ да ги изобличи, че има нѣща, които не знаятъ, рекълъ имъ: «Желая да се поразходимъ съ моя параходъ насамъ и да си поприказваме приятелски». Тръгнали. Като се разговаряли, сложили имъ тепсия съ хлѣбъ и млъко; сultанът рекълъ на съпътниците си да дробятъ залъци въ млъкото; като надробили хлѣба, той разбъркалъ залъците и рекълъ: «Всѣки да изяде свояте залъци», — «Отдѣл да знаемъ кои чии сж?» възразили философите. — «Ами, като не знаете залъците, които вие сами дробите, какът ще знаете какво става на Небето?».

Петъръ въ цитуваниетъ стихове по-нататъкъ отправя слушателите си къмъ живия камъкъ. Ние знаемъ, че има само мъртви камъни, отъ които правятъ къщи; ала, както виждате, има и живи камъни. Ако можете да изтълкувате думата «камъкъ» на духовенъ езикъ, ще намѣрите, че има друго значение. Подъ думата «камъкъ» въ духовенъ смисъл се разбира завършенъ характеръ, въ който всички сили сж ура-

вновѣсени, процесътъ на развитието върви хармонично, мозъкътъ, дробоветъ, стомахътъ, нервната система сж въ редъ и функциониратъ добре. Ето защо и Христосъ каза: «Бѫдете камъкъ, който може да расте и се развива», и на друго място: «Тръбва да съградишъ домъ Божественъ» — подразбира — отъ такъвъ камъкъ.

Но да дойда пакъ на думите «словесно млъко». Нѣкои често казватъ: «Искаме да бѫдемъ духовни». Какво подразбиратъ тъмъ подъ това — да-ли да се затворятъ въ себе си, да бѫдатъ спокойни и да мислятъ и съзързватъ? Това не ги прави духовни. Да бѫдешъ духовенъ ще рече: да бѫдешъ въ съприкосненение съ окръжаващите я условия, съ срѣдата, съ почвата, върху която живѣшъ, и еднозрѣменно да знаешъ правилно да реагирашъ на тази почва, срѣда и условия — елементи, които създаватъ живота. Най-високото положение, което може да заеме човѣкъ, то е, когато умътъ, сърцето, душата — всички тия сили — защото тъмъ сж сили — сж на своята висота, въ максималното си развитие. Камъкътъ, въ своето естествено състояние, не може да възприеме течно вещество; но, опече ли се въ варница, той служи за бълосване. И Господъ, когато иска да бълоса Своя домъ, опича камъка, туря малко вода и, като се образува реакция, замазва го съ бълота, наречана духовно — чистота и доброта въ живота. Додатъ ли страдания, това ще рече: въстъ сж ви пуснали въ пещъта, да се прѣврнете въ необходимата духовна варь. Има нѣкои твърди камъни, които, и слѣдъ като ги турятъ въ пещъ, не се опичатъ; тѣхъ считатъ съвсѣмъ безполезни, взематъ ги и ги изхвърлятъ на пажта.

Сера, когато Петъръ казва «пожелай», иска да изрази този вжтрецътъ процесъ на опичане, да се образуватъ въ ума ония висши форми, които чрезъ процеса на разрѣдяването ще могатъ да минатъ отъ единъ въ другъ свѣтъ. Имате дѣлъ мисли въ ума си, които ви беспокоятъ, вземете едната, не я жалете, ами я турете въ варницата, турете отдолу дърва и я опечете. И, като опечете така всѣка мисълъ отъ хилядите, които налитатъ върху васъ, ще бѫде сжъ като

да изпечете нѣколко хиляди килограма варь и да я продадете. Съ туй, освѣнъ дѣто ще се отгървете отъ единъ голѣмъ багажъ, който ви тежи, но ще имате и голѣма печалба. Туй, което става въ физический свѣтъ, става, по аналогия, и въ духовния свѣтъ: всѣки процесъ на физическото поле едноврѣменно е процесъ и на Небето и обратното. Ако разберете правилно това нѣщо, ще знаете, че, когато страдате на земята, на Небето се радватъ; защото, когато ви пекатъ въ варницата, вие, като не разбирате дѣлбоките причини, казвате: «Изгорѣ ни животъ!», а на Небето викатъ: «Колко се радваме, че този камъкъ ще се прѣвърне на варь!» Когато си мислите: «Тѣзи ангели горѣ нѣматъ никакво състрадание къмъ нась», тѣ отговаряте: «Имаме, имаме; ние виждаме, че и вие, като нась, ставате бѣли и чисти». Та, трѣбва да желаемъ не ония нѣща, които сглеждатъ и втвърдяватъ, а ония, които разширяватъ нашите души, умъ, сили и способности.

Но ще зададете въпросъ: «Какъ можемъ да приложимъ това на практика въ живота? Азъ имамъ немирни ученици, непослушни дѣца, какъ ще може да имъ въздѣйствуващъ?» Или: «Азъ съмъ свѣщеникъ, имамъ хора невъзпитани и невъроящи, които не могатъ да разбератъ философията на живота». Или: «Търговецъ съмъ, моите съдружници и мючери искатъ да ме ограбятъ». Всички се оплаквате — защо? — защото вашето вже е тѣнко и слабо, а искате да вдигнете товаръ отъ 100 кгр.; разбира се, че тогава вжето ще се скъса, и товарътъ ще падне. Какъ може да се живѣе въ Стария Завѣтъ, а да се прилага Петровото учение? Приятели сте на Моисея, а искате едноврѣменно да бѫдете приятели и на Христа. Който е приятел на Моисея, не е такъвъ на Христа. Моисей казва: «Не пожелай», но по-нататъкъ не казва какво трѣбва да се прави. Той казва на едно място: «Да възлюбишъ Господъ»; ама какъ ще Го възлюбя, когато не съмъ Го видѣлъ? На друго място казва: «Да обичашъ своя народъ», а за другите народи друго говори. Говоря за Моисеевия законъ въ широкъ смисълъ. Разбира се, когато Моисей е полагалъ своя

законъ, условията сѫ били други. Неговиятъ законъ е билъ подготвяне на човѣчеството за Христовото учение. Моисеевиятъ законъ е първото полукулбо на земята, Христовото учение — другото; може да живѣете въ него, когато се освѣтлите отъ сълнцето; но, когато то е изънъ сълнчевите лжи, не можете да живѣете. И въ съвременния общественъ животъ нащите пожелания произлизатъ отъ приложението на този Моисеевъ законъ. Хората искатъ да сѫ богати, да сѫ учени, но, понеже, като възприематъ този законъ, нѣматъ възможностъ всички да сѫ богати и учени, ето стѣлкновението. На физическото поле нѣма условия, всички хори да бѫдатъ богати и учени; но добри — всички могатъ да бѫдатъ. Пожелайте добродѣтельта, която не принадлежи на физический свѣтъ. Въ Индия има хора, които разбиратъ и прилагатъ този законъ дори спрѣмо животните. Едно животно, колкото свирѣпо и да бѫде, ако можете да влѣзете въ контакъ съ него, то ще ви възлюби и ще ви стане прѣданъ приятелъ, ще изчезне отъ него прѣдразположението да ви пакости, и, щомъ му заповѣдате, то е готово да изпълни вашето желание. И когато Христосъ е казвалъ: «Възлюби врага си», Той е разбирашъ този законъ.

Та, първото нѣщо, което християнството прѣпоръжва за прѣчистване на човѣка, е страданието. Трѣбва твърдитъ камъни да минатъ прѣзъ варницата, за да могатъ да бѫлосвагъ; суровиятъ хлѣбъ трѣбва да се опече, за да може да се яде; сѫщото е и съ човѣка — вие можете да влѣзете въ Небето само като опечень хлѣбъ; само тогава ще ви сложатъ на трапезата и ще ви разчупятъ. Защо Господъ ви е далъ умъ, сърце, защо ви е далъ очи, уши, езикъ — трѣбва да размислите защо сѫ тѣ прѣдназначени. Азъ нахвърлямъ тия въпроси и ви оставямъ вие да размислите върху тѣхъ. Казвате: «Искамъ да служа на Бога», но не разбирашъ какъ да служите. Зная хора, които ужъ разбирашъ окултните закони, но не могатъ да служатъ на Бога. Като ги знаятъ, тѣ трѣбва да умѣятъ и да ги прилагатъ поне за своето собствено развитие. Нѣкои искатъ да имъ каква много работи, философски

и окултни; може да ви ги кажа, но, първо, азъ искамъ да туримъ основа здрава и върху нея да градимъ, та всички камъкъ, който поставяме, да биде хубаво издѣланъ и на място турнатъ — на жъла. Прѣстори ни велика задача — да оправимъ този свѣтъ. Азъ виждамъ, че туй здание, върху което е съграденъ сега животътъ, се събаря, и че единъ денъ Господъ ще ни повика да градимъ ново. Но ще знаемъ ли да го градимъ, когато ни повика, — ето въпросътъ. За да бждемъ готови, ние отсега трѣбва да се накранимъ отъ онова млѣко, за което ви говорихъ. Да бждемъ така готови, щото единъ денъ, когато ни даде Богъ нова дреха, да не я оцапаме. Едни гардженета поискали майка имъ да ги прѣмѣсти въ друго гнѣздо; тя ги попигала: «Ами ще вземете ли съ васъ и оцапаните си задници?» — «И тѣхъ ще вземемъ» — «Не може: ще оцапате и другото гнѣздо». Нѣкои несмислени жени казватъ: «Зашо Господъ ме е направилъ жена?» Ето защо: като жена изучавате едно изкуство, което като мжжъ не бихте изучили — изкуството да пригответе млѣкото, съ което трѣбва да отхраните дѣцата си. Вие сте чисто и просто гувернантки на Господа, които отглеждатъ неговите дѣца; ако не изпълните майчината си длъжностъ, Господъ ще ви попита: «Зашо ви поставихъ на тая важна длъжностъ? Не трѣбаше такова млѣко да давате на дѣцата си». — «Ама дадохме вече». — «Още единъжъ да не давате; инакъ, ще ви уволня». — «Ама искамъ мжжъ да стана». — «Нѣма да станешъ мжжъ; ако продължавашъ да искашъ нѣща, които не заслужавашъ, ако си все така упорита, втория путь говедо ще станешъ».

Философията на съврѣменните християни не почива на здрава основа. Всички сектантъ твърди и проповѣда: «Това, което проповѣдвамъ, е истинско християнско учение, онова не е»; но никой не може да опреѣди точно, кое е истинското християнско учение. Казвамъ, че сме вѣнецъ на създанието на свѣта. Да не лъжемъ и себе си и Бога: ние не сме вѣнецъ; вѣнецъ сѫ само ония, които сѫ завършили своето развитие; ние, които още крякаме въ блатото,

не сме друго, освѣнъ жаби; ние, които искаме пари и кѣщи, които сме готови да продадемъ и Господа за тѣхъ, не сме вѣнецъ на създанието, а вѣнецъ на падането, на ада.

Ние сме прѣдъ една дилема. Трѣбга да се попитаме: можемъ ли да вървимъ дълго врѣме по този путь? Не можемъ да мрѣднемъ по-нататъкъ: съврѣменното човѣчество е достигнало оня прѣдѣль, дѣто, ако направи още крачка, всичко изгубва. Но една крачка въ обратна посока, една крачка напрѣдъ, една крачка нагорѣ — и неговото бждеще е велико. Та ние вече трѣбва да се замислимъ кждѣ отиваме и да се отречемъ отъ прѣходното, което ни води къмъ падане. Христостъ казва: «Който обича майка си и баща си, трѣбва да се отрече отъ тѣхъ и да Ме послѣдва». И човѣкъ трѣбва вече да каже: «Не искамъ повече досегашното млѣко; по-добрѣ да мра безъ млѣко, отколкото съ такова млѣко, защото смѣрть безъ млѣко е по-добра, отколкото съ покварено млѣко». Трѣбва да се откажемъ отъ всички мамливи нѣща, които покварятъ нашите мисли, и желания, които тровятъ нашия животъ, и да потърсимъ и намѣримъ Божествената Истина. Намѣрението ми не е да ви плаша, а да ви свърна да помислите вече за себе си. Вземете и се огледайте, вижте какъ изглежда вашето лице, каква краска има то; ако е много червено, показва, че е възбудено, че тѣлото е въ нездраво състояние; ако е много блѣдо, показва апатия къмъ живота; и едното и другото не е християнско. Ако употребите Христовата храна, за която говори апостолъ Петъръ, ще имате добро разположение, радост, веселие, подемъ на вашия духъ, смѣлост и рѣшителностъ въ борбата; ако бждете наситени отъ това живо млѣко, никакви микроби не могатъ вече се загнѣзи въ васъ. Ако имахъ сега малко по-свободно врѣме, щѣхъ да дамъ описание, какъвъ трѣбва да биде християнинътъ въ пълния смисълъ на думата. Вие имате известни стремежи, искате да бждете добри, да обичате, но не можете — защо? — защото не знаете какъ да постъпите. Единъ лѣкаръ билъ пови-

канъ отъ една богата мома, болна отъ скуча; първото нѣщо, което ѝ прѣпоражчалъ, било упражнение. — «Какъ, да се упражнявамъ!» — «Ако не се упражнявашъ, бѣдствуваши да погинешъ». — Тогава, ще се упражнявамъ; моля, дайте наставленията си». Той дава наставленията, и тя почва да се упражнява, и скуката ѝ минала. Вие седите често съ рѣжъ скрѣстени или въртите палцигъ въ една посока, посль въ друга: въртънето на палцигъ трѣбва вече да прѣстане, и да почнете да се упражнявате — да работите; тогава Господъ ще ви благослови.

Въ тоза отношение трѣбва да работятъ женитѣ, защото Господъ тѣмъ прѣдаде ключа отъ рая — тѣ държатъ ключа на Царството Божие. Петъръ е женско име. Само че женитѣ сѫ малко по-слабохарактерни и скоро се отказватъ отъ служба. Обича нѣкоя единъ мжжъ, ама, като види другъ, казва: «За този ще се омжжа»; «ако не се омжжа за него, за мене животъ нѣма»; ала като се минатъ 2—3 години, прѣжалва и него и е готова и за другъ да се омжжи. Господъ вече казва на женитѣ: «Вие, които държите ключа на Царството Божие, ако не слѣдвate Мситѣ заповѣди, ще ви излѣдя, да поплачете отвѣнъ, да се разкаете и изхвѣрлите всички ваши грѣхове». Когато не слѣдваме заповѣдите на Христа, ние се отклоняваме отъ Него, ние Го отричаме, мислимъ зло за Него, прѣдаваме Го постоянно на Пилата, на страдания — на ежедневно приковаване на крѣста. И питате защо не се оправи свѣтътъ. Какъ ще се оправи, когато всѣки день ижчимъ своя Господъ? Да прѣстанемъ вече да забиваме гвоздеи въ Неговото тѣло: гвоздеите, които забиваме въ Него, по отражение застѣгатъ насъ. Знаете ли поговорката за онзи рибаръ, който намѣрилъ една безцѣнна риба и искалъ да я поднесе даръ на царя? Вратарътъ не искалъ да го пусне и, за да го пусне, рибарътъ му обѣщаъ половината печалба. Влѣзълъ, но, когато царътъ го попиталъ: «Какво искашъ за награда», той отговорилъ: «50 тояги». — «Ама какъ така?» рекълъ царътъ. — Туй възнаграждение искамъ». Слѣдъ като му ударили 25 тояги, рекълъ: «Имамъ ортакъ —

вратарътъ Ви — моля, останалитѣ 25 да платите нему». И Христосъ, когато забивате гвоздеи въ Неговото тѣло, казва: «Повикайте ортака ми и ударете нему останалитѣ». Това, което става сега всѣки денъ, не е друго, освѣнъ останалитѣ тояги — половината възнаграждение, което сме поискали. «Колко страдамъ, ще ми се прѣсне лушата!»; ще ви се прѣсне, защото колко гвоздеи сте забили въ Господа! Болни сте — «Да дойде лѣкарътъ». Истинскиятъ лѣкаръ, който ще ви излѣкува, нѣма да влѣзе въ кѫщата, докато продължавате забиването на гвоздеите. Туй, което ви проповѣдамъ, както виждате, е едно напълно практическо учение, което всѣки може да приложи. Когато ви налети лоша мисъль, когато пожелаете нѣщо не-добро, турете този твърдъ камъкъ въ пещъта, да се прѣвърне въ варъ, съ която да бѣлосате душата си — да я направите да свѣтне. Така ако се упражнявате, ще видите какъ душата ви ще се озари.

Това е учението, което проповѣдва апостолъ Петъръ. Вие го смѣтате прости рибарь, но той е такъвъ рибарь, който е пекъль и не е яль рибата сурова. Въ какво трѣбва да я опечете и вие? Въ Божествения огнь — Любовта. И когато я опечете така, ще кажете: «Вижъ, каква отлична риба!» Ако не станемъ сътрудници на ония, които живѣятъ на Небето, какво място ще имаме на онзи свѣтъ? И когато Господъ казва да се самоотречемъ, да изгубимъ своя животъ, Той разбира да го изгубимъ не за свинетѣ, а за ония, които седятъ на по-високо стѣжало отъ насъ; само тогава ще спечелимъ. Ще кажете, че този законъ е несъвѣтимъ съ законите на природата. Съвѣтимъ е. Ония, които ще изядатъ соковетъ, ще посъятъ ново сѣме, и отъ него ново дърво ще израсте и даде плодъ. Слѣдователно, за да можемъ да израстемъ, трѣбва да влѣземъ въ пѣхти на развитието. Тогава ангелитѣ ще взематъ участие въ нашата работа. А за да взематъ участие, трѣбва да имъ платимъ нѣщо. За да ни посъятъ единъ денъ наново, при по-добри условия на живота, трѣбва още отсега, докато живѣемъ на земята, да пригответимъ наградата.

Ако се хранимъ съ словесно млъко, ще се приближимъ къмъ тъхъ и най-сетнъ къмъ Христа.

Въ това подвизаване искамъ да изчезне отъ въсъ всѣки страхъ; който иска да се подвизава въ Христа, не трѣбва да се глаши отъ всѣки процесъ. Опечете защитъ съвѣсти въ Божествения огнь, както рибата, която ловите. Рибата — едно отъ двѣтъ — или трѣбва да се опече, или да се осоли; сѫщото е и съ човѣка: срѣденъ пътъ нѣма; инакъ, ще се вмирише. Христосъ, като казза: «Ако солъта е обезсолена», разбира, че, ако не сте обсолени, ще бѫдете изхвѣрлени вънъ, когато, инакъ, ще ви турятъ въ кацата. Азъ бихъ прѣпочель да ме опекатъ, а не да ме осолятъ: за свѣта е солъта, а за нась е огньтъ; процесътъ на огня е по-добъръ, защото той е процесъ на растене — на животъ; осолването е процесъ на съхранение — да се спастри зародишътъ, за да се не развали. Ще рече, вие може да бѫдете въ двѣ положения: или въ положението на растене въ Божествената градина, или зародишъ въ Божествения хамбаръ. Направете опитъ върху себе си, но опитъ върху този стихъ, който ви прочетохъ: той има дѣлбоко значение. Би могло да се напишатъ томове върху туй: какъ да се съгради животъ, какъ да се възпитаватъ дѣцата, мѫжетъ, женитъ, ученицъ, обществото и т. н. Всичко е въ този стихъ. Но той трѣбва да се посѣе хубаво — кждѣ? — въ ума. Сварете този стихъ въ Божествената вода, опечете го въ Божествения огнь, и този нагледъ костеливъ стихъ веднага ще се прѣвърне въ храна, чинто сокове можете да възприемете. Ако се нахраните отъ това словесно млъко, за което говори Петъръ, ще се измѣни и лицето ви, и общественото ви положение. Искамъ да възприемете този Божественъ методъ и да се пригответите за другъ животъ — за Небето.

Туй е, което искамъ тази сутринъ отъ въсъ — да покажете; досега не сте покажали, сега искамъ да покажете словесното млъко, да влѣзвете въ положителната страна на живота, и тогава, каквото поискате, Господъ ще ви даде.

(Бесѣда, държана на 16. ноември 1914 г.)

Стари и нови мѣхове.

„И никой не налива ново вино въ мѣхове ветхи. . . Но трѣбва да се налива новото вино въ мѣхове нови, и се завардява и двѣтъ.*“)

Тази малка притча е класическа по изразъ и съдѣржание. Христосъ прави велико обобщение на идеите: назва, че никой не бива да налива ново вино въ ветхи мѣхове, защото постѣднитѣ ще се разпукнатъ. Трѣбва ли да вземемъ казаното въ прѣкъ смисъль? Не. То е вѣрно въ прѣносъ смисъль. Прави се аналогия на новото учение съ ново вино и на старитѣ хора съ стари мѣхове. Старото вино, като прѣкипѣло, може да стои въ старъ мѣхъ, но новото, понеже ферментира, ако се налѣе въ старъ мѣхъ, ще го прѣсне. Тази притча съдѣржа една скрита мисъль, единъ велики законъ: че за Божественитѣ идеи, които се влататъ въ този свѣтъ, потрѣбни сѫ нови мѣхове, по-еластични, да издѣржатъ напора на ферментацията, т. е. хора, които иматъ умъ и сърце възприемчиви за новата истина. Когато умътъ е ангажиранъ съ стари идеи, мисли, чувства, новото не може да проникне въ него; съ други думи, въ старитѣ форми не може да се очаква да се прояви сила за подвигъ. Младитѣ хора въ това отношение сѫ щедри; отъ 90-годишнитѣ хора трѣбва да искашъ 90 пжти, докатъ дадатъ едно петаче, защото тѣ иматъ природенъ страхъ, чувствува се слаби и неджгави да разполагатъ съ своятъ сили и срѣдства, както младитѣ. И затова Христосъ казва, че новото вино трѣбва да се налива въ нови мѣхове.

*) Ев. Лука, 5. 37–38.

Когато новото учение се влъже въ свѣта, поражда реакция у старитѣ — тѣ мислятъ, че не е добро и че ще развали свѣта. При все това, нѣма баща, който иска да му се роди синъ съ стари идеи; всѣки мечтае, синъ му да бѫде съзврѣмененъ, да възприеме мислите и идеите на вѣка.

Виното само по себе си прѣдставлява сила. За да се даде потикъ на човѣшката еволюция, трѣбва сила; тази сила не е друго, а човѣшкиятъ духъ, взетъ въ широкъ смисълъ, сила разумна, която работи и гради съобразно съ Божествените закони. Въ цѣлите на Бога е всичко да расте и да се развива; Богъ не обича старитѣ мѣхове; Той ги туря въ долните изби, както правятъ винари; ше дойде врѣме, когато ще се намѣрятъ хора да пиятъ и отъ старото вино. Когато възприемете новото учение, вие се лъжете, ако мислите, че то нѣма да ферментира у васъ, че ще останете сѫщите човѣци, — това е невѣзмозно: то е сѫщото, като ваятельствъ да работи съ чукъ върху мярморъ, безъ да отчупи нѣкое парче. Много парчета ще отхврѣнатъ, налѣво и надѣсно, и старитѣ хора трѣбва да стоятъ малко по-далечко, ако се боятъ да не ги удѣри нѣкое парче по главата. Не е виноватъ ваятельствъ, а старитѣ хора, ако не се отстранятъ.

„Азъ вая статуя за бѫдещето поколѣніе“, казва той, „и всѣки трѣбва да се пази“. Може художникъ да работи съ четка, може да работи съ лжкъ, може да работи съ чукъ — зависи отъ начина, по който той работи; то не е важно, важното е, да-ли работи съгласно съ Божествения редъ на нѣщата. Когато при работата почне тѣрканица, не трѣбва да викаме: „Насъ ни грѣмна главата“: вѣчно спокойствие сѫществува на гробищата; който иска да върви напрѣдъ, който се стреми къмъ Бога, който иска да расте въ Божествения животъ, трѣбватъ му работа и борба. Въ този стремежъ седи доброто на индивида, доброто на обществото, доброто на цѣлото човѣчество. Онѣзи, които искатъ да почиватъ, да останатъ съ старитѣ разбирания на живота, не схващатъ активния животъ на новите идеи, изразени чрезъ притчата за новото

вино. Знаете ли колко врѣме е трѣбвало на лозовата прѣчка да събере туй вино? И още, знаёте ли неговата сила? Най-първо то е сладко, посль почва да рѣже и най-послѣ става силно дотолкова, че, ако прѣпиете отъ него, изгубвате нормалното си състояние.

Та, който иска да възприеме новото учение, трѣбва да се освободи отъ старитѣ мѣхове. Ако нѣмате нови мѣхове, стойте надалече; ще дойдатъ други, нови хора, и въ тѣхъ ще се налѣе новото учение. И въ вѣсъ може да се налѣе, но първо трѣбва да проладете старитѣ мѣхове — да се освободите отъ всички желания и пороци, които ви спѣватъ въ възприемането на новото учение. Въ Индия има про-чутни змиеловци, които опитомяватъ и изпращатъ много екземпляри змии въ Европа. За това си служатъ съ каци, дѣто събираятъ змии отъ най-малки до най-голѣми, безопасни до много опасни, и тамъ ги опитомяватъ. Една вечеръ, обаче, по непрѣдпазливостъ, като затваряли кацата, не могли да я затулятъ хубаво; прѣзъ нощта всички змии се измѣкнали изъ кацата и се овили около ловеца имъ; сутринта той се събужда и, като вижда какво е станало, не се мръдува, защото едно помръдане ще му костува животъ; ималъ присѫтствието на духа да кротува. По едно врѣме идва слугата и се чуди, защо господарътъ му още не излиза навънъ; отваря вратата и вижда, че всички видове змии се озили около него; слугата, обаче, билъ много съобразителенъ: веднага отива, взема единъ голѣмъ котелъ съ сварено млѣко, и го поставя въ стаята; змииятъ, щомъ подушили млѣкото, отвали се сами отъ господаря му и отишъли къмъ млѣкото; индиецъ станалъ и внимателно пакъ ги затворилъ въ кацата, като си казалъ: «Тази каца трѣбва хубаво да я затварямъ». И вие нѣкой пакъ ще се намѣрите въ положението на този змиеловецъ, и тогава ще ви трѣбва присѫтствие на духа и млѣко, а това млѣко е разумниятъ животъ.

Христосъ казва: „Не бивѣ да туряте ново вино въ старъ мѣхъ“, защото ще ви разстрои. Ако нѣкой

религиозент се разстрои, той е старъ мъхъ, който не е могъл да издържи новото вино — новото учение. Не може да се примирятъ двѣ идеи, които се сблъсватъ. Моисеевият законъ казва: зъбъ за зъбъ, и око за око, но, споредъ Христовото учение, законът е тъкмо обратенъ — да любимъ враговетъ си; ако ни ударятъ отъ едната страна, да обърнемъ и другата. Това ново учение какъ ще примирите съ старото, ако и него задържите? Моисеевият законъ е за старъ мъхъ, Христовото учение иска новъ мъхъ. Споредъ Моисеевия законъ, понеже старите хора не сѫ способни да се борятъ съ новото, искатъ да хванатъ противника и да му изядятъ очите, да не може да ги вижда и намърти, а Христовото учение казва: вашите противници може да направите ваши приятели, можете да ги обезоргжите и дори да ги накарате да ви служатъ.

Сега, нека дойдемъ до вътръшния психологически смисълъ на Христовите думи. Никога не тръбва да мислимъ въ живота, че сме разбрали напълно истината и че вече нѣма какво да учимъ: ще бждемъ такива стари мъхове, които сѫ спрѣли своето развитие на земята. „Учени сме“. Ама въ какво седи вашата ученостъ? — „Чели сме много писатели“. Що отъ това? Тръбва да вникнемъ въ онази философия, която може да изправи живота ни и да ни даде нова щастие, което търсимъ. И другъ пътъ съмъ обяснявалъ думата „ШТАСТИЕ“: тази дума отъ кои букви се състои? Буквата Ш — три рѣзки, обърнати нагорѣ, прѣставяящъ човѣшката ржка, която работи. Т-то показва директива или сила, съ която се тика работата. Слѣдъ тия двѣ букви идва А, то е човѣшкият носъ — тръбва не само работа, но и умъ, да знае какъ да работи. Като вземете буквата С, тя прѣставя човѣшкото сърце, а като я обърнете нагорѣ, ще стане лодка — това, което се припачелва, ще се складира. При буквата И има едно слизане и възкачване — отгорѣ надолу и обратно; тия два жгъла, като ги турите единъ до другъ, образуватъ диаметръ на кръга — колелото, което двини колата напрѣдъ. Е-то

показва центъра, за който тръбва да се държите. И, слѣдователно, въмъ тръбватъ: ржка, сила, умъ, сърце и цѣль нагорѣ.

Ще приведа единъ анекдотъ изъ българския животъ. У насъ вѣрватъ, че треската, когато идва, е жива. Единъ овчаръ се спрѣлъ на единъ мостъ и слушалъ какво си говорятъ двѣ трески. Едната отъ тѣхъ казала, че ще иде да хване оня овчаръ тамъ въ планината. Втората запитала какъ ще го хване, а другата ѝ отговорила: «Ще влѣза въ първата лъжица на млѣкото, което той ще гълтне прѣзъ пролѣтъта». Овчарътъ, като чуя, че става дума зарадъ него, намислилъ да вземе прѣдпазителни мърки. Прѣзъ тоя денъ му умрѣла една овца; той я одира и направя отъ кожата ѝ мъхъ. Като дошло опредѣленото време да го хване треската, първата лъжица съ млѣкото, въ която влѣзла треската, той я турилъ вътре въ мъха и го завързалъ. Тогава треската надула мъха и всѣки денъ по обѣдъ все го трескала. На есенята овчарътъ отвѣрзалъ мъха и пусналъ треската да си иде. Пакъ се събрали двѣтѣ сестри подъ моста, и едната запитала другата: «Имахъ нещастietо да влѣза въ празния овчи мъхъ!» И вие, ако искате да си служите съ старите мъхове, ще приличате на тази треска и, като ви пуснатъ, ще кажете: „Научихме се какъ да тресемъ мъховетъ“. Такива хора азъ виждамъ постоянно и, като ги пуснатъ въ живота, казватъ: „Научихме се какъ да тресемъ мъховетъ“. Такива сѫ съврѣменните догматици, които само мъхове тресатъ. „Тѣсно ни е“, казватъ. Не, широко имъ е, но храна нѣма до тѣхъ. Въ народното вѣрване, за което тукъ-що ви говорихъ, има цѣла философия — тръбва да се вразуми кадията, защото непрѣвилно рѣшава сѫдбата, да дойде нова сѫдба на свѣта. Тръбва да се вложи въ нашите дѣца новото вино, защото то е сила. Майкитъ, които искатъ да иматъ добри дѣца, тръбва да сѫ проникнати отъ нови идеи. Ако сте съ стари, не ви прѣпоръжвамъ раждане. Какво ще родите? Негодници за живота, каквито има съ хиляди. Свещеното Писание казва: „Плодете се и

множете се"; не казва да раждате недоносчета, а хора по образъ и подобие на Бога. То е новото учение, което Христосъ проповѣдва и което, ако се разбере, ще поправи свѣта. И лозата и соковетъ сѫ въ насть; когато единъ денъ нашето лозе даде грозде, соковетъ на гроздето ще почнатъ да ферментиратъ. То е неумолимъ законъ въ свѣта, и онзи, който мисли да живѣе, безъ да ферментира, не разбира живота. Христосъ на друго място казва: „Който иска да Ме постѣдва, да вземе кръста си"; новото вино — то е кръстъ. Кръстъ е сила за оня, който разбира. Въ свѣта има разни кръстове, и хората се оплакватъ отъ тѣхъ; но Павелъ ето що казва за кръста: „Азъ ще се похвала съ кръста Христовъ". Оплаквате се отъ вашите страдания и казвате, че [сѫ] необикновени, непоносими; но вие приличате на онзи, който се оплаква отъ тежината на своя кръстъ, и ето какво станало съ него. Господъ рекълъ: „Вземете му го" и го въвель въ една голѣма зала и му рекълъ: „Въ тази зала има голѣми и малки, златни, сребърни, желѣзни и каменни кръстове, избери си единъ; човѣкътъ, като избираль, намѣриль единъ малъкъ кръстъ и рекълъ: „Туй кръстче искамъ" — „Ами че това е кръстъ, който ти носѣшъ досега; този кръстъ бѣхъ ти даль", рекълъ Господъ. Често ние прѣувеличаваме нашите страдания и искаме да измѣнимъ своята сѫдба; не може да я измѣнимъ, да изхвѣрлимъ тогава, който трѣбва да носимъ. Вие казвате: „Като си поуредя работитѣ, азъ и жена ми, па и дѣцата ми, ще трѣгнемъ въ новия путь, и тогава новото вино ще ферментира". Ако мислите да уредите животските си работи и тогава да послѣдвате Господа, вие се лъжете. Възпитанието е процесь, който трѣбва да върви едноизрѣмено за всички — бащата, майката и дѣцата: когато бащата и майката се възпитатъ, ще се възпитатъ и дѣцата.

Ще приеда другъ примѣръ. Разправяять за Американския проповѣдникъ Муди, че, когато проповѣдавъ, едно дѣте, което го слушало, попитало баща си: „Татко, защо не пѣешъ" — „Азъ съмъ

утвѣрденъ въ бащата, вие трѣбва да пѣете. Тия работи сѫ за васъ, ние старитѣ сме слушали, слушали", отговорилъ той. И дѣтето си казва: „Много добрѣ, че имамъ баща утвѣрденъ". Единъ денъ бащата впрѣгва малъкъ кабриолетъ съ конь и тръгва на путь, но по едно врѣме къмъ върха конътъ спира, тогава дѣтето казва: „Татко, конътъ се утвѣрди". Щомъ спремъ, ние сме се утвѣрдили, ние сме старъ мѣхъ, въ който новото вино не може да ферментира. А се готовимъ за Небего, мислимъ да влѣземъ въ рая да живѣемъ ангелски животъ, да разберемъ Божиите истини! Какъ ще ги разберемъ, когато живѣемъ въ тѣзи изби? Затова Христосъ се обрѣща и казва: „Трѣбватъ нови мѣхове". Старитѣ човѣци сѫ стари мѣхове, а младите човѣци сѫ нови мѣхове; старитѣ човѣци нищо не ги смущава; но младите каватъ на старитѣ: „Чакайте и въ въсъ да налѣтемъ отъ новото вино". На старитѣ не трѣбва да се дава ново вино: старитѣ сѫ привършили своята еволюция. Новото вино трѣбва да мине въ артериите и вените на новите човѣци. Въ насть има борба, има оплаквания, защото старото съ новото вино се борятъ. Христосъ иска да каже: не влагайте новото вино въ себе си, ако не сте готови, затова казва: „Очистете се по-напрѣдъ": Вѣко учение и всѣка философия може да ни ползува, когато сме чисти. Пластичность въ прогреса, подемъ духовенъ — това разбира новото учение. Ако можемъ да погледнемъ, отъ окултурно гледище, въ съзнанието на стария човѣкъ, ще видимъ свѣщъ, която мъжделѣе; ако погледнемъ новия човѣкъ, ще видимъ, че неговата свѣщъ свѣти ярко. Можемъ да уподобимъ стария човѣкъ на земя, която се освѣтлява отъ мѣсечината, а младия — на земя, която се освѣтлява отъ слънцето. За душевното развитие е необходимо ново вино. Да се попитаме, да-ли го имаме? Онзи, който е пиль старо вино и не е вкусвалъ сладко, казва: „Старото е по-хубаво"; но виното, щомъ ферментира и се уталожи, стане старо, по-нататъкъ не може да ферментира; то може само да упоява хората, да ги

поразвесели малко, но да ги накара да работят, да прогресиратъ — никога. Ако сме нещастни, то е защото нашиятъ животъ ферментира, виното се прѣвръща въ кисело или рѣзнякъ, не е вече сладко. Наблюдавай съмъ българите, когато излизатъ отъ черква и отиватъ въ кръчмата да пиятъ, първо се събератъ двама по двама: «Дайте една половница отъ старото вино — наздраве!» пиятъ по 1—2 чашки; постъ се събератъ трима-четирма продължаватъ да пиятъ, и разговорътъ става по-оживенъ, цѣлата кръчма почне да говори; по едно врѣме се вдига шумъ, и, като видишъ, започнали нѣкого да биятъ. Защо го биятъ? Не си е сградилъ на нивата плетъ — въ кръчмата трѣбва да го набиятъ, за да си сгради плетъ! Това не е само въ кръчмата: постътете борситъ, дѣто ставатъ търговски операции, ще кажете, че всички хора тамъ сѫ луди. Даже една жена, която постътила борсата, казала на мѫжа си: «Защо ме доведе въ тази лудница, азъ искамъ да ме заведешъ при благородни хора — въ борсата». Щомъ почнатъ да се каратъ и дѣлятъ въ кѫщи, виното е почнало да ферментира — като не могатъ да създадатъ ново нѣщо, искатъ да обсебятъ чуждото; сжицо както майка, която не може да ражда, взема чуждо дѣте. Прочее, за новото вино, което ще ни даде новъ животъ, което ще ни научи какъ да живѣемъ и работимъ, какъ да създаваме силни отношения между нась, нужни сѫ нови мѣхове. Това е Христовото учение. Казватъ, че то не било приложимо. Приложимо е. Я спрете се на денъ по петъ минути и мислете върху него. Вземете тази притча, прочетете я и спирайте се на денъ по петъ минути, да помислювате върху новото вино, ще видите какви резултати ще има. Спрете се петъ минути и мислете за Бога, за добритъ хора на земята, които безспирно работятъ; за добритъ майки, които отглеждатъ съ търпѣние своите дѣца; за добритъ бахи, които се грижатъ за сѣмействата си — ще видите какъвъ процесъ ще произведе това ново вино. Жената казва: „Омѫжихъ се, но мѫжъ ми не струва“. Е, кой ви накара да вземете старъ мѣхъ? Знаете ли, че съ това приличате

на онзи, който въ турско врѣме открадналъ магарето и казалъ на сѫдията: „Азъ бѣхъ на крушата и паднахъ на магарето, и то ме отнесе“? Кажете си: „Менѣ ми трѣбва ново вино“ и въ идеите, и въ сърцето, и въ свѣта. Станалъ 60—80 годишенъ, ще се жени и дѣца ще има! Разбирамъ, има изключения, както Авраамъ роди на стари години; ама той бѣше съ нови идеи, не бѣше останалъ: сегашнитъ на 40 години останалъ — „да сѫ живи дѣцата ни, свърши се съ насты!“ Ти си тогава старъ мѣхъ, трѣбва да те турнатъ въ избата; ти си лѣнивецъ, който не иска да разбере волята Божия. Трѣбва да кажешъ: „Господи, разбрахъ Те, сега искамъ да работя за Тебе“, както работи единъ юноша. Долу вашата старостъ, турете заштѣтъ стари мѣхове на страна, макнете ги надалечъ! Хора съ стари мѣхозе и старо вино не сѫ за Царството Божие. Не искамъ тѣ да излѣятъ старото си вино, но искамъ новото да турятъ въ нови мѣхове. Когато схванатъ тази Божествена мисъль, тя ще ги подигне съ своята сила. Чудять се какъ да възпитатъ хората. Методътъ е много лесенъ. Когато лодка въ морето се пробие, поставятъ въ дупката запушалка; ако не турятъ запушалка, лодката потъва. Вижте вашата лодка, да-ли не е пробита, запушете я, тогава ще бѫдете въ безопасностъ. Нѣкой денъ сте недоволни — имате дупка въ лодката, пукнатъ ви е мѣхътъ; нищо добро не ви очаква, ако не запушите дупката. Има моменти, когато човѣкъ трѣбва да бѫде строго послушенъ, както онова дѣте на единъ машинистъ, чиято кѫща била до желѣзницата: дѣтето си играло, и когато експрестьтъ наближилъ, извикали му отдалече: „Лѣгай!“, дѣтето послушало, легнало и така се спасило. Нѣкой пѫть ви казватъ: „Лѣгай!“ — „Ама защо?“ — Лѣгай, не питай защо — когато мине експрестьтъ, ще видишъ защо. Има моменти опасни, когато трѣбва да колѣничимъ, и, като мине опасността, да благодаримъ на Богу.

Ама нѣкой казва: „Не искамъ да се приспособя къмъ условията, не искамъ да бѫда еластиченъ“. Ще

се приспособиши. Дъждът нѣма да съобразява, да ли си облѣченъ или не; слѣнцето сжо — да ли можешъ да понесешъ неговата свѣтлина, а трѣба ти да се приспособиши къмъ всички промѣни, да си готовъ да ги понесашъ. Дъждът и слѣнцето много добре си вършатъ работата. Нека слѣнцето грѣе, нека се вълнува морето, нека се пукнатъ старите мѣхове — това да не ви смущава, защото Господъ е рѣшилъ да прѣнесе старите мѣхове и да налѣе новото вино въ нови мѣхове. Ако хора съ стари идеи и мисли искатъ да живѣятъ при новите условия, горко се лѣжатъ. Такава е сѫдбата, такъвъ е Божественіетъ законъ. Господъ иска да се подмладите, да се прѣродите. „Какъ ще се прѣродимъ“, питатъ нѣкои. Ще се прѣродите, ще се образува форма нова, въ която ще вложите вашия животъ, форма реална, не мечта. Ако бихте разбирали закона, подъ който сега живѣете, можехте да се подмладите. Какъ може да бѫде това? Когато научите закона, ще се обновите вътрѣшно въ душата си. Когато говоримъ за възкресение, разбирамъ ония форми, съ които Господъ работи въ настъ. Трѣба да пригответъ новите мѣхове; тогава ще каже Господъ: „Донесете ги, за да туримъ въ тѣхъ ново вино“. Питатъ нѣкои: „Какво прави Господъ сега съ свѣта?“ Нози мѣхове приготвува, ново вино твори. И затуй казва Христосъ: „Отецъ Мой, работи и Азъ работя за васъ“. И ние трѣба да бѫдемъ готови не да развалимъ тия мѣхове, защото много лесно нѣщо е да се развали умътъ и сърцето на човѣка, но много мѣжно е да се поправи. Нека види Господъ, че сте заработили. Вие се питате, защо този животъ е такъвъ. Въ очите на мнозина виждамъ, че сж улоени отъ старо вино, махмурлии сж, прѣгли сж. Трѣба да изтрѣзнятъ, трѣба радостъ да пълни сърцата ви, защото този свѣтъ е създаденъ за васъ, съ всички условия за развитието ви. „Ама война, нещастия“. Ничего! както казватъ руситъ. — „Ама се губи свѣтъ“. — Ничего! нищо не се губи. Ще се разрушатъ, може-би, хиляди кѫщи, стари мѣхове, но ще се създадатъ нови. Сега Господъ влива новото

вино въ нови мѣхове. Само опиянениетъ се биятъ; мѣже и жени, ако се биятъ опиянени сж. Дѣто има ново вино, има музика, пѣніе, спогајдане. Това е Христовото учение. Четете Евангелието и вложете въ себе си това учение, мислете по петъ минути на денъ за вѣчния животъ, за Бога, за добрите хора, за добрите майки и бashi, за добрите приятели; мислете за нѣщо благородно, и то ще ви подигне. Тогава ще разберете по-дѣлбоките работи. О, какви работи има да учате! Но прѣварително трѣба да се пригответите за туй разбиране. „Какъвъ ще бѫде бѫдниятъ животъ?“ — Отличенъ — туй което не сте видѣли, чували и сънували. Какъ ще види човѣкъ хубоститъ на свѣта, когато спи? Вашите спящи души трѣба да се пробудятъ; трѣба да турите котела съ млѣкото; за да приберете злинитъ. Бѫдете носители на новото вино, на новото учение; проповѣдвайте радостъ, веселіе въ свѣта и, когато страдате каквete, че страдате, защото не сте изпълнили Божия законъ.

Често казваме, че условията създаватъ живота. Но и човѣкъ създава условията. Разправялъ съмъ ви вече за единъ английски лордъ, който тръгналъ съ своята дъщеря и своя слуга на пижешествие, и застаналото съ тѣхъ корабокрушение. Та въ свѣта можете да бѫдете и господарь и слуга. Имате знание, какъ да приложите Божественитъ закони — вие сте господарь; не знаете какъ да ги приложите — вие сте слуга. Който иска да господарува, трѣба да се проникне отъ новото учение: то носи разгадката на живота. Този лордъ, ако не бѣше попадналъ на пустия островъ, не щѣше да знае какъ да култивира живота; тамъ той е научилъ това изкуство. Въ живота може да изпаднемъ въ нещастие, нѣкой да ни стане господарь; нека се научимъ да слугуваме, и Господъ ще ни изведе изъ пустия островъ. Благодарете на Провидѣнието, че сте попаднали на острова да се научите какъ да обработвате житото, т. е. живота. Досега не сте научили какъ да култивирате ума и сърцето си

и въследствие на това има гладъ и недоволство въ васъ. Ядете по 4—5 пъти, затълстявате и пъшкате, такова затълстяване има и въ ума ви. А тази тълстинна тръба да се пръобърне на енергия. Забълтъзали сте, че хора, които работят усилено умствено, които се подвизават духозно, никога не затълстяватъ. Наберете ли масъ, турете я въ автомобила на духовния животъ и вървете, къмъ реализиране на благородни ваши мечти. Тамъ е вашето благо.

(Бесѣда, държана на 12. юлий 1915 г.)

Свобода на Духа.

„Дъто е Духът Господенъ, тамъ е свобода“.*)

И тъй, условие за свободата е Духът. Подъ думата „свобода“ разбираме единъ свободенъ животъ, разбираме вътръшния смисъл на нѣщата, тѣхните отношения — отношенията на мислить, желанията и волевитъ побуждения, които се проявяватъ въ свѣта. Дъто има жива душа, тамъ има и движение, което пъкъ е резултатъ на волята. Но това движение може да върви въ опрѣдѣлена посока, а може да върви и въ разни посоки. Въ Новия Завѣтъ се говори: „Дъто е Духът Господенъ, тамъ е свобода“, и на друго място: „Синъ Божи ще ви освободи“. Синът и Духът сѫ едно и сѫщо нѣщо; Синът е проявление на Бащата и Майката; интелигентността на Сина е изразъ на интелигентността на Бащата и Майката, както слънчевата свѣтлина е изразъ на вътръшното състояние на слънцето: по нея познаваме слънцето. Какъ можемъ да познаемъ човѣка? По свѣтлината на неговите мисли, желания и дѣйствия.

Говоря за свободата на Духа, понеже у религиозните хора има една опасност: нѣкой, като стане религиозенъ, става дваждъ по-лошъ, отколкото свѣтските хора. Нѣкой път мене не ме радва, дъто хората сѫ религиозни. Подъ думата „религиозенъ“ разбирамъ човѣкъ, свързанъ за нѣщо, както сѫ свързани съ вжже крава, конь и други животни. Свързанъ за кѫщата — и то е религия; свързанъ за нѣкоя политическа партия или за нѣкое философско учение — и то е религия; да, религиозно учение, но какво?

*) II. Коринт., 3: 17.

Което свръзва свободата на човека или обществото. Ако си свързанъ със едно учение, което те понижава, което ти отнема свободата, то е отживѣла религия, старъ мъхъ, а всички, които търсят тази свобода — смисъла на живота, както наричатъ съвременните философи туй висше съзнание, или гражданство, както го наричатъ политическите хора, можете да го наречете още както искате, — иматъ тази разумност въ себе си. По какъ ще познайтъ, че имате Духа? Ако сте хора разумни и ако със своите мисли, желания и дѣйствия се отличавате съ силата на своята свобода и всѣкаждъ, кждъто влѣзете, носите тази благодать.

Подъ думата „свобода“ въ съвременния животъ се разбира свѣтлина. Когато пѫтувате вечерно врѣме, не сте свободни, както — когато пѫтувате денемъ, по простата причина, че пѫтьте ви не е ясенъ. Тый и всички религиозни хора, като се заблуждаватъ, иматъ нѣщо смѣтно въ своите понятия. Вие не знаете, какъвъ е Богъ и Господъ, а тукашните царе и управители вие познавате; както тѣ наказватъ, така и Господъ наказва. Отъ туй схващане се раждатъ тия резултати, които виждаме въ свѣта. А отъ това вж-трѣшно робство трѣба да се освободимъ. Какъ ще се освободимъ? Трѣба да стане коренно промѣнение въ устройството на нашия мозъкъ. Вие още не сте изучили това устройство. Всѣка сутринъ се молите и търсите Господъ, викате и казвате, че понѣкога Той не ви слуша. Господъ слуша само ония хора, ушитъ на които сѫ отворени; глухите Той не слуша и на тѣхъ не говори. Трѣба да имате ухо много деликатно, схватливо, отъ малко нѣщо да разберете, какво ви говори Господъ. Той обича да гледа и слуша хора, които се трудятъ, които не се занимаватъ съ празни работи, защото Той не се занимава съ глупави нѣща.

Прослѣдете съвременните религии и ще забѣлѣжите, на каква степень на развитие тѣ се намиратъ; въ всѣка религия има извѣстни заблуждения. Ще ви кажа какъ сѫ. Като искаме да разберемъ една религия, ние често излизаме отъ едно общество и вли-заме въ друго. Единъ момъкъ поискалъ да потропа

на хорото и взелъ на заемъ чужди ботуши; онзи, обаче, който му ги заселъ, му казалъ срѣдъ хорото: „Слушай, по-малко тропай, не ти ги дадохъ да тропашъ силено“. Другъ се приближилъ и му рекълъ: „Защото те засрами този, азъ ще ти дамъ моите ботуши“. И, като почналъ да играе, взелъ да му вика: „Тропай, приятелю, и да ги скжашъ, други ще ти дамъ“. Да-ли ще каже „тропай“ или „не тропай“, то е все едно — онъ човѣкъ не е вече свободенъ. Да-ли малко си тропалъ или много, то е безразлично: щомъ те засрамятъ, отнета ти е свободата. Прочее, нашиятъ умъ трѣба да биде освѣтленъ върху истинската свобода.

Христосъ е далъ едно опреѣдѣление на свобода: „Това, което не искашъ да ти правятъ другите, не го прави и ти на тѣхъ“. Това правило трѣба да биде вжтрѣшъ нашъ законъ. Трѣба да говоримъ и вършимъ онова, което дава свобода на другите. Прѣди нѣколко дена дойде при мене една госпожа и ми казва: „Чудя се на съвременните хора: застанатъ да се молятъ, молитвите имъ сѫ отлични, но, щомъ прѣстанатъ молитвите, почнатъ да се одумватъ: тази видѣла нѣщо, другата не видѣла добре, на едната това, което видѣла, не било отъ Бога, а отъ дявола, „ти лъжешъ“, „не, ти лъжешъ“; виждаме, че никоя нѣма и не дава на другите свобода. Азъ искамъ да имаме свобода, да служимъ на Господа, не, разбира се, на тѣхния Господъ“. Казахъ на тази госпожа, когато се намѣри пакъ между тѣхъ, да имъ каже това, което на мене каза. Щомъ нѣмате толерантностъ къмъ хората, не имъ давате свобода, вие не разбираете учението на Христа, вие имате карикатурна прѣстасва за него. Изхвѣрлете тия карикатури отъ васъ, не си прѣставяйте по тоя начинъ Бога.

Сега, какво нѣщо е религия? Едноврѣменно наука за формите и наука за Божествената Любовъ. Ако изучите едната външна форма, а не и вжтрѣшното ѝ съдѣржание, ще се заблудите и ще я промѣните тѣй както оная дама, която всѣкой денъ мѣнява

костюма си. Като живѣе 50—60 години, може да направи 10—20 костюма отъ разни цвѣтове, да тури разни хубави панделки и копчета, но тия дрехи не сѫ дамата, формата още не е религия. Тия форми сѫ, наистина, необходими за религията, както костюмитѣ за тѣлото, но тѣ не съставляватъ тѣлото на дамата. Нѣкой близъкъ умре, почватъ хората да казватъ: „Трѣбва да се почерня, не бива да нося бѣла дреха“. Носете такива дрехи, каквито искате, и черни, и бѣли, червени, зелени, сини, пъстри — всевъзможни, то не е грѣхъ. Само че, когато отидете при нѣкой умрѣлъ, нѣма да носите бѣли дрехи, както, когато улицата е кална, нѣма да обуете бѣли обуща, а такива, каквито изиска сезонътъ. Свѣтските хора сѫ много умни, тѣ стоятъ въ монтѣ очи десетъ пъти по-горѣ отъ много религиозни хора. Чрѣзъ свѣтските хора Господъ е рѣшилъ да оправи свѣта. Политикани и социалисти — тѣ ще оправятъ свѣта, защото тѣ искатъ свобода. Ама ще каже нѣкой: „Какъ тъй, тѣ разрушаватъ“. Когато градите нова кѫща, не разрушавате ли старата? Ако не изхвърлите единъ застарѣлъ възгледъ, нѣма да поникне въ вашия умъ нова мисъль. Нѣкои искатъ да дадатъ наука на хората, какъ да мислятъ само „седемъ ката нагорѣ, седемъ ката надолу“, — наука на „молчать неразсѫждать“, — което е написано вънъ отъ това, то е отъ лукаваго. Въ врѣмето на Моисея, въ Стария Завѣтъ какво бѣше написано? Това е отъ Еога, другото е отъ лукаваго. Други казватъ, че тѣхното е отъ Бога, а онова отъ лукаваго. Това значи да бѫдешъ „крѣпъкъ заднимъ умомъ“. За дадено учение трѣбва да сѫдимъ по неговите резултати: може ли да се приложи въ обществения животъ и да даде добри резултати, то е добро; не може ли, то не е добро. Трѣбва да приложимъ свободата на Духа; задайте си този въпросъ: свободни ли сте, имате ли този Духъ въ себе си? Когато Духътъ дойде, Той ще произведе свѣтлина и въ ума ви и въ сърцето ви. Това е признакътъ. Щомъ почнете да ограничавате духа на човѣка, какъ той трѣбва да мисли, чувствува

и дѣйствува, веднага ще ви остави, както, когато учителътъ дойде въ класъ и иска да прѣда урока: ако учениците шумятъ, той си излиза. Тогава ще дойдатъ, разбира се, тѣхните бащи и настойници и ще ги набиятъ, защото не слушатъ учителя. И тъй, Моисей бѣ настойникъ на евреите, дойде да ги набие и да ги пита: „Слушате ли вашия учителя?“ И сега, когато казвате: „Защо ни сполетѣ това наказание“, азъ ви отговарямъ: „Защото не сте слушали Духа, трѣбващъ да го слушате.“

Да обяснимъ думата „свобода“. Ако намѣрите вързанътъ човѣкъ за ржѣтѣ и краката и седните да го угъшавате: „Добъръ е Господъ, ще те развърже“, когато вие можете да го развържете сами, питамъ: проповѣдвате ли учение на свободата? Не! Извадете ножчето си, разрѣжете връвъта и го оттървете. А вие какво правите? Завръзвате го още по-силно, да не избѣга. Трѣбва да се развръзватъ хората. И когато Христосъ казва: „Идете и проповѣдайте“, Той подразбира именно това развръзване. И тази свобода трѣбва да бѫде чисто вѫтрѣшна. Всички енергиранія и недоразумѣнія между хората се дължатъ на липсата на свобода. Ако е работа за енервиране, колко повече трѣбва да се енервира Господъ, Който е създадъл този свѣтъ, и вижда какво върши свѣтътъ. Ако Господъ се гнѣви, то е добрѣ, но, ако азъ се гнѣвя, каква полза? Никаква. Но и Господъ гнѣви ли се? Господъ не се гнѣви. Въ Стария Завѣтъ се казва, наистина, „гнѣвъ Божи“, но това трѣбва да се разбира въ вѫтрѣшъ смисъль. Че не се гнѣви Господъ, се вижда отъ фразата на Христа: „Защо Мене наричате „учителю благи“, благъ е само единъ Богъ“. Който е благъ, не може да се гнѣзи. Пророци — хора сѫ пишли, че Господъ се гнѣви; азъ оспорвамъ това; я да ми каже нѣкой, дѣлъ е казалъ Господъ самъ, че се гнѣви. На едно място Иеремия казва: „Господи, изльгаль Си ме, изльгахъ се“; какъ ще съгласите това противорѣчие? — Това е заблуждение. Не трѣбва да вкараме въ ума си такива заблуждения за Господа. Може да признаемъ,

че тъ сж наши схващания. А правото е да кажемъ: „Дъто е Духътъ Господенъ, тамъ е свобода“ — това което наистина е казалъ Богъ. Любовта не може да се пробуди безъ свободата; докато човѣкъ е слѣпъ, не може да го обичатъ. Никой не обича оногова, който мѫчи. Това, което носи разрушение, не може да носи свобода. Молимъ се на Господа, и въ молитвата нѣкой отъ насъ сгрѣшилъ, другиятъ го бутне — това не е свобода, това е актъорство. Долу тия маски! Да се смушвате, когато стонте прѣдъ Господа, това не е молитва. Човѣкъ, когато се моли, трѣбва да забрави околната срѣда, да се уедини, да влѣзе въ своята тайна стаичка, въ своята душа, нищо външно не трѣбва да го смущава. Всички вие, които ме слушате тукъ, не сте свободни: азъ виждамъ, какъ сте вързани за единъ колецъ, други за два, три, десетъ колци. И мога да ви го докажа десетъ пѫти и сега дори, не само теоретически, но и практически.

Понеже се гответе за единъ свѣтъ на свобода — Царството на Христа и Царството Божие е царство на свободата — съ тия стари форми, съ остатървли мѣхове не можете да влѣзете въ него, едва ще можете да пригответе до неговитѣ врата. Не ви сѫдя, че сте заблудени, но ви показвамъ пѫтя, понеже търсите свободата. Причината на вашето робство не е жената, нито пъкъ мѫжътъ — причината знаемъ — робството дойде, като ядъха и двамата отъ онай покзана ябълка.

Ако искаме да разберемъ Христа, нашиятъ духъ трѣбва да бѫде свободенъ. Въ еврейския езикъ има двѣ думи: едната „руха“, която показва висшето проявление на Бога, а другата „нефешъ“, която показва нисшето състояние на душата. Вземете едно дѣтѣ, което още не е развито; то почва да плаче и да си криви лицето и съ своя плачъ налага волята си на майка си; най-послѣ майката му даде цицка, и то ѝ казва: „Ето така трѣбва да ме слушашъ“, и майката постоянно изпълнява волята на дѣтето. Това дѣтѣ защо ти е пратено: ти ли да се подчинявашъ или

то? Ако си духъ свободенъ, трѣбва да научишъ отъ ношенията на нѣщата.

Какъ можемъ да добиемъ тази вътрѣшна свобода? Често и въ молитвите и въ събранията има добра и лоша страна. Когато двама се събиратъ, трѣбва да сж на единъ и сжътъ уровень, за да става обмѣна на магнетически сили; инакъ, се раждатъ спорове, понеже въ всички хора духътъ на свободата прѣбладава, и тъ нѣматъ еднакво въззрѣние; затова и въ християнството е даденъ процесътъ на очистването, прѣди да се отиде при Господа. Първото нѣщо е — да се утайтѣ въ себе си. Какъ става това утаяване? Прѣди да се молишъ купно съ хората, моли се самъ, защото, когато влѣзешъ между хората, трѣбва да бѫдешъ донѣйдѣ готовъ. Най-напрѣдъ трѣбва да се молишъ самъ, послѣ съ двама, трима и т. н. И всички трѣбва да съзързвате. Духътъ ще дойде само да ви даде известни уроци. И когато Божествениятъ Духъ дойде и влѣзе въ двѣ души, веднага ще установи за тѣхъ миръ и разбиране. Когато единъ говори, другъ внимателно ще слуша и ще намира удоволствие въ говора на събесѣдника си. А когато не намира това удоволствие, той си казва: „Твоитѣ глупости ще слушамъ, ти ще ме учишъ! Тамъ не е вече Духътъ, тамъ е дяволътъ. Събирането и моленето — и то не става по заповѣдъ, а по разположение на духа: ако духътъ иска, ще се моли, ако не, ще мълчи. И първото нѣщо е — да даваме тази свобода и да имаме търпѣние да слушаме, когато нѣкой говори, като че Господъ говори. Ако влѣзете въ нѣкое религиозно общество и станете по-нервозни, нищо не сте спечелили, напротивъ, сте изгубили. Много лѣкарни и хора знаятъ, какъ човѣкъ е устроенъ; знаятъ физиологията отлично; знаятъ кои храни сж полезни и кои вредителни за хората, а каратъ живота постарому. Казватъ, че пушенето на тютюна е лошо, пъкъ самитѣ тъ пушать; че пиенето на винце врѣди, а сами пиятъ; че яденето на месо врѣди, пъкъ сами ядатъ. Иматъ знание, но, когато дойде да го прилагатъ, да градятъ, не вършатъ това, което говорятъ и проповѣдватъ.

Дѣ е, тогава, свободата на духа имъ? А Христоſъ иска тази свобода. Нѣкои искатъ свободата само за себе си, а другитѣ да имъ се подчиняватъ. Може други отъ страхъ да се подчинятъ, но тамъ нѣма любовь. Ще приведа за това единъ анекдотъ. Единъ български абаджия нѣкога билъ повиканъ отъ една богата фамилия да скрои и ушие на младоженца потури и салтамарка; надигналъ свойтѣ ножици и напрѣстникъ, взель съ себе си слугата си и отишъль. Било къмъ обѣдъ. Опекли му една кокошка, но майсторътъ, за да изеде цѣлата, казаль, че слугата му не яль кокошка, а яль бобъ. Слугата, прѣдъ когото господарьтъ казаль това, рекъль, че ще си отмъсти. И подиръ обѣдъ казаль на домакинитѣ на самъ: „Моятъ господарь по нѣкой пѫть е смахнатъ: ако вземе да се обрѣща насамъ-нататъкъ, да знаете, че е полудѣлъ“. Прѣди да почне господарьтъ му работа, той скривъз напрѣстника му. По едно врѣме господарьтъ му взель да се върти, да търси напрѣстника си; домакинитѣ, като видѣли това, нахвърлили се отгорѣ му и го вързали. На отиване слугата се обѣрнала къмъ господаря си: „Твоятъ слуга кокошка не яде, бобъ яде, а?“ Не каззвайте, че вашиятъ слуга кокошка не яде, защото единъ день, когато почнете да търсите напрѣстника си, ще ви направи да ви вържатъ.

Първото нѣщо въ нашите отношения къмъ другитѣ е взаимно почитание: Забѣлѣзаль съмъ въ моите наблюдения, че нѣкои искатъ да се учатъ и идватъ първоначално съ страхопочитание, а подиръ почнатъ да говорятъ: „Ние знаемъ по зече отъ него“, и се разпуснатъ. Като ония млади булки, които първо стоятъ хрисимо и се срамуватъ; мине ли, обаче, единъ мѣсецъ, отварята ей такива уста и развалиятъ кѣщата. Въ черкза, докато сѫ булки, стоятъ мирно, но, вѣнчаягъ ли се, като-че добиватъ граждански права и си показватъ истинскитѣ образи. Тѣ втори пѫть пакъ ще се омжжатъ, но онзи, който еднъкъ се е оженилъ за тѣхъ, втори пѫть нѣма да се ожени. Не трѣбва да огорчаваме Бога съ нарушение на Неговия Духъ

за свободата, и когато нѣкой ни прѣдизвиква. Виждамъ, какви мисли по отражение ставатъ въ мене и въ васъ — цѣлъте вѣтеръ кривизни сѫ се образували, както рѣзкитѣ на телеграмитѣ. Колко ваши телеграми има написани — цѣлъ снопъ. Тамъ е показано, колко са сте свободни. Единъ денъ тия телеграми ще се представятъ на Господа, когато отидете на онзи свѣтъ. Всичко въ свѣта е явно, нищо не може да се скрие прѣдъ Окото на Господа. И това не ви говоря, за да ви плаша, не! Богъ въ Своето битие е Духъ, Който иска всѣкога да поучава и поправя, а не да наказва и отмъщава Туй, което забѣлѣзаеме въ свѣта като страдание и наказание, то е само по отношение на формата. И ако въ това отношение често ни наказва Богъ, то е, за да ни освободи отъ робството. Ако речете да освободите една овца отъ устата на вълка, нѣма ли тя да пострада, докато я извадите?

Свобода, вътрѣшнъ миръ ще принесатъ спокойствие и радостъ и ще подигнатъ нависоко нашия Духъ.

Сега пакъ върху религията.. Тази религия, съ която искаме да служимъ на Бога, въ какво седи? Христоſъ казва на едно място: „Оглѣднѣхъ, и не ми дадохте да ямъ; ожаднѣхъ, и не ме напоихте; страшенъ бѣхъ, и не ме прибрахте; голъ бѣхъ, и не ме облѣкохте; боленъ и въ тѣмница бѣхъ, и не ме посѣтихте“. (Мат. 25: 42—43). Ето затова ще сѫди Господъ свѣта. Вие може да се молите десетъ пакъ на денъ, като старитѣ фарисеи по улиците; вие може да заприличате на оная майка, която е била почнала да се моли, че ѝ прѣгорява яденето. Знаете ли какво нѣщо е психическо пиянство? То не е религия. Мома, която често обича да се срѣща съ нѣкой момъкъ, не че печели нѣщо, а усъща нѣкаква приятностъ, но тази приятностъ, туй гжадаличкане не показва, че е божествено настроена. Тя харчи напразно енергия. Когато Бѣгъ се приближи къмъ насъ, ще усѣтимъ, че Неговото дѣйствие е не единъ мигъ, а дълго врѣме. И туй разположение ще го усѣтимъ въ душата — тайно. Когато нѣкои хора се каратъ, азъ отивамъ

при тъхъ, но не имъ казвамъ да мъкнатъ, защото азъ тръбва първомъ да мъкна: като се карать двъма, азъ да отида, нъма да имъ помогна. Не имъ проповѣдамъ мораль; а се спра и се ломоля за тъхъ на Господа. Въ Варна прѣди 30—40 години имаше единъ попъ Ганчо, — «орманъ-папазъ» го наричаха, — той често укоряваше ония, които го опопили; вижда, че единъ гагаузинъ бие жена си, взель единъ камшикъ и почналъ да бие мжжа, за да оттърве жената, но и двамата, мжжътъ и жената, веднага се нахърлили върху него, а жената рекла: „Какво право имашъ ти да биешъ мжжа ми, ние сами ще се разправимъ и ще си уредимъ работата“. И сеги попъ казва: „Що ми тръбва да оттървамъ жената отъ мжжа“. И вие, като попъ Ганчо, може да влизате да уреждате хорските работи. Не влизайте. Можете да влѣзете само, когато двамата, мжжътъ и жената, ви повикатъ да ги разправите. Покажете имъ закона за свободата и какъ да уреждатъ отношенията си.

И тъй, религията тръбва да носи на хората свобода, миръ и радостъ. Ако се подигнатъ староврѣмennите гонения, свѣтътъ нъма да се оправи. Колко съмнѣния ще се подигнатъ за външните форми на религията; ще взематъ да викатъ: „Твоето учение е отъ сатаната“, „ама твоето не е ли отъ дявола?“ Който не е отъ сатаната, тръбва да служи на човѣчество безкористно, отъ любовь къмъ него, и дори да се жертвува за него. Щомъ искате награда, или първо място, или да оправите свѣта, не изгълнявате закона за свободата, Духътъ не е въ васъ. Тръбва да бѫдете послѣдни въ свѣта, за да бѫдете първи прѣдъ Бога. Станете ли първи въ свѣта, вие сте послѣдни прѣдъ Бога. Това е, което азъ зная. Не искамъ човѣшка слава, прѣпочитамъ Богъ да мисли добръ за мене. Като проповѣдамъ това, нъкои отъ васъ не го взематъ за сѣбе си и казватъ: „Азъ не съмъ такъвъ, еди кой-си е такъвъ“ — това е отъ лукаваго. Всѣкой вжтре въ себе си тръбва да забрави другитъ какви сѫ, а да мисли, че той е по-грѣщенъ отъ другитъ. Това е празо. Че сте въ туй

положение — не ви сѫдя, но, понеже искамъ да излѣзвете изъ него, посочвамъ ви начинъ, по който можете да излѣзвете. Слѣдвайте духа, който е въ вѣсъ: искате свобода, дайте я на другитъ; искате любовь и справедливостъ, дайте ги на другитъ. Подобното подобно привлича — туй е законъ. Ако обичате хората искрено и чистосърдечно, и тѣ ще ви обичатъ; тъй както се огледвате въ вашето огледало, ако сте красивъ, и то ще покаже отсрѣща красиво лице. И когато срѣщнете нѣкого, не му казвайте: „Азъ те обичамъ“, не говорете за любовь, защото тя се изгубва, тогава въ сѫщностъ вие не го обичате. Човѣкъ, който най-много говори за любовь, най-малко я има. Онзи, който най-много говори за свобода на духа, най-малко я има, и най-малко я дава на другитъ. Ако моите отношения къмъ васъ не сѫ каквито тръбва да бѫдатъ, не е сладката проповѣдъ, която звучи като сладка музика, която ще ги направи такива. Музика, която създава благородни пориви, принася полза; оная, която оставя въ човѣка само едни г҃даличания, не принася никаква полза.

И сега вече да прѣстанатъ между васъ тия търкания на „тѣсни“ и „широки“. Тамъ е Духътъ, тамъ не е Духътъ. Който отъ васъ има Духа на свободата, нему ще дамъ бѣло камъче, дѣто ще напиша името си, и, когато дойде Господъ, ще види написаното. Когато Духътъ влѣзе, очите не сѫ много тѣмни, но не сѫ и много свѣтли. Може нѣкой пѫть очите да лъщатъ, като на нѣкоя змия, но то е нефешъ, желанието да глытне, да изеде нѣкого. Видѣли сте, какъ вечерно врѣме лъщатъ очите на котката — тя търси мишки. Свѣтлина отъ свѣтлина има разлика. Има свѣтлина, която граби, която убива, а има свѣтлина, която оживотворява. Духътъ е чувствителенъ къмъ слабостите на хората и има свойството да влеза въ ония, които сѫ въ Пѫтя.

Като се съберете пакъ, ще се види отъ телеграмите, дали ще има мушкания. Такива молитвени събрания Господъ не иска. За да бѫдатъ всич-

китъ молитви приети отъ Господа, ще ви дамъ методъ. Ако срѣщнете една неутѣшена, утекчена душа, помолете се на Бога за нея и съ нея; ако срѣщнете бѣденъ, помогнете му. Господъ не иска да се събиратъ богати съ богати, а богати съ сиромаси, учени съ невѣжи. Не е необходимо само да се събирате и да пѣете въ концертъ; идете въ нѣкой концертъ свѣтски — по-добрѣ ще направите. Онази госпожа, за която прѣди малко ви говорихъ, ми каза още, че, като била въ онова молитвено събрание, подиръ половинъ часъ женитъ почнали да се оглеждатъ и да си шушукатъ: „Тази ни видѣ“; и тя, като забѣлѣжила, че ги стѣснява, излѣзла си. Не казвамъ, че е въ София. Говоримъ, че въ черква и другитъ хора не се молятъ правилно, — но и ние се молимъ така. Изпѣждете стария дяволъ, дайте свобода и уважение на другитъ, молете се тайно въ вашата душа, никой отъ васъ да не говори и одумза другитъ. Щомъ се събератъ двѣ три жени, почнатъ да говорятъ за нѣкого. Човѣкъ, който одумва хората, психически не може да се развие. Който има тази слабостъ, да я напусне. Дойде ли ви нѣкой лжть на ума да говорите за нѣкого, спрете се, не пуштайте дявола да влѣзе, не му ставайте глашатай. Затворете своя телефонъ и не му прѣдавайте мнѣннята му. Дяволътъ никога не казва добри думи, той говори за хората: ти си ваагабонтий, крадецъ, блудникъ; подмамя ви да му помогнете и си свѣрши работата, па, когато дойдатъ страданията, чрѣзъ тѣхъ Господъ ви казва: „Други лжти да не слушате дявола“. Гнѣвливостъ, завистъ, умраза, подозрѣние, лъжа, всички отрицателни нѣща въ свѣтта — това е свойствено на дявола. Изхвѣрлете този старъ баща навѣнъ и ще бѫдете свободни, ще бѫдете съ Господа, Който е всемѣдъръ, дѣбъръ, справедливъ съобразителъ и любящъ, Който прощава и помага на страждущите и бѣдните. Ако сто пжти съгрѣхите и се обѣрнете къмъ Него, Той ще ви прости! Той наказва само дяволитъ, Той ги е проклель и е създалъ за тѣхъ голѣмъ огнь. Тѣй че, който не иска да бѫде свѣр-

занъ съ дяволитъ, трѣба да бѫде милостивъ и съобразителенъ.

Нека отсега нататъкъ започнемъ да прилагаме Христовото учение — не да се показваме на свѣта, че сме религиозни хора: нека нашата набожностъ да бѫде скрита въ насъ, а прѣдъ свѣта нека сме, както красивитъ дами, които излѣзватъ съ покрито лице да не ги изгори слънцето или да не почернѣятъ отъ праха. Скрийте своята красота вътре, не парадирайте съ нея отвѣнъ. Не разправяйте, колко сте добри, великодушни, готови за благотворителни дѣла, и че по три пжти на денъ се молите, за да не станете посмѣшище на свѣта. И Христосъ казва: „Бѫдете въ свѣта умни като змиите и незлобиви като гължбите“. Свѣтскиятъ хора не сѫ глупави, а умни. По отношение на висшия животъ тѣ сѫ по-лоши, но по отношение на ума тѣ сѫ по-умни, ние сме глупави. Дайте имъ примѣръ за нѣкое добро дѣло, за да ви даватъ и тѣ отъ своя умъ. Сега казватъ, че трѣба да бѫдемъ прямолинейни, не трѣба да бѫдемъ щедри. Че какъ тогава ще оправимъ свѣтата? Като ни погледне нѣкой накриво, ние се разгнѣвимъ; ами колко пжти ние сме погледнали хората накриво — не си даваме смѣтка за това. Господъ не ни е създалъ съ криви очи, а съ прави. Религиозенъ животъ е именно това — да имаме и да даваме свобода на хората, да извиняваме тѣхните погрѣшки и да тѣрсимъ всѣка възможностъ да се сплотимъ духомъ.

Сега, нека речемъ да приложимъ учението и да го проповѣдваме на другитъ. Никакво одумване занапрѣдъ. Да се заречемъ прѣзъ цѣла една година да не одумваме. Направете си тевтеръ и кажете: „Днесъ, слава Бѣгу, за никого не съмъ говорилъ“, турете бѣлѣжка 7; щомъ говорите, турете единица и дръжте прѣзъ цѣлата година смѣтка, колко седморки и колко единици ще си турите, доколко сте успѣли да се сдѣржате. Гледамъ често нѣкому трепери устата: „И азъ да кажа нѣщо“, „и азъ имамъ думата“, „и азъ зная нѣщо“: започва да говори, започватъ и други, и тукъ вижъ, че нѣкой стане прѣдметъ на одумване.

Утрѣ пакъ ще започнатъ сѫщото нѣщо. Когато нѣкой момъкъ наближава да се жени, залюбватъ го много моми и всички го хвалятъ и се надпрѣварватъ, коя да му припише повече качества: „Баша му, майка му благородни, фамилията имъ много благородна“. Избере ли той вече нѣкоя за жена, всички, които сѫ го дотогава хвалили, започватъ: „Той е дивакъ, глупакъ, простакъ“. Когато и тѣ трѣбва да кажатъ: „Много добрѣ е направилъ, че е избрали мома измежду насть“, ние се радваме». Знаете ли вие, на какво прилича това? Азъ съмъ привеждалъ и други пѣтъ една случка за посрѣщането на единъ князъ въ единъ голѣмъ европейски градъ: отъ избранитѣ 12 най-красиви жени, които били поканени да гласуватъ, коя да поднесе букетъ на княза, всѣка пуснала бюлетина за себе си. Сега, и вие въ това движение гледате още не напълно подгответи, кой да даде букетъ на Христа — всѣки казва: „Азъ“. Не гласувайте за себе си. И безъ да гласувате, Христосъ знае, кои заслужватъ. Това е Христовото учение: да бѫдемъ съобразителни, да не говоримъ за другитѣ това, което можемъ да знаемъ за тѣхъ. Окултистите казватъ: „Ако искашъ да бѫдешъ силенъ, не говори за хората, защото въ момента, когато започнешъ да говоришъ, влизашъ въ сврѣзка съ неговия духъ и се заразявашъ съ лоши мисли“. По-добрѣ е да мислите добро за хората, отколкото лошо, защото, инакъ, себе си поврѣждате. Онзи, когото одумвате, психологически се ползува. На-ли Господъ казва: „Като си богатъ, дай отъ своето; колко имашъ печалба?“ — „Десетъ хиляди“. — „Дай половината“. Когато говоримъ добро за нѣкой човѣкъ, Господъ него хване и му рече: „Колко спечели?“ — „20“. — „Дай половината на оия, който мисли добро за тебе“. Когато говоримъ добро за другитѣ хора, ние печелимъ, а когато говоримъ лошо за хората, тѣ печелятъ. Такъвъ е законътъ. Ако съзнателно го правите тѣ да печелятъ, ще се радвамъ на туй ваше самоотричане. Но тогава пѣкъ не се оплаквайте. На-ли сте велики духове? Ако нѣкоя отъ вашите сестри има нѣкой неджъ, мо-

лете се десетъ пѫти да се оттърве тя отъ него, и тогава идете и ѝ кажете благо: „Въ тебе, сестро, има единъ порокъ, но да не ми се сърдишъ, дѣто ти назвамъ“. Тогава ще бѫдете благословена.

Та, изпѣждете отъ вѣсъ сега този дяволъ — одумването. Господъ рѣшилъ тая година дяволи да връзва. И никой да не се сърди, когато бѫде свързанъ. Ще го впрегнатъ на работа. Както на земедѣлеца му трѣбватъ волове, за да оре, така и дяволътъ сѫ потрѣбни за работа. Или ние ще бѫдемъ впрегнати, или тѣ. За да ги впрегнете, трѣбва Духътъ да бѫде въ вѣсъ, трѣбва да бѫдете силни и мощнни, Азъ пакъ ще говоря върху този въпросъ за свободата на духа. Сега ще направя единъ малъкъ опитъ, да видя, колко сте използвали днешната ми бесѣда. Религиозната свобода трѣбва да бѫде абсолютна: Богъ е Богъ на любовта, на свободата. Тогава всѣкой отъ насть ще намѣри своето място. И когато оре, и когато копае, и когато върши каквато и да е работа, ще я върши съ благодарностъ. Такъвъ трѣбва да бѫде животъ на земята споредъ свободата на Духа, споредъ свободата, съ която се е отличавалъ и Сократъ. Той бѣше послѣденъ човѣкъ, но много царе се забравиха, а неговото име остана. Човѣкъ може да заема много високи длѣжности и пакъ да не бѫде благорденъ. Духътъ изисква да бѫдемъ и като царе и като послѣдни хора еднакво свободни. То е учението на Христа, което проповѣдвамъ, — да имате и да давате свобода, да имате и да давате свобода и пакъ да имате и да давате свобода: и умствена, и сърдечна, и религиозна, и гражданска, и домашна — свобода назсѣкждѣ.

(Бесѣда, държана на 23. август 1915 г.).

Божествениятъ Промисълъ.

„Но и космитъ на главата ви всичките сѫ изброени. И така, не бойте се: вие сте отъ много врабчета по-добри“.*)

Съвременните хора тръбва съ много аргументи, факти и логически заключения да убеждавашъ, че има Божественъ Промисълъ, Който чрѣзъ известни закони направлява човѣцкия животъ. Всички мисли, желания и дѣйствия се опредѣлятъ отъ известни закони. По нѣкой пѫть на туй, което се случва въ живота, което е странно за нась, ние даваме криво тълкуване и вслѣдствие на това сме си образували съ течение на врѣмето и въ редъ поколѣния една чудновата философия, че всичко въ свѣта било произволно, т. е. че нѣмало редъ, поредъкъ, че правото било на силния, на умния, на хитрия и т. н. Има ли нужда да доказвамъ, че това е голѣмо заблуждение?

Като наблюдавамъ живота на Христа, виждаме, че Христосъ всѣкога е обрѣщалъ внимание върху малкитъ нѣща. Той казва направо на учениците Си: «Не бойте се: вашиятъ животъ е осигуренъ», и имъ привежда примѣръ, че отъ петьтъ врабчета нито едно не пада на земята безъ волята на Отца. Защо Христосъ не е взель едно врабче, а е взель числото петь? Тукъ има единъ законъ, и всѣки, който се намира въ този законъ на числото петь, той не пада безъ волята на Отца. Съ второто сравнение Христосъ ни казва: «Вие сте осигурени, космитъ на главата ви всичките сѫ изброени», — и спира тамъ. Може да си кажемъ: «Каква важност има, че нашите косми сѫ били изброени?» Именно, тамъ е важното. За да бѫдатъ прѣброяни тия косми отъ Господа, да ги държи Той въ Своята смѣшка, тѣ тръбва въ себе си

*) Ев. Лука, 12: 7.

да иматъ нѣкакво значение. А знаете ли колко сѫти косми на главата? Мнозина сѫ ги прѣброявали. Нѣкои хора иматъ 250 хиляди, други 320 хиляди костица. И за всички тия косми се държи смѣтка отъ Господа, както единъ градинаръ държи сметка за своите плодни дървета — тури на всѣко дръвче нумеръ. Ние можемъ да изтръгнемъ единъ костьмъ отъ главата си и да го хърлимъ, но този костьмъ извръща известна служба, много голѣма длъжностъ на главата ни. Ако сега се впусна да ви разправямъ за значението на космитѣ, азъ ще се отвлѣка отъ въпроса, но ще дойда на сравнението съ врабчѣтата, което подразумѣва, че нашиятъ духовенъ животъ е подъ закрилата на Божествения Промисълъ; па и сравнението съ космитѣ на главата подразумѣва, отъ своя страна, че и физическиятъ ни животъ е тѣй сѫщо подъ закрилата на сѫщия Божественъ Промисълъ. Необходимо е да се създаде въ насъ вѣра въ този Промисълъ, защото, само когато вѣраме въ Него, ние можемъ да се развиваме правилно. Всѣко съмнѣние, което прониква въ умовете ни и въ сърдата ни, че въ свѣта нѣмало Промисълъ, ни отдалечава отъ правилното разбиране реда на нѣщата и ни кара да се стараемъ да си създадемъ другъ редъ и други правила, съобразно съ нашите възгledи. Мжжъ и жена, като се оженятъ, мислятъ, че Господъ имъ е турилъ властъ; мжжъ казва: «Ти при майка си си живѣла така, но сега въ моята къща влизашъ подъ новъ законъ. Азъ съмъ малко сприхавъ, честолюбивъ, лесно се докачамъ — да се пазишъ, защото, ако ме обидишъ, ще приложа този строгъ законъ». Жената пѣкъ казва на мжжа си: «Азъ съмъ много чувствителна, деликатна, на работа не съмъ научена, да ме не карашъ на тѣжка работа: ако прѣстъжишъ този законъ, работитъ веднага ще се измѣнятъ». Както виждате, всички хора си приготвятъ свои закони. Но какво става въ края на крайщата? Скарватъ се и двамата. Защо? Защото положението, което тѣ сѫ завзели, е фалшиво въ самитѣ основи. Истинската добра женитба не е нѣщо, което

е направено на земята. Три вида женитби има: едни, които се извръщватъ на Небето, други — на земята, а трети — въ ада; едни извършени отъ Бога, други — отъ хората, а трети — отъ дявола. Когато встѫпите въ бракъ, установенъ отъ Бога, той ще донесе любовъ, миръ и радостъ въ дома ви; между мжжа и жената ще има съгласие винаги; лоша дума нѣма да се чуе; тѣ ще прѣкаратъ блаженъ животъ. Когато ви съединятъ хората, то ще бѫде само да се усъвършенствувате: ще има между васъ търкане; за да се изгладите, защото два остри камъка брашно не мелятъ. Тази женитба не е Божие творение, а човѣшко; споредъ вашия умъ ще бѫде и работата ви. Когато Господъ прави една работа, като всемждѣръ, всичко добрѣ нарежда; когато хората уреждатъ нѣщо, ще го наредятъ дотолкова, че все да има търкане, което е необходимо за самоусъвършенствуването, за изглаждането на характера. Когато пѣкъ дяволътъ ви жени, тогава въ кѫщи сигурно ще има раздоръ, развратъ — всичко лошо. Въ всѣки домъ, дѣто има такъвъ животъ, женитбата е станала отъ дявола. Прочее, дайте на всѣко нѣщо неговото точно определение и не смѣсвайте Божийтѣ дѣйствия съ човѣшкитѣ, нито пѣкъ съ дяволскитѣ.

За да можемъ да мислимъ правилно и логически, ние трѣбва да разбираме източника на нѣщата. Ако има нѣщо разумно въ днешнитѣ науки, то е това, дѣто тѣ установяватъ, че въ свѣта сѫществуватъ известни закони, които регулиратъ отношенията на нѣщата, на тѣлата; имаме установени закони на физиката, на химията, на човѣшката душа, които закони урегулиратъ отношенията на нѣщата. и никой не може да прѣстѫпи тия закони, безъ да понесе последствията въ единъ или другъ смисълъ. И така, има три вида хора: едни, които схващатъ нѣщата по божественому, други — по човѣшки и трети — по дяволски; първото положение е, когато схващаме нѣщата, както сѫ отредени въ началото отъ Господа; второто е, когато човѣкъ мисли, че Господъ не се мѣси въ всички нѣща и че ние трѣбва

да се намѣсимъ да поизгладимъ тия нѣща; когато Господъ направи една работа, ние казваме: «Господъ не е могътъ да я доправи; чакай да я корегираме»; третото положение е, когато всѣки самъ иска да стане Господъ. Прѣди хиляди години хората сѫ сквашали нѣщата по божественому, но въ упадъка си тѣ сѫ изгубили това сквашане. Па и вие, когато сте въ добро настроение, въ душата си вѣрвате въ Бога; вървяте ли работите ви добрѣ, казвате: «Слава Богу, Господъ се грижи за нась»; но, щомъ дойде нещастие, казвате: «Господъ ни забрави». На какво основание твърдите, че Господъ ви е забравилъ, че Той е причината на вашиятъ страдания? Господъ казва: «Понеже вие ме забравяте, и Азъ ще ви забравя». Ако вие се отдалечите отъ Него, и Той ще се отдалечи отъ васъ. Нѣкои мислятъ, че Богъ, Който е неизмѣнъ, постоянно въ Своята любовь, когато почнатъ да се отдалечаватъ отъ Него, Той ще трѣбва и тогава да тръгне подиръ тѣхъ, като майка подиръ своето дѣти, и да вика: «Чакай, синко, не се отдалечавай отъ Мене». Не! Господъ седи на Своето място, и, когато вие казвате: «Господъ се отдалечи отъ мене», азъ разбирамъ, че вие сте се отдалечили отъ Него, а не Той отъ васъ. Пжтьта на движението на нѣкои хора около Господа е правиленъ, съ незначителни измѣнения: малко се поотдалечи отъ Него, но пакъ се приближи, както е пжтьта на земята около слънцето; на други, обаче, пжтьта е, като на нѣкои блуждающа комета: нѣкой пжть се приближи твърдѣ много до слънцето, а постѣ съ вѣкове не се приближава. Така и вие, като се отдалечите отъ Господа казвате: «Забрави ни Господъ». Азъ ви казвамъ: слѣдъ 75 години, като се приближите къмъ Него подобно на Халеевата комета, Господъ пакъ ще Съспомни за васъ: зависи отъ орбитата, по която вие се движите около Господа — като наближи пжтьта ви до Него, Той пакъ ще Си спомни за васъ. И сега всички вие се движите по извѣстенъ пжть, но вие не можете да ме разберете еднакво — защо? — защото всички вие не се движите въ една и сѫща орбита

И азъ не ви осаждамъ: азъ гледамъ на нѣщата много обективно, философски. Но ще въразите: «Такъвъ е пжтьта ни». Въпросъ е, да-ли пжтьта ви е такъвъ или вие сте го направили такъвъ. Азъ ви казвамъ, че не е такъвъ пжтьта ви. Между София и Варна има желѣзенъ пжть, който постоянно се разваля и погльща голѣми разноски; този пжть Господъ ли го е направилъ? Ако Господъ бѣше го построилъ, той щѣше да бѫде построенъ много умно; но хора сѫ го направили, и затова сѫ го направили толкова умно! Ако при постройката на единъ желѣзенъ пжть вие постгжите съобразно съ законите на Божествения Промисълъ, никакви нещастия нѣма да ставатъ. Все пакъ техниците иматъ по-добро сквашане за нуджитъ на постройките, отколкото вѣрющи християни — за живота; тѣ казватъ: ние трѣбва да прѣсмѣтнемъ математически много добрѣ желѣзницата какви завои и какъвъ наклонъ трѣбва да направи по пжтя си, за да се регулира силата на движението, защото, ако не се направи това, ще има катастрофа, а християните си думатъ: «Господъ е добъръ; Той промишилява за нась; какъвто наклонъ и да направимъ, все едно е». А, като се катурнатъ колата, казватъ: «Не ни вървята работите». Не ще ви вървята, разбира се, защото глупаво постгжите; влакътъ ви се катура, защото не сте взели въ съображение законите на Божествения Промисълъ при установяване завоите на желѣзниците линии.

Ето защо вие духовните въ нѣкои случаи ще трѣбва да си събирате опитност отъ свѣтските хора, ученици да имъ станете. Не е срамота да бѫде човѣкъ ученикъ. А когато дойде до духовните работи, непознати на свѣтските хора, тамъ вече постѣдните трѣбва да бѫдатъ ваши ученици. Всѣкаждѣ не може да бѫдете учители — нѣкаждѣ ще бѫдете учители, нѣкаждѣ ученици.

Божествениятъ Промисълъ е строго опрѣдѣлилъ всички нѣща и явления; нищо не е случайно; всички събития, отъ какъвто характеръ и да сѫ тѣ, — физи-

чески, психически или обществени — се ржководятъ и направляватъ отъ едно висше Същество, което бди за тъхния ходъ. Тъй както поставяте машинистъ да бди върху машината на трена, защото животъта на пътниците зависи отъ машиниста, така и нашата земя, която се движи въ пространството, има свой машинистъ, който по нѣкой пътъ тури въ машината по-вече огнь, по нѣкой пътъ по-малко. Пътътъ и на земята има извѣстни кривини, завои, земята нѣкой пътъ се приближава до нѣкоя по-гомъма планета, която ѝ въздѣйствува. Тъ сѫ работи далечни, които въ бѫдеще ще изучите и разберете. Но сега за Божествения Промисълъ, Който е необходимъ за васъ, ще ви приведа единъ примѣръ — единъ разказъ, който може да вземете за предисторическа легенда, защото събитията, които се разправятъ въ него, сѫ неимовѣрни, алегорични. Нѣкои отнасятъ този разказъ къмъ врѣмето на Соломона, но тия нѣща, които се споменаватъ въ разказа, се отнасятъ къмъ много по-ранна епоха. Разправятъ, че нѣкога имало единъ много ученъ и уменъ царь, който разбиралъ езика на всички животни; като събиравъ животните всѣка година на съборъ, той ги училъ, наставлявалъ ги, и въ края на крайщата заключавалъ своята рѣчъ съ думитъ: «Онова, което Господъ е направилъ, никой не може да го развали». Въ единъ отъ съборите присъствували два голѣми орла, наречени «роки»; единъ отъ тѣхъ казалъ: «Азъ мога да развали онова, що е Господъ направилъ». Царьтъ казалъ: «Много добре, докажи това фактически», и разпусналъ събора. Въ сѫщата година се замжжила дъщерята на другъ единъ царь, пакъ за царски синъ. Когато ги вѣнчали, и тѣ се връщали отъ храма, радвайки се единъ на другъ, спусналъ се единъ отъ орлита, задигналъ невѣстата, отнесътъ я на единъ далеченъ островъ и я свалилъ въ гнѣздото си на едно голѣмо дърво. Младоженецътъ, останалъ самъ безъ другарка, отчаялъ се и тръгналъ да пѫтува. Качилъ се на единъ корабъ; слѣдъ нѣколко мѣсeca плуване корабътъ се разбилъ, и вълните изхвърлили отчаяния пѫтникъ на

сѫщия ония островъ, на който била отнесена другарката му. Започналъ той да се оплаква на Господа: «Не стига ли ми, Боже, нещастието, че изгубихъ жена си, ами сега да бѫда изхвърленъ на този пустъ островъ? по-добре да не бѣхъ се раждалъ!» Жена му, която била въ гнѣздото на сѫщото дърво, подъ което младоженецътъ оплаквалъ сѫдбата си, чула, че плаче човѣкъ, слѣзла и, като видѣла, че е сѫщиятъ нейнъ мѫжъ, скрива го въ гнѣздото. Като наближило врѣмето за слѣдующия съборъ на животните, дохаждатъ двата орла, вдигатъ гнѣздото съ невѣстата и то занасятъ на събора. Царьтъ започналъ изново своята бесѣда и въ края пакъ заключи съ думитъ: «Което Богъ е направилъ, никой не може да го развали+; тогава орелътъ се обадилъ пакъ: «Азъ развалихъ едно дѣло на Господа». — «Докажи», му рекълъ царьтъ. Орелътъ, като разправилъ историята на сватбата, царьтъ поискашъ да види невѣстата. Орелътъ извикалъ на невѣстата да излѣзе изъ гнѣздото. Но, когато излѣзла тя, съ нея заедно излѣзылъ и младоженикътъ. Орелътъ, като видѣлъ, че онова, което Господъ направилъ, той не можешъ да развали, пръсналъ се отъ гнѣвъ. Подъ орела трѣбва да се разбира човѣшкиятъ умъ. Ние казваме по нѣкой пътъ, че можемъ да развалимъ онова, що Богъ е направилъ, да измѣнимъ формата на нѣщата, но въ края на крайщата нѣщата оставатъ тѣй, както Богъ Ги е наредилъ, а ние, като гордѣливия орелъ, въ яда си се пукаме.

Сърѣменните учители на всѣка крачка казватъ: «Оличайте си ума: съ глупости свѣтътъ не върви». Азъ казвамъ: благодарете на глупавитѣ, защото Господъ заради тѣхъ дръжи свѣта. По-умни духове отъ дяволитѣ въ свѣта нѣма. Влизали ли сте въ тѣхното царство, да видите какъ живѣятъ? Говорите за човѣшка интелигентностъ, но, ако слѣзете при тия паднали духове, ще намѣрите понятия и за физика, и за химия, и за душевни проявления — много знания да изльжатъ, да измамятъ, да направятъ всичко. Ала тѣхните знания не може да внесатъ редъ и

поредъкъ въ нѣщата, защото не почиватъ върху ония елементи, които могатъ да циментиратъ живота. Знанията трѣбва да се циментиратъ чрѣзъ Божествената Любовь. Слѣдователно, когато нѣкой говори за знания и за факти, питамъ: имашъ ли циментъ да циментириашъ тия работи? Ако имашъ този циментъ, дѣйствително имашъ божествени знания; но, ако имашъ голи факти, безъ циментъ, тѣ не може да бѫдатъ въ услуга. Азъ ви питамъ: ако вие съберете 200 хиляди или милионъ овчи влакна и не знаете какъ да ги съедините, какво ще ви ползвуватъ тѣ? Само когато ги изпредете и изгъчете по опрѣдѣленъ начинъ, може да си скроите дрехи и да се облѣчите. По сѫщия законъ, когато можемъ да циментираме вътре въ себе си нашите мисли, нашите желания чрѣзъ този божественъ циментъ, Божественътъ Промисъль, ние ще можемъ да скроимъ дрѣха, съ която да облѣчимъ своята вътрѣшна голота. Прачее, необходимъ ни е този Промисъль, за да можемъ да живѣемъ и да се развиваме. И затова Христътъ казва: «Не бойте се» и пита защо петътъ врабчeta не падатъ. Вие имате цифрата петъ и другадѣ петъ чувства, петъ пръста; то е емблемата на човѣка на земята. Числото петъ представлява човѣка — умния, мждрия човѣкъ — и казва, че този мждъръ човѣкъ не пада дотогава, докогато не сгрѣши. Доскато сте умни и изпълнявате волята Божия, вие нѣма да паднете; въ деня, обаче, въ който сгрѣшите, Господъ ще позволи едно отъ тия врабчeta да падне на земята, а щомъ падне, ще почнатъ да падать и космитъ ви отъ главата, което ще рече: ще почне да се разрушава вашиятъ животъ.

И тѣй, имайте винаги предъ видъ, че Божийтъ Промисъль бди върху васъ дотогава, докогато вие вървите неуклонно по Неговитъ закони; отдалечите ли се отъ Него, вашиятъ животъ почва да се разпада. Обърнете се пакъ къмъ слѣнцето на този Промисъль, за да почне растенето наново.

(Бесѣда, държана на 24. май 1915 г.).

Истина та.

„Истината ще ви направи свободни“.*)

Пилатъ зададе въпросъ на Христа; «Що е истината?» Ето единъ дълбокъ философски въпросъ. Лесно е да се зададе, но мжчно е да му се отговори. Истината въ себе си е нѣщо конкретно, реално, неизмѣняемо — вѣчна свѣтлина, вѣчна мждростъ, вѣчна любовь, вѣчна правда, вѣченъ животъ. Но самото пѣкъ туй опрѣдѣление изисква да установимъ по-конкрѣтно, какво нѣшо е истината. Ще се спра на мисъльта: Истината е, която даза свобода. Свободата е стремежъ на човѣшкия умъ, сърце, душа, духъ; свободата — това е животътъ; а животътъ е прѣдана-значенъ да тѣрсимъ истината и да я тѣрсимъ не както Толстой разправя въ своята книга: «Моето обръщане». Той говори тамъ за единъ свой сънъ, който ясно характеризира неговото душевно състояние прѣди обръщането му. «Намирамъ се, казва Толстой — прѣдавамъ вкратцѣ неговия разказъ — настъпѣ легналъ на легло, нито ми е много удобно, нито пѣкъ ми е приятно; мърдамъ се да видя, какво е това легло, отъ какво е то направено — отъ желѣзо или отъ дърво; забѣлѣзвамъ по едно врѣме, че прѣчкитъ на леглото откъмъ главата и краката ми започватъ една по една да падатъ; най-послѣ остава подъ кръста ми само една прѣчка. Въ това врѣме единъ гласъ извиква: «Не се мърдай повече, ни съ главата, ни съ краката — пази равновѣсие!» И виждамъ отдолу подъ себе си единъ голъмъ стълпъ и бездѣнна пропастъ». Често има философи, които лежатъ на гърба си и изслѣд-

*) Ев. Иоанъ, 8: 32.

ватель Божествения свѣтъ, но само една прѣчка остава подъ кръста имъ, и Господь имъ казва: «Пази равновѣсие!» И вие щомъ изговорите «Равновѣсие!», катастрофата е избѣгната. Когато изследвате истината, трѣба да стойте исправени на краката, а не да лежите на гърбъ; само умрѣлът лежатъ така. Вземамъ думата умрѣлъ въ прѣносенъ смисълъ — човѣкъ ограниченъ, който не мисли. Трѣба да бѫдете обѣрнати къмъ изтокъ, та, като се зададе Христостъ, да Го посрѣщнете. Мнозина постглъватъ като Толстой, но Христостъ имъ казва: «Равновѣсие!»

«Истината ще ви направи свободни». Истината е реална, тя е сжинскиятъ животъ. Да не мислите, че е нѣщо въображаемо. Тя е свѣтъ, който има своята красота, своите краски, тонове, музика — свѣтъ, който е съществувалъ и ще съществува винаги. Христостъ казва: «Който разбира този свѣтъ, тия закони и сили, той ще бѫде свободенъ». И още: «Азъ за това се родихъ — да свидѣтелствувамъ за Истината». И тогава Пилатъ Го попиталъ: «Що е истина?» Съвременнитѣ хора иматъ странни понятия за Господа. Господъ — това е Истината. Когато единъ день вие се почувствувате радостни и весели и започнете да пѣете, ето че Истината — живиятъ Господъ — е въ васъ. Помислите добро, направите добро дѣло — Господъ е въ васъ. Истината — тя е движение, потикъ. И когато Христостъ казва: «Азъ съмъ Пътътъ», подразбира, че човѣкъ трѣба да има движение, да не стои на едно място, като нѣкое вързано животно. Въ този свѣтъ нѣщата сѫ строго математически опредѣлени, нѣма нищо непрѣвидѣно, случайно; вашиятъ животъ, вашиятъ страдания, мжки, изтезания — всичко туй е прѣвидѣно. Тѣ сѫ плюсъ и минусъ. Въ истината влизатъ четиритѣ аритметически дѣйствия: събиране и изваждане, умножение и дѣление. Който има много, събира; който има малко, и той събира; само че събирането тукъ е различно. Имате дѣвъ хиляди лева, но съ минусъ или съ плюсъ — да давате или да вземате. Това ще опредѣли отношението. Ако кажете: «Азъ имамъ дѣвъ хиляди години» и турите ми-

нусть, подразбираамъ, че въ миналото вие сте живѣли дѣвъ хиляди години пороченъ животъ. Ако кажете: «Дѣвъ хиляди години плюсъ», подразбираамъ, че сте живѣли животъ отличенъ и, слѣдователно, сте наистина богатъ.

Христостъ казва: «Истината ще ви направи свободни». Свободата е необходимостъ за мжка и жената; върху нея почива цѣлиятъ общественъ строй. Всѣки се стреми къмъ свобода и има право да живѣе свободно; но тази свобода ще му се даде дотолкова, доколкото той може да използува благата на Истината. Страданията на единъ народъ сѫ необходими за послѣдния, както за отдѣлната личностъ. Мжченията и изтезанията сѫ наши изобрѣтения. Мжжътъ ви взема заплата, да кажемъ, 50 лева, които едва стигатъ да изкарате мѣсеца: «Ама идва, казвате, Великденъ; нѣма за козунаци — захаръта и яйцата сѫ скъпли, нѣма за обуша, за шапка трѣбва 50—70 лева, защо да нѣмаме 150—200 лева?» За да има миръ, оставете козунацитѣ за дрогодина — не е само единъ Великденъ на тоя свѣтъ. «Не, сега!» Ама Господъ е отпусналъ само 50 лева, задоволете се съ това, което има, не развалийте Великдена. Жената въ това отношение трѣбва да даде свобода на мжка, и мжжътъ — на жената. Долу козунацитѣ! Ето това е свободата, а сѫщо и истината. И затуй Писанието казва: «Бѫдете на всичко благодарни». Да не мислите, че Богъ не ви е лаль богатство; далъ го е, всинца сте богати, но трѣба да го издириете.

Въ схващането на Божественитѣ наредби трѣба да имаме вжтрѣшна свобода, да не бѫдемъ прѣвзети. Истината е независима отъ вашиятъ и моите схващания; да-ли ще мислите по единъ или другъ начинъ, да-ли се приближавате или отдалечавате отъ нея, вие нѣма да измѣните нейните отношения, тя винаги ще съществува, каквато си е, въ този свѣтъ, който е много разумно създаденъ. Видѣлината, която имаме, произтича отъ свѣтлината на Истината. Любовътъ идва отъ тѣ, отъ Истината, и когато тя завладѣе свѣта, ще ви направи свободни. Любовътъ има всѣкога стремежъ

къмъ Истината. Красотата е също изразъ на Истината: каквото е красотата по отношение на човѣка, такава е Истината по отношение на Божествения свѣтъ; тя е едното лице на тоя свѣтъ, който е свѣтъ на хармония, на красота. И когато кажете: «Зашо сме нещастни», Истината ви отговаря: «Зашото сте невѣжи, защото прѣстъпвате Закона». Зная, едно врѣме въ Варна гагаузкитѣ се влюбваха въ бѣлгаритѣ и искаха за тѣхъ да се женятъ; гърците били пияници, а бѣлгарите приличали на хубави и кротки магаренца. Но това не е разбиране на Истината. Истината е наука: да научимъ, какви трѣбва да бѫдатъ взаимните разумни отношения между хората. Докато човѣкъ не доведе своя умъ, своето сърце въ равновѣсие, въ съгласие съ Истината, не може да бѫде свободенъ. Само така ще може той да се съедини съ Божествения свѣтъ.

Мнозина питатъ: «Не може ли безъ страдания?» Може. «И безъ мѣки и изтезания?» Може, какъ не! Но страданията сѫ необходими за еволюцията на човѣка. Човѣкъ иска да изучи свѣта, затова непрѣмѣнно страда. А земята е място на страданията. «Ама, казва, отдѣ да зная?» Зашо, прѣди да слѣзешъ, не си питатъ горѣ разумните сѫщества? Едно врѣме едно малко ангелче, което слушало да приказватъ много за хората, рекло на единъ голѣмъ ангель: «Иска ми се много да видя тия хора; я ме заведи на земята да ги видя». Свалилъ го на земята. Ангелчето тогава рекло: «Азъ поискахъ да ме заведешъ при човѣците, а ти ме заведе въ пѣкъла». — «Но пѣкълътъ — това сѫ хората», отговорилъ голѣмиятъ ангель. И наистина, пѣкълътъ — то сме ние. Подъ думата «пѣкъло» у насъ разбиратъ кипене, бѣблене отдолу, хващане за гушата, биене братъ съ брата — зашо единъ взелъ повече отъ наследството на бащата, а другиятъ — по-малко. «Равенство трѣбва». По-голѣмъ е — нека вземе повече.

Ние на земята имаме тѣкмо ония отношения, които Богъ е поставилъ и за които Неговите закони свидѣтельствуватъ, и, като ги прилагаме споредъ Исти-

ната, резултатъ тѣхъ ще бѫде свободата. И който иска да изучи Истината, трѣбва да изучи качеството на свободата. Ако ме попитате що е музика въ сѫщностъ, азъ не мога да ви опрѣдѣля; но какво ражда музиката сама по себе си — мога да опрѣдѣля. То е хармония, отношение на тоноветѣ. Седнете прѣдъ едно пияно или каквъвъ да е другъ инструментъ, свирете и ще видите що е музика. Но за проявленietо на музиката сѫ необходими три нѣща: първо, идея въ нашия умъ за нѣкоя пѣсень; второ, инструментъ, и трето, артистъ. Трѣбва, значи, музикална способность вътре въ ума, ухо чувствително, и тогава единъ артистъ да свири. И ако ме попитате какво нѣщо е учитель, мога да ви кажа какво произвежда учительтъ. Той дава знания. А научите ли що е знание, ще бѫдете близо при учителя. Питате що е добродѣтель; по-добрѣ попитайте какво тя ражда? Прѣди да се впуснете да изучавате сѫщината, изучете резултатите на нѣщата.

По какво се отличава свободата? По това, че дава широкъ просторъ на дѣйствие. Въ необходимостта имате само единъ путь — вие сте впрегнати. Кошумътъ ви може да бѫде златенъ, много хубавъ, но вие трѣбва да вървите само въ една посока — напрѣдъ; спрете ли, камшикътъ ще се стовари на гърба ви. Въ свободата, наопаки, имате изборъ. Имате избора да се качите на единъ планински върхъ, да се качите отвѣкъждѣ, но, когато се търкаляте надолу, вие вървите вече само по една посока. «Ама зашо човѣкъ мисли тѣй?» Свободенъ е да мисли. «Ама безбожникъ е». То е временно заблуждение. «Лошъ е». Съзнанието за добро не се е развило у него. «Грѣши». Волята му не е ureгулирана. «Еди-коя си незаконно родила». Уредете отношенията между половетѣ. Азъ считамъ хората свободни. Не сѫ свободни страхливитѣ, и тѣ именно вършатъ прѣстъпления; нѣматъ геройство да поематъ отговорностъ. Кои хора сѫ силни въ свѣта? Които сѫ свободни икоито могатъ да понесатъ мѣчнотии и страдания, оплювания, опозорявания — тия нѣща сѫ изпитания и, който ги понесе,

върши геройство. Страданията сж дадени да се изпита кой е герой и кой страхливецъ. Който не иска да страда, който иска нагогово да му шетатъ, минаватъ го въ каталога на страхливиците. Страдате ли — вие сте герой. Я кажете, българският народъ кой величае — ония ли страхливици, които въ турско време пръдаваха народа, или пък ония, които сж страдали за тоя народъ? А колко повече ще бѫдатъ възвеличени ония, които страдатъ за Истината! Принципът е същиятъ. Затуй науката за Истината е наука за обществения животъ. Истината прави хората всъщност свободни. Ония, които умиратъ за другите, правятъ хората свободни. Ако не бъше умрътъ Стефанъ, не щъеше да се роди Павелъ. Когато умрътъ Стефанъ, духът му се всели въ Павла, и тогава двамата почнаха да работятъ заедно за Господя. Стефанъ научи Павла да страда, да изтърпи три пъти по 39 тояги. Павелъ за това търпѣние е знаменитъ. И знаете ли защо сж били 39 тояги? $3 + 9 = 12$: числото 12 е законът за закръгляване еволюцията на всички дни отъ човѣшкия животъ. И когото биятъ така на земята, въ другия животъ нѣма вече да го биятъ. Ако питате защо биха Христа, Той ще ви отговори: «Азъ страдахъ, за да сте свободни вие». Когато тукъ, на земята, те удари нѣкой, една нишка, която те държи вързанъ съ твоята зла сѫдба, се скъсва. Ето защо казва Христосъ: «Ако те ударятъ отъ едната страна, обърни и другата». Само силниятъ може да бие, и, когато бие силниятъ, то е благодать. Селяните какво правятъ? Когато искатъ нивата да роди повече, пращатъ овците въ нея да я тъпчатъ; за нивите знаятъ този законъ, но за себе си не го знаятъ. Та, най-послѣ, нека ви потъпчать малко овцетъ на свѣта. Христосъ казва: «За това се родихъ». Раждането се разбира тукъ не външно, а вътрѣшно — въ всѣки умъ и всѣко сърце, за да засвидѣтелствува тази Истина. Когато Истината започне да се ражда въ васъ, вие ще захванете да чувствувате свободата. Жена, когато се омжжи, иска да има дѣца, защото тя се прониква отъ Истината, че само така може да спази закона — да на-

слѣди имотъ. И въ духовния свѣтъ е така — нѣмѣшъ ли Истината, не можешъ да настѣдишъ Божественото богатство. Значи, трѣбва да се роди Истината въ васъ. Тогава ще имате богатство и по-леко ще прѣкарвате своя животъ. Има една легенда за Моисея: когато отивалъ на Синайската планина, видѣлъ единъ овчаръ радостенъ и го попиталъ: «Защо си толко з веселъ?» Овчаръ му отговорилъ: «Понеже днесъ Господъ ще ми дойде на гости, заклахъ едно агне да Го гостя». — «Господъ агнета не яде; то е заблуждение на твоя умъ», въразилъ Моисей и си тръгналъ. Обаче, на овчаря станало мѫжно; той билъ убитъ духомъ. Като стигналъ Моисей на Синайската планина, забѣлѣзълъ, че Господъ е недоволенъ отъ него, дѣто е направилъ голъма погрѣшка, и той се върналъ при овчаря да му съобщи, че Господъ ще му отиде на гости и ще яде отъ неговото агне. Като казалъ на овчаря какво му поръчалъ Господъ, взелъ да наблюдава скришомъ какво ще стане. По едно време вижда, че овчарътъ заспалъ спокойно, а отъ небето слизашъ огнь и изгаря агнето. Става овчарътъ и казва: «Колко съмъ радостенъ, че Господъ слѣзе и изяде агнето!» И когато Истината слѣзе въ васъ, нейнятъ огнь, Любовъта, ще направи жертвоприношение угодно Богу. Това е реалниятъ свѣтъ на Истината. За нѣкой той е нереаленъ. Но има много, не сж единъ-двама, нито десетина, а съ хиляди по цѣлия свѣтъ, които познаватъ тази Истина. Тя трѣбва да се насаждда още дълго време. Виждате колко сж хубави тия цвѣти прѣдъ васъ — жълтички, червенички, синички, и ги откъждвате, но разбрали ли сте смисъла имъ? Казвате: «Туй цвѣте мирише много хубаво». Какво означава тази миризма? Тя показва голъмата тѣга на цѣлтето. Отъ неговата скърб се образува нектарътъ, предназначенъ за вашия животъ. Има хора, които срѣдъ богатството си казватъ: «Нѣма Господъ», но, щомъ изгубятъ богатството си или здравето си или общественото си положение, стегнѣ ги Господъ, — започнатъ да миришатъ: «Има Господъ». Богатството би убило тѣхния умъ и, Господъ като имъ го отнема, тѣ за-

почватъ да гледатъ правилно на нѣщата. Това, което виждате на земята, е нѣщо прѣходно, то не е реално. Млади, красиви момиченца, мине ли извѣстмо време, почнатъ да се брѣккатъ лицата имъ и донѣкога станатъ стари баби; питамъ, дѣ, отидаха ония момиченца, отъ които по-рано толкова много се вѣзхисахме? Сѫщо и съ момичитѣ: дѣ се дѣна тѣхната левентностъ? Вие още не познавате себе си; когато научите закона на Истината, той ще ви даде властъ надъ материията да разбирате нейните вжтрѣшни съчетания и да усъвѣршенствувате вашия животъ. То е законътъ на движението — човѣкъ да се видоизмѣнява постоянно и да прѣмине отъ временното къмъ вѣчното, за да разбере неизмѣняемата сѫщина на Истината.

Хората казватъ: «Христосъ се роди и проповѣдва Истината». Нека видимъ каква е тази Истина. Христосъ иска да внесе бодростъ въ вашия умъ, да ви даде потикъ къмъ една мисълъ, да влѣзете въ свръзка съ Божествения свѣтъ. Вие всинца сте вѣчно свръзани съ Бога. Въ свѣта вие имате приятели, и, ако тия приятели по нѣкой пажъ се показватъ безчувствени, то е по причина на вашите отношения, дѣлжими на невѣжество. Павелъ казва: «Богъ прѣзираше хорското невѣжество и оставилъ хората да вървятъ въ своя пажъ, но сега ги вика да се изпълни Законътъ». Какво трѣбва да направи майката, която е повикана сѫщо да изпълни Закона? Най-първо трѣбва да роди добри и умни дѣца — това енейната задача. Нѣкои жени се оплакватъ и казватъ: «Зашо съмъ жена?» Кой, тогава, трѣбва да биде на тѣхно място, питамъ азъ. Мужътъ трѣбва да приготви този материалъ на мисълъ, воля, характеръ, да прѣдаде, а жената да роди.

Хората тѣрсятъ въ свѣта удобства, но тѣ трѣбва да разбератъ онзи сѫщественъ законъ, който сѫществува и въ музиката — за минорната и мажорната гама. Господъ е поставилъ нѣкои на минорна гама, туриль ги е въ бемолъ — въ скрѣбъта, въ тѣгатъ, въ дѣлбочината на чувствата; други е туриль на мажор-

ната гама, туриль ги е въ диезъ, въ плиткостта на живота, понеже нѣматъ дѣлбочина на чувствата. Въ единъ танцъ или маршъ какво може човѣкъ да види? Танцување, маршируване и . . . умора. Въ тѣжната пѣсень нѣма да се движите, ще мирувате и ще разсѫждате. При минорния тонъ Господъ ви е създадъ да мислите за онзи свѣтъ, а при мажорния — за този свѣтъ. По нѣкой пажъ искате да вземете чужда роль; ама може ли религиозни хора да играятъ? Може да играятъ, но каква игра? Давидъ, като носяше ковчегъ, скачаше, и жена му казваше: Вижъ, какво се кълчишъ прѣдъ цѣлия израилски народъ! — «Зашо да не скачамъ прѣдъ Господа?» й възразява той. Господъ не ни е ограничили, Той ни е далъ велика свобода да вършимъ добро и зло; но доброто въ извѣстни отношения може да биде зло. Ама, ще кажете, какъ може да биде това? Ето. Мужъ и жена живѣятъ много добрѣ. Христосъ отъ своя страна казва: «Раздай имането си», мужътъ, въ желанието си да изпълни учението на Спасителя, иска да раздаде имота си, но жена му му казва: «Какво си полудѣлъ, искашъ жена ти и дѣцата ти да останатъ нещастни ли?» — «Ама азъ искамъ да изпълня Божия законъ». — «Азъ пѣкъ не искамъ този законъ. Нѣмашъ право да раздавашъ имота на жена си и на дѣцата си, той е тѣхнъ. Имашъ 100 хиляди лева, раздѣли ги братски, поравно между тебе, жена си и дѣцата си, и само дѣла, който ти се пада, имашъ право да раздаешъ. Съ тѣхни пари нѣмашъ право да пра-вишъ поменъ на Господа. То е Христовиятъ законъ». — «Ама азъ имамъ право». «Нѣмашъ право. Кой ти даде това право? Жена си отдѣлъ я зема. Не отъ краката, а отъ ребрата ти Господъ ти я е направилъ другаръ, и ти нѣмашъ право да я изтезавашъ». — Това, сега, разбира се, изнася на женитѣ, и тѣ си казватъ: «Тѣй, тѣй!» Никога не разглеждайте въпроситѣ отъ ваше гледище, а отъ взаимно гледище. Въ всемирния животъ има много възможности; въ сегашния животъ сте мужъ, но въ другъ може да ви направятъ жена и обратно. Ако въ този животъ напи-

шете: «Никаква свобода на жената не давамъ», въ втория животъ, когато ви направятъ жена, ще изпитате сладостигъ на това законоположение. «Не е хубавъ, ще речешъ тогава, този законъ». — Ама ти си, който по-рано го написа. Може, поставете добри закони, защото втори пътъ, като жени, ще бждете подъ тъхната сила. Разбира се, не само мажътъ пише закони, но и жената пише такива, и сами си създаватъ ограничения едни на други. Много жени съж написали лоши закони въ свойте дъщери и синове, да мразятъ бащата — «баща ви е нехранимайко, вагабонтий». Такива закони не пишете, защото Баща ви е само единъ; този мажъ или тази жена е станала орждие на Божествения духъ, за да се облъче въ форма една идея, и, когато се оплаквате, вие роптаете противъ Господа. Не бива да измънявате основните черти на въплътената въ формата идея. Въ сънките може нѣщо да промѣните, да ги направите по-свѣти или по-тъмни, но главното, което олицетворява Божествената идея, трѣбва да остане.

(Бесѣда, държана на 24. априли 1916 г.).

Марта и Мария.

А Марта се мълвише за многото слугуване; и застана та рече: Господи, не брѣжишъ ли, че сестра ми ме остави сама да слугувамъ? Речи й, прочее, да ми помогне. Отговори Иисусъ и рече ѝ: Марто, Марто, грижишъ се и се мълвишъ за много нѣща; но едно е потребно: а Мария избра добрата частъ, която нѣма да се отнеме отъ нея*.*)

Върху Марта и Мария много се е говорило. Тъ прѣставяять два принципа въ човѣшката душа — активніятъ и пасивніятъ. Въ Марта и Мария ние имаме двѣ жени, два характера противоположни, двѣ състояния на човѣшкото сърце: едното състояние е тихо, спокойно, безъмълвно, умъ отправенъ къмъ единъ вѣченъ принципъ, крѣпящъ се на една вѣчна основа; а другото състояние е като на морскитъ вълни, като на малкитъ клончета на дърветата — постояненъ кипежъ, постоянно клатушкане. Христосъ, обаче, посочва на Марта кое е сѫщественото, като ѝ казва: «Ти се мълвишъ за нѣща, които не сѫ сѫществени, които съж извѣнъ дѣйствителността, но Мария избра нѣщо по-сѫществено». Мнозина отъ васъ спадатъ къмъ тия два характера — нѣкоя е Марта, друга Мария. Маринтъ съж изобщо благородни жени. Тъ съж добри, иматъ отлично тѣлосложение, лице красиво, погледъ мекъ, чело симетрично, носъ правиленъ, а по сърце тѣ съж меки, нѣжни, отзивчиви къмъ страданията на хората, готови да помагатъ. «Мария» на еврейски значи солена вода. Мария всѣкога посолява свѣтъ;

*) Ев. Лука, 10: 40—42.

благодарение на нея, той не се разваля, не се вкисва, не гине, и, когато вие имате марийния принципъ у васъ, вашето сърце не се разлага. «Марта» излиза отъ «мэра», което значи горчивъ, кисель, буенъ; тъй че този горчивъ принципъ у васъ постоянно се люти, гнѣви, недоволенъ е, и това той го прави не отъ зла мисъль, но защото е единъ принципъ много активенъ, който, откъдъто мине, иска отворенъ пътъ. Ако е Марта, ще видите, че сутринъ, като стане въ кѫщи, всички слуги сѫ на кракъ, викъ, крѣськъ; вдигне ли метла, всички бѣгатъ на половинъ километъръ; тя казва: «Всичко тукъ трѣбва да бѫде въ редъ и поредъкъ». Тази Марта е и въ черкви, и въ училища, и въ сѫдилища — навсѣкждѣ я има. Тя е необходима: но не давайте прѣимущество нито на нея, нито на другата — нито на единия, нито на другия принципъ.

Съ тѣзи дна принципа ще свържа други два принципа, които формулирамъ така: принципъ на висшето и принципъ на нисшето. Принципътъ, който се олицетворява въ Мария, прѣставя висшето, което показва какъ да служимъ на Бога, какъ да сме въ хармония съ висшите сѫщества, светинъ, ангелитъ, които знаятъ повече отъ настъ, знаятъ да се подчиняватъ — ще седнемъ тихо и спокойно при нозѣтъ на Учителя да се учимъ. Ще кажете: «Колко сѫ учители?» — Единъ е Той, единъ Учителъ азъ познавамъ. Той може да има 250000 косми на главата, но това не ще рече, че сѫ 250000 учители. Едно дърво може да има много клончета, но тѣ не сѫ дръвчета. Обаче, въ дървото и клончетата му прониква единъ животъ. Така трѣбва да стои единството въ ума ви. И когато дойде Учителятъ, духътъ, който е въ васъ, били сте мѫже или жени, трѣбва да слушате дълбоко въ себе си този гласть на меката нѣжностъ, на любовъта. Любовъта не е кисела. Кое въ живота обичате? Да си прѣдставимъ, че всичко въ свѣта е само отъ Марти; задигнали метли, вдигнали прахъ, викове — каква музика ще бѫде то? Вървамъ, че кѫщите щѣха да бѫдатъ добре наредени, щѣше да има мебели хубави, хубави дрехи, всичко щѣше да

бѫде въ редъ и поредъкъ, щѣхме да имаме прѣкрасни форми, но животъ не щѣше да има. Обратно, ако бѣха само Марии, тогава всичко щѣше да бѫде соль, но, ако нѣмаше Марти, какво щѣше да се осолява? Тази Мария има отношение къмъ нѣщо друго, къмъ нѣкакътъ другъ принципъ, къмъ нѣкаква друга основа. Висшиятъ принципъ, Мария, ни показва пътя, по който трѣбва да служимъ на Бога индивидуално. Въ това служене ще намѣримъ смисъла на нашия животъ, и то доколкото разбираме вътрѣшния смисълъ на нашата душа, ще разбираме и другите сѫщества, които живѣятъ около настъ. Щомъ научимъ първия, висшиятъ принципъ — да се подчиняваме на Бога, тогава ще научимъ и другия принципъ — да се подчиняваме на всички низши елементи — да подчинимъ нисшия принципъ у човѣка. И когато съвременната наука твърди, че иска да подчини природата, азъ подразбирамъ, че тя иска да подчини Марта, която вдига толкова шумъ. Трѣбва да се научимъ да бѫдемъ добри господари. Онзи, който не се е научилъ да се подчинява, да служува на Бога, не може да бѫде господарь, и всѣки отъ вастъ, който иска да бѫде господарь, най-първъ трѣбва да научи да бѫве слуга, слуга на Бога, да се подчинява: да научи този висшъ законъ, да седне, както Мария, при нозѣтъ на Христа. И казва Христосъ: «Тази добра частъ на Мария нѣма да ѝ се вземе». Ще приведа единъ примеръ за обяснение на тази идея. Може да е легенда. Разправява за великия цигуларь Паганини, че единъ денъ, въ обиколкитѣ си по Европа, дѣто давалъ концерти, по пътя си въ единъ градъ, забѣлѣзаль единъ старъ 60-годишъ цигуларь, съ ржцъ треперящи, съ прѣмрѣжени очи, на земята прѣдъ него стоя копанка, цигулката сѫщо, понеже не може да свири. Паганини се спрѣль прѣдъ стария цигуларь, взель ци улката му и, като започналъ да тегли лжка, мало и гоѣмо се събрало наоколо му. Свириль 2—10—20 минути, и всички хора започнали да тургатъ въ копанката златни и сребърни монети. Свириль, докато копанката се напълнила. Ето тай

Паганини принесъл своя даръ на бъдния старець. Бъдният този старець стоял при нозът на Паганини, както Мария при нозът на Христа, и не е казалъ: «Чакай да видя какво ще излъзе, а е слушалъ какъ майсторът свири». «Да» казалъ е — «виждамъ сега моя великъ учителъ, майсторъ на живота». Копанката — това е съждъ, въ който сж се силъли велики добри мисли. Когато и у васъ дойде да засвири този великъ Учителъ, вашата копанка ще се напълни съ благородни мисли и желания, и вие нъма да бждете кекави и немощни, но млади, свѣжи, добри и силни. Азъ бихъ желалъ въ даденъ случай и вие да направите това. Не да посветите цѣлия си животъ на това, защото Христосъ, като похвалява Мария, иска да ни каже: „Азъ не искамъ да ми дадете всичкото си врѣме, а само това, което не знаете какъ да употребите, па колкото малко и да е това врѣме. А другото врѣме, прѣзъ което сте заети, свободни сте, вършете си своите длъжности въ живота“. Великото учение ни най-малко не подразбира да оставимъ другитъ си длъжности въ живота; но онзи част, който е опредѣленъ за Мария, трѣба да го дадемъ. Този Панагини не всѣкога се спира, то е рѣдкостъ. Оставя цигулката и си заминава. Така и Христосъ ще се спре нѣкой пътъ при васъ, въ живота ви, когато сте обрѣменени, отегчени, когато мислите, че вашиятъ животъ нѣма смисълъ, не сте полезни, като-че изкуството, което учите, нѣма цѣна; тогава Той ще се спре и ще посвири съ вашата цигулка. Тамъ е щастлието — да чуешъ единъ великъ учителъ какъ свири, или да видишъ единъ великъ художникъ какъ рисува. Това учение трѣба да учимъ — учението да благоговѣемъ прѣдъ Бога и да му се подчиняваме, въ което подчинение ще научимъ велики добродѣтели. Отъ какво произлизатъ съръмнини и стълкновения между хората? Отъ това, че хората сж кисели, не сж меки, нѣжни. Ако всички хора бѣха меки, нѣжни, животът би билъ щастливъ — вътрѣшно и външно. Ако хората биха се взаимно почитали, ако имаха взаимна отстѫчивостъ, щъше

да има велика хармония въ живота. Азъ не ублажавамъ хора, които всѣки денъ се карать единъ съ другъ: тѣ всѣки денъ роптаятъ противъ Бога. Слушамъ симо роптания: и на учени, и на свещеници, лѣкари, професори, проповѣдници — всички роптаятъ. Свещеници, лѣкари, като имъ даватъ пари, недоволни сж отъ даденото, малко били; Господъ на други дълъ повече, а на тѣхъ по-малко — това е вече роптание. Ако е овчаръ, ще каже, че кошарата му е малка, иска повече — и това е роптание. Учениятъ и той роптае, че малко способности му сж дадени. Кой е виноватъ? Все Господъ! Не само за васъ говоря, които сте тукъ, а и за онѣзи, които сж отвѣнъ — всички роптаятъ. Законътъ на висшето е винаги да блика благодарностъ и обичъ къмъ Бога.

Нѣкои питатъ: «Каждъ е Господъ? какъ да Го намѣримъ?» Господа могатъ да го намѣрятъ и малките дѣца. 2,000 години вече става какъ философътъ артументиратъ да докажатъ дѣлъ е Господъ — на небето ли е, на звѣздите ли е, на земята ли е, или въ човѣшкото сърце. Още Го търсятъ, никой не Го е намѣрилъ. Проповѣдниците казватъ, че е въ човѣшкото сърце; астрономите —, че е въ вселената, като теготение; нѣкои казватъ, че Го има, други казватъ, че Го нѣма. Ще ви представя една фигура, за да видите на какво се базиратъ вашите философи. Представете си, че Господъ, както слѣнцето, изгрѣва и зализа всѣки 24 часа отъ изтокъ къмъ западъ; представете си още, когато Господъ изгрѣва, вие заспивате и спите, докато Той зализа, и когато зализа, вие се събуждате и Го търсите цѣла нощъ. Като не Го намѣрите, вие отново заспивате, когато зора пукне, и, като зализа, отново цѣла нощъ Го търсите. Минава денъ, два, мѣсецъ, година, десетъ години, много врѣме минава, вие все Го търсите и не Го намирате никждѣ. Азъ казвамъ: Измѣните само отношенията на нѣщата — спете вечеръ, а бждете будни сутринъ, когато изгрѣва слѣнцето, и ще видите Господа, ще Го намѣрите. Азъ Го виждамъ всѣки денъ, спя вечеръ, а сутринъ, като пукне зора, ставамъ да Го по-

сръцамъ. Ето философията на живота. Господъ като слънце изгръва. А какво правятъ сегашните хора нощемъ? По концерти, балове, театри, а когато Господъ изгръва, спятъ. Аристократи, отъ благородното добро утро! Всички хора, които спятъ сутринъ и деня, сът отъ културата на бухалитъ. Ето защо тъ страдать. А тази нощна култура тръбва да се замъсти съ дневната култура. Щомъ се пукне зора, ще станешъ, ще се изправишъ и ще чакашъ най-малко $\frac{1}{2}$ часъ, Господъ слѣдъ това ще се покаже на твоето лице, ще почерпишъ отъ Него сила, енергия, здраве и прѣзъ цѣлия денъ ще бѫдешъ бодъръ и силенъ да се боришъ. Нѣкои философи пѣтъ казватъ: «Господъ е аристократъ, Той не приема всички, тръбва да се облѣчешъ прѣдъ Него». Азъ ще ви прѣставя друга фигура за възражение: когато слънцето изгръва, всички животни, и добри, и лоши, и красиви, и грозни, всички излизатъ съ своята прѣмѣна, каквато иматъ. Господъ огърва всички: и змии, и гущери, и комаритъ, и всички гадове, които правятъ толкова злини. Той не имъ казва: «Ти тръбва да се скриешъ въ дупката си». По сѫщия начинъ явете се и вие прѣдъ Бога и напечете се. Това е смисълътъ на живота. Ние не страдаме отъ това, че на земята има много змии: тѣхното число е определено, тъ съ на мястото си, но, когато станатъ два пъти повече, отколкото тръбва, непрѣмѣнно ще се унищожи излишното число. Когато вълиците съ опредѣлено число, тъ съ на мястото си, но, когато ще намножатъ, излишното пакъ число тръбва да се унищожи. И тъй, ако не впрегнете всѣка мисъль и всѣко желание вътре въ себе си, т. е., ако не сте се научили да служите на Бога, тази мисъль, това желание ще ви заповѣда. И тогава, по сѫщия законъ, както вие се противите на Бога, така и вацитъ желания и мисли ще ви противодействуватъ. Това, което ви говоря, ако може да го приложите въ живота си, ще видите, колко ефикасно е. Нѣкои казватъ: «Да възпитаме свѣта, хората». Въ този смисълъ азъ не вѣрвамъ въ възпитанието, защото всички хора съ индивидуални клѣтки на Божествения организъмъ, на Божественото тѣло, та всѣки отдѣлно тръбва да възпита самъ себе си. Азъ не мога да ви заповѣдамъ: то би значило да светотатствувамъ — да лъжа Бога. Азъ не искамъ да заповѣдамъ. Защо? Защото тѣзи хора съ господни, нѣмамъ право да заповѣдамъ и злоупотрѣбявамъ съ чуждите нѣща; имамъ право да бѫда господарь само на моите мисли и желания; на тѣхъ мога да заповѣдамъ; но на всичко, което е извѣнъ мене, ще тръбва да слугувамъ. Така и вие тръбва да правите!

Тогава ние ще слѣземъ къмъ низшите елементи — къмъ неразумното. Какво казва Библията въ първата глава? Богъ създаде небето въ първия денъ, а послѣ — земята. Небето, разбирамъ, Мария, а земята — Марта. Земята била неустроена, значи, кисела. Ученитъ хора казватъ, че, когато тази Марта се явила, около нея имало буря, ураганъ, огнь, издигане на пара, и тогава Богъ казалъ на Марта: «Марто, Марто, много шумъ вдигашъ, прогресътъ не е тамъ; Мария избра добрата част — погледни начоръ». Земята, Марта, погледнала нагоръ и започнала да се върти около себе си и около слънцето. Така се образувалъ животъ около нея, обравували се много сѫщества и най-послѣ човѣкътъ. Като съвршилъ Господъ работата Си, казалъ: «Всичко около Марта е добръ». И стана денъ първи, а слѣдъ това дойде денъ втори до седми. Сега, нѣкои отъ васъ съ Марта — вдигатъ шумъ, отъ сърцето и отъ ума имъ излизатъ пламъци. Нѣма Марта езера, ни рѣки, и великиятъ Учителъ казва: «Марто, Марто, не се смущавай, само едно е необходимо, Небето, разумното, великото въ свѣта, погледни нагоръ, то е, което ще ти даде смисълъ». Когато и вие повдигнете погледа си, веднага вашиятъ духъ ще почне да се движи правилно около своя центъръ, и вие ще намѣрите смисъла на живота. Да имашъ смисълъ въ живота, то значи да имашъ центъръ, около който да се движишъ, който центъръ всѣки денъ да изпраща необходимото и нужното зарадъ тебъ.

И тъй, Богъ е създалъ единовръзменно въ нась и Мария и Марта — тък сж двата полюса на човѣшката душа. Азъ бихъ могълъ да ви обясня нѣкога вж-тръшния смисълъ на тѣзи два принципа, които дѣй-ствуваатъ въ свѣта. Но отъ многото казано, знанието, когато се натрупа и не се прилага, образува извѣстни утайки, и хората почватъ да се смущаватъ, кое да вършатъ. Единъ ученикъ отъ едно евангелско уни-лище при единъ урокъ по българска граматика, която малко разбираше, като дошълъ учителът, за да се оправдае, казалъ: «По български езикъ има много граматики, отъ Икономовъ, Григоровъ и др., по коя да уча?» Еднъжъ, дваждъ, най-послѣ учите-тельт му отговорилъ: «Слушай, приятелю, какво го-вори граматиката на Икономовъ, на Григоровъ, азъ не искамъ да зная, ти ще учишъ по моята». Като дойде Господъ, казвате Mu: «Има философи, като Кантъ, Шопенхауеръ, Толстой, които еди-какво-си казватъ, но има противорѣчие въ тѣхъ, какво да слѣдваме?» Господъ ще ви рече: «Ще слѣдвате това, което Азъ ви казвамъ». И когато искате да слѣдвате Божествената Истина, трѣбва да се вдълбо-чите въ вашата душа; тогава ще разберете жи-вота въ другъ смисълъ. Въ въсъ ще се образуватъ други способности, ще видите, че около въсъ има други сж-щества, много по-велики, които творятъ, и ще кажете: „Колко сме били слѣпи!“ Питамъ въсъ, които раз-съждавате: „Ако бѣхте въ положението на една мравка и ако единъ философъ стѫпъше върху въсъ и ви смачка, какво щѣхте да мислите за неговите крака?“ Щѣхте да кажете: „Една канара падна върху нась и ни смачка“; а тази канара съставлява малка частица отъ този гигантъ. Нѣкой денъ казвате: „Сжд-бата ме прѣслѣда, гони“. А това не е нищо друго, освѣнъ кракътъ на нѣкой великъ философъ, които ви е настъпилъ. Не трѣбва да се изпрѣзвате на пижта на философите, на учениците хора: тъ нѣма да се спратъ зарадъ въсъ; тъ вървяте по своя пижта, и ако се изпрѣзвате, кракътъ на философа ще ви смаже. Когато ми се оплаквате, ще ви кажа: Не ви

е мѣстото на този философски пижть, вие сте мравки, други пижтеки си изберете. Ето философията на живота. Като гледамъ нещастието на единъ човѣкъ, поглеждамъ нагорѣ и виждамъ единъ гигантъ, който го е настъпилъ и смазалъ.

И така, Господъ е направилъ свѣта, всички свѣ-тове. Има въ млѣчния пижть 18.000.000 слѣнца, и всѣко едно отъ тѣхъ се движи по своя опрѣдѣлень пижть, и между слѣнце и слѣнце има по 25 билиона километра разстояние, за да не стане сблъсване. Го-сподъ е начерталъ тия пижтища. И около вашия жи-вотъ Той е начерталъ извѣстенъ пижть, извѣстно про-странство и ви казва: „Никога да не прѣминете гра-ницата на вашето царство“. Вие искате да напра-вите договоръ съ други нѣкои царства; мжжетъ и женитъ отъ двѣ царства направиха договоръ, за да обравуватъ едно царство, и се скараха. Защо се ка-ратъ? Нека всѣки царува въ своето царство. „Ела, казва нѣкой, да си туришъ паритъ на едно мѣсто и да си ги пазимъ“. Всѣки да си държи паритъ въ своята кесия. Никому не повѣрявайте паритъ си. На земята, комуто и да ги повѣрите, ще ви ги задигне. Затова казва Христостъ: „Внесте богатството си горѣ“. Горѣ, горѣ! Това е истинскиятъ смисълъ на живота, И тъй, ние сме криви за това, че искаме да изопа-чимъ живота си, който Богъ е наредилъ. Азъ зная, нѣкои хора мразятъ нѣкого и го носятъ навсѣкждѣ съ себе си. Оставете го, дръжте само Бога: Той е, Който осветява, Него пуснете въ своята светая све-тихъ. Днешните хора сж многобожни: иматъ богове на труда, на славата, на силата и имъ кадятъ темянь. Вземете вашия чукъ и всички тѣзи идоли изхвърлете вънъ или ги строшете; седнете слѣдъ това при но-зѣтъ на вашия Учителъ и вие ще разберете вж-тръш-ния, дълбокия смисълъ на вашия животъ. Това е, което Христостъ иска да каже — че доброто, което Мария има, нѣма да ѝ се отнеме. Ти се тревожишъ за много работи, казвашъ: туй имамъ, онуй имамъ; ти си господарь на тѣзи нѣща, вземи ги и ги из-хвърли. Азъ съмъ заблѣзъзъ, нѣкои господари, сед-

нали на столь, като мене сега, и запогъдватъ. Иска да му се подаде нъщо, което и той самъ може да си вземе, дрънка звънела — дрънн! Никой не се явяза. Вика единъ пътъ, вика дза пъти и най-послѣ ще излѣзе да се кара. А бе приятелю, стани, вдигни си самъ това нъщо, може да си го направишъ самъ. Обущата му сж на петь крачки отъ него — дрънн! да дойде слугинята да му ги донесе.. Ще вика и ще се сърди. Вземи си ги самъ, защото спокойствието и мирътъ, които имашъ, струзатъ повече, отколкото това, че слугинята не е донесла наврѣме обущата. Може и самъ да го направишъ; вземи си обущата, а послѣ дай единъ мораль на слугинята да идва наврѣме. Това е, което Господъ изисква, защото тази слугиня не е слугиня на въстъ, а е нѣкому другому слугиня. Нѣкой пътъ азъ ви казвамъ, че съмъ слуга, но не на въстъ, не на хората азъ съмъ слуга, а на Бога. Въ града Лондонъ, единъ баптистъ проповѣдникъ отива при другъ проповѣдникъ, на име Спърджънъ и, за да си даде по-голѣма важностъ, написва на картичката си: „Единъ твой братъ во Христа те чака вънъ да те види“. Спърджънъ написва на другата страна на картичката: „Кажете му, че сега имамъ работа съ Господаря му“. Дойде ли нѣкой отвѣнъ и ти каже: „Твой братъ въ Христа те чака вънъ“, ти му кажи, че се разговаряшъ съ Господаря му. И тази слугиня, която ти си викалъ отвѣнъ за обущата, тя имала работа съ Господаря си, и ако ти нарушишъ нейното спокойстие, Господаръ ѝ ще те хване за ухoto. Това е най-великата философия, която съврѣменните хора трѣбва да изучатъ. Слуги трѣбва да бѫдемъ на Бога! Когато научимъ този великиъ законъ, отношенията между настъ ще дойдатъ въ нормалния си пътъ. Азъ слѣдя хората: разположенъ ли си, всички хора ти сж приятни; неразположенъ ли си, станалъ ли си непразилно, излѣзълъ ли си съ краката навънъ, прѣзъ цѣля денъ хората сж ти криви. Това състояние може да продължи седмица, мѣсецъ; него ние наричаме нова философия — песимизъмъ, а хората — песимисти. За да оправдате негова недостатъкъ,

казвате: „Той е песимистъ“ — споредъ думитѣ на Шопенхауера. Всички сте философи. Българитѣ стоятъ по-високо даже и отъ Шопенхауера: у всички ика тази отсѣнка на песимизъмъ; българинътъ скоро се обезсърчава, отчайва, и тогава дохожда философията на Шопенхауера — дохожда Марта. Азъ казвамъ само едно: Ти си длѣженъ да се подчинишъ на Бога, не Му слугувашъ, и затова всички тѣзи нѣща сж те сполетѣли. Никаква друга сѫдба нѣма въ свѣта, и въ деня, когато ти се подчинишъ на Бога, на сѫдбата си, всички други ще ти се подчинятъ.

Това е учението за Мария и Марта. Мария — това е Небето, Марта — земята. Мария — това е висшето въ сърцето, Марта — низшето въ сърцето. Мария — то е висшето въ ума, теософитѣ го наричатъ висши манасъ, Марта — то е низшиятъ манасъ и т. н. Вие, като отидете въ вашите домове — азъ ги виждамъ, тѣ сж величествени — тогава кажете си: „Ела Марто, ела Марио, вие сте двѣ добри сестри. Христосъ, Той е висшиятъ Духъ, висшиятъ Принципъ. Ако Мария отговорѣше на Марта, трѣбва да каже: „Чакай малко да послушамъ, послѣ ще ти помогна“. Христосъ говорѣше, затова Мария нищо не работѣше. Като се върнете сега въ кѫщи, ако се разсърдите, развикате, ще кажете: „Марто, знаешъ ли какво казва Учителятъ? Ти трѣбва да се подчинявашъ“. Мария трѣбва да бѫда благородна, деликатна, да говори сестрински да ѝ каже; „Чакай малко, сестро, азъ послѣ ще ти бѫда въ услуга“. Така трѣбва да говори Мария. И когато сестра ѝ говори строснато, тя да каже: „Колко хубаво, колко приятнно говоришъ!“ защото между благородното и неблагородното има известна хармония, между любовъта и умразата има сродство. Азъ ги знамъ и двѣтѣ тия сестри. Но, който вѣзѣ между тѣхъ, тѣ отъ обичъ го задушватъ. Задушватъ го, а, като умре, казватъ: „Какво направихме!“ Но любовъта казва: „Хайде да го възкръсимъ!“ Умразата казва: „Азъ ще го заровя“. — „Добръ“ казва любовъта. Турятъ му пръстъ, но послѣ дохожда любовъта отпорѣ и като го напече, хопъ, из-

кочи — възкръсява го. Умразата и любовта постоянно работят въ свѣта, а вие имате толкова лошо мнѣние за умразата, за завистта. Тѣ сѫ змии, гущери, но приятни въ нѣкои случаи. Какъвъ би билъ свѣтъ безъ гущери, змии, мушички и т. н.? Пакажете такъвъ свѣтъ. Дѣ е вашиятъ по-добъръ? Не, тѣй, както е направенъ този свѣтъ, е великъ по своите замисли, великъ по своите изражения. А това, отъ което се постоянно оплаквате, то е дисхармонията, която е вжтрѣ въ васъ, то е Марта, неустроена земя; този шумъ, който постоянно вилнѣе въ настъ, той именно нарушава тази хармония. Духъ Божи трѣбва да слѣзѣ и да си каже думата. И тѣй, Духътъ е слѣзътъ и заповѣда. Той работи. Имайте вѣра нопрѣодолима въ този великъ принципъ, който живѣе въ Мария; имайте вѣра и въ принципа, който живѣе въ Марта; имайте вѣра въ Христа, защото Христосъ, Който седи върху тѣхъ, ги съединява. Съединете и вие тѣзи три: вашиятъ духъ, вашата Мария и вашата Марта, и започнете новата година съ това. Азъ не довръшвамъ, оставямъ една голѣма междина между всичко казано, за да видя какъ ще рѣшите ребуса. Азъ съмъ ясновидецъ, и като гледамъ на вашето бѫдеще, виждамъ какъ едни ставатъ, други падатъ, виждамъ какъ едни вървятъ по пътя, а други криволятъ; но всички въ края на крайцата ще бѫдатъ добъръ, само че ще има клатушкане и закъснѣване. Когато се качатъ на нѣкой голѣмъ паракодъ въ океана, нѣкои отъ клатушкането на паракода повръщатъ, а други — не. Колко сѫ интересни тѣзи аристократи въ океана: въ първия денъ напети, облѣчени, украсени съ прѣстени, гердани, всички весели, доволни; но, като се залютѣ паракодътъ, всички ставатъ замислени, като философи, като че слушатъ нѣкоя важна проповѣдь. Втория денъ започватъ да усъщатъ въ корема нѣкакво разстройство, почва яденето на лимони, лѣгане по пода и повръщане. Но, като испѣзватъ на суша, — „Какъ минахме океана?“ — „Благополучно“. Ох-о-о! Този океанъ отъ земята до Небето докато го минете, колко пъти ще повръ-

щате! Ще кажете: „Много мѣчна работа е!“ Но, като излѣзвете на суша, ще имате отличенъ апетитъ, защото много хубаво ще бѫдете прѣчистени. Тази Марта въ океана вдига голѣмъ шумъ наоколо си, разтрѣсва паракоди, създава викове, плачъ, но, щомъ излѣзвете на брѣга, щомъ дойде Мария, вие казвате: „Слава Богу, минахме благополучно“. Не бойте се, бѫдете винаги при вашия велики Учителъ, за да може да разрѣшите въпроса на живота. Много сложни задачи имате въ живота: възпитание на дѣцата, отношения на мѫжа и жената единъ къмъ други, отношения къмъ обществото, отношения къмъ човѣчеството. Много задължения имате. Какъ ще ги завършите? Нѣкои мислятъ, че, като станатъ християнинътъ има повече и трѣбва да изпълни много добъръ свойте задължения, и, когато завръшва деня, трѣбва да усъща велико спокойствие, че е свършилъ онова, което е трѣбвало да свърши, а което не е направилъ, да го тури въ програмата си за другия денъ. Единъ денъ ще бѫдете Марта, другъ денъ — Мария, а когато бѫдете при нозѣтъ на вашия Учителъ, тогава нека и Марта и Мария, всички да утихнатъ, за единъ часъ всичко да утихне.

Тамъ е учението и мисълта, която Христосъ прокарва. Научете се да служите на Висшето, за да бѫдете господари на низшето.

(Бесѣда, държана на 14. януари 1917 г.).

Растете въ благодать!

„Но растете въ благодатта и въ познанието на Господа нашего и Спаса Христа.*)

Растенето е процесъ на развитие. Кое тръбва да расте? Често казватъ: тръбва да расте ябълка, дърво, клончета, листя, цветове — тръбва да растатъ и да се развива. Но въ цитувания стихъ се подразбира, че тръбва да расте човѣшката душа. Човѣшката душа да расте, а човѣшкиятъ духъ да достигне познанието на благодатта. Коя благодать? — Божията. Думата „благодать“ е обширна, тя подразбира условията, въ които човѣкъ тръбва да живѣе горѣ на Небето и долу на земята. Земята, за която често се говори въ свещенните книги, е толкова голѣма, че на нея може да живѣятъ безброй много хора. Въ Писанието тя е наречена „Обѣтвана“. Вие се стремите именно къмъ тази земя, която Богъ е създалъ първоначално. Тази земя, на която вие живѣете, е толкова малка, микроскопична, че, сравнена по голѣмина, тя не съставя даже островъ, напр., като Критъ. Павелъ и Петъръ казватъ, че небесата ще се разгорятъ, и земята ще мине презъ огънь. Мнозина тълкуватъ огъния като разрушителенъ елементъ; той, наистина, разрушава, но същевременно и гради. Огънть, който е слѣзъль отгорѣ, отъ слѣнцето, той е съгравилъ нашата земя, той е съградилъ вашите тѣла; този огънь е вложилъ мисли и желания вътре въ васъ. Безъ огънь всичко се смразява. Значи, думата растежъ подразбира и огънь. Огънть, който разрушава, е

*) II. Петрово послание, 3:18

грубият огънъ. Въ съвременната наука сж правени такива опити: ако се подложи човѣкъ на електричество отъ 2—3000 волта, той умира, и затова на нѣкога място, когато искатъ да екзекутиратъ нѣкого, подлагатъ го на такъвъ силенъ токъ. Обаче, ако се прѣкара прѣзъ човѣка 10—50000 волта електричество, всички болести у него изчезватъ, лицето му става свѣжо, съ една дума, човѣкъ се напълно подмладява. Споредъ съвременните понятия на логиката, при този огънъ човѣкъ би трѣбвало да изгори. Огънътъ, който разрушава човѣка — това сж неговитъ страсти. Тъ разрушаватъ едноврѣменно тѣлото и душата. Нѣма ли човѣкъ страсти, ще рече: не се грѣе на разрушителъ огънъ. Павель, като казва „растете“, подразбира дѣйствие подъ влиянието на Божествения огънъ — тѣзи 10—50000 волта, които, като минатъ, ще прѣчистятъ и обновятъ хората.

Думата „познание“ иска да каже: да се разбератъ законите, споредъ които растежъ може да стане. А растежътъ е двоякъ — и нагорѣ и надолу. Когато се оглеждате въ огледало, вие имате отражение; ако нѣкой ви запита, по какви закони става това отражение, лесно ще отговорите — има отражение; но азъ бихъ желалъ да знамъ онзи основенъ законъ, който образува това отражение. Физиците обясняватъ механическата страна на прѣдмета, тъй както и астрономите обясняватъ механическата страна на вселената, напр., какво било слѣнцето, какви били елементитъ му, каква била температурата му и т. н.; но какво въ дѣйствителностъ е слѣнцето, това е една тайна. Огъ земята ние можемъ да прѣполагаме и едното, и другото, но, когато човѣкъ стане духовенъ, той ще биде въ състояние да провѣри истината за това растене, за което Павель говори. Искашъ да знаешъ, има ли животъ горѣ на мѣсечината или не, има ли вода или не, ще вземешъ торбичката си и билетъ, и въ нѣколко часа ще може да провѣришъ тази истина. Така може да се отиде и до слѣнцето, да се провѣри какво е то. А сега ние изучаваме нѣщата само чрезъ отражение, тъй както то става, но отраженията не сж всѣкога

вѣрни. Въ едно отражение има външна и вътрѣшна страна; вие имате само външната, а вътрѣшната за васъ е скрита. „Познавамъ този човѣкъ“. Познавате неговата сѣнка. — Казвате: „Неговитъ очи сж черни“. Това е неговата сѣнка. — „Бѣла му е брадата“. Това е сѣнка. — „Красивъ е“. Всичко е сѣнка. Този човѣкъ, който ви се вижда денемъ красивъ, вечеръ е черенъ. Ако въ извѣстно отношение се измѣни свѣтилиникътъ, ще се измѣни и свѣтилината на човѣка. Това е растене на сѣнките, защото и сѣнките растатъ; една сѣнка може да се намали и да се изгуби; напр., сутринъ, като изгрѣва слѣнцето, сѣнката е по-голѣма, а къмъ обѣдъ сѣнката съвсѣмъ се смалива, а като залѣзе слѣнцето, съвсѣмъ изчезва. Азъ ви правя тази аналогия, защото сте хора на сѣнките — изучавате нѣщата на кинематографа. Ако ви говоря другояче, вие ще кажете: „Докажи това нѣщо“. Но, за да ви го докажа, ще трѣбва да ви взема билетъ, да дойдете съ мене, да отидемъ на слѣнцето, на мѣсекта. Вие сте хора на сѣнките, вие сте сѫщества фiktivни, а не реални. Слѣдъ 50 години вие сами ще видите, че сте фiktivни. Дѣ ще бѫдете тогава? За да не бѫдете сѣнки, вие трѣбва да минете отъ върменното къмъ вѣчното; да потърсите Бога — подразбирамъ да търсите свѣтилина и топлина. И тази свѣтилина ще внесе въ васъ онзи идеалъ, за който копищете. Човѣкъ се ражда малко дѣтенце, става голѣмъ — все е недозоленъ; иска да се ожени, търси хубава мома, мисли, докато я намѣри, но, като я намѣри, пакъ е недоволенъ — била зла, като змия. Слѣдъ това искатъ дѣца, иматъ ги, но се оказва, че и тѣ били лоши; надѣватъ се на дѣцата, дано тѣ, като се оженятъ, да се оправятъ, но и отъ тове нищо не излиза. И тъй, животътъ на съвременните хора е само въ сѣнките. А въ сѣнките нѣма никаква реалностъ. То е единъ приятъ живътъ, но въ него нѣма никакъвъ растежъ, нѣма никакъвъ Божественъ процесъ. И тъй, подъ думата „растене“ подразбирамъ: Духътъ да расте и се развива — само реалното, неизмѣнното. Може да ставатъ милиони, вѣчни промѣни въ

тази субстанция, която е вложена във насъ, тя се измъня сама по себе си. Това е великъ, Божественъ законъ. Нѣкой пътъ ви се навърва лоша мисъл — това е сѣнка. Казвате: „Азъ мразя нѣкого, напр., мразя Ивана“. Какъ може да го мразишъ, като не го познавашъ? Също, какъ можешъ да искашъ пари отъ човѣка, ако никога не си му давалъ? Сѣнките въ свѣта сѫществуваатъ самъ по една необходимостъ, да може битието на нѣщата да изпъкне. Колкото повече сѣнки имаме въ свѣта, толкова повече нашиятъ умъ ще изпъкне и ще бѫде основа за познаване на нѣщата, защото безъ сѣнки знание не може да сѫществува. Вие казвате, че страдате — това е една сѣнка, за да изучите себе си. Умирате — това е една сѣнка, за да изучите условията на новия животъ. Слѣдователно, растежътъ е причина на всички промѣни, които сега ставатъ и вътре и вънка. И тъй, като разбериемъ живота, ние ще дойдемъ до самата реалностъ, т. е. да провѣримъ нѣщата. Когато едно учение е съгласно съ самата реалностъ на битието, или е съгласно съ законите, които Богъ е вложилъ въ свѣта, всѣкога може да се направи опитъ. Дойде единъ лѣкаръ и казва: „Азъ имамъ едно лѣкарство, което може да лѣкува тази болестъ“; ако това лѣкарство е истинско, трѣбва, щомъ се даде, да излѣкува болния; ако то не стане, то не е лѣкарство, и този лѣкаръ заблуждава. Дойде единъ човѣкъ и каже: „Азъ имамъ едно учение, и, като го приемете, ще се подигнете“. Ако ви подигне, то е истинско.

И тъй, растенето е единъ процесъ, необходимъ за съграждане на нашето духовно тѣло. Физическото тѣло е необходимо, като една скеля отвънъ — ако то се не подигне, духовното тѣло не може сѫщо да се подигне. И най-напрѣдъ е направенъ физическиятъ свѣтъ, като една скеля, а духовниятъ свѣтъ постоянно се съгражда и устройва. Има въ Писанието стихове, които казватъ, че първоначално е било създадено Небето, а то е Божествениятъ свѣтъ; послѣ е създадена земята — физическиятъ свѣтъ. Земята не е била още устроена, Господъ и до днесъ я строи. Той съ-

здаде свѣта въ шестъ дни, въ шестия направи човѣка, а въ седмия си почина. Сега пакъ е на работа. Мойсей казва: „Господъ си почина“. Христосъ казва: „Отецъ Ми работи“, и сега Той е още на работа. Почивката на Бога е да излѣзе отъ Своето битие, да разгледа отъ тамъ всичко, което е създадъ, и послѣ пакъ се връща да продължи работата. Сегашната Ми работа носи съ себе си огнь. Той казва: „На този свѣтъ не му достига огнь“. Като дойде този огнь, ще дойде растенето и познанието въ благодатъта. Когато говоря за свѣта, азъ разбирамъ всѣкога човѣка. За въсъ свѣтътъ е толкова познатъ, колкото имате съотношение съ него. Всички елементи отъ външния свѣтъ въ природата сѫ свързани съ вашето тѣло и вашия умъ, и всички промѣни, които ставатъ съ въсъ, нѣкое неразположение което става въ вашия духъ, зависи отъ промѣна въ природата. Единъ вълкъ като не яде 3—4 дни, седмица, изгладнѣе и моли Господа за храна; долавяте неговата мисълъ, че този вълкъ страда, страдате и вие заедно съ него. Та, всички нѣща сѫ свързани: и радоститъ, и скърбите еднакво ги прѣживѣвате. Нѣкой казва: „Не мога да търпя този човѣкъ“. Ще го търпишъ защото той е част отъ тебе. Ако го съсишишъ, ще съсишишъ и себе си. Прочее, въ това растене подразбираамъ растене на нашето духовно тѣло отъ което ние съставляваме единица въ тази Божествена хармония. Казвате: „Свѣтътъ не е устроенъ още“. Не е устроенъ но, за да се устрои, ще трѣбва да се работи, а ние сме фабрикитъ, които трѣбва да работятъ; ние възприемаме и обработваме материалитъ и ги даваме на Господа. Изядешъ нѣкоя кокошка, овца, агне, — това съставлява частица отъ тебе, и всичко отива да съгради свѣта. Единъ денъ всички страдания ще се оправдаятъ отъ това гледище. Всички въ свѣта сме страдали, но затова пъкъ ще живѣемъ всички заедно. Нѣкога ще видите, че и бубулечкитъ сѫ ваши братя. Когато бубулечка ви ухапе и смучи отъ въсъ кръвъ, тя казва: „Азъ трѣбва да направя това нѣщо за съграждане на тази кѫща“. Всички сѫщества иматъ съзнателъ

и несъзнателенъ процесъ. Съзнателниятъ процесъ е толкова силно развитъ, че вие въ кратъкъ периодъ тръбва да израстете, както живото прѣзъ мѣсецъ май, и въ кратъкъ периодъ тръбва да завържете, защото растенето има прѣдъ видъ цвѣта, а цвѣтъ има прѣдъ видъ плода. Растенето е животъ, въ него се проявява цвѣтънето, връзането и усрѣдането. Безъ цвѣтъ нѣма плодъ и усрѣдане. Цвѣтишъ ли? — , Не . — Нѣма да се проявишъ И въ хората, както въ цвѣтъта, само тогава има проявление, когато тѣ цѣвнатъ и завържатъ плодъ. Любовъта се проявява само когато растенията цвѣтятъ; така е у хората. Когато има цѣтъне на физическото поле, има физическо усрѣдане, физическа любовъ; когато мине този процесъ, има духовно цвѣтъне и усрѣдане въ човѣка. Човѣкъ тръбва да цвѣне най-малко седемъ пъти, т. е. да завърже най-малко седемъ плодъ; тръбва да цвѣне едноврѣменно въ седемъ свѣтове, а това цвѣтъне става послѣдователно. И тѣй, когато у васъ цвѣтънето въ физическото поле изгуби смисълъ, вие ще тръбва да прѣнесете това цвѣтъне горѣ. Защо умираме? Умирането не е нищо друго освѣнъ отиване въ по-високъ свѣтъ на растежъ. Когато нѣмате условия за растене, вие умирате, а когато има условия, вие се раждате. Онѣзи, които не сѫ запознати съ дѣлбокия смисълъ на живота, намиратъ, че въ цвѣтънето на клонетъ и растенето на коренитъ има извѣстно противорѣчие. Когато водата отъ единъ изворъ излиза, нѣма ли тази вода да се пръсне по всички посоки? Вземете едно въздухообразно тѣло; въ едно гърне имате водни пари, като отворите това гърче, нѣма ли парите да се пръснатъ по всички посоки едноврѣменно? значи, животътъ, който е излѣзълъ отъ центъра праша корени надолу. Но тѣ сѫ вечерно врѣме нагорѣ, а клоницата надолу. Науката казва, че денемъ ние сме съ главата нагорѣ, а вечеръ когато земята се обрѣне сме съ краката нагорѣ. Така е, и съ дѣрвото: въ 24 часа най-напрѣдъ клоните сѫ обрънати нагорѣ, а по-послѣ коренитъ сѫ нагорѣ. Ще кажете: „Ние сме нагорѣ“. Човѣкъ е двойно дѣрво: има ко-

рени горѣ, които означаватъ Божествения чвѣтъ, има корени долу въ стомаха, които означаватъ физическия свѣтъ. Когато земята се обрѣне, вие се обръщате съ краката си къмъ Бога тогава коренитъ на вашия стомахъ сѫ къмъ Бога Тѣй че на всѣки 24 часа и краката, и главата ви се обръщатъ къмъ Бога. Главата и краката иматъ еднакво значение прѣдъ Бога, защото, ако влѣзете въ духовния свѣтъ, основа на нѣщата — тоза сѫ краката; върху тѣхъ почиватъ нѣщата. Казватъ нѣкои: „Защо ми сѫ краката?“ Защо ви е основа? — За да съградите вашата кѫща. Слѣдователно, тѣ сѫ почва, върху която градите вашата кѫща, и почва, върху която вашето битие може да расте.

Сега, въ това растене ние тръбва да обичаме всички хора въ себе си, живи и умрѣли, които иматъ отражение и живѣятъ вътре въ насъ. Вие имате единъ Иванъ вътре и единъ вънъ; имате единъ ангелъ вътре и единъ отвѣнъ; имате единъ дяволъ отвѣтре и единъ отвѣнъ — и Небето, и земята едноврѣменно живѣятъ въ вашата душа. У васъ има добри и лоши духове, които се спогаждатъ. Нѣкои хора, които мразятъ лошите духове, казватъ, че има споръ между тѣхъ и ангелите, и мислятъ, че тѣ се каратъ. Спорътъ е съмъ, когато ние се намѣсимъ, а иначе между тѣхъ има равновѣсие. Щомъ се ние намѣсимъ, има борба. Когато има споръ между два духа, вие ги само слушайте. Спорътъ е разговоръ между тѣхъ. На учениците не е позволено да се мѣсятъ въ работите на учителя. А лошите и добриятъ духове сѫ велики учители. Нѣмате право да сѫдите, вие тръбва само да слушате. Законътъ е такъвъ. Ако се намѣсите въ тая работа, ще ви биятъ; ще ви кажатъ: „Слушай, ти си едно бебе, не тръбва да се мѣсишъ, а да слушашъ“. Често нѣкои се оплакватъ, че ги нападнали лоши духове; но азъ имъ казвамъ: Тѣзи лоши духове не искатъ да знаятъ нищо за васъ, тѣ не искатъ да знаятъ за вашето сѫществуване; тѣ подъ сѣнката на вашето дѣрво само сѫ се спрѣли да разговарятъ, а вие сте ги подслушали. Вие сте бѣбета, още не сте се родили. „Казватъ ми лошите духове

това и онова да направя“. Тъ не го казватъ на тебе, а на себе си, и ти си казвашъ: „Чакай да го направя“. Затова апостолъ Павелъ казва: „Растете въ благодътта Христова, за да познавате духоветѣ“. Досега свѣтъ все заклинания отправя къмъ злите духове, църквата съ Василиевитѣ молитви все заклинания изпраща къмъ тѣхъ, а тъ все пакъ си сѫществуватъ. Затова казва Христосъ: „Не противи се злому“. Лошите духове си иматъ своя работа; когато си я вършатъ, оставете ги — нека си я вършатъ. Слушалъ съмъ нѣкои християни да се каратъ често помежду си: „Ти си невѣжа, азъ зная всичко, азъ съмъ свѣршилъ университетъ“. Ако си свѣршилъ университетъ и си научилъ нѣщо, ти ще мълчишъ, защото въ мълчанието има разговоръ, то е сила, растене. Който не знае да мълчи, той нѣма никакво знание — знае само да яде бой. Мълчанието, наистина, е растежъ: така растатъ и растенията; тъ мълчатъ, само вечеръ се чува нѣкакво слабо пукане — тъ си тихо шепнатъ. А не като хората — направятъ нѣкакво добро, цѣль свѣтъ ще ги чуе. Тъ е и съ кокошката: снесе едно яйце, заку, кудяка — всички я чуятъ. Какво отъ това, че е снесла яйце? То ѝ е дѣлгъ. И въпростъ е още, дали тя го снесе, или ѝ го снесока. Когато единъ осель го натоваря съ драгоценности, той прѣнася товара и казва: „Азъ ги прѣнесохъ“. Ние трѣбва да знаемъ, че въ свѣта сме служители на Бога. Нѣкой казва: „Човѣкъ има свободна воля“. Само който живѣе въ този сѫщественъ, неизмѣнъ свѣтъ, дѣло Богъ живѣе; който служи на Бога и разбира Неговитѣ закони и повелѣния, само той е свободенъ, само той може да има свободна воля.

Ние трѣбва да намѣримъ врѣме да ускоримъ този растежъ, за който говоря, т. е. съграждането на нашето тѣло. Често давате причини за неслушане, като казвате: „За това нѣма врѣме, за онова нѣма врѣме“. Единъ английски проповѣдникъ посѣтилъ едно бѣдно момче метачъ и го запиталъ: „Идва ли нѣкой да те посѣща?“ — „Да“, Гладстонъ“ — „Кой? — „Английскиятъ държавникъ?“ — „Чудно

нѣщо“, си казва проповѣдникътъ, „при многото си работа, която той има, ималь врѣме да посѣща този бѣденъ метачъ!“ Защо? Кой живѣе вътре въ този метачъ? Гладстонъ съзнава, че въ него живѣе нѣкой неговъ братъ, и казва: „Трѣбва да го посѣти“. Сегашнитѣ хора, като се подигнатъ малко, не познаватъ дори баща си и майка си, като мислятъ, че тѣхното положение и величие ще се накърни. Нѣма по-голямо величие отъ това — да познаваме своите длѣжности. Най-великата черта у Бога състои въ това, че, като е заетъ съ толкова много и велики работи, винаги намѣрва врѣме, като Гладстона, да посѣти нѣкой грѣшна душа. Господъ всѣкога намира по нѣколко минути свободни да посѣти нѣкого, да остави една добра мисъль, да даде Своята помощъ. И когато всички се нахвѣрлятъ отгорѣ ви, както често комаритѣ се нахвѣрлятъ върху човѣка, Господъ се явява и казва: „Не бой се, Азъ съмъ тукъ, Азъ съмъ съ тебѣ, Азъ ще ти помогна“. А когато Господъ направи това, казвайте Mu: „Дай ни сила да растемъ — да се освободимъ отъ прѣходнитѣ нѣща, да познаемъ Твоята воля“, а не казвайте: „Тъ се нахвѣрлиха върху мене, ама ще видя“. Често четемъ Господната молитва: „Да бѫде волята Твоя“. Ти не познавашъ името Божие, царството Божие, а искашъ да изпълнишъ волята Божия. Човѣкъ, който не познава името Божие, не може да изпълни волята Божия. Ти ще приличашъ на онази майка, която прави ризи и гащички за дѣца, които нѣма още на свѣга. Въ този процесъ — търсене името Божие, царството Божие и волята Божия — ще дойде царството Небесно. Трѣбва да имаме доблестта на онзи руски царь, за когото Толстой разказва една легенда. Убийството на Петра I, въ което билъ замѣсенъ и Александъръ I, възбудило съвѣстогризене и помрачило душата на послѣдния, който нийдѣ не намиралъ покой. Блѣськътъ на трона и суетнитѣ удоволствия не могли да го развлѣкатъ и успокоятъ. Той все повече и повече се затварялъ въ себе си и най-сетне рѣшилъ да абдикира и заживѣ въ Таганрогъ, като обикновенъ гражданинъ. Еднъжъ,

като се разхождалъ изътън този градъ, видѣлъ, че се трупатъ много хора около войници, наредени по пътя въ двѣ редици, безъ оржие, а съ тояжки. По едно време докарали стъръ войникъ, вързали му ръцѣтъ за дръжката на една пушка, смъкнали му ризата и, при биенето на барабанъ, подложили го на страшното наказание „минаване прѣзъ пръчки“. Александъръ се вгледалъ въ лицето на нещастния войникъ и билъ поразенъ отъ чудната прилика между войника и него. Попиталъ за вината на войника; казали му, че по-следниятъ, като се научилъ, че баща му въ село билъ на умиране, поискалъ позволение да отиде да го види за последенъ пътъ, и, като му отказали, опиталъ се да избѣга; арестуванъ, сполучилъ да избѣга пакъ, но го хванали изнозо и за това второ бѣгство го осъдили да мине между войниците подъ ударите на 8.000 пръчки. Това наказание означавало сигурна смърть. Александъръ, като слушалъ глухия шумъ на пръките, смѣсень съ воплитъ на нещастника, който скоро изнемогналъ и мъкналь, ужасъ го обзель — „Боже мой!“ помислилъ си той, „поискалъ да види баща си, да му цѣлува ржка и да изпроси последна бащина благословия, и само за това тъй жестоко го мъчать, и то въ мое име!“ Сравнилъ своето поведение спрѣмо баща си съ онова на войника спрѣмо своя и видѣлъ колко низко той стои прѣдъ войника, и горко запла-
каль. Като се освѣдомилъ отъ лѣкаря, че войникътъ не ще живѣе слѣдъ нанесенитѣ му 4.000 удара, на-
гласилъ съ лѣкаря, войникътъ да бѫде скришно облѣченъ съ неговите дрехи и отнесенъ въ неговата квартира, а той съ облѣклото на войника се подло-
жилъ на останалитѣ 4.000 удара, които издържалъ, понеже войниците, които мислили, че е изнемощъ-
лиятъ войникъ, отъ пробудено съжаление, удрили по-слабо. Прѣоблѣчениятъ въ императоровите дрехи войникъ, отнесенъ въ квартирата на Александра, наистина, се поминаль, а приликата му съ последния послужила да се обяви официално, че императорътъ се поминаль, когато въ сѫщностъ той се изгубилъ и се прѣдалъ на богуугодни дѣла. И Толстой завръшва

разказа за смъртта на Александра съ слѣдните думи: „Какъвъ тържественъ моментъ трѣба да е била не-
говата смърть! Какво висше освобождение на
душата!“ Азъ питамъ: колко отъ моите лю-
безни слушатели биха били готови да понесатъ поне
десетъ удара? И ние имаме претенции, готовимъ се
за Небето!

Ето какъвъ е вътрѣшниятъ смисълъ на расте-
нето — човѣкъ да разпознае сънките отъ самите
нѣща, да освободи своята душа, като понесе всички
страдания. И когато крушата и яблуката растатъ, тѣ
растатъ само по една причина — да дадатъ място
на единъ плодъ, който ще завърже ново сѫщество.
И вие сѫщо сте пошли тукъ на земята да дадете
животъ другому. Нѣкой искатъ да се женятъ и на-
родятъ дѣца. Защо? Ще ви кажа защо. Искатъ да
се оженятъ, защото сѫ вече уморени, не могатъ да
вършатъ друга работа; като се оженятъ, ще имъ се
роди синъ или дѣщеря, които ще довършатъ тѣхната
работка. Нѣкой казва: „Азъ не искамъ да се женя“. Ще
рече, ти си силенъ. Но, не можешъ ли да свър-
шишъ самъ работата си, трѣба да се оженишъ.
Да не мислите, че това е аллегория, това е една
истина. „Развитие“ подразбирамъ работа, която Богъ
ни е прѣдалъ и която или трѣба да свършимъ, или
да дадемъ мястото си на други да я свършатъ. Ето
защо хората на земята се раждатъ и прѣвъплътяватъ
— слизатъ и възлизатъ. Единъ денъ, като кажешъ,
че си се уморилъ, ще те пита Господъ: „Искашъ
ли да отстъпишъ твоето място на брата си, — той
да свърши твоята работа?“ Това е. Тѣзи познания
сѫ елементарни; въ бѫдеще вие ще научите нѣщо
повече. Богъ е вече започналъ прѣустройството на
свѣта. Въ тази епоха на растене ние се намираме при
най-благоприятни условия, при дѣйствието на Боже-
ствения огнь, и въ този Божественъ огнь по-твър-
дитъ вещества ще се стопятъ, материјата ще се прѣ-
фини, и Господъ ще образува съ нея свѣтъ съ други
порядки. Онѣзи, които не ще завършатъ своето
развитие, Господъ ще изпрати на друго място. По-

гинване въ свѣта нѣма, има само лишаване отъ длѣжностъ, отъ работата, която не вършишъ. Въ нашите училища, въ извѣстенъ класъ, ще те задържатъ 2—3 години, докато го минешъ; сѫщото е и за самия животъ. Желателно е тази мисъл да стане централна въ вашия умъ. Не е важно каква работа вършишъ: математикъ ли си, химикъ ли си, докторъ ли си, това сѫ сѣнки, форми въ живота; сѫщественото е: осветявашъ ли името Божие, влагашъ ли волята Божия въ душата си? Човѣкъ, който иска да бѫде силенъ, трѣбва да държи тѣзи нѣща отпрѣдъ: името Божие, което е най-висшето благо, царството Божие — по отношение на човѣшката душа, и волята Божия — по отношение на земния животъ. Духовниятъ свѣтъ има връзка съ физическия: човѣкъ едноврѣменно е сѫщество духовно и физическо. Тѣзи два елемента сѫществуватъ едноврѣменно, има една връзка между единия и другия, коятог и съединява и управлява, а тя е душата, която е полудуховна и полуматериална. Това състояние вие никога не може да измѣните. Подъ думитѣ „физическа материя“ разбирамъ свѣта на формитѣ, необходимъ за проявата и битието на нѣщата; подъ „духовенъ свѣтъ“ подразбирамъ онѣзи сили, които работятъ за съдаване на тѣзи форми; а подъ „дуща“ разбирамъ условията, които подгатватъ съграждането на тѣзи форми. Слѣдователно, безъ форми животъ не може да се прояви. Всѣка душа трѣбва да има тѣло въ свѣта, за да се прояви като индивидъ, единица. Тя трѣбва да има тѣло, за да я посѣти Господъ. Безъ кѫща може ли да повикате гости? Когато човѣкъ иска да се ожени, най-напрѣдъ трѣбва да си направи кѫща, тѣй както птиците, прѣди да снесатъ, си пригответътъ гнѣзда. „Втасахме я!“ Ще си рекатъ, ония, които нѣматъ кѫщи. Да не скланете думитѣ ми буквально. Азъ разбирамъ да си имате кѫща въ духовния свѣтъ. Въ Небето безъ такава кѫща нѣма да ви приематъ; трѣбва да имате такава. „Растене“ — подразбирамъ да имате въ тази кѫща: градина, плодни дървета и цветя, които да я красятъ. За да растете, трѣбва да забравите вашитѣ сѣнки, вашите не-

доразумѣния. Всички нѣща, които сега сѫществуватъ въ свѣта, сѫ сѣнки — като заспите дълъгъ сън, всичко ще изчезне: и Франция, и Англия, и Германия ще изчезнатъ изъ вашия умъ; нѣма да има никакви войни, ще забравите и за захаръ и за оризъ; ще забравите вашите дѣлгове — всичко ще забравите, защото всичко това сѫ сѣнки. За да познавашъ човѣка въ сѫщинския смисълъ, трѣбва да го любишъ; само който люби, той познава хората. Но ще каже нѣкой: „Азъ любя, но страдамъ, страхувамъ се“. Щомъ се страхувашъ, нѣма любовь. Любовъта не търпи страхъ при сѫществуването си. Всички противорѣчия въ едно или друго направление създаватъ неприятностъ. Човѣшкиятъ духъ безъ мѫчинотии въ свѣта не може да се развива. Това учение трѣбва да се проповѣдва на сегашните, на културните хора. Само тогава домовете ви ще се освободятъ отъ страдания, които въ сѫщностъ сѫ фиктивни. Има магнетизатори, които, като хипнотизиратъ нѣкого, теглятъ прѣдъ него линия и му кажатъ, че, щомъ дойде до тамъ, ще срѣщне стѣна, и хипнотизираниятъ, дѣйствително, не може да я прѣмине, когато пѣкъ вие не виждате тамъ никаква стѣна. Духне ли магнетизаторътъ, тази стѣна изчезва. Сега дяволътъ е издигналъ такава стѣна въ умовете на хората, — просто една линия, и вие виждате много мѫчинотии, които въ сѫщностъ сѫ сѣнки, а не дѣйствителностъ. Нѣма нищо невѣзможно въ свѣта — всичко е възможно. „Какъ е възможно всичко?“ ще попита нѣкой. Напр., ако съмъ гладувалъ нѣколко дни и се помоля на Бога за парче хлѣбъ, Той ще ми даде; ако Му поискамъ 7—8 самуна, нѣма да ми ги даде. Казвамъ ви вѣрни нѣща, които вие сами можете да опишате, да провѣрите. Трѣбва да се откажете отъ лакомия, да не искате повече отъ онова, което ви трѣбва. Напр.: имате едно кило захаръ, задоволете се съ него и не искайте 2—3 и повече кила. Може ли всички хора да бѫдатъ едноврѣменно милионери? Както растенето на едно дърво има прѣдѣль, така е и съ човѣка на физическото поле: като стигне човѣкъ на една височина до 21. си година, започва да расте

вече не тълото му, но неговият умъ, душа и духъ. Това сж велики нъща, и, когато ви се отворя очите, ще ги разберете. Нѣкой пажъ трѣба да се помоли нѣкой на Бога, да ви отвори очите, тъй както едно врѣме направи единъ отъ израилските пророчи — Елисей. Сирийскиятъ царь изпратилъ противъ Елисея прѣзъ една ноќь голѣмо войнство, да го уловятъ и доведатъ при него. Слугата на Елисея, на сутринята, като видѣлъ войнството, уплашилъ се и казалъ: „Какво ще правимъ сега, господарю?“ — „Не бой се, защото повече сж онѣзи, които сж съ насть, отколкото тѣзи, които сж съ тѣхъ“. Помолилъ се Елисей и рекълъ: „Господи, отвори, моля Ти се, очите на слугата ми, за да види“. Отворилъ Господъ очите на слугата, и видѣлъ той гората пълна съ коне и колесници около Елисея. Когато дошли къмъ него Сирийците, Елисей се помолилъ Господу и рекълъ: „Порази, Господи, тѣзи хора съ слѣпота“. Завелъ ги слѣдъ това Елисей въ Самария и рекълъ: „Отвори, Господи, очите на тѣзи да прогледнатъ“. Отворилъ Господъ очите имъ, и се видѣли всрѣдъ Самария, при израилския царь. Като ги видѣлъ израилскиятъ царь казалъ на Елисея: Да ги поразя ли Отче мой?“ А той рекълъ: „Не ги поразяй! Нахрани ги и ги изпрати при господаря имъ“. А ние, съврѣменните хора, казваме: „Какво ли ще стане съ насть?“ Които сж съ насть сж повече, отколкото онѣзи които сж противъ насть. Кои сж противъ насть? Нашитъ мисли, нашитъ сѣнки, които ние създаваме отъ години. Кажете си: Тѣзи мисли, тѣзи вѣлци и мечки, азъ самъ съмъ си ги създадъ — не се боя отъ тѣхъ! Нѣкой казватъ че сж силни въ вѣрата; бихте видѣли колко е сила тѣхната вѣра, ако биха ги турили при мечки или вѣлци, въ нѣкая менажерия. Щомъ се страхувашъ, щомъ се съблазнявашъ, щомъ мразишъ — Господъ не е съ тебе. Юнаци трѣбва да бѫдатъ християнитѣ, юнаци се искатъ за този свѣтъ. Трѣбва да понасяме твърдо всички нещастия и да кажемъ: „Да се свети името Божие и да дойде благодатъта Божия“. Ще речете: „Измрѣха толкова хора“. Въ моите очи тѣ не сж

измрѣли, а възкръсватъ. Азъ бихъ желалъ съ тѣхъ да отида — славно нѣщо е да отидешъ на Небето! Нѣкои хора се боятъ отъ смъртта. Обичатъ Господа, но, когато дойде смъртта, търсятъ лѣкари. Господъ не е съ тѣхъ. Наближи ли смъртта, кажете: „Ида, Господи, пригответи ми тамъ друга рабога“. Всички, които ме слушате днесъ, искамъ да не сте страхливи. Влѣзте между вашите лъзове, тигри, змии и ги погладете; докато не се научите да глѣдате змията и милвате крокодилите! Господъ не е съ васъ. Вземете за примеръ Даниила, който бѣше между лъзовете: той не пострада отъ тѣхъ, а си каза: „Господъ, Който е съ мене, ще укроти лъзовете“. Азъ бихъ желалъ и вие да повикате Господа, когато бѫдете между ваши лъзове, да затвори устата имъ. Бѫдете по-рѣшителни, а не малодушни.

Друго. Трѣбва да се проповѣдва на всѣкаждъ равенство и братство, но не само нагледъ, а и въ дѣйствителностъ. Хората на науката и великиятъ хора трѣбва да дадатъ примеръ, какъ трѣбва да се живѣе. Химикъ ли си, астрономъ ли си, сѫдия ли си, свещеникъ ли си — впрегни всички свои сили за благото на човѣчеството. Не сме далечъ — огньтъ иде: спрещяване голѣмо ще бѫде. Но не бойте се: онѣзи, които сж съ насть, сж повече, отколкото тѣзи, които сж противъ насть. Нека всички знаятъ, че Господъ иде въ свѣта да тури редъ, законностъ, справедливостъ. И вие, мѫже и жени, които Богъ ви е кръстилъ съ тѣзи хубави имена, ще се подчините на новия редъ. По хуѣво име отъ „мѫжъ“ и „жена“ нѣма въ свѣта. Но сега и мѫже, и жени се оплакватъ отъ своето положение. Мѫжетъ казватъ: „Горко намъ, мѫже, дѣто сме се родили такива, да ходимъ на война!“ Женитъ пѣкъ казватъ: „Горко намъ, дѣто сме се родили жени, да раждаме!“ Не е горко никому; напротивъ, благословение голѣмо е, че сте се родили такива, че сте опрѣдѣлени за такава работа. Подайте си само ржка вѫтрѣшно. „Какъ да се помиримъ?“ ще рече нѣкой. — Не говори нищо за него, вѫтре въ душата си се примири съ всички свои братя, свои

подданици, които имашъ, призови Господа да се освети името Mu и да се прослави Духът във теб, и поискай да пораснешъ, за да може да изпълнишъ това, което Богъ е опредѣлилъ за тебе. Нѣма да умрете, отсега нататъкъ идватъ добри условия и наука за васъ: ще изучавате астрономията, математиката и пр. Нѣкои казватъ: „Математиката е много лесна наука до число десетъ“. Но колко милиони съотношения има между тѣзи десетъ числа! Нѣкои казватъ: Да бждемъ добри — то е 1; да бждемъ справедливи — то е 2; да бждемъ любящи — то е 3; да бждемъ мжди — то е 4; да бждемъ истинолюбиви — то е 5. До петь сме стигнали. Хайде да бждемъ добри и справедливи — то е 1 и 2; хайде да бждемъ добри, справедливи и любящи — то е 1 и 2 и 3; хайде да бждемъ мжди — то е 1 и 2 и 3 и 4; туй не е никаква наука. При едното трѣба да разберемъ закона на едното, почата, елементитѣ; трѣба да употребимъ химията, да видимъ какво расте въ едното, и постѣ ще кажемъ: въ него растатъ: ябълки, череши, грозде, жито, оризъ, зеле, моркови и др. Въ това едно ще се намѣрятъ колко елементи сѫ потрѣбни за ябълките, за крушите. И въ нашия умъ може да си кажемъ: „Да бждемъ добри“. Но, за да бждемъ добри, трѣба да работимъ. Справедливи да сме — може, но ще трѣба да работимъ. Добро, справедливостъ, мждростъ — всичко иде отгорѣ. Казвате: „Искаме да бждемъ добри“. Елате при мене, азъ ще ви науча, ще ви кажа какъ да бждете добри. Ще взема единъ гвоздей, ще го нагореца, той ще стане добъръ. Дѣ е огнището? — То е вътрѣ въ вашето сърце. Взе мете огъня, духалото, вѫглища, турете гвоздея — вашите мисли — и ги сгорещете. Това е процесътъ, по който трѣба да работимъ въ себе си. Християнството въ този смисълъ е алхимическа наука. Вие ме слушате и си казвате: „Менѣ ми е тежко, мжчно ми е“ Защо? Защото сте затворили прозорците и не пускатъ Божествената свѣтлина прѣзъ тѣхъ. Господъ живѣе но не сте Mu отворили прозорците да влѣзе. Нѣкои пѫтъ Той може да ви плѣсне, кажете: „Боже, bla

годаря, че си ме посѣтилъ“. Тѣлкувайте плѣсницата на мжжа си така. Защо брулите орѣха? За да паднатъ орѣхитѣ. Така и Господъ дохожда и пита: „Имашъ ли плодъ да ми дадешъ?“ Като те плѣсне нѣкой братъ, вземи го, напой го, нахрани го — нахрани го съ новото учение. Ако го научишъ на това ново учение, той ще вземе полека съ ржка да къса орѣхитѣ, а иначе той ще ги брули съ камъни. Така е днесъ навсѣкждѣ: мжже, жени, учители, ученици, свещеници, проповѣдници — всички се брулятъ съ камъни. Сегашнитѣ страдания сѫ най-великото благословение. Азъ благодаря на Еога за много нѣща; благодаря че Той е Царь, а пъкъ азъ съмъ слуга. Като е Той Царь, — това е най-голѣмото благо, както за мене, тъй и за другитѣ. Сега вие сте слуги, но, ако искате да сте въ бждеще истински царе, царици, приложете Божественото учение. Всѣка сутринь, като станете, кажете си: „Боже, благодаря Ти, че съмъ останалъ живъ, за да мога да Ти служа и днесъ“. Какъ ставате сутринь вие? Нѣкой стане съ лицето, другъ съ гърба си нагорѣ. Внимавайте какъ вашиятъ дѣца ставатъ сутринь. Никога не ставайте вие и тѣ съ гърба си нагорѣ! Каква трѣба да е първата ви мисъль, като станете? Кажете: „Благослови, Господи, душата ми, благодаря Ти, че съмъ станалъ днесъ, за да свърша работата си, както трѣба, дѣто и да е, и да мога да израсна толкова, колкото трѣба“. Това е първото основно учение. А какво правите вие? Ако нѣкой отъ васъ е учителъ, казва: „Ехъ, днесъ имамъ да поправямъ 40—50 тетрадки!“ Ако е сѫдия, казва: „Днесъ имамъ толкова дѣла“. Проповѣдникъ ако е, ще каже: „Ехъ, днесъ проповѣдъ ще трѣба да се държи, нищо не съмъ пригответъ!“ Майка ако е, ще каже: „Тѣзи дѣца какво сѫ се разплакали?“ Господъ не е при тѣхъ, и работата имъ прѣзъ цѣлия денъ не върви добре. Духнете и кажете: „Хууу, очисти ме, Боже, отъ лошите мисли, благослови душата ми“. Опитайте това нѣщо. Нѣкои казватъ: „Богъ е билъ толкова милостивъ, че кръвъта Си пролѣ за настъ, заковаха Го“. Какъ бѣ закованъ? Съ главата нагорѣ. Затова, като

ставете сутринъ тръбва да ставате съ главата нагоръ, а не надолу. И когато излизате, да се покажете съ глазата къмъ Господа, не съ краката си да излъзвете. Азъ бихъ ви обяснилъ по-подробно това, но нѣма врѣме сега. Съ главата си да излъзвашъ и да благодаришъ въ душата си на Бога. Тогава всички свѣтли духове ще те заобиколятъ, ще добиешъ сила, мѫдростъ и ще възрастешъ. Господъ е, който възраства нѣщата. Азъ ви говоря сега това защо? Господъ е, Който върши работитъ чрѣзъ хората. Нѣкой путь, азъ като ви говоря, казвате: „Господинъ Джновъ тѣй казва“. Туй, което азъ говоря, това сж го казали отгоръ, това го говори цѣлото Небе. Повтарямъ, че Господъ иде чрѣзъ огънъ да очисти земята, да съблѣче старитъ дрипи на хората, да имъ даде нови тѣла, да внесе любовъ въ сърцата имъ, да подигне умоветъ имъ, да отстрани отъ тѣхъ всѣка злоба, умраза. Това възвѣстява Божественото учение въ новата епоха. Сутринъ, като станете, направете опитъ и кажете: „Благодаря Ти, Боже, за голѣмата благодать, която имашъ къмъ нась. Ние Те познаваме, че си добъръ, всемилостивъ, всеистиненъ и всемѣдъръ“. Повтаряйте това всѣки денъ въ продължение на единъ мѣсецъ и елате при мене, ще видите каква ще бѫде температурата на душата ви тогава. Това е всичката тайна. Ако го повтаряте десетъ мѣсeца, ще бѫде още по-добръ. Това е а-то, началото. Едно врѣме, когато бѣхъ на вашиятъ години, когато учехъ тази наука, като ставахъ, тѣй започвахъ: „Благодаря Ти, Боже, за всичко, което си ми далъ и си ме научилъ“. И вие започнете така. Това е велико учение. Ако не започнете съ него, вие ще бѫдете въ вѣчна тѣмнина, вѣченъ мракъ на около си. Ако го приложите, и Господъ, и ангелитъ, и свѣтийтъ — всички ще ви се усмихнатъ и ще ви помогнатъ да станете синове Божии. Да понесете 4.000 удара на вашия гърбъ и, когато дойде Христосъ, да каже: „Нека Той отиде на моето място — Азъ ще понеса останалитъ“. Въ прѣносенъ смисъль разбирамъ това и така ви говоря. Разнесете това учение на народа. Само така, а не по другъ начинъ, всѣки на-

родъ ще може да се издигне. Който иска да опита, нека приложи това учение и ще види резултатитъ. То е една положителна наука. Всѣки народъ, всѣко общество, всѣки домъ, който работи така, ще бѫде благословенъ. Това е благовѣстието, което прѣди 2.000 години Христосъ донесе за обновление на човѣчеството.

Който има уши да слуша, нека слуша.

(Бесѣда, държана на 7. януарий 1917 г. н. ст.)

Дъщата.

„Истина ви казвамъ: ако се не обърнете и бждете, като дъщата, нъма да влъзете въ Царството Небесно“

За да обясни, кой може да влъзне въ Царството Небесно, Христосъ взема една обикновена форма, понятна за всички, която съществува отъ създанието на свѣта, — дъщата. Това, което радва домоветъ, което радва свѣта, то сѫ дъщата. Домъ безъ дъща — това е пустиня безъ изворъ, безъ тръба. Защо човѣкъ тръбва да стане като малко дѣте, та да стигне Небето? Въ Христовите думи подъ «дѣте» се крие по-дълбокъ смисълъ, отколкото ние разбираме подъ тази дума; Христосъ не казва: ще влъзешъ въ Царството Божие, ако си нѣкой скъпъ камъкъ, поставенъ на короната на нѣкой царь, ако си нѣкой милионеръ, а казва: «Ако не станешъ, като дѣте, нъма да влъзешъ въ Царството Небесно» — Той влага тукъ идеята на смаляване.

Дѣтето е символъ на едно пасивно състояние, или, тъй да се каже, то прѣдставя потенциална енергия, енергия въ спящо състояние. Но тази енергия не е въ бездѣствие, защото вжтвъ въ нея сѫ складирани всички условия за нейното развитие; тя е едноврѣменно въ потенциално и кинетическо състояние. Потенциалната енергия се прѣвръща въ кинетическа и обратно. Кинетическата енергия има по-голяма сила

*) Ев. Матея, 18:3.

на активност, но нейните размъри със по-малки, когато пъкътът потенциалната енергия има размъри на безгранично развитие. Разликата между дългото и възрастния човекът е същата: възрастният човекът е по-малко активен и има по-малки размъри на развитие, отколкото дългото. Въ идеята на дългото има и другът смисъл. Ако дългото не се обърне във малка съмка и не се посади наново във почвата, не може да започне своето ново развитие. Развитието на дълготата става по два начина: един се развива, никннатъ чрезъ съмена, а други — чрезъ издънки, присадки. Има голема разлика между растение, което се развива чрезъ присадка, и онова, което се развива чрезъ съмка. Когато растението е отъ съмка, то съдържа по-голема сила отъ онова, което е излъзло отъ издънка. Христосъ казва: «Ако не се обърнете на съмвътъ живота, няма да влезете във Царството Божие», защото тамъ се пръсаждатъ не дългота, а само съмки. Господъ няма нужда отъ стари хора, въ Царството Божие няма стари хора. Думата „старъ“ е синонимна съ човекъ безсилен; а младите, дългата, тъй съ синонимни съ думата „богати“, по умът и по сърце. Така тълкувамъ и азъ: ако нямате ума и сърцето, сир. невинността и чистотата на дългите въ себе си, вие не можете да влезете във Царството Божие, защото условията, при които тръбва да растете, изискватъ, вашиятъ умът и вашето сърце да съдържатъ Божествения живот въ себе си. Едно отъ най-големите заблуждения въ съвременните духовни движения е това — да мислимъ, че сме големи; у всички отъ васъ, у самите дългца даже, които със едва на пет години, има идеята за големство. Често съмъ срещалъ дългца на 5—6 години, у които се е зародила мисълта, че със големи, че със грамадна сила и че могатъ много нещо да направятъ. Срещалъ съмъ и религиозни дългца, които мислятъ, че със много големи: „Не ме закачайте“, казватъ тъй, „че, като махна съ пръста, всичко мога да направя“. Такива дългца, като ги нарарате да вдигнатъ нѣкой чуvalъ, не могатъ. Защо не могатъ да го дигнатъ? Само защото мислятъ, че

със големи, когато въ действителност не със. Ако мислеха, че със малки, тъй щъха да могатъ да го дигнатъ. Това можете да го проверите. Останете вътре въ себе си въ положението на дългите, вложете въ ума си една мисъл — ако не се тревожите, тя ще има десетъ пъти по-голема активна сила, отколкото, ако се постоянно тревожите. Когато се изправите предъ ключа на електрическа лампа, какво се изисква отъ васъ? Само да завъртите ключа. И тази сила, която ще употребите, е много малка. Съществува тъй устроенъ отъ Бога, че ви прашатъ само да завъртите този ключ. А какво правятъ мнозина? Спиратъ се предъ ключа и започватъ да философствуватъ. Така никаква свѣтлина няма да блъсне. Не ви тръбва никакво философствуване тукъ — едно движение на ръката, и свѣтлината — условие за да може да четете — ще блъсне. Същиятъ законъ е и сутринъ, когато се събудите — завъртвате вашия ключъ иказвате „виждамъ“. И душата, като влезе въ човешкото тѣло, и тя има ключъ и, като го завърти, казва: „Виждамъ сънцето“. Ако забравите да завъртите вашия ключъ, вие ще бѫдете въ тъмнота, сир. умътъ ви ще бѫде съмътъ, неспособенъ за работа. Нѣкоя сутринъ ставате и забравяте да завъртите ключа на вашето сърце, на вашия умъ, и цѣлътъ денъ животътъ ви е въ безпорядъкъ, намирате, че няма никакъвъ смисълъ въ него и т. н. Азъ казвамъ: вие сте въ положението на дългите съ големи идеи, което, като мисли за големи работи, забравя да извърши най-малкото — да отвори малкия ключъ, отъ който иде свѣтлината въ свѣта. Постоянно срещамъ хора съ незавъртени ключове, съ големи идеи, мечтаятъ за много къщи и къщи съ много етажи, а съ слѣпи. Не ви тръбва тъзи къщи, първо завъртете ключа, а следъ това си направете къщи. Станете дългите на послушанието; само тогава Богъ ще заговори, и вие ще разберете отношенията, които съществуватъ между Бога и васъ. Съвременните хора съ изгубили отношенията си къмъ Бога; мислятъ, че със свободни, че иматъ право да вършатъ това или онова, че иматъ право да критикуватъ дори Бога. Азъ

питамъ такъвъ човѣкъ: Като стана тази сутринъ, завъртѣ ли ключа? — „Не съмъ“. — Да се върнешъ въ кѫщи да завъртишъ ключа, защото, инакъ, прѣзъ цѣлия денъ ще бѫдешъ въ тъмнота и не разположение на духа; животътъ дотогава нѣма да има смисълъ за тебе. Този сѫщиятъ законъ е и въ отношенията на хората — завъртѣлъ си ключа, всички те обичатъ; забравилъ си да завъртишъ ключа, всичко върви въ дисхармония; голѣмъ човѣкъ, голѣмо величие си, никой нѣма да те обича. Никой не обича хора, които много искатъ. Законътъ на Небето има символъ въ дѣцата — въ тѣхното безкористие. Да носишъ много на гърба си и да имашъ малко въ стомаха си, сѫ да върши различни нѣща. Ако носишъ 100 кгр. жито на гърба си и $\frac{1}{2}$ кгр. жито въ стомаха си, дѣ ще бѫде силата? Съврѣменните икономисти, които товарятъ държавата съ голѣми дѣлгове, вършатъ това, защото не разбиратъ Божествения законъ. Бихъ желалъ по-добре да дадатъ всѣкому $\frac{1}{2}$ кгр. жито въ стомаха, отколкото 100 кгр. на гърба. За прѣдпочитане е 100 гр. знание въ мозъка, отколкото 100 кгр. товаръ на гърба. Може да има нѣкой 100 тома книги, но 50-тѣ гр. знание въ мозъка, като потенциална и кинетическа енергия, струватъ повече отколкото това, което е извѣнь него.

И тъй, подъ думата „дѣте“ Христосъ разбира особено вътрѣшно състояние, да бѫдемъ въ съгласие, въ връзка съ духовния свѣтъ, съ всички сили, съ всички сѫщества. Започнешъ ли да мислишъ, че си нѣкое велико сѫщество, изгубващъ тѣзи връзки. Когато единъ велиъкъ ангелъ отъ небето, който е живѣлъ милиони и милиарди години, който има въ себе си опитностъ повече, отколкото цѣлото човѣчество, на когото историята е много по-велика, отколкото на цѣлия човѣшки родъ, рѣши да слѣзе на земята и да се въплъти, той ще вземе формата на дѣтенце, ще се смири; оттамъ той ще започне своето развитие, за да разбере величиято на Бога. Затова пи-таха Христа: „Може ли старъ човѣкъ да влѣзе въ Царството Божие? „И ангелъ да е, и Богъ да е, не

може. Всѣки, който иска да влѣзе, трѣбва да се смири — да стане като дѣте. Всички вие, които ме слушате тукъ, искате да влѣзете въ Царството Божие, каквото сте си. Не, казвамъ; никога това не е било и нѣма да бѫде. Нико не добиете вътре въ себе си свойствата на дѣтето, а именно пластичностъ на ума и на сърцето, нѣма да влѣзете въ Царството Божие, нѣма да разберете вътреъшния смисълъ на живота. Но вие сте много близо до Царството Божие. Междината, която дѣли този свѣтъ отъ онзи, е една стомилионна част отъ милиметра — само толкова е разстоянието отъ единия до другия свѣтъ. Когато човѣкъ тръгне въ пътя на развитието, той се движи много бавно. Всички, гледамъ, които тръгватъ въ духовния пътъ, тръгватъ, като голѣмитъ хора, а не като дѣца. Ако човѣкъ започва да върви съ голѣми крачки, той нѣма да постигне цѣльта си. Видите ли човѣкъ да излиза отъ кѫщи и да бѣга, той нѣма да постигне нищо. Но, ако тръгне полека и постепенно ускорява хода си, той ще постигне цѣльта си: той е въ положението на дѣте. Христосъ казва: „Не започвайте работитѣ си съ бѣзлане; движете се като малкитѣ дѣца, — постоянно вързете и ускорявайте хода си съ 2, 3, 4, 5 и 6 и тогава ще намѣрите смисълъ въ вашия животъ“. Докато сте въ положението на малки дѣца, нѣма да дойде никаква болестъ, а щомъ сте въ положение на стари, ще ви нападнатъ всички болести. Който е смутенъ, той е старъ; който има тяжесть на сърцето, той е старъ. Станете младъ. Казвашъ: „Тежко ми е на душата“. — Старъ си. — „Какво да правя?“ — Стани младъ. — „Какъ?“ — Не мисли за велики работи въ свѣта. Тури само $\frac{1}{2}$ кгр. хлѣбъ въ стомаха си, 100 гр. знание въ мозъка си и 5 гр. въ сърцето си, — това ти е достатъчно. моми, когато ги любятъ 10—15 момчи, започватъ да се кокорятъ, да се надигнатъ и ставатъ нещастни. Прѣди нѣколко години бѣ убита въ София една мома отъ своя годеникъ, защото му изневѣрила. — Защо любите двама? Единъ Ви бѣше достатъченъ. Всѣка мисълъ си има своето място. Ако

не любите нѣкого, не го лъжете, кажете му истината, и той ще си намѣри друга. И въ религиозно отношение хората страдат отъ сѫщата любовь. Казватъ: „Да любимъ“; но знаете ли какъ се изразява любовьта? Човѣкъ, който желае много, прави грѣхъ, а който направи грѣхъ — страда. Който грѣши, е лошъ човѣкъ, но, който грѣши и не се разкажива, е по-лошъ; който грѣши и не се разкажива, нито се моли, е още по-лошъ, а такъвъ, който не се разкажива и се моли, е лицемѣръ, а лицемѣрътъ е най-лошъ човѣкъ въ свѣта. Има въ свѣта двѣ лъжи, два вида грѣхове, — като казвате, че любите нѣкого, а го лъжете, постѫпвате, като крокодилитѣ: тѣ, когато обичатъ нѣкого, облѣять го съ сълзитѣ си, за да стане по-гладъкъ, та да могатъ по-лесно да го глѣтнатъ. Не таказа любовь трѣбва, а любовьта на малкитѣ дѣца. Малко дай, но отъ сърце го дай. Ако може и жени бѣха приложили тази философия въ живота, домоветѣ и обществата щѣха да се измѣнятъ на добро. Бащи, майки, дѣца, учители, свещеници, сѫдии, всички за велики идеи мислятъ, велики хора сѫ на този свѣтъ, по-велики отъ тѣхъ нѣма. И питате ме, защо страда свѣтътъ? Страда отъ „велики“ хора и идеи. «Отличенъ проповѣдникъ е», казватъ, „в е ли к и идеи проповѣдва“. Да, отъ „велики“ идеи страдаме всички. Езрятѣ, и тѣ имаха велики идеи, богати да станатъ, възгордѣха се отъ това, че сѫ избраниятъ народъ, 33.000 обѣщания иматъ отъ Бога, но Христосъ имъ показа, че величието на единъ човѣкъ сѣди въ това — да стане малькъ като дѣте: само тогава Богъ ще бѫде на негова страна. Не съмъ видѣлъ досега нито една майка да носи въ утробата си нѣкой старъ дѣдо, ако ще би да ѝ заплатятъ и милиони. А едно малко дѣте всѣки го носи, безъ да му платятъ нѣщо. Защо? Защото то носи въ себе си велики блага. Всѣка Божествена идея, колкото малка и да е, като влѣзе, тя носи миръ, радостъ, величие, ето защо всѣки може да носи малкитѣ дѣца.

Нѣкои отъ васъ мислятъ, че великитѣ идеи раждатъ щастие въ свѣта. За пояснение на тази мисъль, ще ви разкажа една легенда. Единъ осиромашъ германски принцъ искалъ да се ожени за една красавица; но тя му казала: „Азъ съмъ жена съ голѣмир етенции, ще ми построишъ великолѣпенъ палатъ, и, каквото ми се доще, ще трѣбва да ми го набавишъ; ако се съгласявшъ на всичко това, ще те взема; готовъ ли си?“ — „Готовъ съмъ на всичко, защото съ тебе ще бѫда щастливъ“, отговориъ принцътъ. Оженилъ се той и тръгналъ да търси богатства, чрѣзъ окултизма, да търси духове; намѣрилъ принца на гномитѣ и му казалъ: „Оженихъ се за една много взискателна жена, и ми трѣбватъ много пари, ще можешъ ли да ми услужишъ?“ — „Мога, но съ едно условие: за всѣка кесия пари ти ще ми давашъ по десетъ косъма отъ главата си“. — „Достатъчно имамъ, ще ти дамъ повече“. — „Не! само по десетъ ми трѣбватъ; всѣки пътъ, като дойдешъ, по една торба злато ще вземешъ“. — „Е, осигурихме се“, рекълъ си той, дойде най-послѣ денътъ на щастнietо въ моя домъ. Започва той недѣля слѣдъ недѣля, мѣсецъ слѣдъ мѣсецъ да посѣщава принца на гномитѣ, взема пари — дава косми. Минаватъ се година, двѣ, три, главата му оголѣва. Отива пакъ да вземе пари, но нѣма вече косми. „Да ти дамъ друго нѣщо“, му казалъ той. — „Не, косми, косми ми трѣбватъ“. Само тогава той разбралъ, че въ тѣзи косми се крие човѣшкиятъ характеръ. Малкитѣ нагледъ нѣща той е пожертвуvalъ ужъ за по-голѣми. Всѣки косъмъ е благородна мисъль, пожертвувана за нищо и никакво. Ако имате въ продължение на десетъ години такъвъ стремежъ, вие жертвувате всичко благородно отъ себе си и оставате една гола пустиня. Тогава вие се прѣвръщате на старо голѣмо сухо дѣрво, ноето е символъ на пропадналъ човѣшки характеръ. Да не се сближдаме отъ истината. Азъ зная, че мнозина се обиждатъ, когато имъ се каже истината. Но, всѣкой, който се обижда отъ истината, Богъ го счита за старъ човѣкъ. Такъвъ е законътъ прѣдъ Бога: Господъ досега никакъ

не се е обиждалъ. Нѣма друго сѫщество, което да е прѣнесло по-голѣми поругания отъ Бога, но Той никога не Си е даже вѣждитѣ навжсваль. Тихо и спокойно гледа Той и казва: „Тѣзи дѣца ще разбератъ закона; сега трупать грѣхове, и затова ще носятъ този товаръ“. — „Тежко, много е тежко, сиромашия, какво ще правимъ?“ — „Ще работите“. — „Другояче не може ли?“ — „Не може, ще работите“. — „Голѣми сме“. — „Ще се смалите — ще станете дѣца“. Като се върнете дома, опитайте се да станете дѣца и ще видите какъ ще се подмладите. Остарѣли сте — защо? — Защото носите свѣта на гърба си. Когато сте въ единъ парадъ, който се клатушка, и се страхувате, каква полза имате отъ страхуването? Стойте спокойно, имайте довѣрието на едно дѣте. Този, който е направилъ парада, ще се погрижи за вაсть. Парадътъ ще се поклатушка и най-послѣ ще спре. Грѣмъ има, буря има, не се бойте. Птицитѣ, които сѫ въ небесното пространство, сѫщо се клатушкатъ, но тѣ разбираятъ много по-добрѣ този законъ, отколкото вие. Ще ме извините за всичко това. Ако сте стари, ще се обиждате, ако сте млади — ще ви поздравя. Когато говоря истината, никой да се не локача. Който е тръгналъ бось прѣзъ нѣкое каменисто място, ще му кажа: обуй си царвули, защото ще ти се наранята краката и срѣдъ пжтя ще се принудишъ да се върнешъ; царвулитѣ ще те спасятъ. Ако е нѣкоя дама, тя би прѣпочела да се нарани, но безъ царвули да е, за да може нейниятъ любезенъ да я хареса. Опасно е да ходите боси. Дѣцата сѫ всѣкога обути. Вижте и пеперудитѣ, тия малки дѣца на Господа, каква отлична прѣмѣна иматъ: нѣкоя земна царица да би я имала, щѣше да се счete най-щастлива. Тѣзи пеперудки, ма-каръ и да живѣятъ мимолѣтно, Господъ добре ги облича. Защо Господъ ги облича така? Защото сѫ дѣца. А защо Господъ дава нещастия на хората? Защото сѫ стари. Защо Господъ дава благословение на нѣкой? Защото сѫ малки дѣца. Майката прощава на дѣцата си много грѣшки, но, ако мжжътъ ѝ направи грѣшка, ще каже: „Този дѣртлякъ не го ща-

вече“. Така и Небето прощава всички грѣхове на малкитѣ дѣца; но къмъ старитѣ то е строго и казва: „Скоро вънъ!“ Тогава, какво се заражда въ нась? Недоволство, отчаяние и умраза спрѣмо живота, понеже срѣцаме съпротивление и неблагоприятни условия за нашето развитие. За да бждемъ обичани отъ Бога и отъ хората, единственото нѣщо е да възприемемъ вжтрѣ въ себе си тази Божествена идея — да бждемъ малки прѣдъ Бога, да имаме умъ и сърце отзивчиви. Любовната има степени въ своята сила: стоишъ при нѣкоя печка на разстояние два метра отъ нея — усъщаши много приятна топлина, но, ако поставишъ ржката си отгорѣ на нея, ще те изгори. Старитѣ хора сѫ належени печки — по нѣкай пжть изгаряятъ. Тѣ сѫ обикновено користолюбиви. Не мислете, че говоря за васть — азъ говоря за ония стари хора, за които говори и Писанието. Старъ човѣкъ е онзи, който има мисъльта, че е голѣмъ, великъ, и отъ такъвъ човѣкъ именно трѣбва да се пазимъ. Това е проповѣдвалъ Христосъ, когато е казалъ: „Да станете, като малки дѣца“. Като изслѣдвате природата, ще видите, че най-скжпоцѣнните работи не сѫ голѣми. Напр., брилянтътъ — едно врѣме, веществото, което го е образувало, е било въздухообразно, газъ, който е заемалъ голѣмо пространство и е трѣбало да се сгъсти; Господъ го е сгъстилъ, прѣзърналъ го е въ твърдо тѣло, но като скжеврѣменно е намалилъ обема му; станалъ е малъкъ по обемъ, но скжълъ по цѣна. Знаете ли колко енергия, колко материя е пресирана въ единъ атомъ? По скжия начинъ, по скжия законъ и ние трѣбва да се смалимъ, да станемъ малки, като дѣца, защото великъ е само Богъ, и, за да бждемъ като Него, трѣбва да научимъ изкуството на прѣходните нѣща въ битието, стацийтѣ на прѣходния животъ, защо малкитѣ нѣща минаватъ отъ малки къмъ голѣми. Едно узрѣло зрѣнце, колкото малко и да е, щомъ падне на почва и има условия за своето развитие, израсте въ голѣмо дѣрво, но единъ листъ, единъ гниълъ плодъ, колкото и да е голѣмъ, падне ли на почвата, изсъхва.

Това е смисълът на Христовите думи. Той е говорилъ едно връме за хората на просветения въвъкъ, за въсъ — за онѣзи, които могатъ да го разбератъ, които могатъ да приложатъ Неговото учение; за онѣзи, които не Го разбиратъ, които не могатъ да приложатъ Неговите мисли. Той не говори. Когато нѣкой велики музикантъ свири, той свири за онѣзи, които иматъ ухо да го слушатъ; когато нѣкой ваятель извае статуя, той я прѣдлага на онѣзи, които я разбиратъ и оцѣняватъ; когато нѣкой писателъ напише книга, тя има значение за онѣзи, които я разбиратъ. Господъ е направилъ свѣта и е написалъ Своя законъ за онѣзи, които Го разбиратъ. Онѣзи, които не Го разбиратъ, ще носятъ товара на гърба си и ще бѫдатъ „велики хора“. Едно връме, когато Богъ е създадълъ свѣта, духоветъ, които сѫ слѣзли на земята, сѫ искали да бѫдатъ голѣми, велики; затова тѣ сѫ имали грамадни тѣла и затоза сѫ били създадени и грамадни животни. Ако грамадните животни бѣха останали на земята, щѣха да я оголятъ и опустошатъ — да изпоядатъ всичко. Господъ е трѣбало да учи тѣзи въплътени духозе, че не трѣбза да иматъ грамадни тѣла, защото величието на едно сѫщество не седи въ грамадното тѣло. Една идея е велика, не когато е голѣма по обемъ, но когато носи нѣщо, което е велико за развитието на другите. Ако посадите единъ орѣхъ, слѣдъ 10—20 години той ще бѫде грамаденъ; но, като умре, той ще дойде пакъ въ първоначалното си състояние. Говоря ви да станете, като малките дѣца, и да направите опитъ съ това.

Внесете тази Христоза идея въ ума си, и постарате се да бѫдете малки прѣдъ Бога. Прѣставете си, че сега започвате вашия живот въ Царството Божие. Вие можете да мислите, че сте видни, знатни хора; но колко велики царе, колко знатни хора е имало едно връме, за които сега и помень нѣма. Ние се заблуждаваме: мислимъ, че хората, които ни забобикалятъ, сѫ много видни, знатни, но при едно нещастие познава се, колко сме знатни. Въ едно село, варненско, имаше прѣди 40—50 години единъ чор-

баждийски синъ, много знатенъ; цѣлото село говорише за него; като кажеха: „Петранъ чорбаджията“, всички го знаеха; всѣка седмица събираще хора за гуляй, закаляше ягне, и веселбите се продължаваха дълго връме. Случи се, че го постигна нещастие, отъ което той изгуби и стана последенъ бѣднякъ — всички започнаха да го изоставятъ и да го подтикватъ. Този „Петранъ чорбаджи“ си мислѣше, че е знатенъ човѣкъ. Шо е знатенъ човѣкъ? То е мъртвъ воль — като умре, нахврлять се псета върху него. И тогава пакъ говорять за него, но, докато го изядатъ; слѣдъ това нѣма нищо вече да се говори. Хората говорятъ „хау-хау“, докато има какво да ядатъ, какво да имъ дадешъ; като умрешъ и не остане нищо отъ тебе, прѣставатъ да говорятъ за тебе. Този сѫ нещастията на нашия външенъ животъ. Отвънъ ние сме много красиви, но важна е другата красота — на сърцето и ума, затова чистите сърцето и ума си и не се лъжете съ „хау-хау“. Станете малки дѣца, за да влѣзете въ Царството Божие — да наслѣдите новия животъ. Хората на земята сѫ мъртви, изпояждатъ ги псета, гарвани и орли, защото сѫ „велики“. Като прочетете Откровението, ще видите, че Господъ вика всички орли и имъ казва: „Елате, вие малки, да си вземете своя дѣлъ, елате да се наситите отъ плѣтъта на юнаци, войводи — все велики хора“. Какво означава това? Когато нѣкой голѣмъ джѣ изгнє и се прѣобърне на прѣсть, Господъ изпраща малки съменца, трѣви и имъ казва: „Вземете си дѣла отъ този джѣ, защото едно връме той прѣчеше на вашето развитие“. Затова Христосъ казва: „Ако не станете малки дѣца, нѣма да влѣзете въ Царството Божие. Богъ нѣма да вземе вашата страна“. При новите условия, при които живѣте, трѣбва да турите новъ моралъ, нови религиозни принципи, които да сѫ по-силни отколкото сегашните. Тѣзи принципи, съ които досега сте си служили, сѫ слаби, не могатъ да издържатъ. Имате едно вже, което дига 10 кгр., но вие искате то да дигне 100 кгр.; какво трѣбва да направите? — Ще го направите десетъ пъти по-яко. Виждете е моралъ

— вие тръбва да го направите десет пъти по-силенъ от по-ранния, за да издържи новите условия. Затова именно, по закона на нѣщата, ние тръбва да измѣнимъ нашите мировъзрѣния. И най-лошиятъ човѣкъ, ако стане малко дѣте, ще се измѣни, и вие ще го залюбите. Между тръва и джбъ не може да има борба, но между два джба всѣкога ще има такава. Посадете ги единъ до другъ, ще видите борбата между тѣхъ — кой да стане по-високъ, да види слънчевите лжчи. Който излѣзе отгорѣ, той ще успѣе, а който остане отдолу, ще каже: „Азъ останахъ малъкъ“. Малъкъ, но съ голѣми идеи! Не че си станалъ малъкъ, а ще чакашъ, докато ти дойде редътъ, и ще кажешъ: „Азъ ще ти стана синъ, жълдъ“, а другиятъ ще ти отговори: „Азъ съмъ ти баща“. — „Е, татко, азъ ти благодаря за грижитѣ, които ще имашъ къмъ мене“. И този жълдъ единъ денъ ще стане голѣмъ и ще размѣни ролята си съ баща си. Христосъ изисква, щото всѣки отъ насъ да стане единъ видъ дърво и върху това дърво да има плодъ, сѣмка, върху която ще се положи Царството Божие. Ще кажете: „Тѣзи нѣща сѫ отвлѣчени“. Не, вложете тази мисъль: „Азъ искамъ да стана малко Божествено дѣте, затова помогни ми, Боже, да реализирамъ тази си мисъль“. Мислете върху тази мисъль 12 мѣсeca и ще видите, какъ ще се измѣни животътъ ви. Но не трѣбете за това нѣщо: азъ виждамъ, че сте малки. Когато нѣкой голѣмъ букъ дойде и каже: „Азъ съмъ малъкъ“, той не говори истината. Когато нѣкой богатъ каже, че нѣма пари, то е, защото се бои да не го обератъ. Когато нѣкой бѣденъ каже, че има пари, и той лъже. Нека всѣки казва правото. Имайте вѣра въ този великъ Божественъ законъ на това дѣте, и Господъ ще бѫде съ васъ. Ако Богъ ви кредитира, Той ще ви направи велики. Но, ако сами се правите велики, вие сте въ положението на единъ лъжливъ търговецъ, който говори, че има пари, а въ сѫщностъ нѣма.

Това е дѣлбокиятъ смисъль на този стихъ: „Да станете малки дѣца“. Не искамъ да остане у васъ мисъльта: „Нема ние нищо не сме“! Огледете тази

мисъль настрана. Какво сте били досега, не е толкова важно, какво ще бѫдете отсега нататъкъ — това е важно. Знае се какви сѫ били хората досега — да спи зло подъ камъкъ. Да бѫдемъ малки Божествени дѣца — ето бѫдещиятъ идеалъ. Желай бихъ да бѫдете дѣца на Бога, да използвате великиятѣ блага, които Царството Божие ви дава. Желай бихъ всички да сте умни, щастливи, добри; казвамъ ви, както виждате, начина, какъ да бѫдете такива. Ще речете: „Какъ да гледаме ей на тази малка капка?“ Не се смущавайте, тя ще порасне: дъждътъ не завалява изеднѣкъ, а капка по капка, сепнѣ се усилива; но тѣзи малки капки принасятъ полза на свѣта. Малкиятъ дѣца не знаятъ що е страхъ, бабитѣ имъ ги плашатъ: „Караконджо ще те изяде“. Сѫщо и слугинитѣ, за да се любятъ съ нѣкого отвѣнъ, плашатъ дѣцата съ караконджо, за да ги накаратъ да заспятъ. Майките, за да отидатъ на балъ, сѫщо залъгватъ и сплашватъ дѣцата си съ нѣщо. Долу вашите караконджовци, не лъжете малките дѣца, не лъжете и себе си! Бѫдете откровени спрѣмо себе си и спрѣмо другите — само по този начинъ ще се подмладите и разхубаѣте. Щомъ Божествената идея дойде въ васъ, всичко ще се измѣни — и устни, и вѣжди, всичко. Въ Европа има дегизиране на устни, за да станатъ по-чревени, защото чревенината показва богатство и чиста кръвъ; нека тя дойде по единъ естественъ начинъ. Да бѫдемъ малки дѣца, значи да прѣстанемъ да лъжемъ Бога. Нѣкой не вѣрва въ Бога — може да има сериозна причина за това невѣрие. Нѣкой казва: „Нѣма Богъ“ — не си завъртѣлъ ключа, ще кажа азъ. „Животътъ нѣма смисъль“ — не си завъртѣлъ ключа. „Ама хората сѫ лоши“ — не си завъртѣлъ ключа. Ключътъ на малкото дѣте е вътрѣ. И по-хубава, по-велика идея отъ тая нѣма. Нѣкои искатъ да знайтъ кой е Христосъ? Думите, които Той е казалъ, това е Христосъ; може ли да ви ползуватъ тия думи, да станете щастливи, това е Христосъ. Силата на живота не е въ буквата, а въ духа. Азъ съмъ внимателъ, съобразявамъ се съ Божествената истина: говоря ви-

наги това, което е върно. Не тръбва да играемъ ролята на онзи Сократовъ ученикъ, който, за да се покаже смиренъ, отишъл единъ денъ при учителя си съ съдрани гащи; учителът му, обаче, му казалъ: „Твоята гордостъ се вижда и прѣзъ съдраните ти гащи“. Ние тръбва да сме внимателни, и, както виждате, азъ спрѣмо вашите сърца съмъ внимателенъ, никога не съмъ казалъ това, което не е върно. Всъко нѣщо, което ви казвамъ, е истина, може да го провѣрите. Ако нѣмате резултатъ, азъ ще се спретна заедно съ васъ. Кажете си само: „Тази година искамъ да бѫда малко Божествено дѣте“.

Съ тази идея ще ви пратя да си идете — да бѫдете малки Божествени дѣца. Бихъ желалъ всички българи да бѫдатъ малки Божествени дѣца, всички европейски държави да бѫдатъ такива дѣца: тогава ще дойде истинскиятъ, Божествениятъ миръ въ свѣта.

(Бесѣда, държана на 11. февруарий 1917 г.)

Блаженитѣ.

„Блажени гонени заради правдата, защото е тѣхно Царството Небесно“. *)

Ще взема отъ този стихъ думата „блажени“. Христостъ не казва: Блажени сѫ онѣзи, които иматъ много пари, които иматъ много кѫщи, които сѫ много учени, които сѫ силни на деня, но казва: „Блажени сѫ онѣзи, които сѫ гонени заради правдата“. Думата „гоня“ има добро и лошо значение. Ако човѣкъ не бѫде гоненъ, нѣма да прогресира: тръбва да има движение въ свѣта. Когато единъ българинъ иска да овърше свое гумно, своето жито, той гони конетъ си. Тази гонитба защо е? За да може да се овърше снопето. Всички нѣща въ живота иматъ смисълъ. Онѣзи, които разбиратъ вчертъшния смисълъ на живота, нѣма защо да се спъватъ отъ противорѣчията, които сѫществуваатъ въ свѣта. Всички тия противорѣчия сѫ изразъ на една велика истина, която има две страни, две лица: страдания и радости; страданията — това сѫ тъмната страна на тоя животъ: а радостите сѫ най-възвишениетѣ нѣща, свѣтлата страна на живота. Всичко туй е съобразно съ законите на природата. Земята си мѣни лицето въ продължение на 24 часа: едната страна е свѣтла, а другата — тъмна. Слѣдователно, въ 24 часа на вашия животъ вие ще бѫдете тъмни и свѣтли, ще страдате и ще бѫдете радостни. Туй е неизмѣненъ законъ, който, обаче, нѣма нищо общо съ грѣха. Нѣкой пжътъ грѣхътъ се прѣплита съ страданието, но тѣзи две нѣща не бива да се свръзватъ.

*) Ев. Мат., 5: 10.

Страданието е единъ велики законъ. Нѣма човѣкъ, който да не е страдалъ и да не страда. Дори Богъ страда заедно съ насъ. Никой не страда повече отъ Него. Когато нѣкой каже, че страда, азъ казвамъ: ти едва си започналъ съ тази наука. Не е лошо да страда човѣкъ. Съ тѣзи чувства, съ които може да изпитате най-приятните нѣща въ свѣта, ще изпитате и най-неприятните. Когато вашето око е разстроено, не е въ хармония съ свѣтлината, ще изпитате най-неприятни усъщания отъ свѣтлината; но, когато вашето око е нагласено въ хармония съ нея, то ще изпита най-приятните чувства. Слѣдователно, когато въ васъ се яви нѣкая дисхармония, това показва, че вие сте разгласени. Само чрезъ страданията може да се нагласявате. Онѣзи, които свирятъ на китара, често настройватъ китарата си за известни пѣсни; ще рече, вършатъ известно нагласяване. Страданието, и то е известно нагласяване — трѣба да се промѣни гамата отъ мажорна въ минорна или въ хроматическа. Въ хора, които се стремятъ къмъ благородното, този стремежъ е свързанъ съ страдание. Страданието и радостта сѫ два противоположни полюса въ живота. Всѣки, който иска да се раз развива, трѣба непрѣмѣнно да страда: страданията сѫ врати, необходимо условие за радостта. Не искате ли да страдате, нѣма да имате радости въ живота. Радостъ и скърбъ сѫ двѣ дѣщери на Бога. „На кой Богъ?“ — ще запитате. — На Онзи, Който е изявенъ на човѣчеството. Вие ще кажете: „Богъ има ли дѣщери?“ — Има, Той има дѣщери и синове тукъ на земята и горѣ на Небето. Думите „брать и сестра“ сѫ Божествени идеи, тѣ сѫ много по-велики понятия отъ онѣзи, които ние сквашаме и разбираме. Нашето братство и сестринство се е издигнало само една педя. Когато на нѣкого нѣкой братъ вземе една педя земя отъ неговата нива, скарватъ се, и братството се разваля. Вземете лѣкарни, търговци, учители, свещеници, проповѣдници и др. — само до една педя е достигнало братството. Ето съвременниятъ общественъ растежъ, до който сме дошли въ сквашане на братството.

Христосъ се обрѣща и казва: „Блажени сте, когато ви гонятъ за правдата“. Ще кажете: „Защо да ме гонятъ?“ Азъ пъкъ питамъ: защо да не ви гонятъ? Често се казва, че мѫтната вода е много по-приятна за почвата, отколкото бистрата: тя, като мине презъ почвата, оставя известни утайки, отъ които растенията се ползватъ. Така, р. Ниль вѣка година нанася милиони тонове черноземъ, отъ който стариятъ Египетъ е произвеждалъ грамадни количества жито. Страданието е сѫщо онази Божествена утайка, която слиза отъ висотите и, като се утаи въ вашия полета, оторява ги, и Богъ казва: „Сѣте сега“, и отъ тѣзи ваши утайки — грѣхове, недоразумѣния — ще излѣзе най-добъръ хлѣбъ, и вие ще кажете довѣрѣ: „Слава Богу! много хубаво е било всичко това“. Ако нѣма страдания, нѣма да има и хлѣбъ. Христосъ казва: „Азъ съмъ живиятъ хлѣбъ“. И дѣйствително, Той е живъ хлѣбъ, защото всѣки денъ Го ядатъ хората.

„Блажени сте, когато ви изгонятъ и когато върху васъ рекатъ всѣка зла рѣчъ на лъжа заради Мене“. Ако кажатъ за васъ зла рѣчъ, когато я заслужвате, то не е похвала: щомъ сте виновати и ви осаждатъ, заслужвате го. На правдина, за права Бога трѣба да страдате. Сега мнозина страдатъ за крива бога. Азъ питамъ: ако Христосъ днесъ би дошълъ, какво учение би далъ на свѣта? Всички хора искатъ да сѫ щастливи, блажени, да иматъ добри мѫже, добри жени, добри дѣца, но отдѣ ще вземете всички тѣзи добри мѫже, добри жени, добри дѣца? Посадете най-хубавото жито въ пѣсъка, то ще стане хилаво. Турете торъ на този пѣсъкъ, слѣдъ време нито ще започне да се подобрява. Азъ разбирамъ този законъ вжтрѣшно. Какво става вънъ въ свѣта? Тамъ всичко си върви нормално: става каквото трѣба да стане.

Апостолъ Павелъ казва на едно място: „Всички живѣятъ и се движатъ вжтрѣ въ Бога“. Ако се движите и живѣвате вжтрѣ въ Бога, отъ какво се оплашите? Стойте вжтрѣ въ една лодка въ мо-

рето, дигне се буря, и вие се уплашите; питамъ: дѣ е вашата вѣра? — «Ще потънемъ». Ако сте грѣшни, ще потънете. Ако приличате на злато, сребро, желязо, ще потънете. Но, ако сте една лека перушишка, ще останете на повърхността, а другите ще потънат, защото носятъ голѣмъ товаръ — горко на тѣхъ! Слѣдователно, недѣйте товари умовете си никога съ такива мисли, които да ви обрѣменяватъ. Не е важно какво мислятъ хората за васъ, важно е какво Господъ мисли — Той, Който е живъ. Господъ е навсѣкждѣ, дѣто има разумни сѫщества. Той не е въ мъртвите, не е и въ грѣшните. Подъ думата „Богъ“ азъ разбирамъ приятните чувства, мисли, които усъщвате, изпитвате въ себе си — вашето съзнание да разберете Бога. Той живѣе въ настъ и има сила да ни възкръси. Ако Господъ не е въ съръзка съ мене, ако Той не може да ме оживѣва, защо ми е този Господъ и каква полза, че имало нѣкакъвъ Господъ? Затова казва Христосъ на едно място въ Писанието: «Ако думите Ми прѣбъждатъ въ васъ и вие прѣбъждате въ Мене, всичко, каквото попросите, ще ви се даде, ще оживѣте». Христосъ казва, че Той е живо Слово — «Думите, които Азъ ви говоря, тѣ сж вжтрѣ въ васъ, тѣ сж живи». Ето защо, Христовото учение, което е вжтрѣ въ настъ, само по себе си има сила.

«Радвайте се и веселете се, защото е голѣма на Небеса вашата заплата». Това значи, че такива ги чака бѫдещъ животъ. Кое подразбира бѫдещъ животъ? Нѣкои мислятъ, че, като умратъ, ще отидатъ въ другъ свѣтъ. Не, нѣма да отидете въ другъ свѣтъ, но просто ще прѣминете отъ едно състояние въ друго, както става съ бубата. Бубата, като стои на листа и го чопли, мисли, че това е нейниятъ свѣтъ, но, като се прѣвърне въ пеперуда, получава крилца и почва да постъпва цвѣтната и измѣнна своята възгледи за свѣта. И ние, докато чоплимъ листата на материалния животъ, сме червеи; но, като минемъ прѣзъ пашкула и станемъ души, облѣчени съ хубави дрехи, ще схванемъ живота въ по-висо-

кото му проявление. Безъ да се обиждаме, мнозина сега сж гжсеници, т. е. тѣ сж въ положението на една гжсеница. Казватъ: «Трѣбва бѣли пари за черни дни» — гжсеница сте. «Трѣбва кѫща за черни дни» — гжсеница сте, защото на гжсеницата е необходимъ този листъ. Питамъ: ако гжсеницата стане пеперуда, за какво є сж тѣзи листа? Като почнете да се издигате, ще кажете на братята си: «Азъ оставямъ тѣзи листа на васъ — подарявамъ ви ги». Затова Христосъ казва: «Това, което не ти е потребно, дай го на другите, които сж въ твоето положение — нека тѣ да се ползватъ». Христовото учение е, наистина, за всички, но не всички хора сж еднакво готови да го схванатъ и приложатъ; то може да се приложи само споредъ степента на развитието на всѣки човѣкъ отдѣлно. Ще рече, трѣбва да съзнемъ своето положение. Ония, които сж назадъ или напрѣдъ, не трѣбва да ги осъждаме, нито да имъ завиждаме: единъ день всички ще минемъ по този путь доброволно или по необходимостъ. Ако не вършеете доброволно, Господъ ще дойде съ камшикъ, ще ви върже, като конъ на вършачка, и ще овършеете гумното, и първия, и втория денъ и т. н., съ години. Като ви питатъ: «Защо сте станали коне?» ще отговорите: «Да вършеемъ живото». Гледамъ, мнозина отъ съвременните хора вършатъ на Божественото гумно. Като гледамъ нѣкой конь, че върши, казвамъ: той върши добре работата си. Питамъ и азъ себе си: върша ли и азъ добре своята работа? Ако искатъ съвременните хора да разбираятъ добре Христовото учение, трѣбва да се възвори Божествената хармония между тѣхъ. Може ли да опитате, доколко сте блажени? Може. Хората постоянно се оплакватъ и казватъ: «Азъ съмъ най-нешастенъ!» Отговарямъ: ти си най-блаженъ, защото Христосъ казва: «Блажени нещастните». — Боледувашъ; що е болестъ? Признакъ, че Божествениятъ животъ работи върху тебе и иска да те възкръси. Имашъ мѫжнотии въ своето развитие, не можешъ да разрѣшишъ нѣкой въпросъ — Божествената мисъль иска да те подигне, да те

освѣти. Стѣга ти се сърцето — Божествениятъ живътъ работи, иска да омекчи твоето сърце. Господъ работи вътре въ настъ. Съврѣменнитѣ хора приличатъ на онѣзи дѣца, които обичатъ да дигатъ прахъ изъ училищнитѣ стаи. Като влѣзе учительтъ, вижда прахъ навсѣкждѣ и започва да киха. И азъ виждамъ на всѣкждѣ кихане: учители, проповѣдници, майки, бащи — всички кихатъ. Защо? Прахъ има. Отворете прозорците, провѣтрйте стаите, измийте пода, ще прѣстане това кихане. Гледай стаята ти да е изчистена, тогава нѣма да има кихане. Кихане — значи, има прахъ, подозрѣние, съмѣнье. Въ свѣта трѣбва да има свѣтлина, за да се разбере смисътъ на живота. Питамъ ви: вие отъ колко врѣме сте на земята, прѣди 200 години дѣ бѣхте? Баща ви и вие прѣди 400 години дѣ бѣхте? Вие, баща ви, дѣво ви, прадѣдо ви, баба ви, прабаба ви прѣди 1000 години дѣ бѣхте? Ще кажете: «Не ни трѣбва да знаемъ това». Не ви трѣбва, но, когато дѣдо ви остави наследство, какъ ходите по банките да го търсите, да научите всичко за наследството! Защо? Защото има да наследдите нѣщо. Но, ако дѣдови е направилъ дѣлъ, вие се правите, че не го познавате, защото, иначе, ще плащате зарадъ него. Това не е кавалерство. Не си кавалеръ — значи, не можешъ да яздишъ на конь, не можешъ да управлявашъ своя умъ, не си способенъ да управлявашъ своята мисъль, не си уменъ човѣкъ. Христосъ казва: «Блажени сѫ онѣзи, които разбиратъ така смисъла на живота». Богатството е скрито въ нашия мозъкъ, въ нашата мисъль, въ нашето сърце. Нѣкой богатъ момъкъ се влюбва въ нѣкоя бѣдна мома; тя може да е бѣдна, но има богатство скрито въ нея. То е изразено въ нейното лице. Има хиляди примѣри, като царе и други знатни и богати маже сѫ се влюбвали въ бѣдни момичета, които по този начинъ сѫ се издигали; но тѣ иматъ едно вътрешино богатство, което Богъ е вложилъ въ тѣхъ. Когато човѣкъ е добродѣтеленъ, справедливъ, когато у него има Божествена любовъ, мѫдростъ, истина — всички тѣзи

нѣща живо изпѣватъ въ него. Азъ съмъ срѣщаль Добродѣтельта, разговаряль съмъ се съ нея; какви блага бликатъ отъ нея! Знаете ли каква красива дѣщеря е тя на Бога? Азъ съмъ срѣщаль и Божествената Правда; тя е много красива, но строга, не прощава погрѣшките. Но ще ѝ кажете: «Азъ съмъ слабъ». Слабъ или силенъ, ти не трѣбва да прѣстъпвашъ заповѣдъта на твоя Баща. А Любовъта — тя е много хубава и нѣжна: тя не вижда хорските погрѣшки. Прѣдъ нея каквото и да направишъ, даже и най-лошото, тя ще те цѣлуне, поглади, очисти, прѣоблѣче и ще те заведе у дома си. Маже и жени трѣбва да се любятъ. Нѣкой казавъ: «Жена ми не ме люби». Не си намѣрилъ онази, която те люби. Твоята жена на земята е сънка на Любовъта. Жената казва: «Ще го взема, ще се оженя за него, защото е богатъ, има 10.000 лева приходъ, и кѫща». Тази жена взема, но не дава, тя не може да направи мажа си щастливъ. Мажътъ казза: «Азъ се оженихъ за нея, защото е богата, макаръ и да е грозна». И този мажъ не може да направи жена си щастлива, защото всѣко учение, което взема, а не дава, не може да прави хората щастливи. Въ основата на християнското учение е самопожертвуването. Има два вида жертви: или самъ ще се пожертвува, или ще те пожертвуватъ. Напр., на Георгіовъ-день защо колятъ агнета? Турятъ имъ вѣнецъ, осветяватъ ги и послѣ ги колятъ. Защо даватъ тази жертва? За ядене. Има духове въ свѣта, които и на въсъ единъ денъ ще ви турятъ вѣнецъ, ще ви поставятъ на жертвеника, ще ви заколятъ — ще умрете. Ще кажатъ: «Еди-кой си умрѣлъ»; но азъ казвамъ: той не е умрѣлъ, живъ е. И вие ще бѫдете единъ денъ на трапезата на смъртъта, и тамъ ще ви изядатъ. Ще кажатъ: «Колко е хубаво, добрѣ угоено, това тѣло, ами мускулите, сърцето, дробоветъ му, охъ! Хората умирятъ, защото има месоядство. Господъ учи хората и духоветъ да не ядатъ месо. Когато прѣстанатъ да ядатъ месо, нѣма да има смърть на свѣта. Месото на грѣшнитѣ е много крѣхко; така е и съ всички

долнокачествени дрехи; дреха, която е направена отъ хубави нишки, е здрава, не се съдира. Месото на праведните е здраво, жилаво, и затова не го ядатъ; за праведните нѣма смъртъ.

Това Божествено учение ще създаде у насъ здрави мисли, здравъ умъ, здраво сърце. Рѣски, който се опита да погълне и унищожи една добра мисълъ, едно Божествено желание, той самъ ще се унищожи. Такъвъ човѣкъ ще дойде въ положението на крокодилъ, който погълща малкитъ жабчета. Въ р. Ниль има малки жабчета, които крокодилите често погълщатъ; крокодилътъ си отвори устата, жабчето, като скача, попада вътре въ устата му, и, като е малко, той го гълта цѣло, обаче, като влѣзе въ корема на крокодила, жабчето иска да излѣзе навънъ и, за да си прѣбие путь, лека-полека прояжда корема му и излиза; тогава коремътъ на крокодила се напълва съ водъ, той обръща гърбъ и умира. Нѣкои хора се оплакватъ и казватъ: «Изядоха ме». Ако Богъ е съ васъ, нека се опитатъ да ви изядатъ, тъ ще платятъ скъпо за това. Ако човѣкъ има вѣра, не трѣба да се страхува отъ нищо; живиятъ Господъ е съ него.

Духътъ на Бога слиза вече отгорѣ, както свѣтлината. Иде Той и велика видѣлина носи съ Себе Си, огнь и животъ, който ще прѣчисти свѣта. Съврѣменните хора ще опитатъ тия нѣща, ще бѫдатъ свидѣтели на вѣдворяването Царството Божие на земята. Съ слизането Си Богъ ще съедини хората, и злобата постепенно ще изчезне. Всички недоразумѣния произлизатъ отъ недовѣрие и подозрѣние единъ къмъ другъ. Ще ѝ приведа примѣръ за студа, вѣтъра и слѣнцето, които искали да направятъ опитъ съ единъ овчаръ, кой отъ тѣхъ ще успѣе да му снеме кожуха. Започналъ студътъ, разразилъ се въ най-силна форма, дърво и камъкъ се пукали, и казалъ: «Дѣлъ сега ще му снема кожуха». Овчарътъ, обаче, като видѣлъ голѣмъ студъ, загърналъ се здраво въ кожуха си и закрачиълъ бѣрзо за дома. Не успѣлъ студътъ съ опита си. Започналъ вѣтърътъ: засвирилъ той отъ всички страни, изкоренявалъ дървета, замиталъ всичко по путья си, но

коужуха на овчаря не можалъ да свали, даже овчарътъ по-добрѣ се увиль. Слѣнцето най-послѣ рекло: «Вие направихте вашия опитъ, сега и азъ на свой редъ ще направя своя». Усмихвало се слѣнцето благо и весело, изпратило то всичката своя любовь, започналъ овчарътъ малко по малко да се стоплюва, докато се силно сгорещилъ, и свалилъ кожуха си.

Проповѣдватъ се два вида учение: на студа и на вѣтъра; но сега остава учението на любовта — то ще свали кожуха. Нѣкои ще попитатъ: «Ти какво мислишъ?» — Погледни ме въ очите и ще видишъ какво мисля. Като ви срѣщна, не питамъ, какво мислите, азъ зная какво мислите — мислите за нѣкоя кѫщ 2–3 етажа, съ повече мебелирани стаи, мислите да се ожените, да имате дѣца и т. н. Срѣщамъ нѣкои учень; какви мисли виждамъ у него? Прави изслѣдвания. Срѣщамъ нѣкого, който мисли да краде. Всичко, що мисли, е изписано на лицето му. Господъ е отворилъ вече книгата, и всичко ясно се вижда. Ако Христосъ рѣши да сѫди свѣта, веднага ще издаде присъдата; ще каже: «Споредъ еди-кой-си членъ отъ Божия Законъ, за това и това, което сте направили, тази ви е заслугата». Но друга е сега мисията на Христа: Той призовава човѣчество то на трѣзвенъ животъ. Не трѣба да мислимъ, че сме много свети — това искамъ да кажа. Светията трѣбва да бѫде отличенъ човѣкъ, да знае да слугува, да има здраво тѣло, здравъ мозъкъ, да има здрави крака, ръцѣ, мускули, да нѣма нищо въ ръцѣтъ си, т. е. да не е богатъ, да не е и сиромахъ, обаче, да бѫде въ положението на Толстой — да раздава, да помага на бѣдни. Такъвъ е истинскиятъ светия. На Небето Господъ класифицира светиите на голѣми и малки. Онѣзи, за които е най-много говорено, които сѫ най-много страдали и сѫ изнесли достойно всичко, тѣ сѫ светии. Защо днесъ хората почитатъ Христа? Защото Той изплати всички дѣлгове на хората, понесе всички тѣхни грѣхове. Ако Христосъ не бѣше пострадалъ, ако не бѣше даль нищо отъ Себе Си за хората, Той щѣше да бѫде обикновенъ човѣкъ. Всѣки трѣбва да слугува на Бога и да

знае, че има свое място на земята. Ще кажете: «Апостол Павел е билъ великъ човѣкъ, единъ-кои-си е билъ също великъ човѣкъ». Ако вие ипълните своята роля на земята добрѣ, и вие ще бѫдете единъ денъ великъ човѣкъ. Една жена, която е живѣла 20 години съ своя мѫжъ и е носила неговия тежъкъ яремъ, готвила му е, и той я е малтретирала, а тя всичко е понасяла съ търпѣние, ще бѫде светица. Така е и съ мѫжа: единъ мѫжъ, ако понася търпѣливо всички несгоди, прѣдизвиквани отъ жена му, ако тя го малтретира, той ще бѫде другъ светия. Такива мѫже и жени на Небето ще бѫдатъ светии. Виждамъ всички денъ тукъ на земята жени, окичени съ разни диаманти, огърлици, живѣятъ охолно, безгрижно; на онзи свѣтъ тѣ ще бѫдатъ бѣдни — съ окъжсани дрехи. Единъ денъ вие ще се намѣрите въ положението на онази богата и скжеперница госпожа, която имала слуга, който, макаръ да получавалъ 60 л., раздавалъ всичките си пари на бѣдните. Тя често му казвала: «Не бивай толкова глупавъ, не си раздавай парите, защото ще ти трѣбва за черни дни». Една вечеръ госпожата сънувала живъ сънъ; вижда единъ много хубавъ палатъ, мряморна постройка — отличенъ. «Чий е този палатъ?» пита тя. — «На твоя слуга». — «Ами такъвъ бѣднякъ отдѣ има толкова пари да си построи този разкошенъ палатъ?» — «Всичко, каквото има той, го изпраща, за да си съгради на онзи свѣтъ палатъ». По-нататъкъ тя вижда една малка колибка: «Ами тази колибка чия е?» — «Твоя е». И отговорили: Вие можете да сте много голѣки личности на този свѣтъ, но на онзи свѣтъ Господъ ще ви сѫди по дѣлата и ще ви отдаде заслуженото. Не трѣбва да се заблуждаваме, но трѣбва да знаемъ истината, да поставимъ една рѣзка граница между Божественото и човѣшкото. Вие казвате, че разбирате думата «любовь»; не! не я разбирате. Не само думата «любовь» не разбирате, но не разбирате правдата, истината, мѫдростта. Когато влѣза въ една кѫща и видя разгневена жена, това мѫдростъ ли е? Когато се изговори думата «мѫдростъ», трѣбва да настѫпи известна про-

мѣна въ състоянието. Трѣбва да се разбира смисълъ на всѣка дума. Ако влѣзете въ единъ театъръ, дѣто има хиляди души и извикате: «Пожаръ, пожаръ!» всички ще се втурнатъ да бѣгатъ навънъ, ще се внесе суматоха, всички ще изпитатъ ужаса на приближаващата се смъртъ. Това е, защото всички разбиратъ смисъла на тази дума. Но, ако нѣкой дойде между тѣхъ и каже думата «любовь», всички ще се спогледатъ, ще се изсмѣятъ и ще взематъ този човѣкъ за смахнатъ; ще кажатъ: «Каквъ иска да каже този човѣкъ съ тази дума?» Това показва, че не разбиратъ дѣлбокото значение на думата «любовь», защото, инакъ, и тя би трѣбвало да произведе сѫщия ефектъ, както думата «пожаръ», само че въ обратенъ смисълъ. Ако видя човѣкъ натженъ и изрека думата «любовь», трѣбва всички страдания и недоволства у него да изчезнатъ, той трѣбва да се зарадва и засияе като ангелъ, да се прѣврне отъ червей въ пеперуда. Ние често казваме: «Господи Боже!» но и тѣзи думи не разбираме. Азъ рѣдко произнасямъ Божието име въ душата си: само когато имамъ голѣмъ товаръ, тогава го произнасямъ, и цѣлиятъ товаръ ми се смѣква надолу. За мене тази дума съдѣржа всичко. Азъ замѣнямъ тази дума на български съдумата «мога». Никога не казвайте: «Слабъ съмъ», а «мога». На едно място въ Писанието се казва: «Всичко мога чрѣзъ Христа». Турете настрана всичко друго, а вземете Христа. Вие ще разберете Христа, ще разберете Бога, само чрѣзъ думата «мога». Не се смущавамъ отъ тѣмнината, когато се обръща земята прѣзъ денонощието: това си е въ реда на нѣщата. Когато на нѣкой човѣкъ е тѣмно въ ума, казвамъ: неговото сънце е залѣзло, въ ума му има тѣмнина, затова нека си легне, да си почине и да не се беспокои — слѣдъ 12 часа сънцето ще изгрѣе за него, ще дойде неговиятъ Господъ. Тогава ще дойде въ него любовта, и той ще почне да разбира дѣлбокия смисълъ на живота. Така е училъ Христосъ по-рано, така учи и сега. Всички чакатъ да дойде Христосъ отъ Небето — единъ пътъ е слѣзъ.

Той нѣма да слѣзе втори путь на земята въ безчестие. Богъ слѣзе отначало на земята, когато я създаде, когато направи свѣта; Той и до днесъ работи върху свѣта. Ще стои Той тукъ дотогава, докогато всичко уреди, и ще се върне на Небето заедно съ всички Свои чада. Този Богъ е и работи заедно съ настъп. Той ще ни събере и ще образува нова дърво на живота, на което ние ще съставляваме коренчета, клончета, листа и плодове; всѣки листъ ще биде за изцѣление, и всѣки плодъ — жива храна. Тогава ние ще бѫдемъ едно съ Господа, тъй както всѣка клѣтка, всѣко коренче, всѣко клонче и всѣки листъ съставляватъ части отъ дървото.

«Блажени сте, когато ви гонятъ». Блажени сте, защото тогава вие се движите напрѣдъ, защото работата, която вършите, е за добро на човѣчеството, и голѣма ще биде вашата заплата на Небесата. Когато те срѣщне нѣкой и ти каже: «Лошъ си» — право ти е казаль; стани добъръ; «Грозенъ си» — приво ти е казаль човѣкътъ, стани красивъ; «Злобенъ си» — право ти е казаль, стани благъ. Колко пъти за мене хората говорятъ какви ли не думи, и, ако бихъ обрѣщаъ внимание на всичко казано, щѣха да ми опадатъ всички косми отъ главата. Казвамъ си: прави сж тѣзи хора, азъ съмъ опасенъ човѣкъ. Защо? Азъ съмъ огледало, и, като ме срѣщне нѣкой, огледа се въ мене и казва: «Ти си вагабонинъ» — Право казвашъ. — «Ти си шмекеръ» — Право казвашъ. Огледай се и се оправи. Хората приличатъ на онзи американски проповѣдникъ, който полудѣль и единъ день, като се огледалъ въ огледалото, не се позналь и казаль: «Ти трѣбва да се покаешъ, иначе, Господъ ще те прати въ пѣкъла». И менъ ми е приятно да се оглеждамъ въ хората; и азъ искамъ, като срѣщна нѣкой добъръ човѣкъ, да се огледамъ въ него, да видя какъвъ съмъ, затова и азъ се оглеждамъ. Трѣбва да има два вида огледала: едни, въ които ние да се оглеждаме, и такива, нашити, въ които други да се оглеждатъ; само така ще изправятъ хората грѣшките си. Горко на онзи народъ, общество,

църква, които нѣматъ огледала! Съвременнитѣ лѣкари, и тѣ употребяватъ въ практиката си огледала. Напр., когато прѣглеждатъ гърло, да-ли има нѣкака болестъ, употребяватъ огледало. Христовото учение, и то носи огледало да се разбере дълбокиятъ смисълъ на страданията, — че тѣ сж необходими за нашето щастие и блаженство въ бѫдния животъ Страданията сж най голѣмото благо, което Богъ изпраща на хората. Ето що казва Христосъ: «Когато нѣкой отъ васъ страда, е много отегченъ, нека дойде при Мене, Азъ ще откупя неговите страдания, като му дамъ нѣщо друго: ще направимъ обмѣна на чисто братски начала». И тъй, Христосъ слиза на земята — въ слава, за да отнеме този товаръ на хората, и затова казва: „Възложете си тозара на Господа“. Ще направите една обмѣна: Господъ ще вземе вашиятъ страдания, а въ замѣна ще ви даде радости. Като е слѣзълъ на земята, Той е искалъ да ви направи щастливи. Но, за да бѫдете щастливи, трѣбва да бѫдете умни, мѣдри. Произнѣянето на думата «мѣдростъ» да става само, когато не можете да разясните нѣкой труденъ въпросъ. Произнесете думата «мѣдростъ» и постойте 10 минути, слѣдъ това ще настъпятъ известно прояснение. Ще приличате като на нѣкой слѣпецъ, когато проглежда и вижда красотите на свѣта; той тогава казва: «Виждамъ всичко въ свѣта хубаво и разбирамъ, колко е великъ Господъ!» И ние трѣбва да благодаримъ Богу, че е създалъ този свѣтъ, че е създалъ домъ, братя, сестри, майки, баци, жени, дѣца, па и нещастия покрай това — за всичко трѣбва да Му благодаримъ. Онѣзи, които сж трѣгнали въ Христовия путь, трѣбва да благодарятъ на Бога за всичко. Като благодаримъ на Бога, тогава всички ще се разберемъ, и, като произнесемъ думата „любовъ“, тѣжни ли сме, веднага ще почувствувааме радостъ, топлина, която ще се разлѣе по тѣлото ни, и нашите въченя сали членове ще започнатъ да се рзамрѣдватъ, и ще видимъ, наистина, ангели да слизатъ отгорѣ. Това значи да станешъ ясновидецъ. Нѣкои чакатъ, като умратъ, тогава да видятъ всичко, — да станатъ ясновидци.

Не чакайте да умрете, а, докато живеете, да възкръснете въ Господа. Не казвайте: «Като умра», а: «Каго си променя дрехите, като се обърна отъ червей въ пашкуль и отъ пашкуль въ пеперуда». Вие казвате: «Ще умра, ще ме заровят въ черния гробъ, и, като ме нападнатъ червентъ, какво ще стане съ мене?» Червентъ — то сж винаги по-малки братя. Ще дойдатъ тъ и ще кажатъ: «Я да ви покусимъ малко; Христосъ бъше за васъ живъ хлебъ, а еие ще бждате за настъ жива храна». Но човечитъ не сж въ гробоветъ, това да не ви плаши, азъ не ги виждамъ въ гробищата. Пакъ ще ви повторя: има два вида хора — един живи-мъртви, каквото срещаме всъки денъ изъ София, а другите мъртви-живи. Христосъ казва: «Блажени мъртвите-живи, които умръха за Господа», а никждъ не е казано: «Блажени живите-мъртви». Последните сж гъсеници. Мъртвите-живи сж пеперуди и сж безопасни, не ядатъ листата на дърветата, понеже листата сж необходими. Когато въ вашия животъ влъзне нѣкоя мисълъ, която ви разрушава, тя е една гъсеница, изпъхнете я навънъ. А когато влъзне мисълъ, която ви подига, тя е една красива пеперуда, задръжте я. Следователно, всъки денъ изхвърляйте навънъ мислите, които изядватъ листата на вашия животъ. Това е учението на Христа.

Христосъ казва: «Блажени сте, когато ви гонятъ, защото голъма е вашата заплата на Небеса». Ще ви объясня дълбокия смисълъ на тези думи: като посъвете едно житно зърнце, то започва да гние, нападатъ го много врагове — микроби, но, щомъ излъзне нагорѣ, къмъ свѣтлината, оргъне го слънцето, враговете му се разбъгватъ. Следователно, и вътре тръбва да ви гонятъ, за да излъзнете нагорѣ. Христосъ, като казва: «Блажени гонените», подразбира, че блажени сж онѣзи, които израсватъ, пуштатъ коренчета, листа, цветове, плодове, защото голъма е тъхната заплата, когато дойде Господъ и намѣри узрѣлите плодове. Има ли смисълъ това учение? Има. Това значи да бдешъ гоненъ за Христа. Ако ме гонятъ, и азъ нѣ-

мамъ никакъвъ плодъ, заслужвамъ да бъда гоненъ. Ако бъда гоненъ, за да дамъ плодъ на Бога, и имамъ такъвъ, това гонене има смисълъ на растене. То ще даде необходимия импулсъ, потикъ. Като мислимъ така, ще влѣземъ въ правия смисълъ да разберемъ защо живеемъ тукъ на земята. Затова тръбва да се молимъ за всички хора. Писанието казва: «Благославяйте, не кълнете, казвайте истината направо въ лицето, като на братъ, на приятель, никого не одумвайте»: одумването е повръщане отъ stomаха, устата пъкъ е създадена не за повръщане, а за сладките слова на любовта. Това е учението, което носятъ светилъ отгорѣ; това е учението, което праведниците отъ хиляди години проповѣдватъ на свѣта; това е учението на малките ангели, които слизатъ на земята. Като дойде Христосъ, и Той сѫщото учение ще донесе; бѣлиятъ конь, на който Той иде, е символъ на Неговото свѣтло учение: Блажени онѣзи, които сж познали Господа, които сж израснали и сж се развили, които иматъ коренчета, клончета, листа, плодове, защото Господъ ще ги посты и възнагради.

Азъ бихъ желалъ всинца да сте въ това положение — блажени да сте, да намѣри Господъ плодъ въ вашата градина, да Го поканите да гостува въ дома ви — вашето сърце. Тогава Той ще ви даде духа на новото учение.

Блажени сте, когато ви посъщава Господъ; голъма е вашата заплата на Небеса.

(Бесѣда, държана на 4. февруари 1917 г.).

Учителитъ.

„Но вие не се наричайте учители, защото единъ е вашиятъ учителъ — Христосъ; всинца вие сте братя“.*)

Христосъ схваща тия думи малко по-другояче, отколкото обществото. Отъ чисто органическо гледище свѣтъ има нѣколко института, които сѫ божествени, напр., бащата и майката, домътъ. Тѣ сѫ първите институти на земята: по-благородно и по-свѣтло учрѣждение отъ дома нѣма, и по-високо отъ званието на баща и майка пакъ нѣма. Истина, има мно о бащи и майки на земята, но тѣ сѫ въ сѫщността пастроци и мащехи. По отношение на органическия свѣтъ бащата и майката играятъ важна роля: тѣ съ кръвта си прѣдаватъ на дѣцата си качествата на своите души. Възлиганието на дѣцата се обуславя отъ качествата, които майката влага въ дѣтето още въ крѣкката му възрастъ. Подъ думата «кръвъ» подразбирамъ не обикновената кръвъ, а онай кръвъ, която въ всички случки на живота остава неизмѣнна, една и сѫща. Нѣма да се спирамъ сега да обяснявамъ разликата между тази двояка кръвъ; едно само мога да кажа — че тя не е онай прѣходна измѣняема кръвъ, но другата, която, като есенция розово масло, излиза надъ розовата вода и която собственно има сѫщинска цѣна. Благороднитѣ зародиши, които майката влага въ кръвта на дѣтето, сѫ цѣнна есенция, която отсетнѣ се разлива и разнася благоуханно у окръжаващите това вѣчъ порасло дѣте. Отподирѣ нищо не може да се вложи и постѣ въ човѣка. Туй, което съврѣмен-

*) Ев. Матея, 23: 8.

нитъ хора наричатъ «възпитание», то е просто дресиране. При майчиното възпитание процесът е въ корена; тамъ той образува и видоизмѣня ума и сърцето; при дресирането имате само една външна по-лироака. Може да дресирате маймуна, може да дресирате гълъбъ, но, щомъ пакъ ги поставите въ естественото имъ положение, тъ ще заживѣятъ първия си животъ. Въ американските Съединени-щати сж правили опити: правителството е отпушило грамадни суми за възпитанието на мъстните индийци; нѣкои отъ тѣзи индийци сж съзършили разни колегии и университети, но, върнатъ ли се при своя народъ, забравятъ това, шо сж учили, и пакъ подивѣватъ. Само ако нѣкой отъ тѣхъ се обърне и усвои коренно християнството, въ него става промѣна.

Такова е положението на учителя по отношение на духовния животъ. Да бѫдешъ учитель, то значи да родишъ нѣкого. Христосъ не каза: «Не учителствуваи», но: «Не вземай званието учитель», званието на болна майка, защото такава майка какво дѣте ще роди, освѣнь хилаво? Ако майката има известни органически умствени и душевни слабости, дѣтето не ще прави изключение. Съврѣменниятъ учитель може ли да научи учениците си, напр., какъ се съединява кислородътъ съ водорода, когато самъ не разбира свойствата на тия елементи? Той може да прави опити, обаче тия елементи не му се подчиняватъ, защото той още не е тѣхънъ господарь. Другъ може да учи за въртѣнето на тѣлата горѣ въ пространството, но попитайте го да ви опредѣли математически съ единъ метъръ, а не съ стотини хиляди метра или километра обикаляните на тия тѣла около слънцето, не ще може да установи точно. И азъ мога да правя такива изчисления, но тъ не ще бѫдатъ точни. Да бѫде различната съ нѣколко сантиметра или милиметра, разбирашъ, но съ нѣколко километра и стотини хиляди километра, това не разбирамъ. Това сж вече хипотези, предположения. Вие често се спирате и казвате: «Защо нѣкои нѣща не се случиха така и така?» Ако вие правите погрѣшни изчисления, кой ви е кривъ? Въ

живота всинца грѣшатъ. Вие искате да строите кѫща; ще позикате архитектъ, да ви направи плана и изчисленията за количеството на потребните камъни, дървета, желѣза, гвоздei, пъськъ, варъ и т. н.; ще купите тия материали; обаче, ако не направите необходимите точни съчетания, вашата постройка ще се събори, и вие ще пострадате подъ нейните развалини.

Ще обясня моята мисъль съ единъ анекдотъ изъ българския животъ. Това се е случило нѣщо около 40—50-те години. Нѣкой българинъ изъ южната част на Балканския-полуостровъ, татъкъ кѫдѣ Солунъ, ходилъ съ баща си да работи градинарство; станалъ 20 години и нищо не спечелилъ отъ него; дотегналъ му мотиката, и рекълъ да подири нѣкой другъ подходенъ нему занаятъ; настанява се по едно време на работа у единъ абаджия и казва си: «Ето лесень занаятъ: ще седя и прибадамъ». Слѣдъ една седмица идва въ дюкяна единъ турски бей, вика господаря му да вземе аршина и ножиците да му скрои гащи отъ сукно, и ей-такива — бирбучулия; обаче, господарътъ не бълъ разположенъ и праща чирака, който вече училъ една седмица, като му казва: «Иди, азъ ще дойда подиръ тебе». Чиракътъ отива съ бея, чакаль часть, два, майсторътъ не идва. Тогава беять се обърналъ къмъ чирака: «Както те виждамъ, ти си голѣмъ, трѣба да знаешъ занаята; може ли да ми скроишъ гащи?» Калфата отговаря «Мога». Беять изважда единъ голѣмъ топъ сукно и казва: «Искамъ да ми скроишъ гащи бирбучулия». Захаща чиракътъ, крои отъ тукъ, отъ тамъ; вижда беять, че това, което чиракътъ крои, не прилича на бирбучулия гащи и му казва: «Гащи не станаха, скрой ми поне една салтамарка». Чиракътъ захава отъ тукъ, отъ тамъ, мѣри, крои; турчинътъ гледа, че и салтамарка не става; «Ще ми скроишъ баре една тулюнова кисия и, ако не я скроишъ, ще те набия», рекълъ най-послѣ. Та и отъ васъ мнозина едва сж седѣли една седмица при майсторъ, взематъ ножиците и аршина, като този българинъ, и сж готови да кроятъ — учители да бѫдатъ. Христосъ казва: «Не бивайте такива учители».

За да биде нѣкакъ учитель, трѣбва да има положително знание, само единъ начинъ на разбиране, да нѣма изключения. Съ едно срѣдство да лѣкувате и сѫщеврѣменно съ него да убивате, това не значи, че имате положително знание. Ако съ единъ ножъ вие правите операция, изрѣзвате на човѣка болното мясо и съ сѫщия инструментъ му прѣрѣзвате грѣмбуля, не може да кажете, че на място сте употребили вашия ножъ; то е вече вършено на прѣстѣплението. Ама нѣкакъ ще рекатъ: «Ние не сме направили такова нѣщо». О, колко учители знаят, които сѫ прѣрѣзали грѣмбуля на своите ученици; на колцина тѣ сѫ отрѣзали и краката, ржѣтъ, ушиятъ! — въ морално отношение разбираамъ. Господъ не е поставилъ тѣзи хора за учители, тѣ сѫ самозвани такива. Въ всяка църква има такива учители, които сѫ седѣли като споменатия българинъ, само една седмица въ училището и сѫ трѣгнали да проповѣдватъ.

Сега, какво трѣбва да подразбирате подъ думата «учитель»? Тази дума има отношение къмъ чисто духовния свѣтъ. Не е учителствуване да учишъ хората, какъ да градятъ църкви, какъ да посъватъ цвѣти, зеле; това не е учителствуване. Доброто учителствуване подразбира единъ актъ на висше самосъзнание — трѣбва да се извѣрши единъ чисто духовенъ процесъ, между учителя и ученика трѣбва да има едно пълно съзнание върху задачата, която има да изпълнятъ, да сѫществува една обмѣна, каквато сѫществува между майката и отгледваното отъ нея дете; учителъ да прѣдаде извѣстни истини, и ученикъ да ги използува както трѣбва. Ще ви приведа за обяснение другъ примѣръ. Разправята за единъ англичанинъ, ходилъ на ловъ въ Индия, че, когато завивалъ по една пѣтека, усѣтилъ единъ силенъ ударъ на лѣвата ржка, ударъ нанесенъ отъ една тигрица. Тя се задоволила само да му счупи лѣвата ржка, за да не стрѣля съ пушката, която била окачена на дѣсната. Задига го и го отнася въ лѣговището си при свойте малки 3—4 тигърчета; слага го, натиска му главата и му казва: «Ще кротувашъ, защото ще обучавамъ малкитѣ си». Кара

тигърчетата да се опитватъ да го давятъ; тѣ обиколятъ наоколо му, но ги е страхъ да се приближатъ. Ловецъ по едно врѣме рекъль да повдигне главата си, да види какво става; но тигрицата пакъ му натискала главата и повторила: «Казахъ ти да кротувашъ: уча малкитѣ си». Та, както виждате, и тигрицата била учителка. Ловецъ се избавилъ по нѣкакъ начинъ, но казва, че най-тежко му било, когато му натискали главата, за да могатъ да го давятъ малкитѣ. Да събarya всѣки може. Учителствуването, обаче, разбира човѣкъ, който може да научи да се тради въ ума и сърцето, който разбира дѣлбекия смисълъ на елементитѣ, които могатъ да обновяватъ, да съградятъ ново духовно жилище, духовно тѣло, съ което, както казва Писанието, единъ денъ ще възкръснете. Господъ чака да се съгради това тѣло.

Какъ се раждатъ дѣца? Тѣ, за да живѣятъ, трѣбва да се родятъ на деветия мѣсецъ, въ извѣстни случаи — на седмия мѣсецъ, но никакъ не произволно — който мѣсецъ иска родителътъ. Такъвъ е законътъ — трѣбва да се изпълни деветмѣсечниятъ периодъ, необходимъ за сформиране на тѣлото. И какъ започва сформирането му? Най-първо се образуватъ крайнитѣ удове — краката, ржѣтъ, че постъ мозъкътъ, стомахътъ и най-постъ бѣлите дробове, и, щомъ се образуватъ постѣднитѣ, започва се дишането и слѣдъ това, ако не се роди, дѣтето може да умре. Значи, природата не създава най-първо бѣлите дробове, а крайнитѣ съченения — краката и ржѣтъ. По сѫщия начинъ се сформирватъ у васъ висшиятъ работи. Човѣшкиятъ духъ въ угрѣбата на майката сѫщо учи; той не седи въ спяще състояние, а взема участие съ духа на майката, двамата работятъ, за да създадатъ тѣлото. По сѫщия законъ ученикътъ и учителътъ трѣбва да работятъ едноврѣменно двама съ помощта на духа. Затова казва Христоство: «Единъ е вашиятъ учителъ». И защо хората обичатъ Христа? Защото Той е далъ нѣщо на свѣта — «Дадохъ животъ на онѣзи, които го нѣматъ, за да иматъ този животъ прѣизобилно». Искате да станете учители, ще ви по-

питамъ: какво сте готови да дадете на оногова, когото искате да учате? Ако нѣкого сте учили, и слѣдъ това той е станалъ по-лошъ, азъ разбирамъ, че на нищо не сте го научили. Въ съврѣменнитѣ християни и въ църквите владѣе голѣма слабостъ да учителствуватъ. Не е лошъ самъ по себе си този стремежъ, но трѣбва да се знаятъ законитѣ на учителствуването. Обикновенитѣ закони изискватъ отъ учителитѣ известенъ цензъ, известенъ изпитъ предъ комисия, и слѣдъ туй излизатъ заповѣдъ за назначение, сир. за официално встѫпване въ длѣжностъ; и въ духовния свѣтъ е сѫщото — човѣкъ трѣбва да чака, докато Божествениятъ Духъ го остане и улѣти. Онзи, който не е останенъ отъ Духъ Божи, нѣма право да учителствува, защото ще прѣстъпши Божествения законъ. Когато схванемъ дѣлбокия смисълъ на тия Христози думи, които иматъ вѫтрѣшнъ и външнъ изразъ (сега азъ говоря за вѫтрѣшното християнство — за онова, което може да ни свърже съ всички области на невидимия свѣтъ), тогава ще разберемъ смисъла на учителствуването. Искашъ да бѫдешъ учитель, питамъ те: кѫдѣ си учили, кое училище си свършили? — «Ама азъ съмъ чель библията, зная евангелието». — Не е достатъчно. — «Ама зная Християнската вѣра». — Не е достатъчно. — «Ама азъ съмъ отъ еди-коя църква». — Ти учили ли си на Небето — въ онова висше заведение, дѣто се учатъ ангелитѣ? Разбиращъ ли вѫтрѣшните закони на природата — какъ е устроенъ човѣкътъ, неговиятъ умъ и неговото сърце, какво е отношението на неговата душа къмъ неговия духъ? — «Чель съмъ за тия работи». — Какво? — «Душата тукъ е едно понятие отвлѣчено, една идея на съчетание». — Отъ какво е съчетана? Човѣшкиятъ умъ биъ съчетание на способности; ами какъ се съчетаватъ тия нѣща? Мисли, че зная нѣщо. Не е такова съчетание, приятелю. То е дѣйствително съчетание, но не на отдѣлни части. И поради тази тѣмнота, която имаме, ние говоримъ тѣй неразбрano за ума и сърцето, безъ да знаемъ да кажемъ, на кое място е сърцето. То има три мяста, едното — физическото — вие знаете кѫдѣ е; но

кѫдѣ е сърцето на вашите чувства и на вашия умъ? Срѣщате единъ човѣкъ и казвате, че е лошъ; защо е лошъ? Прѣди години единъ биволъ въ Америка полудѣлъ формено и изпоплашилъ всички хора наоколо; помислили да го убиятъ, обаче, намѣрило се едно момче, което чело мислите на животните, то турило ржка на главата на бивола и го попитало: «Какво ти е?» — «На задната част на крака ми е влѣзълъ трънъ, той ме мѫчи». Извадили тръна отъ крака му и биволътъ се укротилъ. Единъ денъ вие сѫщо пощурѣвате, седнатъ хората да ви поливатъ съ вода; казватъ: на задната част на крака ви има трънъ, извадете го и работата ще се свърши, никакви маркучи не трѣбватъ. Учени хора, професори, доктори колко сѫ смѣшни, когато разправятъ, какъ се е поврѣдилъ умътъ на човѣка и опрѣдѣлятъ диагнозата — «Сима такава и такава зараза, трѣбва да се направи операция». Азъ не виждамъ нищо друго, освенъ малко сгорещяване на мозъка. Прѣди 4—5 мѣсеца дойдоха да ми кажатъ, че синътъ на единъ лѣкаръ заболѣлъ първо отъ хрема, която отсети се усложнила, и най-послѣ лѣкарътъ констатиралъ, че имало нагнояване на мозъка и че трѣбва да се направи операция. Казахъ: «Не трѣбва никаква операция, 99 на сто дѣтето ще умре, ако му направите операция, инакъ ще се излѣкува». Отиватъ, направяватъ операция и синътъ умира. Операцията, разбира се, за лѣкарътъ бѣ «сполучлива». Казватъ, че и въ духовно отношение хората правятъ операции — изрѣзватъ известни части, за да се излѣкуватъ; но това не е лѣкуване. Съврѣменнитѣ хора казватъ, че, за да се поправи нѣкой, трѣбва да бѫде нахоканъ: «Ти си вагабонтинь, крадецъ, такъвъ, онакъвъ»; не трѣбва да се бие, както по-рано; мислите ли, че съ тия ваши з.уци, които ще влѣзатъ въ ухого му, вие ще го промѣните? Ни най-малко. Законътъ е другъ — за да възпитате друго, първо трѣбва да възпитате себе си. Лошъ ли си, всички наоколо ти сѫ лоши. Една майка, която зажене и почне да се нервира и злослови, азъ мога да й прѣдскажа послѣдствията и да описа напълно

характера и съдбата на младенеца, какво ще стане въ бъдеще съ него. Майка, която се нервира, не бива да мисли, че дътето, което ще роди, ще бъде светия, да я гледа на стариини; то единъ денъ ще си отмъсти и ще й рече: «По-добре би било да не си ме раждала». Също тъй и ученикът ще каже на учителя: «По-добре да не си ме учили». Учителъ въ пълния смисъл на думата тръбва да бъде чистъ, като кристална вода, образецъ въ всичко; въ него не тръбва да има нито еднка отъ колебание, двоумъние и невѣрие. Христостъ, като дава това указание, иска да ни посочи голъмата опасност, на която се излагаме, и голъмата отговорност, която поемаме предъ Него за осакатяването на нѣкои души. Всъка майка, всъки учителъ, които не знаятъ да възпитаватъ, ще бъдатъ наказани.

Сега, възгледите, които съврѣменните хора иматъ за Божиите закони, за Небето, за ангелите, сѫсмѣтни и погрѣшни; тѣ нѣматъ никаква прѣстасва за тия закони и за Небето. Небето, на първо място, е организирано твърдъ умно и знае какво прави, а между ангелите и човѣците има извѣстни съотношения тъй, както между насъ и растенията и животните. Понеже не знаемъ какъ да възпитаваме, ние стоварваме съ нашия остеинъ и съ нашата тояга 40—50 удара върху животното, съ което оремъ нивата, и съ това мислимъ, че изтълняваме своя дълъгъ. Господъ казва: «Тебе нѣкой денъ ще те науча какъ се управляватъ волове и какъ се оре нива». Нѣкои мислятъ, че Господъ не може да деградира, не може да повръща хората назадъ. Ако Той е прѣвърналъ нѣкои ангели на змии и на животни съ рога, може да направи да ви израстатъ и копита. Той може да ви прѣвърне и на ангели и на дяволи; може да измѣни и вашата форма. И понеже въ свѣта сѫс важни формите — тѣ регулирватъ нашия животъ — ние тръбва да обрнемъ особено внимание на тѣхъ. Ако азъ ви съградя една нехигиенична къща, не оставя никакъвъ прозорецъ на южната страна, а оставя такива само на съверната страна, и при това я съградя дълбоко въ земята, вие, слѣдъ

като живѣете въ нея 6—7 години, знаете ли какъ ще се почувствувате? По нѣколко лѣкарни ще започнатъ да влизатъ и излизатъ отъ къщата ви. Също и ония учители, които ви казватъ, че не трѣбва да имате прозорци къмъ духовния свѣтъ, сѫс първокласни лъжци. Тамъ е сълнцето на живота. Азъ бихъ даже казалъ, че и покрайтъ ви трѣбва да бѫдатъ стъклени, за да ви огрѣватъ отгорѣ сълнцето. Ако вие имате така направени свѣтли къщи, вашите форми ще бѫдатъ видоизмѣнени, и вие ще станете много красиви. Върху това, което ви проповѣдвамъ, мога да направя, па и вие можете да направите, опитъ, и въ 4—5 години ще видите, какви ще бѫдатъ резултатите. Азъ не уча, че трѣбва да бѣгате отъ живота. Този свѣтъ, споредъ моето съвращане, е много добъръ, и хората сѫс много добри, само намирамъ, че въ петата на крака иматъ по единъ трънъ. Че това е тъй, апостолъ Павелъ го казза и моли Бога да му извади тръна. Този трънъ може да бѫде и на друго място, но повечето бива на петата на крака, понеже съ краката сме приковани къмъ този свѣтъ. Трѣбва да научимъ да изваждаме този трънъ научно, защото християнството, по моето съвращане, е дълбока наука. Една мома иска да се ожени за единъ момъкъ; гледа го красивъ, приличенъ човѣкъ; пита: „Може ли да ме храни?“ — „Получава 4—500 лева мѣсечно“. — „А, може. Какво е свѣршилъ?“ — „Еди-какво“. — „Хубаво“. Ама тия нѣща не сѫс още сѫществени: този мѫжъ утрѣ може да бѫде уволненъ и тия 4—500 лева доходъ да изчезнатъ; ако жената разбира, тя трѣбва да пита и да наблюдава за сърцето и ума му, да бѫде ясновидка, да влѣзе въ неговата къща, да обиколи неговите стани, неговата библиотека, книгите какъ сѫс наредени, да навиди неговата готварница, неговата градина, да посѣти градичата на неговата любовь, на неговото милосърдие, на неговата справедливост, какви цветя е посадилъ; да обходи и да види, какъ е наредено, и, ако всичко е въ изправност, може да каже: „Вижъ, оженвамъ се за този мѫжъ“ — то е истинска женида. Същото трѣбва да направи и мѫжътъ. Мнозина искатъ

да размънят положението си, разискватъ въпроса, кой да биде мжъ и кой да биде жена, защо Богъ е направилъ мжжа така, а жената инакъ. Какво лошо отъ това? Едно връме и женитъ и мжжетъ сж раждали, но отсетнъ мжжът е изгубилъ способността да ражда и остана жената да върши това. Библията казва: «Авраамъ роди Исаака», а не казва, че Сара е родила. Когато мжжът е раждалъ, свѣтът е билъ въ отлично положение, а когато той прѣстана да ражда, свѣтът се развали. Мжжът трѣбва да роди — да биде добъръ учитель. Майката може да роди дѣте, тя може да вложи въ душата му всички благородни качества, но, ако учительъ не умѣе да култивира тия благородни качества, нищо добро нѣма да излѣзе; значи, иска се учительъ да ражда. Учителът не трѣбва да прилича на онзи попъ, който, като не билъ въ нормално състояние, при кръщаване на дѣцата, поддържалъ едно дѣте въ купеля повечко връме, и то умрѣло, а той казалъ: «Дайте друго: това не можа да се кръсти». Когато кръщавате, като учители, вашиятъ умъ трѣбва да биде на мястото си. Туй кръщението подразбира да внесете въ дѣтето, което учите, Божествения Духъ. Свещеникътъ, като учитель, трѣбва да знае Божествените закони. «Ама така писала църквата». Да окажешъ дѣтето въ вода, това не е кръщението. Съврѣменните попове, учители и сждии сж професионалисти, работятъ за пари, за 300—500 или 1.000 лева, които имъ плащатъ. Въ Америка имъ плащатъ повече — 3.000 долара, сир. 15.000 лева. Споредъ съващане на истинското Христово учение, тѣ не сж служители на Бога, а обикновени работници. Първото нѣщо, което трѣбва да направи духовниятъ учитель, то е да разкрие на ученика невидимия свѣтъ, както майката, когато значе, казва на дѣтето: «Почекай деветъ мѣсeca, ще те въведа въ новъ за тебе свѣтъ и ще ти покажа чудесата му; сега не бива да мърдашъ и скачашъ». Слѣдъ деветъ мѣсeca, като роди дѣтето, тя му става първата учителка, а други учители ще подематъ отсетнъ възпитанието на дѣтето оттамъ, докждъто е дошла майката. Тя напушта своята работа,

понеже дѣтето влиза въ нова областъ, дѣто трѣбва да има новъ учитель — туй което Евангелието казва: да се роди човѣкъ втори путь.

Моята бесѣда иска да ви потикне да помислите повече върху себе си; да се не заражда у васъ желание да бѫдете учители, понеже човѣкъ страда отъ голѣмо невѣжество. Но седнете като търговци, вижте съ какво разполагате ви. вашата влтрѣшна каса, имате ли нѣкой познатъ на Небето, отправили ли сте нѣкому тамъ писмо. «Вѣрвамъ въ Христа»; но познавате ли Го? Познавате ли Павла, познавате ли Петра? «Ама църквата казва, че не могло да се съобщаваме съ онзи свѣтъ, че това било грѣшно». Туй е велико невѣжество. Да се съобщавате съ духоветѣ на ада може, а съ Небето е грѣшно! Да установите съобщение съ дявола — това е на място, а да се съобщавате съ светиите, да се разговаряте съ тѣхъ — не бива да ги смущавате! Тогава, защо смущавате и дязола? Каква е тази логика? То е учение, което не почива на никакви закони. Както зная азъ, старти християни сж имали прѣки съобщения съ Небето, тѣ сж се разговаряли съ Бога, съ светиите, и затова сж умирали съ такава готовност и самопожертвуване. Не сж били като сегашните — «чакай да умра, че тогава да видя». Нищо нѣма да видишъ. Като се събори кѫщата отгорѣ ти, какво ще видишъ? Ще чакашъ, докато те изровяятъ.

Христосъ описва на своите ученици лъжливите учители, които, облечени въ мантии съ широки поли, сж проповѣдавали, а въ сѫщностъ сж заблуждавали прозелитите, и той ги укорява за това. Сѫщото туй нѣщо важи и за нашето връме. Ако дойде Христосъ сега, пакъ сѫщото ще каже: Той не Си е промѣнилъ ума. Христосъ мѣлчи, но, когато заговори и каже истината, ще ни заболи много дѣлбоко. Ще вдигне, и ще видимъ всички заблуждения.

Ще ви приведа два примѣра изъ грѣцката история. Двама художника, скулптори, се състезавали, кой разбира по-добре изкуството и се завзели всички отъ тѣхъ да докаже кой е по-добъръ скулпторъ.

Единият напразил гроздъ толкова изкусно, толкова приличенъ на природенъ, че заблудилъ птиците, и тъ се спуснали да го кълватъ. Другият изляялъ една красива жена и метнала каменния вуаль толкова изкусно, че, като дошълъ другият художникъ, рекълъ му: «Вдигни вуала, за да видя статуята». Значи, първият художникъ измамилъ птиците, а вторият — майстора на птиците. Питамъ сега и въсъ: кого искате да подражавате — птиците или майстора? Азъ бихъ предпочелъ втория. Искате да обсебите цѣлия свѣтъ, но какъ ще го обсебите безъ необходимото за това знание? Тъзи знания тръбва да почиватъ на духовна основа. Знанията въ духовния свѣтъ сѫ като котълъ съ пара — тѣ иматъ сила. Въ духовния свѣтъ знанията иматъ такова отношение, както физическите сили. Вие пътувате изъ софийските улици, тръмвантъ се движатъ насамъ-нататъкъ, но отгорѣ на тѣхния покривъ има пъртъ, който щомъ се изплъзне отъ жицата — проводникъ на електричеството — трамвайтъ веднага спира. Значи, тръбва да има известенъ контактъ, прѣзъ който да мине електричеството и да тури колата въ движение. Вашите учители турили ли сѫ ви съ тока? Механизъмът на човѣшката кола може да е отличенъ и въ изправностъ, но, щомъ пъртът е изплъзнатъ и не съединява колата съ тока, нѣма никакво движение напрѣдъ. Хората търсятъ причината на спиране движението другадѣ, когато тя може да се отграничи, като се хване въженето и се намѣсти пъртът; тогава ватманътъ ще завърти апаратъ, ще потече електричеството, и колата ще тръгне. За да може вашиятъ мисли да дѣйствуваатъ — понеже сѫ сила двигателна — тръбва да се съединятъ съ духовния свѣтъ. Подъ думата «способностъ» разбирамъ формата, въ която е ограничена известна сила, която дѣйствува въ духовния свѣтъ. Когато формата се разглоби или развали, силата не може да се прояви. Въ централния нашъ мозъкъ има сблъсти, кждѣто сѫ вложени известни способности, а тия способности сѫ съединени съ силите въ духовния свѣтъ и работятъ. Ако

зашимътъ пъртъ не е на мястото си, тѣзи сили не работятъ. Осъзътъ това, искатъ се и други условия — релси да има, ватманътъ да разбира своето изкуство; искатъ се много съчетания. И вие, като единъ господаръ, тръбва често да обхождате своята държава, да видите всички работници на мястото ли сѫ, какъ изършватъ своята работа. Често осъждате упразднянието какъ се? Казвате този или онзи не били толкови ученъ, ами вие влѣтъ какви сте? Вашите сѫдѣдства защо бѫдатъ дотолкова вѣрни, доколкото ви се изправи влѣтъшно въ себе си. Ние назоване за дядънъ човѣкъ, че е добъръ; въ накъо, обаче, състои неизвестността доброта? Понеме съ насъ се отнася учитво. Това ни най-малко не значи доброта. Утрѣ, като ни посрещнате неучтиво, ще кажемъ «лошъ». Добъръ човѣкъ е всичкото добъръ, лошъ — всичкото лошъ. Не може единъ денъ да бѫде светъ, а утрѣ последниятъ вагонъ бѫдатъ. То е немислимо. Казвате, че лошиятъ човѣкъ може да се покаже? Знаете ли колко хиляди години се измислятъ за това? Едно дѣло, като се роди, изеди съ ли става професоръ? Ще се учи най-малко 12 години и неговото съзнание постепенно ще се разшири. Когато се изучи влѣтъшниятъ духовенъ свѣтъ, ще се разбератъ законите на християнството. То има за целъ да управи свѣта, да управи семейство, да тури гармония между мъжъ и жена, братъ и сестра, господаръ и слуга. Съвременните свѣти страда не че човѣкъ е лошо да бѫде слуга, но отъ това, че не умѣе да бѫде добъръ господаръ. Д-ръ Мирковичъ казваше така: «Не искамъ да бѫда втори богътъ, искамъ да бѫда слуга при нѣкой господаръ». Вие искате да бѫдете господари, да имате милиони левове; о, тогава вие ще бѫдете най-ненадеждни хора, ще бѫдете затворници, оградени въ замъкъ пари. Една милионъ лева на гърба ви — то е тежъкъ товаръ. Ъ блажавате таинва хора и искате да отнемете отъ тѣхния товаръ, да го турите на вашия гръбъ. Това не е разбрано учение. Нема ще се сравнятъ съ онзи оселъ, натоваренъ съ икони — когато

— 14 —

всички почнали да се кланятъ на иконитѣ, то взело да рита, като помислило, че на него се кланятъ? Ако хората ви почитатъ и ублажаватъ, то е за кръстовете и иконитѣ, които носите. А какви сѫ тѣзи кръстове? Добротелите! Благодарете на Бога, че ви ги е турилъ на гърба.

Христосъ се обръща къмъ своите ученици и имъ казва: «Не се наричайте учители». Ама нѣкой ще рече: «Азъ го обрънахъ къмъ Господа». Хубаво, ако си го научилъ, Господъ ще те благослови; но, ако си го родилъ сакать, ако си счупилъ ума и сърцето му, какво ще каже Господъ? Ще има сѫдба на Небето — ще отговаряшъ. Всички вие тукъ колко хора сте осакатили въ този свѣтъ! На онзи свѣтъ тъ ще се явятъ кой съ куцъ кракъ, кой съ изкълучена ржка, ще се събератъ всички ваши питомци и ще кажатъ на Господа, какви учители сте били. Фактически така ще бѫде. И тогава Господъ ще каже: «Глюбявамъ този учитель съ десетъ хиляди таланта, затворете го въ тѣмница, докато изплати глобата». Господъ никога не се шегува. Той е благъ, добъръ, справедливъ, но и сериозно строгъ; ще хване такива незвани учители и ще имъ наложи глоба десетъ хиляди таланта и ще прибави: «Затворете го въ тѣмницата, да научи изкуството, какъ се прѣподава». И като изплатите дълга си — като понесете всички страдания — слѣдъ врѣме ще станете много учени и добри учители. А знаете ли колко хиляди години ще минатъ за това? Така се учать сега падналите ангели и хората.

Казваме сега ужъ църквата не върви добре; нека ѝ покажемъ добъръ примѣръ. Искамъ да имате силата да можете да видоизмѣните нѣщата. Вижте, Моисей хваналъ тоягата, и тя се прѣврнала на змия; уплашилъ се, и Господъ му казаль: «Дръжъ опашката», и, като хваналъ змията за спашката, тя се прѣврнала пакъ на тояга. «Ама», ще кажете, «той е билъ Моисей». Нищо. И той се е училь, но се е училь при най-великиятъ учители на Египетъ. Той не бѣше глупавъ, защото Господъ никога не избира за водачи на човѣчеството или на единъ народъ глупави

— 15 —

хора. Училь е дълго врѣме и е миналъ известна школа. И виждате колко чудеса е направилъ прѣдъ Фараона. Моисей имаше двѣ желания — да стане учитель и сѫщеврѣмено избавителъ на евреите. Първо, той си казва: «Тази работа не е за мене» и отиде въ уединение — 40 години да пасе овце, за да изкупи грѣховетъ на убийството, и знаете ли какво правѣше? Прѣдаде се на дълбоки размишления, понеже бѣше посветенъ въ всички тайни на Египетъ. За едно убийство трѣбаше да уни 40 години. И въ гова врѣме той имаше второ посвещение. Питамъ: вие колко години сте пасли овце? Да бѫдете овчари то е велика работа, то е да бѫдете учители. Познали ли сте вашия учитель. Бѣща ви, майка ви, дѣдъ ви дѣлъ хиляди години сѫ били християни, но познали ли сѫ Христа? Ако сте го познали, кажете пропуска, който ви е далъ, сѫщо както военнитѣ, за да ви пропуснатъ, искатъ да имъ каквите пропуска. Какъвъ е вашиятъ пропускъ, вашата лозинка? Ученитѣ хора трѣбва да иматъ нѣкакъвъ девизъ; а какъвъ трѣбва да бѫде нашиятъ девизъ? Да служимъ на Христа. Какъ ще му служимъ? Да се учимъ. Какъ да се учимъ? Приятелъ ли сте на училището? Да обиколяте отвѣнь училището то е едно нѣщо, да сте вжтѣ въ него е друго нѣщо. Каждъ ви сѫ училищнитѣ книжки, училищнитѣ свидѣтелства? Нѣмате свидѣтелство, пъкъ учители искате да ставате! Сѫщото е и съ нѣкои свещеници и владици — и тъ го нѣматъ. И въ такива лъжи като живѣемъ, искаме да дойде Царството Божие! Царството Божие идва сега и разкрива всички кални нѣща на човѣчеството. Заели се сега чрѣзъ война народите да защищаватъ своята кауза; защищавайте Царството Божие на справедливостъ! Всѣки народъ трѣбва да има толкова, колкото заслужва; тъй и всѣки човѣкъ. Задайте си сериозно въпроса: познавате ли Христа? Не искамъ сега отговоръ; ако можете да дадете отговора до една година, то ще бѫде за васъ едно благословение. Може да кажете «Видѣхме Христа». Павелъ Го видѣ — «Савле, Савле, защо Мe гонишъ?» А той рече: «Кой Си Ти, Господи» — чуль Господа.

Вие чули ли сте вашия Учител? Когато вдигнете скандалъ въ нѣкое религиозно общество или въ Божия храмъ, не гоните ли, като Савла, Христъ? Тогаъ и на въсъ ще каже както нему: «Савле, Савле, защо ме гонишъ?» и «не ти е лесно да риташъ срѣщу останъ». Павелъ съзна своята грѣшка, и Господъ каза: «Понеже това, което направи, направи го въ незнание, ще те изпратя при езичниците, да научишъ урока», и го биха три пъти по 39 удара. Така бие Господъ само възрастните; Той никога не бие дѣцата. 33 години — годините на Христа — като ви ударятъ по 39, ще се издигнете. Трѣбва да се прѣтърпятъ тия удари. Желѣзарътъ, когато иска отъ желѣзото да направи нѣкой ножъ или другъ инструментъ, сѫщо слага тия удари. Вие сте на наковалнята, Господъ ви кове отгорѣ. Той въ сѫщностъ не ви бие, а казза: «Отъ този материалъ искамъ да направя ножъ, рало или писалка». Ако сте отъ лошиятъ хора, ще направи отъ въсъ ножъ, да колите лошиятъ хора, ако сте отъ добритѣ, ще направи перо, да ви държи въ ръжка нѣкой писателъ. Перото, съ което пише писателъ, има по-голѣма интелигентностъ, отколкото ралото, съ което орать земята. Ще кажете, че въ желѣзото нѣма никаква интелигентностъ. И то се уморява Вземете брѣснача; като се наточи, слѣдъ извѣстна работа и той се уморява — изхабява. Всѣко нѣщо се уморява. Единъ англичанинъ правиль опити, че и машинните — всичко се уморява. Машината, като се умори, почва да издава извѣстенъ новъ звукъ, и машинистътъ казва: «Машината вече трѣбва да си почине». И въ човѣка по сѫщия законъ настава сѫщата реакция — уморявъ се и иска да си почине. Великиятъ учитель казва: въ такива случаи да се остави вашиятъ мозъкъ да си почне една седмица и слѣдъ това той пакъ ще почне да работи. Всѣко нѣщо иска своето врѣме на работа и на почивка. Разгледайте какъ се разяватъ растенията и какъ се излупватъ гжесеници, и ще разберете закона. Вашата мисълъ може да има форма на гжесеница ил.1 на пеперуда. Човѣкъ, за да успѣе въ свѣта, трѣбва да има само една идея. Това е вѣрно

и невѣрно. Трѣбва да има и повече идеи, но всички тѣ трѣбва да бѫдатъ благородни. На очигъ на конетъ турятъ капаци, за да гледатъ само напрѣдъ, да не се плашатъ отъ странични влияния, и човѣкъ по-добре є да има такива капаци, устременъ къмъ една само идея, благородна. Ако не можешъ да имашъ много благородни идеи, имай поне една; нея дръжъ, като прѣцѣлна точка, която може да те издигне и да те избави. Каззаме: «Христосъ ни избави»; нѣщо повече, Той ни изкупи. Ала изкупленietо има и своята лоша страна, защото лошъ човѣкъ, когато иска да използува облагатъ, които му сѫ дадени, всѣкога може да изкара криво заключение за нѣщата. Знанията не трѣбва да се повѣряватъ въ нѣщвики ржѣтъ. Говоря за прѣраждането — каква опасностъ има за ония, които криво го тълкуватъ. Напр. гжесеницата, която има стотина крака и лази по дърветата, може да каже: «Менъ не ми трѣбва никаква философия, доста ми е единъ листъ, като го намѣря, ще го изямъ и свършено»; обаче, единъ денъ тя се обвива въ пашкуль и се излупва на пеперуда и вече казва: «Менъ сега листъ не ми е достатъченъ, трѣбватъ ми цвѣтя, да забия своя хоботъ и да изсмуча соковетъ, аромата имъ». За да влѣзете въ духовния свѣтъ, трѣбва да съблѣчете тази кожа, въ която сте обвити, както гжесеницата. Не съблѣчете ли я, въ духовния свѣтъ ще заемате пространството само на единъ листъ и ще разбирате духовния свѣтъ, колкото го разбира гжесеницата. Азъ искамъ да влѣзете въ духовния свѣтъ, но питамъ: излупени ли сте? Когато влѣзете въ духовния свѣтъ, ще разберете смисъла на единъ волъ, на единъ осель, на единъ вълкъ, на единъ гълъбъ, на една лисица и т. н.: въ всѣка форма, която сѫществува въ физическия свѣтъ, е вложена една велика идея, и този, който разглатне тази идея, ще разбере значението на нѣщата въ свѣта. Ама вълкътъ има зѣби. Нищо не значи. Ако таралежътъ има бодли, тѣ сѫ създадени не за друго, а отъ стратегически съображения — да може да се защити отъ змията или отъ друго нѣкое сѫщество, което иска да му напакости. Той хване

змията за опашката, почне полека да я яде, и додълто да я гълтне варди се съ тия бодили. Следътъ връме и този таралежъ ще се измъни. «Какъ може да се измъни» — ще попитате. Знаете ли и вие каква форма имате въ духовния свѣтъ? Въ библията има единъ стихъ, въ който Господъ нарича Якова червъ. Ама ще кажете, че това е въ прѣносенъ смисълъ. И Христъсъ нарича своите послѣдователи овце. Знаете ли, какво значи това? Овце — това сѫ всички ония души, въ които живѣятъ духоветъ и, както овцетъ въ този свѣтъ ни даватъ млѣко и вълна, по сѫщия законъ душитъ даватъ на човѣка необходимитъ млѣко и вълна. Опитайте туй учение. Защо сте на този свѣтъ? Турете ума въ дѣйствие. Най-първото нѣщо, което трѣбва да научите, то е да изчезне всѣко съмнѣние, да дойдете въ съприкосновение съ духовния свѣтъ и, ако може да го проектирате, вашиятъ приятели веднага ще ви се явятъ на помощъ. Какво е вашето огнище? Ако го направите много горещо, сир. ако има тази сила, каквато има горницата, може да изпечете каквато мисъл искате. Ако вашето сърце нѣма потрѣбната горещина, то ще падне. Отъ сърцето зависи, колко далече да прѣпратите вашата молба. «Азъ се молихъ»; но азъ виждамъ, че молитвата ви стои само дѣвъ педи надъ главата ви. Ще се помолите 5—10—100 пъти отъ дѣлбочината на сърцето си, докато успѣете да пратите прошението си до Господа. И когато то дойде въ Неговитъ уши, Той ще отговори. Какво ще отговори на прощение, което не е дошло до Него? Когато се молите, трѣбва да се съсрѣдоточите, да забравите всичко, което е около васъ; трѣбва да се прѣнесете дотамъ, щото нищо, освѣнъ молитвата, да не минава прѣзъ вашия умъ. Питамъ сега: топло ли е огнището на вашето сърце и на вашия умъ, да пратять молитвите си нагорѣ? Ама имало около васъ немирни дѣца. Господъ ги е пратилъ на земята да се възпитатъ, понеже и на Небето не сѫ живѣли мирно; деградиралъ ги е. Господъ не иска хора, които вдигатъ шумъ на Небето. Тѣ ще научатъ да оратъ, да копаятъ, обуша да правятъ и слѣдъ връме, когато научатъ урока,

може да станат и царски синове. Прѣди да влѣзете въ Небето, ще минете прѣдъ изпитна комисия, която ще ви зададе въпроси, какви сѫ вашиятъ чувства и иден, какво е вашето милостърдие, вашата любовъ къмъ ближния и къмъ Бога и много още въпроси. Защото сега Христосъ иде, и ще се отворятъ, както е казано, книгите на живота, и ще бждатъ съдени хората, да ли заслужватъ или не да минатъ въ единъ класъ по-горѣ или да влѣзатъ въ Небето. Ще се даде всѣкому това, за което е достоенъ.

въскому това, за което с досега. Затуй Христось се обръща къмъ възрастта и ви казва: «Единъ е вашиятъ учитель — Христось». Отъ всинца ви искамъ да запомните този Учителъ, Който е дошълъ прѣди двѣ хиляди години, да ви изкупи отъ грѣха. И вие още Го търсите! Записаль ли е Христось Името Си въ вашата душа, въ вашето сърце поне единъ путь? Ако Го е записалъ, ублажавамъ ви; ако не Го е записалъ, постарате се да Го срѣщнете и да Го помолите да Го запише. И когато запише Името Си, да нѣ тръгнете да тръбите и да се хвалите: «Христось записа Името Си въ нашата книжка», не! То ви е потрѣбно не за тукъ, а за Небето; когато отидете тамъ, ангелитѣ ще ви спратъ и ще ви попитатъ: «Я извадете твътерчето си» и, ако Господъ се е разписалъ въ него, ще ви кажатъ: «Свободни сте да влѣзете». Тогава и Христось, и светииятѣ, и вашиятѣ голѣми и малки братя ще ви посрѣднатъ съ вѣйки и голѣма радостъ ще бѫде, че сте дошли. Въ Питагоровото училище нѣкога е имало правило, когато приемали нѣкой ученикъ, първата година да го подлагатъ на най-голѣми подигравки и, ако е могълъ да изтърпи подигравките, приемали сѫ го. И Христось е пратилъ сега нѣкои на земята да ви подиграватъ — «иска да стане светия, хлопа му дъската, смахнатъ е, малко лудъ е, цѣло говедъ е» — това е Питагоровата система за приемане на ученици. Ако може да издържите тѣзи подигравки, знайте, че сте издържали изпита. И тогава ще бѫдете приети. Ако ли пъкъ се разгорещите отъ нападките и кажете «азъ ли — чакай!» вие сте изгубенъ. «Можътъ ми е лошъ»; отдѣ знаете, че той не е

нарочно поставенъ отъ комисията да ви изпита? Прѣтърпете една година, издръжте изпита, и тогава Господъ ще каже на мѫжа: «Нѣма вече да подигравашъ и врѣдишъ на жена си», и ще видите, какъ той ще стане крѣтъкъ, като агне. Но само тогава — когато прѣтърпите и когато каже Христосъ. Запомнете това учение, азъ ви говоря за външната негова страна; то сѫ мисли нахврлени, колкото да може да различите лъжливото отъ благородното. Когато влѣзе въ васъ Христовото учение, то ще ви подигне, вие ще познаете хората, ще виждате тѣхните души. Често се срѣщатъ двама и се питатъ: «Азъ съмъ христианинъ, ти вѣрвашъ ли въ Христа?». Ако сте христиани, нѣма защо да се питате: самото питане показва, че въ него нѣма никакво християнство. Никога нѣма да питамъ, какво е дадено цѣѣте — като го помириса; ще зная, дали е роза или карамфилъ. Но сътъ ми е на мястото си. Ако обонянието ми е затжлено, парализирано, или съмъ слѣпъ и не виждамъ, тогава може да попитамъ, но, ако всички мои сѣтива сѫ здрави, азъ, само като видя или помириса цѣѣтето, по външната обивка или по аромата му, ще позная, какво е. Тѣй и всѣка душа се изявява чрѣзъ своятъ външни страни — чрѣзъ постежките. Азъ ви виждамъ отвѣтрѣ като карамфили, ама нѣкои още неразцѣвѣли. Имате пѣлки, нѣкои обѣщаватъ да се развиятъ въ бѫдеще. Не искамъ само да цѣвтите, но и да завѣржете и узвѣтете. Ангелитѣ идватъ като пчелитѣ, ще оплодотворятъ цѣѣтетъ въ душите. Ако цѣвните, вие сте вече въ общение съ тѣхъ. Каква дълбока наука е това, а колко работи има още да узнаете! Трѣба да ви дамъ десетъ лекции; но да ви разправямъ тия работи, които сѫ много уморителни, вие ще кажете, че не е интересно, и ще заспите. И прави сте, защото не сте още готови за това. Ще дойде врѣме, когато ще бѫдете готови. Напр., ако вземете да ядете медъ и прѣядете, ще ви се втрѣсне. Защо? Защото сте се прѣситили. Дружите съ нѣкой добъръ човѣкъ, черпите постоянно отъ него, по едно врѣме речете: «Да се махне отъ мене, не мога да го гледамъ».

Вамъ трѣбаше да ви се даде толкова медъ и да дружите съ човѣка дотолкова, колкото да не ви се втрѣсне. Тѣй сѫщо и вие не давайте много отъ вашия медъ, достатъчно е по една лъжичка, а не цѣла паница, за да се не втрѣсне на гостенина; защото и бѣлгарската поговорка казва: «Прѣкаленъ светецъ и Богу не е драгъ». Вие четете и четете и се сбабичасвате. Прочетете само единъ стихъ, спрете се върху него и разсѫждавайте. «Богъ е любовъ» — разсѫждете, въ какво отношение е любовъ, и почувствувайте тази любовъ въ себе си. Тя не трѣбва да бѫде, както когато изядемъ яблъка или котката нѣкоя мишъка. Да ви любя — това значи да влѣза въ васъ; да ме любите — това значи да бѫдете въ мене вжтрѣ. Когато имате образа на единъ приятель, вие го тургате на видно място. Нашето сърце прѣдставя астрелния свѣтъ, умътъ — чисто духовния свѣтъ. Ако вашиятъ умъ може да се повдигне на дадена висота — ето ви духовниятъ свѣтъ. Туй, което става въ мозъка, то е отражение на духовния свѣтъ; всѣка мисъль е форма въ духовния свѣтъ — разбирамъ, всѣка благородна мисъль. И мислите се различаватъ по форма и съдѣржание. Когато дойде нѣкоя благородна мисъль, тя произвежда радостъ и веселие. И когато издигнете ума си и сърцето си къмъ Христа, Той ще ви хване за рѣжката и ще ви ввѣде въ Божествената градина; ще ви заведе при извора на Любовта, да вкусите отъ нея; опитно ще вкусите нѣщата. По-щатливъ моментъ отъ този за васъ нѣма да има. И когато влѣзете, нѣма да кажете: «И мѫжъ ми да влѣзе», не; всѣки самъ трѣбва да влѣзе; не трѣбва да се ходатайствува за другъ. У всѣки трѣбва да има дълбоко желание самъ да влѣзе. Ако е способенъ, ще му съдѣйствувате да стоятъ вънъ, докато се излѣкуватъ. Този свѣтъ е за неджгавитѣ хора. Ония, които трѣбва да влѣзатъ въ училището, трѣбва да бѫдатъ чисти: чистота въ мислите и въ желанията е необходима. Сѫщо необходимо е и пълно безкористие. По-нататъкъ, само-отричане. То е високата степенъ; то е да издѣржите

изпита. Сега, първото нѣщо, което се изисква отъ васъ, то е чистота въ мисли и желания и непоколѣбима вѣра, че, каквото е казалъ Господъ, то ще бѫде. Когато туряшъ Господа отпрѣдъ на нѣкоя работа, нѣма защо да се питашъ, да-ли ще успѣешъ. Може да бѫдешъ учитель, сѫдия, свещеникъ, земедѣлецъ, ако изпълнявашъ своята длъжностъ, нѣма сила въ свѣта, която да ти попрѣчи. Ще имате много прѣглѣтствия, мѫжнотии и изпитания, но тѣ сѫ необходими за вашето растене. Страданията, които сѫ пратени, тѣ сѫ благословение.

Сега ви оставямъ съ тази мисъль: да познаете вашия учитель — Христосъ. Когато познаете вашия Истински Баща, тогава и ангелите и сѣтътъ ще бѫдатъ ваши братя, и не единъ и двама, а съ хиляди. Съ хиляди години ще ви развеждатъ изъ своето жилище на Небето. Тамъ има много приятни работи, дѣлъги разходки, образцови училища, нови слѣнца, нови сѫщества и колко още нѣща! И тогава ще кажете: «Сега разбираме дѣлбокия смисъль на живота, защо трѣбва да се живѣе». То ще стане, когато имате само единъ учител; имате ли много, нищо нѣма да научите. Едно дѣло не може да има дѣлъ майки, тѣй и единъ човѣкъ не може да има повече отъ единъ истински учител. Ако речете, че имате двама, ще кажа: «И мене и Бога лъжете». Една майка има на физическото поле, на духовния свѣтъ — единъ Учител, на божествения — единъ Баща, който е Господъ. Всичко трима сѫ. На земята единъ, между ангелите е Учителът, а между боговете е Богъ. Когато минете прѣзъ тия трима, тогава всѣки отъ васъ ще разбере дѣлбокия смисъль, вхтрѣшната страна на сегашния животъ, и съ радостъ и пѣсни ще понасяте всички страдания; нѣма за васъ да има мѫжа въ живота, и работите между мѫжетъ и женитъ, между родителите и дѣцата и между всички народи ще се оправятъ. Тогава нѣма да има и питането: «Какво ще стане съ българския народъ?» Нека всички българи се обрнатъ къмъ Бога, азъ имъ гарантирамъ, че всичко ще бѫде въ редъ. Но, ако носятъ сегашните глави, по

39 тояги ще ядатъ. Тѣй е писано въ Божествената книга. Ама Русия била такава-онакава; и тя, ако слѣдва Господа, ще бѫде благословена, ако не го слѣдва, ще яде 39 тояги. Сѫщото е и съ Германия, съ Франция, съ Англия, съ всички — Господъ всички бие наредъ, на общо основание. Всички тукъ на земята трѣбва да изпълнимъ волята на нашия Учител, на нашия Баща. Азъ вѣрвамъ, че у васъ има всичкото желание да я изпълните; виждамъ, че сте обрнали сега новъ листъ и, като блудния синъ, казвате: «Татко, прости, съгрѣшихме, изядохме и изпихме това, което ни даде, отсега нататъкъ нѣма да правимъ това, приеми ни, като слуги, въ дома Си». Бѫдете увѣрени, че Баща ви ще заличи всичко, че ви облѣче, че заколи най-тѣлътото тело и ще ви нагости, и ще има въ дома му веселie, защото Неговото блудно дѣло се е завѣрнало. Ще му тури на пръста новъ пръстенъ, ще го благослови и ще каже: «Хайде, синко, на училище — иди се учи наново!».

(Бесѣда, държана на 7. декември 1914 г.)

